ISSN 10
تەڭرىتاغ
1
1993
TANGRITAG

4 ـ نۆۋەتلىك خانتەڭرى ئەدەبىياتى مۇكاپاتى يىغىنى قارامايدا ئېچىلدى

قىيۇم فوتوسى

مۇھەممەتئىمىن فوتوسى

تەڭرىتاغ

دەۋر روھى، يەرلىك خۇسۇسىيەت
ياشلار ئالاھىدىلىكى، مىللىي ئۇسلۇب

قوش ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال

1993 - يىل 1 - سان

Abdulcelil TURAN
Yenidoğan Mh. 41. Sk. No:7
Daire: 4 Zeytinburnu - IST.

مۇندەرىجە

ئەدەبىيلەرنىڭ جەننىتى .... ئىمىن ئەخمىدى 103

«كىتابخانىلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئەدىب» پاۋىل ئامىنتىنىڭ تەرجىمىسى 107

ئوبدان ئورۇنلاشتۇرۇلغان بىر ئىش .... ئابدۇلئەھەت ئالىم 109

ئەدەبىي ئاخبارات

جەڭچارتىلەر .... ئەھەت داۋۇت 1

ھېكايىلەر

تەقدىرنىڭ چاقچىقى .... ئېزىز ساۋۇت 13

قارىغا كۆمۈلگەن قەبرە .... ئۆمەر قادىر 40

ئەمالار .... زۇلپىيە 91

پېنسىيىگە چىققۇچىنىڭ ئالدى-كەينىدە .... يارمۇھەممەت تۇرسۇن 93

شېئىرلار

سۆيگۈ قەترىلىرى .... مەمتىمىن بارى 10

ئارزۇلار چەكسىز، ھايات بىر جام .... ئابدۇكېرىم مەخسۇت 11

شېئىرلار .... ئابدۇرېھىم مەنسۇرى 12

شېئىر ۋە باھا

ئايسىز ئايدىڭ .... باتۇر روزى 21

«ئايسىز ئايدىڭ» ھەققىدە تەھلىل .... ئەخمەتجان ئوسمان 25

مۇھاكىمە ۋە ماقالىلەر

شائىرنىڭ كىتابخانغا بېرىدىغىنى .... مەتتۇرسۇن ئېلى 28

شېئىرلار، سىناق پارچىلىق

غەيرەت غوپۇر، ئەركىن نۇر، ئادىلجان تۇنىياز، كېرىمجان سۇلايمان، ئابدۇراخمان ئابدۇكېرىم، ئۆمەرجان توختىروزى، مۇسا ئەھمەت، ئەخمەتجان ئىسمايىل، ئابدۇقادىر ھاشىم، ئىسمايىل قاسىم، ئېلى ساھىت 30

نەسرلەر

نەسرلەر .... ئەسئەت ئابدۇقادىر 55

«ئەسلىمە ھېكايىلەر»

ئىككى ھېكايە .... ئەسئەت ئەھەت 58
تەن ۋە روھ .... كۆرەشجان ئۆمەر 65
ئۇدار .... ئېزىز نۇر 72

چەتئەل شېئىرىيىتىدىكى يېڭى نەمۇنىلەر

ئانا باز .... سان جون پېرس 76
ئەخمەتجان ئوسمان تەرجىمىسى

كىلاسسىكلىرىمىز

غەزەللەر 96

مۇقاۋا 1 - بەتتە: تىنچ جىسىم. رېنو ئىر سىزغان (فرانسىيە).
بۇ ساندىكى قىستۇرما سۈرەتلەرنى تۇرسۇن ئىسھاق، ئىسمائىل ئىبراھىم ئىشلىگەن.

باش مۇھەررىر: ئابلىكىم باقى
مەسئۇل مۇھەررىر: پولات ھېۋزۇللا
مۇھەررىرلەر: ئەركىن نۇر، سەنەۋەر ئۆمەر
مەسئۇل كوررېكتور: خەلچەم ئابلىمىت

(ئەدەبىي ئاخبارات)

ئەھەت داۋۇت

شەھەر مەكتەپلىرىدە قورسىقىڭىزدا ئوقۇغۇچىلارنى رازى قىلالمىغۇدەك ئۆزىڭىز بىلەن شۇ دەسمايىڭىزنى چىقىرىپ بېرەلمىگۇدەك مېتودىڭىز بولسىلا ئوقۇتقۇچىلىق قىلماق ئانچە تەس ئەمەس. ئوقۇغۇچىلارنىڭ سىزگە تېپىپ بېرىدىغان خىلمۇ خىل ئاۋارىچىلىقلىرىدىن غەم قىلىشىڭىزمۇ بولاۋېرىدۇ. چۈنكى، شەھەرلەردە: «جېنىم مۇئەللىم، مەن داۋاملىق ئوقۇپ قالسام...»، «مۇشۇ بالامنىڭ كۆزى بىر ئېچىلىپ قالسا...» — دەپ پېشىڭىزدە نا ماز ئوقۇشقا تەييار ھاجەتمەنلەر ماڭدامدا بىر ئۇچراپ تۇرىدىغان بولغاچقا، سىز گويا چۆپقە تىلىرىنىڭ كۆپلۈكىدىن مالىرى يېتىشمەي قېلىۋاتقان بازىرى ئىتتىك ئوقەتچىدەك قەدىرىڭىزنى تېتىپ تۇرۇپ خىزمەت ئىشلەيسىز.

ئەمما، يېزا ئوتتۇرا مەكتەپلىرىدىچۇ؟ ئىش ئۇنداق ئوڭاي ئەمەس. ئايرىم دېھقان بالىلىرى باشلانغۇچنى پۈتتۈر-

دىمۇ، بولدى. ئوقۇش پۈتتى دېگەن شۇ. «ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇش» دېگەننى ئانچە ئويلاپ كەتمەيدۇ. ئۇلار ۋە ئاتا - ئانىسىنىڭ پۈتۈن ئەس - يادى ئوغۇل بولسا ئاشپەزلىك، موزدوزلۇق ياكى ياغاچچىلىق؛ قىز بولسا سەيپۇڭلۇق ياكى قول ئىلكىدە بار، ئىمانى كامىل، قاش - قاپاقلىرى جايىدىراق بىرەر ئەرنىڭ پېشىنى تۇتقۇزۇش، دېگەندەك كېيىنلىكتە جانىغا ئىككەك چۈشمەيدىغان بىرەر يولغا كىرىشىنىڭ كويىدا، بۇلارنىڭ ئارىسىدا ئەلۋەتتە، ئوقۇشقا قانماي ئىچىدە بوغۇلۇپ پارامۇش يۈرىدىغان ئۈسكىلەك مايسىلارمۇ يوق ئەمەس. ئەمما، ئۇلارنىڭ يا ئائىلىسىدە قىيىنچىلىقى بار بولۇپ قالىدۇ، يا تەرسا ئاتىلارنىڭ: «بالىمىز چوڭ بولۇپ قالدى، ئازماس بىر ئاللا، دەپتىكەن. ئەتە - ئۆگۈن شەيتاننىڭ كەينىگە كىرىپ، چاتاقتىن بىرنى تېرىسا ئەھلى-خالايىق ئالدىدا يۈزىمىزگە سەت بولىدۇ. ساۋادىنى چىقىرىۋالدۇق، بولدى ئەمدى، ئوقۇپ ئاسمانغا چىقامتى!...» دېگەندەك ئەۋلادلىرىنىڭ ئىستىقبالىنى چۈشەپ قويىدىغان بىھۇدە خىيالىرى تۈپەيلى، داخانىنىڭ بىزىرۇ تىمىسىغا كەتكەن كۆك كەپتەرنىڭ باچكىسىدەك كۆزى ئېچىلماي تۇرۇپلا نادانلىقنىڭ تۇتقۇنى بولۇپ، گۈزەل ئىستىقبالىنى نابۇت قىلىشقا مەجبۇر بولىدۇ.

يالتىزى قىيىلغان دەرەخ كۆكلىيەلمىگىنىدەك، ئوقۇغۇچىسى بولمىغان مەكتەپ قانداقمۇ ئوقۇتۇش خىزمىتىنى داۋاملاشتۇرالىسۇن؟! نائىلاج، ئوقۇتقۇچىلار دەرسنى قايرىپ قويۇپ، ئائىلە سۆھبىتىگە چىقىشقا توغرا كېلىدۇ. يەرلىك خەلقنىڭ تىلى بويىچە ئېيتقاندا، «ئەپەندىسى ئوقۇغۇچىسىغا يالۋۇرۇشقا مەجبۇر» بولىدۇ. ئائىلە سۆھبىتى قىلىپ، ئۆي - ئۆيلەرگە كىرگەنگە بالىسىنى مەكتەپكە داۋاملىق ئوقۇشقا بەرسىلا مەيلىغۇ، سائەت - سائەتلەپ چۈشەندۈرۈشلەرگە جاۋابەن كىشىنىڭ ئالدى كەينىدىن دېيىلىۋاتقان تاپا - تەنىلەرنى دېمەمسىز، تېخى!

بۇ يىل كۇچا ناھىيىسىنىڭ خانىقتام يېزىسىدا «9 يىللىق مەجبۇرىي مائارىپنى ئومۇملاشتۇرۇش» خىزمىتى تۇتۇلغانلىقتىن ئىش تېخىمۇ مۇرەككەپلىشىپ كەتتى، يېزىلىق پارتكوم ۋە يېزىلىق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ بىر تۇتاش ئورۇنلاشتۇرۇشىغا ئاساسەن پۈتۈن يېزىدىكى 17 كەنت باشلانغۇچ مەكتەپلەردىكى ئوقۇش پۈتتۈرگەن بارلىق ئوقۇغۇچىلار كەنت ۋە مەكتەپ مۇدىرلىرىنىڭ تىرىشچانلىقى بىلەن مەكتىپىمىزگە قوبۇل قىلىندى، بۇ كۈنلەردە مەكتەپ ئىچى گويا قايناق بازارغا ئايلانغانىدى. ئەسلى پىلانلانغان سىنىپلار يېتىشمىدى، كونا ئۆي، ئارتۇق ياتاقلارنى رېمونت قىلىپ سىنىپ قىلدۇق، ئۈستەل - ئورۇندۇقلار يېتىشمىدى. بۇنىڭغا ئامال قىلالماي يېزىلىق پارتكوم، يېزىلىق مائارىپ ئىشخانىسىغا دەردىمىزنى ئېيتىۋىدۇق، دەسلەپتە «ئويلىشىپ باقايلى» — دېدى. كېيىن: «ھازىرچە بىزنىڭمۇ ئامالىمىز يوق، كېسەك تىزىپ، شال قويۇپ ئوقۇتۇپ تۇرۇڭلار!» — دەپ يوليورۇق بەردى. بۇ ئەھۋاللارنى ناھىيىگە ئىنكاس قىلىۋىدۇق، ھېچقانداق سادا بولمىدى.

ئاپا مالىمىز، ئورۇندۇق يېتىشمىگەن
ئوقۇغۇچىلارغا ئەمەلىي ئەھۋالىنى
چۈشەندۈرۈپ، قىيىنچىلىقنى يېڭىپ
ئوقۇتۇشنى داۋاملاشتۇرۇش توغرىسىدا
تەربىيە بەردۇق. ئەمما، بۇنىڭغا
ئوقۇغۇچىلارنىڭ پىكرى چىقتى: «بىز
باشلانغۇچتا خىشتا ئولتۇرۇپ ئوقۇغان، ئازادە
سىنىپلاردا ئوقۇيتتۇق، ئوتتۇرا مەكتەپكە
كەلسەك ئۆرە يەدەپ كەتكەن كونا سىنىپ-
لارغا سولاپ قويۇشتى. باشلانغۇچتا يەرپ-
يېڭى ئۈستەل - ئورۇندۇقلاردا ئولتۇرۇپ
ئوقۇيتتۇق، ئوتتۇرا مەكتەپكە كەلسەك
كېسەك بىلەن ئەسكى شالاندا ئولتۇر-
غۇزۇپ قويۇشتى. ئوقۇمايمىز، ھۈنەر
ئۆگىنىمىز» دېيەك ئىش جېدەللىشىدۇ،
مەكتەپىمىزگە كەلسە سىنىپ، ئورۇندۇق-
نىڭ تايىنى بولمىسا بولىدى، كىم
ئوقۇسا ئوقۇسۇن، بىز ئوقۇمايمىز» —
دېيىشىپ يېڭى كەلگەنلەردىن بىر
بۆلۈكى يانىۋالاپ كېتىشتى. مەكتەپ
يەنە يېڭى ئوقۇغۇچىلارنىڭ پىكىرىنى
ئېتىبارغا ئېلىپ، خىشتىن سېلىنغان
يېڭى سىنىپلاردا ئوقۇۋاتقان يۇقىرى
يىللىقتىكى ئوقۇغۇچىلارنى كونا سىنىپ-
لارغا، يېڭى ئوقۇغۇچىلارنى يېڭى
سىنىپلارغا ئورۇنلاشتۇردى، لېكىن،
ئۇلارنىڭ ئالدىنقى تەلىپى ھەل قىلىن-
غان بىلەن، ئەمما يوقىلاڭ باھانە-
سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ مەكتەپتىن
ئۆزلىرىنى قاچۇرۇشتى. دەسلەپكى ئوق-
قۇتۇشتا سىنىپلارغا سىغماي قىلىشقان
ئوقۇغۇچىلار ئەچچە ھەپتە ئۆتمەيلا
سا تەڭگەن چۆچەلەردەك ئازلاپ، ئون
نەچچىگە چۈشۈپ قالدى. كەينىدىن خىز-
مەتتىن پارتىزان شەكىلىدىكى خىزمەت،
يېزىدىلىق ھۆكۈمەت قايسى خىزمەتنى

چىڭ تۇتسا كەينىدىن كېتىدىغانلىقىنىڭ
دىققىتىمىز شۇنىڭغا مەركەزلەشمىدىغان
بولغانلىقتىن، دەسلەپتە يولۇۋاستەك
ھەيۋە بىلەن يوپۇرۇلۇپ كېلىشىپ،
ئۇنىمىغانلىقى قويماي ئوقۇغۇچىلارنى
مەكتەپكە ھەيدىگەن كەينىدىكى دولىرى
دۇ، ئىشنىڭ ھورى بېسىقىپ، خىزمەتنىڭ
يۆنىلىشى يولغا شېغىل ياتقۇزۇش
ھاشىرىغا مەركەزلەشكەندە «مەجبۇرىي
مائارىپنى ئومۇملاشتۇرۇش» — دېگەننى
ئۇنتۇپ قېلىشتىمىز. ئەپتىۋۇر، بىر
ئىشقا ئانچە كۆڭۈل بۆلۈپ كەتمەيدىغان
بولۇپ قالدى. دېمەك، ئېغىرچىلىق
يەنە ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ئۈستىگە
يۈكلەندى. بالىلار شۇ قەدەر كەپسىز:
سىز ئۇلارنىڭ ئوقۇتقۇچىسى بولۇش
سۈپىتىڭىز بىلەن تەربىيە بېرەلەيسىز.
ئەمما، تەقەززا قىلالمايسىز. «دەرسنى
نېمىشقا ئۆگەنمىدىڭىز؟ دەپ مولايىم-
لىق بىلەن سورىيالايسىز، ئەمما،
قاتتىق تېگىشكەندە قۇربىڭىز يەتمەيدۇ.
سىناق قىلاردا نۆل قويۇۋەتسىڭىزمۇ
ئۇلارنىڭ پەرۋايى پەلەك. «نەتىجەم
چىقماي قالارمۇ؟» — دېگەن ئوي خىيالى-
غىمۇ كىرىپ چىقمايدۇ. سىزنىڭ
ئۇلارنىڭ ئورۇندۇقنى بوش قويماي
ئولتۇرۇپ بەرگىنىگە خۇش بولماقتىن
ئۆزگە چارىڭىز يوق.
بۈگۈن يۇقىرىقى ئىشلار مېڭەمنى
ئاپلاندۇرۇۋاتقاچقا روھسىز ھالدا
ئۆزۈم مەسئۇل بولغان سىنىپقا دەرسكە
كىردىم. دەرسخانىدىكى 50 كىشىلىك
ئورۇندا كىمىنى - كىچەك، قاش - كىرپىك-
لەرنى ئۇن خالىتىسىغا كىرىپ چىققا-
قاندەك چاڭ باسقان 11 ~ 12 نەپەر
ئوقۇغۇچى كۆزلىرىنى مۆلدۈرلىتىپ

ئولتۇراتتى. بۇ ھال كىشىگە گويا قاۋاننىڭ ژەربىسىگە ئۇچرىغان، كۆڭۈلدە قوناق ئېتىزلىقىنى ئەسلىتەتتى. دەرس-خانىغا ئەلالقالىق-ئېلىپ كىرىش ئۈچۈن ئىمكان قەدەر ئۆزۈمنى خۇشخۇي تۇتۇشقا تىرىشتىم. ئەمما، دىلى سۇنۇق ھازىندار كىشى باشقىلار ئالدىدا ئۆز ھەسرىتىنى يوشۇرۇش ئۈچۈن ئاغزىدا كۈلۈشكە ئۇرۇنسىمۇ، كۆزلىرىدىن تامچىلاۋاتقان ھەسرەت - ياشلىرىنى توختىتالما-سىغىنىدەك، دەرسخانىدىكى روھى ھالىتىم بىلەن سۆز - ھەرىكىتىم بىر-بىرىگە ماسلاشماي بىرئاز تىتىلىپ، دەرسىمىز كۆڭۈلسىز ئاخىرلاشتى.

دەرستىن چۈشۈپ، كۈندىكىدەك ئائىلە سۆھبىتى قىلىش ئۈچۈن ۋەلىسىپىتىمنى كۆچۈم مەھەللە تەرەپكە تۇغرىلىدىم.

بىر مەۋسۇم ئاخىرلىشاي دەپ قالدى، ئوقۇغۇچىلارنىڭ تۇراقلىشىش نىسبىتى تېخى ئەللىك پىرسەنتكە يەتمەيۋاتىدۇ. سۆيۈنگىنىمىز ئېغىز ئاچقىلى بولمايدۇ. ھەر قايسى دەرسلەردىن بىر-ئىككى باب ئۆتۈلۈپ بولدى، دېگەن بىلەن ئۈچ كۈن ئاۋۋال ئۆتۈلگەن دەرستىن سوئال سورىسىڭىز تەلەپكە لايىق جاۋاب بېرەلەيدىغانلار يوق دېيەرلىك. ئۆزى ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقىنى بىلەن تۈزۈكرەك ھۆج-جەت يازالمايدىغانلار مۇ چىقىدۇ-تېخى! ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوقۇتقۇچىلار-نىڭ تەڭگىدىن تولۇپ، دەرس ئوقۇتال-تەپ، ئائىلە سۆھبىتىگە بېرىۋاتقانلىق-تىن ئوقۇش پۈتتۈرەلەيدىغان سىنىپلار-نىڭ دەرسلىرى ئوتتۇرا ھالىدا قېلىۋاتىدۇ. ئوقۇتقۇچىلارنىڭ بەزىلىرىمۇ گاڭگىرا-راپ قالدىمكىن: «بىز زىيالىي تەر-بېقىنالمايمىز، مەدەنىيەتلىك ئەمگەكچى قەۋەتىدىكىلەر يېمىز - ئوزۇق قىلىپ كېتىشنىڭ ھاجىتى يوق» — دېگەنلەرنى ئاغزىدىن چىقىرىۋاتىدۇ. مۇشۇنداق كېتىۋەرسە ئەۋلادلىرىمىزنىڭ كېيىنكىسى تەقدىرى قانداق بولۇپ كېتەركىن، ھەي! ھاۋ-ھاۋا!..

ئىتلارنىڭ ئەنسىز قاۋاشلىرى خىيا-لىمنى بۆلۈۋەتتى. شۇندىلا مەھەللىگە كىرىپ قالغانلىقىمنى بىلدىم...

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم!

— ۋە ئەلەيكۇم ئەسسالام!

قوش قانات دەرۋازىلىق كەڭ ھوي-لىدا ئېگىز بويلۇق، كەككە ساقال، يۈزلىرىدىن قان تەپچىرەپ تۇرىدىغان 65 ياشلار چامىسىدىكى بىر بوۋاي مەن بىلەن سالاملاشتى.

— قېنى ئۆيگە كىرىپ كېتەيلى.

— بولدى دادا، كۈننىڭ تەپتى ئوب-دانلا تۇرىدۇ، ھويلىدا ئولتۇرايلى.

مەن ئۆزرە ئېيتىپ، گۈللۈك پىشاي-ۋاننىڭ ئاستىدىكى ئازادە كارىۋاتقا كېلىپ ئورۇن ئالدىم.

— ھوي ئانىسى، قېنى سىلە!

ساھىبخان موممايغا توۋلىغاچ ئال-دىراپ ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. ھويلى-غا كۆز يۈگۈرتتۈم. ئازادە ھويلىنىڭ ئەتراپى پىششىق خىشتىن قوپۇرۇلغان قورۇق تام بىلەن تورالغان، دالان ئۆينىڭ قارشىسىدىكى تامغا يانداپ يوغان بادرا - ياغاچلار بىلەن قاشالى-نىپ ياسالغان ئېغىل، ئېغىلدا تۇلۇم-دەك سېمىرىگەن يەتتە - سەككىز كالا، كارىۋاتنىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى بوش ئورۇنغا دۆۋىلەپ قويۇلغان يىگىرمە نەچچە تاغار پاختا كۆزگە ئالاھىدە

تاشلىنىپ، بۇ ئائىلىنىڭ ئىقتىسادىي جەھەتتىن خېلىلا بېيىغان ئائىلە ئىكەنلىكىدىن بىشارەت بېرىپ تۇراتتى.

ئاغىچە 50 نەچچە ياشلاردىكى دوغىلاق، داستىخانغا كۆتۈرگەن مومىاي بىلەن بىر لىگەندە يېتىشىپ كۆتۈرگەن بوۋاي ئۆيدىن ئۇچۇق چىراي چىقىپ كەلدى. مومىاي بىلەن سالاملىشىپ، چايدىن بىر ئوتلۇم ئوتلىغاندىن كېيىن، ئارىدىكى قورۇنۇشنى تۈگىتىش ئۈچۈن يىراقتىن ئەگىتىپ، سۆزگە ئېغىز ئاچتىم:

ـــ دادا، قارىغاندا ھال ـ كۈنلىرى ياخشىكەن، شۇنداقمۇ؟

ـــ ئىنشائاللا، ئالدى بىلەن ئۇلۇغ ئاللانىڭ ھىممىتى، ئاندىن قالسا ئىنسابلىق باللىرىمنىڭ مېھنىتى بىلەن يامان ئەمەس كېتىۋاتىمىز.

ـــ قانچە باللىرى بار؟

ـــ تۆت ئوغۇل، بىر قىز.

ـــ كېۋەزنىمۇ خېلى كۆپ تېرىغان ئوخشىماملا؟

ـــ شۇنداق، يىگىرمە بەش مو يەرگە تېرىغان، بۇ ئىككىنچى تېرىمى.

ـــ پاھ، پۈزۈل دېگەننى يەشكەپ تاپىدىكەنلەدە!

ـــ قادىر ئاللا بەرىكىتىنى بېرىپ قالسا، دېگەنلىرى نېسىپ بولار.

قاسىراق گۆشىنىڭ، مۇشۇككە تۆشىنىڭ پارىكى يالقاندەك دېھقانچىلىق ۋە ئۆزىنىڭ شەخسىي تۇرمۇشى ھەققىدىكى بۇ پاراڭلار بوۋاينىڭ كەيپىياتىنى كۆتۈرۈۋەتكەنىدى. شۇڭا سۆھبىتىمىز قىزغىن داۋام قىلدى:

ـــ باللارمۇ قاتارغا قېتىلىپ قالاـ غاندۇ؟

ـــ ھەئە، يالغۇز قىزىمدىن باشقا، تۆت ئوغۇلۇمنىڭ ھەممىسىنىڭ گۋادەك ھۈنىرى بار، دېھقانچىلىق مەزگىلىدە دېھقانچىلىق قىلىمىز. بوش ۋاقىتلاردا باللار ھۈنەر قىلىدۇ. چوڭ ئوغـ لۇم قاسساپ، ماۋۇ ئۆيلەرنى شۇلار بوزـ داۋاتىمىز.

ـــ مال ـ چارۋىلىرى بولا ئەمەستۇ؟

ـــ خۇدايىم ئاتا قىلغىنى بەرىسە، تۆت قايدا قوي ـ ئۆچكە بولۇپ، ئىككى يۈز ئوتتۇز چارۋام بار، قانداق، قىزىقىپ قالدىڭىزمۇ؟ ھا ... ھا ... ھا ...

بوۋاي ئۆز باياشقىدىن سۆيۈنگەنـ دەك مەمنۇنىيەت بىلەن كۈلۈپ قويـ دى. بوۋاينىڭ جاۋابىدىن دەسلەپ ھەيران بولۇپ، كۆڭلۈم كەلدى. ئەمـ ما، مېنىڭ ئۆتمەي تېگىشكە يېتىپ ئىچىمدە خۇرسەندىم. قارىغاندا ئىشەنـ دى ئەسلى مەقسەتكە ئۆتسەم بولىدىـ غاندەك قىلاتتى.

ـــ دادا، بايا تىن بىرى ئۇ يەردىن پاراڭلاشتۇق، ئۆزلىرى مېھمانىدوست، ئوچۇق كىشى ئىكەنلا، كېلىمىش مۇددىئا يىمنى ئۆزلىرىگە ئېيتاي. مەن سېلىـ نىڭ رەيھانگۈلنىڭ سىنىپ مەسئۇلى بولىمەن. رەيھانگۈل ئۆگىنىشتە ناھاـ يىتى ياخشى، ئەخلاقلىق ئوقۇغۇچى ئىدى، يىراق يېقىنقى بىر ھەپتىـ دىن بېرى مەكتەپكە بارالمىدى. شۇڭا...

بوۋاينىڭ چىرايىدىكى ئۆزـ گىرىشلەر مېنى سۆزدىن توختاشقا مەجبۇر قىلدى. ئۇنىڭ قوشۇمىلىرى تۈرۈلگەن، كۆزلىرى چەكچەيگەن، كۆـ مۈچەكلىرى كېڭەيگەن، نان چايناۋاتـ قان چىشلىرى ھەرىكەتتىن توختاپ مەھكەم كىرىشكەن، ساقاللىرى تىترەـ

گەن، چىرايى ئىنتايىن بىئارام ئىدى. كۆزلىرى ئۆچۈپ، ئۆتكەن قورۇمدەك قارىداپ كەتكەنىدى. ئۇ ئۆز ئاشۇ تەقدىرىنى بىلەلمەي زەھىنىدىكى يولۇققان قىسمەتكارلارغا ئوخشاپ قالغانىدى. ئۇ سۆزدىن توختاپ، ئالدىغا نىمىلىقىنى سىيرىپ، مۇشۇ «لاپلاپ»ـدا قاردىدە، ئۇ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، ئىشىكتىن قەدەم تاشلىدى، ماڭدى، باغ تەرەپكە قاراپ ماڭدى. ئۇنىڭ ھەممە قىسمىتىنى چۈشەنمەي نارازى بولۇپ تۇرغان ئىدى ئاتىسى ئېنىق ئىدى. ...

— دادا... ... ... ؟

ئۇ شائىرتەپتە كەيپىياتتا بىر ئورۇلدى — دەپ، چىچىلىپ سۆزلەشكە باشلىدى:

— ئۆز ئىلىرى ... پەيلاشىنىڭ ... مەندىن ... با يانىڭ بىرى تېخى تويمىغان ما يىدىغان قايسى بىر ... دىر ... دەپ باش قاتۇرۇپ كېتىۋېتىمەن. ماڭا چۈشەندۈرەمەن دەپ ئاۋارە بولماڭلا، چىرايلىق گەپلىرىڭىزدىن نېمە دېمەكچى بولغانلىقىڭىزنى چۈشەندىم. مېھمان بولۇپ كەلسىلا، قاتتىق تەگمەي، بىز ئېيتقان گەپنى مەن ئاڭلىماسلىقنى ئۇقتۇرماقچىمەن.

ئۇنىڭ سۆزلىرى ناھايىتى كەسكىن ئىدى. مەن ئۇنى بىر نەچچە ئۇتۇپ كەتمەس دەپ ئويلىغانىدىم. شۇنداق تەتۈر ئۇنى قايىل قىلالماي بولمايتتى: شۇڭا يەنە ئۇرۇنۇپ باققۇچى بولدۇم:

— دادا، تۇرمۇشلىرى ياخشى ئىكەن، شۇنداق تۇرۇپ يەنە نېمە ئۈچۈن ئوقۇتمايمەن، دەۋاتقانلىرىنى چۈشەنمىدىم. توققۇز يىللىق مەجبۇرىي مائارىپ ھۆكۈمەتنىڭ مائارىپنى يۈكسەلدۈرۈش ئۈچۈن قوللانغان تەدبىرى، دۆلەت، مىللەتنىڭ قەددىنى، مەدەنىيەت ساپاسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش يۈز-

يىلدا ئالا كۆزلىشىدىغان تەرەققىياتلىقى، شۇڭا ... ئوقۇتالمايمەن، ئوقۇيالمىغاندا كېيىنمۇ ئاچىنا دەرس ئۆتمەي، ... قۇرۇق گەپلەرىڭىزنى ئاشۇ نازارىتىدە چۈشەندۈرگەن ھەكىمىڭىزگە پىشانىدىن بىلەتتىڭىز! زامان سىزدىن ئىلگىرىكى ... بىزنىڭ يىلدىن قالسا، ... بىلگىنىڭىزنى بىلمەيمەن، مېھمانلىكتىن دەپ ئايىغىنى بىلمىگەن ... ئۆزۈمنىڭ ... كەينىگە بۇرالسام پۈشەيمانى، ... چىقىپ كەتكەن بولاتتىم. ئەپكەن...

— دادا، خاپا بولمىسىلا، ... دېمەكچى بولغىنىم ... بولۇپ ... ئاۋازدا كېپىڭىزنىڭ بىلمىگە تەپتى: ...

— ھوي يارداش! ماڭا يەنە چىقىپ! «مەكتەپتە ياخشى ئوقۇغاچ ياخشى ئوقۇمىغان ئوتتۇرا مەكتەپكە ئوقۇتۇپ بېرىلدۇ» — دېسەم گەپ ئاڭلىمايدۇ، ئەتىدىن كەچكىچە دەپتەرنى قولىدىن چۈشۈرمەيسەن، ئەمدى خوپ بولدىمۇ؟! ھەلەپ قىلىپ، ئەمدى قانداق قىلىسەن؟ ئوقۇيمەن؟! ... بالا ... ھارامنى، ... ئۆيىدىن چىقىپ ساقا ... بېرىدىغان ئاش - نان يوق، قانداق ئوقۇشنى ئوقۇيسەن، مانا كۆرۈپ كەل، ماۋۇ ساقلانمىسىنى! ... ئوقۇمىسا ... تېپىپ ... «نېمىشقا ئوقۇتمايلا؟» دەپ سورايسىز، بوپتۇ، كۆڭلىڭىزنى تېچلاندۇرغان ئىش بولسا دەپ بەرسەممۇ بېرەي. بالا بولۇيدىغان يېتىپ قالدى، سىزنىڭ ئانىڭىز بولمىغان جىلىنى بىزنىڭ ... بارلىقلار يىلى ئەرگە بېرىمىز، ئالىمىز؟ بولسا

گەپىنى ئاڭچورتلا كېيىنلىك، ھازىرلا كەينىـ
گەزگە سېلىپ قويايمۇ؟ بولمىسا، تولا
كۆزۈمگە كۆرۈنۈۋالماي ئاستا ئۆزۈپ قېلىڭلا!
پە بۇۋاي، ئەمىشكىنى جالاقتىدە يېپىپ
ئۆيىمگە كىرىپ كەتتى. مەن نېمە قىلـ
لارىمنى بىلمەي داڭ قاتقىنىمچە تۇرۇپلا
قالدىم. بىر چاغدا ئېسىمگە كېلىپ،
يېنىمغا قارىدىم، موما يەر كۆرۈنمەيدى.
قانداق قىلاي؟ ھويلىدىن نە تەمجىسىز
قايتىپ چىقمىشقا مەجبۇر بولدۇم...
ئىككىنچى ئۆيدىكى ئەھۋال باشقىـ
چەرەك ئىكەن.
ــ مېنىڭ باشقىچە پىكرىم يوق، مۇـ
ئەللىم، ــ دېدى ئائىلە باشلىقى كېلىش
مۇددىئايىمنى بىلگەندىن كېيىن، سالماقـ
لىق بىلەن، ــ ئۆزۈم كەنتكە كادىرى
تۇرۇپ سىياسەتكە ناقايىللىق قىلسامۇ
توغرا بولماس، شۇنداقتىمۇ ئۆزلىرىدىگە
ئازراق كۆڭۈل قويايى، مۇشۇ بالىدىن
ئاۋۋال بىر ئىمتىھان ئېلىپ كۆرسىلە،
5 ـ سىنىپتا ئەمەس، 2 ـ سىنىپنىڭ ئىمتىـ
ھانىدىن ئۆتەلمىسە قۇلىقىنى چالماندا
كېسىپ بېرىمەن. بىز بالا مەكتەپتە
نېمە ئوقۇيدىكەن، ئىز پېنىڭنى ئاز ـ تولا
بىلىپ كۆرەي دەپ، «بىر مو يەردىن
4-5-0 جىڭغىچە بۇغداي چىقسا، ئون
ئىككى مو يەردىن قانچىلىك ئاش چىقىـ
دۇ؟» ــ دېسەم تىرنىقىنى تاتىلاپ،
ھوشۇيۇپ تۇردۇ. يازغان خەتلىرىنى
دېسەم ئالا تېپىغى ئۆمۈچۈكنى رەڭگە چىلاپ
قويۇپ بەرگەندەك، ئوقۇش پۈتتۈرۈش
گۇۋاھنامىسىنى قارىسام، نە تەمجىسى خېـ
لىملا ئىز قىزى بولمىسا...

ــ شۇ چاغدا ئانا ھەيبىلىنىك كادىرلار
ئىدارىسىدىكى قايسىدۇر بىر باشلىق
نىڭ كادىرلارغا خىزمەت تەقسىماتىنى
قىلىشۋېتىپ: «بۇ ئاداش باشقا ئىشنىڭ
ھۆددىسىدىن چىقالمىسا ھېچ بولمىغاندا
ئەپەندىچىلىككە يارار!» ــ دېگىنى
ئېسىمگە كەلدى.
ئۇ تاماكىسىنىڭ كۈلىنى قېقىۋېتىپ
سۆزىنى داۋام قىلدى:
ــ ئاڭلىسام، باشلانغۇچ مەكتەپلەردە
بىر ئوقۇغۇچى بىر ئىمتىھانىدىن ئۆتەلـ
مىسە، سىنىپ مەنسۇپلىقىنىڭ ئايلىق
مائاشىدىن بەش يۈەن، بىر ئوقۇغۇچى
سىنىپتىن كۆچەلمىسە بىر ئايلىق
مۇكاپاتلىرىنى تۇتۇپ قالىدىكەن.
ئوقۇتۇش خىزمىتى ئىلمىي خىزمەت
تۇرسا، ئۇنى قانداقمۇ ئىقتىساد بىلەن
چەكلەشتۈرۈپ قويغىلى بولسۇن؟! ئوقۇتـ
قۇچىلارنىڭ مائاشتىن باشقا قوشۇمچە
كىرىمى بولمىغاندىكىن، بىرلا مىغدىن
يېرىمىدا يۆلەپ كۆچۈرۈشكە ئۇرۇنىدىكەن.
نە تەمجىدە مەكتەپ پۈتتۈرۈپ چىققانـ
لارمۇ مانا مۇشۇنداق لاياقەتسىز.
ئۆزىنىڭ ئۇستىگە، مەن دىققەت قىلىپ
كېلىۋاتىمەن.. يېزىمىزدىن بىرەرسىنىڭ
بالىسى ئوقۇشقا مېڭىپ قالسا، خۇددى
بېشىغا ھۇما قۇشى قونغاندەك ئېغىز-
دىن ــ ئېغىزغا كۆچۈپ، بىزنىڭمۇ قۇلـ
قىمىزغا يېتىپ قالاتتى. ئەمما،
مەن مۇشۇنداق خەۋەرنى ئاڭلىمىغىلىمۇ
بىر نەچچە يىل بولۇپ قالدى.
يۈزلىرىم ئوت ئېلىپ چىمىلدىدى.
ئۇنىڭ دېگەنلىرى راست ئىدى.

— مەن ئۆزۈم تۈزۈك ئوقۇيالمىغان، ئاران سەككىزگىچە ئوقۇغانمەن. دادام رەھمەتى «يالغۇز ئوغلۇم» دەپ يېنىدىن نېرى قىلىشقا كۆزى قىيماي، ئارمانلىرىمنى ۋاقىتسىز يەرلىككە قويۇپ كەتكەن. ئەمما، ھازىرغىچە كىتابنى يېنىمدىن نېرى قىلمايمەن. بىلىملىك كىشىلەرگە ھەۋەسىم كېلىدۇ. كۆڭلۈمدىكى ئارمانلىرىمنى ئوغلۇمنىڭ ئەمەلىيىتى ئارقىلىق بولسىمۇ بىر ئەمەلدە كۆرەرمەن، دېگەن ئۈمىدتە ئىدىم. ھەي، بۇ بالا مانا مۇشۇنداق يارىماس بولۇپ چىقتى. ئەتىگەندە مەكتەپكە ھەيدىسەم، مەكتەپكە بارمىغاننى ئاز دەپ نەلەرگە بېرىپ ئويناپ، يېرىم كېچە بولاي دېگەندە ئۆيگە كىرىدۇ. بار ئامالىمنىڭ ھەممىسىنى قىلىپ باقتىم، لېكىن زادىلا ئوقۇشنى ئاچقۇزالمىدىم. بۇنىڭدا ئۈمىد يوق. ئون يىل ئوقۇتۇپ دېھقان قىلغاندىن كۆرە ھازىردىن باشلاپلا ئىشقا پىششۇراي، دەپ نەچچە كۈندىن بۇيان ئېتىزلىقتا كەتمەنگە سېلىۋاتاتتىم. ئۆزلىرىگە ئاۋارىچىلىق تېپىپ بېرىشىمنى ئويلىماپتىمەن. ئەپۇ قىلارلا...

ئوقۇغۇچى ئادەم دېگەن باشقا بىر دۇنيا ئىكەن. ئۇ يۈرىكىدىكى گەپلەرنى قىلدى. ئۇنىڭ بىلەن ئوبدان ئەھۋاللاشتۇق. سۆھبىتىم ئۈنۈم بېرىپ، ئۇ ئاخىرى بالىسىنى ئوقۇتماسلىق قارارىدىن ۋاز كەچتى. خۇداغا شۈكرى، ھەدەم بولسا بىز ئۆيدىمۇ دەشنام يېمىدىم.

... ئۈچىنچى ئۆيدىن ئالغان جاۋابىم مۇنداق بولدى:

— ئەپەندىم، كۆرۈپ تۇرۇپلا، مەن تۇل ئايالمەن، ئېرىم بۇرۇن ئۆلۈپ كەتكەن، ئۆيدە ئەمگەك كۈچىمىز بولمىغاچقا بالىلىرىمىز سەكرەپ سۇغا چۈشكۈدەك دەرىجىدە، ئۆيىمىزدىن بوران ئۇچۇپ تۇرىدۇ. ھۆكۈمەت قارىمايدۇ ئەمەس، بالىلىرىمىزدىن ئوبدان خەۋەر ئېلىۋاتىدۇ. لېكىن، بىر ئۆي دېگەندە پۈت تىرەپ تۇرالىغۇدەك بىرەر ئەركەك بولمىغاندىكىن چۆچۈرىدەك بالىلار بىلەن ھەرقانچە تىرىكەشكەن بىلەنمۇ بىكار ئىكەن. مەن قېرىپ قالدىم. ئەمدى ئېتىز – ئېرىق ئىشلىرىغا مۇشۇ بالام قاراشسا، بىز بىر ئائىلىدىكىلەر جېنىمىزنى جان ئېتىپ بولالايمىز. بالىمىز مۇشۇ. ئاڭلىسام ئۆزلىرىنىڭ قولىدىن خېلى ئىش كېلەرمىش. بۇ يىل، بويىنۇمغىچە قەرزگە بوغۇلۇپ سالسامۇ مەيلى، ئاخشاملىققا ئۆيلىرىگە ئامالدىن بىرنى تاشلاپ بېرەي، مۇشۇ بالامنى مەكتەپتىن بىر ئاجرىتىپ بەرسىلە؛ ھە دېسە سىياسەتلا دەيلا، سىياسەت دېگەننىڭمۇ قارا – قويۇق ھەممىسىنى ئىجرا قىلىپ كەتمىسىمۇ بولىۋېرىدۇ، ھە ماڭا ساچىدەك چاپلىشىۋالماي شۇنداق قىلسىلا، قاچان بۇنىڭغىمۇ بولمايتتى، دېسىلە مېنىڭمۇ باشقا ئامالىم يوق، ئاتىنىڭ روھى ۋاتامىلا، بولىتتۇ پەتەملا ئىختىيارلىرى...

كەچ كىرىپ قالغانىدى. قەدەملىرىمنى ئېغىر يۆتكەپ مەھەللىدىن

چىقتىم. چوڭ ئۆستەڭنىڭ كۆۋرۈكىدىن ئۆتۈشۈمگە يول ياقىسىدىكى باغدىن كېلىۋاتقان يىغا ئاۋازى دىققىتىمنى تارتتى. باغ تەرەپكە قاراپ ئىككى قەدەم ماڭدىم-يۇ، ئىزىمدا تۇرۇپ قالدىم. باغ قويۇق جىگدە شاخلىرى بىلەن توسۇلغانىدى.

— جەمىلە، بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟

قۇلىقىمنىڭ سەزگۈرلۈكى ئاشتى.

— نېمە، يىغلاۋاتامسەن؟ نېمە بولدۇڭ؟

— ...

— بىرەرسى بىلەن خاپىلىشىپ قالدىڭمۇ-يا؟

— ياق.

— ئەمىسە نېمىشقا يىغلايسەن؟

— ...

— گەپ قىلساڭچۇ؟

— دادام مەكتەپتىن چىقىرىۋالىمەن دەپ ئۇنىمايۋاتىدۇ.

— شۇڭا نەچچە كۈندىن بارالماپتىكەنسىدە!؟

— ھىم.

— پەزىلەت مۇئەللىمگە ئېيتىپ باقساڭ بولمامدۇ؟ ئۇ ساڭا ئوخشاش ئوقۇش قىزغىنلىقى يۇقىرى ساۋاقداشلاردىن ياردىمىنى ئايىمايتتى. نەچچە كۈندىن بېرى ئۇ بەك ئالدىراش بولۇپ كەتتى. شۇڭا سىلەرنىڭ ئۆيگە كېلەلمىگەن بولسا كېرەك.

— بۇنى مەنمۇ ئويلىغان، لېكىن دادام: «ئەپەندىگە دەيدىغان بولساڭ پاقالچىقىڭنى چېقىۋېتىمەن»... دەپ مېنى ئۆيدىن نېرى بولغىلى قويمايۋاتىدۇ.

— ئۇنداق بولسا مەن ئۇنىڭغا ئەتە دەپ باقاي.

— جەمىلە، ھەي جەمىلە!... نەگە يوقالدى بۇ لامزەللە!

— مانا مەن، دادا!

......

يولدا كېتىۋاتىمەن. يولنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى ئېتىزلىقلاردا پادىلار يايلىماقتا. ئېگىز-پەس دۆڭلۈكلەردە مال ئىگىلىرى بولغان بىر توپ بالىلار بىر-بىرىنى قوغلىشىپ، ئۆزلىرى ياخشى كۆرۈشىدىغان قايسىدۇر بىر ئويۇنلىرىنى ئويناشماقتا.

ئالدىمدىلا بىر يەردىن گۈدۈك-گۈدۈك ئاۋاز ئاڭلاندى.

— ئەكىلە، مەن بىر شورىۋالاي.

— ئەجەب ئاچچىق موخوركىكەنا، نەدىن ئالدىڭ.

— ئاتامنىڭ يانچۇقىدىن جۈندىدىم.

— ئۇقۇپ قالسا قانداق قىلىسەن؟

— ئاكامغا دۆڭگەپ قويىمەن.

سىنچىلاپ قارىۋىدىم، قېرى جىگدىنىڭ تۈۋىدە 9—10 ياشلار چامىسىدىكى ئىككى بالا بىر تال تاماكا قالدۇقىنى تالىشىپ چېكىشىۋاتقانىكەن. مېنى كۆرۈپ بەدەر تىكىۋېتىشتى...

— ئۈستۈمگە نەچچە پاتمان يۈك ئارتىۋالغاندەك ھالسىراپ كەتتىم. يۈرىكىم سىقىلىپ نەپەس ئېلىشىم قالايمىقانلاشتى. تەگسىز خىياللار مېڭەمنى غۇجۇلدىتىپ، كۆز ئالدىم قاراڭغۇلىشىپ مەنزىلىم بارغانسېرى يىراقلاپ كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلدى...

سۆيگۈ قەترىلىرى

مەتتىمىن بارى

يۇلتۇز بولۇپ ئايلاندىم مەن يېنىڭدا،
قاراڭغۇدا ئايغا بىللە ياندىشىپ.
بۇلبۇل بولسام قونار ئىدىم گۈللۈڭگە،
ئارمانىم بىلەن يۈرەكنى ئېچىم تاشىشىپ.

—

....

كۆزۈم چۈشتى

كۆزۈم چۈشتى كۆزۈڭگە سېنىڭ،
يۈرەكلىرىم كەتتى سىرقىراپ.
ئەس-ھوشۇمنى قويدۇم يوقىتىپ،
تىلىم تۇتۇلدى، بېشىم پىرقىراپ.

قايتا سېنى ئۇچرىتالمىدىم،
ئاۋارە مەن يولۇڭغا قاراپ.
مېنى ئۇنداق قىلما نائۇمىد،
تاپاي دېسەڭ ئۆمۈرلۈك ساۋاب.

ئارمىنىم

ئۇخلىۋالغىن، قېنىپ ئۇخلىۋال،
دىلىڭ ھەرگىز ئازابلانمىسۇن.
مەنلا تارتاي سەن ئۈچۈن ئازاب،
قارا قىلىرىڭغا شەبنەم قونمىسۇن.

بىلىندۈرمەي ئازابلىرىڭنى،
كۈلۈپ بەرسەڭ ماڭا بىر قېتىم.
ساقىت بولۇپ غەمدىن پۈتۈنلەي،
سۆيۈنەتتىم قەۋەت ئارمىنىم.

بۇلبۇل بولسام

كۆزلىرىڭنى ئوخشىتىمەن بۇلاققا،
ھىلال ئاينى ئەركىلىتىپ ئوينىتقان.
باغدا پىشقان چىنەستەڭگە لېۋىڭنى،
يۈرەكلەرنىڭ بېغىدىكى ئوت ياققان.

كېسەل

ئىستىمام ئۆرلەپ، تېنىم سىرقىراپ،
ياستۇق تۇتۇپ قالغانىدىم يېتىپ.
ئاڭلاپ مېنىڭ بىتاپلىقىمنى، —
داۋالاشقا كەلگەنىدىڭ يېتىپ. —

تۇتقان ئىدىڭ تومۇرۇمنى سەن،
كېسەللىرىم يوقالدى، قاچتى. —
نېمە ئۈچۈنكى شۇ كۈندىن باشلاپ،
ۋۇجۇدۇمغا بىر ئوت تۇتاشتى.

سېنى كۆرسەم يۈزۈم قىزىرىپ،
ئۇستى-بېشىم تەرگە چىلاشتى.
يۈرىكىمنىڭ سوقۇش تېزلىكى،
ئىملىقتىكىغا ھەسسىلەپ ئاشتى.

ئوخشىمايدۇ ئۇ كونا كېسىلىم،
يېڭىدىن بىر كېسەل چاپلاشتى.
ئەيىز داۋالاپ قۇتقۇزۇۋالغىن،
كۆزلىرىمدىن ئۇيقۇمۇ قاچتى.

ئارزۇلار چەكسىز ھايات بىر جام

ئابدۇكېرىم مەخسۇت

چانانغا

نېمىگىدۇر ئىنتىزار ئىدىم، ئادەملەرنىڭ قايغۇسىغا ئىچىدە،
نېمىنىدۇر ئىزلەيتتىم تىنماي. كۆزلىرىمىز ئۇچرىشىپ قالدى.
تاپالمايتتىم كۆڭلۈم ئىزدىگەنىش، [illegible] تىكىلىش، تاتلىق جىلمىيىش،
تەسەللىسىز باقار تولۇن ئاي. يۈرىكىمنى ئىلكىگە ئالدى.
ئاختۇردۇم تاپالمايمەن ھېچ، ۋىسال شىرىن گۈل تۇتتى ماڭا،
ھايات ئىمنىڭ كېيىمىنى لېكىن. بولدى بىردىن ھەممە ئىش ئايان.
چاقچاقمۇ ياكى تەقدىرنىڭ، تۇمان تارقاپ يورۇدى ئالەم،
ئۆتەر كۈنلەر ھەسرەتلىك، غەمكىن. ئۆمرۈم كېچى سەنكە تېشەن جانان.

كېچىپ

تۆك يۈرەك ئەشئارىڭ — تەرەننە، ئۇستادلاردىن كېچىپ
سۆيدىلى ئاتەشلىكنى كۆڭلى قارالاردىن كېچىپ
ئاچقۇسى باغرىدىن ساڭا گۈل تۇتۇپ نۇرلار تۆكۈپ
جىلۋىسى چان ئاشقىچى ھەقلىق گادالاردىن كېچىپ.
كۆكلەر ئەۋجىدە ئۆمرۈك قىلغاي تەرەننۇم ئەبەدىيىن
شەپىرەك مىسلى يۈرىكىڭ نۇرى ئىنازلاردىن كېچىپ.
بىلمىگەن ئۆزگىنى سېنى خەسنى گۈل بىلىپ ئۆزۈڭنى ھەم
دوستلىرىڭ مېھرىنى چاچقان ئويناق سابالاردىن كېچىپ.
تاپمىغاي ئىنسان بەخت بۇ ھايات سەھراسىدا
يولىنى توسقان داۋان مۈشكۈل جاپالاردىن كېچىپ.
بۇلبۇل سۆبھى مىسالى كۆڭلىڭنى پاك تۇت تائەبەت،
كۆيلىرىڭ تاپماس ۋىسال تاڭلار زىيالاردىن كېچىپ.

دەر مېنى

چاچلىرىمدا ئاقنى كۆرۈپ، ئۇ قېرىپتۇ دەر مېنى،
يولدا چانانى كۆتۈپ تۇرسام ھېرىپتۇ دەر مېنى.
ھاسىنى تەڭلەپ بىراۋلار بولسۇن دېدى: «ھەمراساڭا»،
مەن كۈلۈپ باقسام ئەقلىدىن راستتىنلا ئېزىپتۇ دەر مېنى.
يار ئىبىلەن قولتۇقلىشىپ باغلارنى سەيلە ئەيلىسەم،
چاغلىنالماستىن ئۆزىنى شىللىتىپ ئېتىپتۇ دەر مېنى.
ئاققا نېمە، قارا نېمە ھەممىسى ئۇز نېمەت دېسەم
ئۆزىنى ئاقلاپ تېخى جاگەپ تېپىپتۇ دەر مېنى.

ئىنلىرگە قىلسام، ئىلچە پەرۋا ھەر قاچان،
سۆزلىرىمگە ئاخىرى قوۋناق بېرىدىپتۇ دەر مېنى،
يۈرىكىمدىن پۈركىسە ياشلىق ئوتى گۈل چاچقۇلار،
قېرىلىقا ئەمدى ئۇ ئىلخەت يېزىپتۇ دەر مېنى.
قېرىماس بۇلبۇل دېسەم بوستان ئارا قىلغاچ ناۋا،
كى كۆرەلمەسلەر ئۆزىگە گۆر قېزىپتۇ دەر مېنى.

چېچەك

يوتىلاردا نازلىنىپ باقتى ماڭا سېرىق چېچەك،
گۈلباھار كەپتۇ دېبان ئوينىدى ئوتلۇق يۈرەك.
بىر تۇتام تەردىم شۇئان سىنەمگە سىغماي شادلىقىم،
سۆيگۈ ئىشقىم يىپ قىلىپ، ياسىدىم گۈل چەمبىرەك.
يار بېشىغا چەمبىرەك قونغاندا ئالتۇن تاج مىسال،
يوق ئىدى ئالەم ئارا شاد بەختىيار مەندىن بۆلەك.
باردى يار ئەينەك تامان، ئىككى مەڭزىنى تۈزتۈپ،
ئوينىدى يار بېشىدا رەققاس ئۇرۇپ شوخ كېپىنەك.
كۈلدى يار پەسلىگىمدە جۈپ زىناق قىلدى جىرىنىن،
چىرمىشىپ تومۇرلىرىمغا تاشلىدى ئىشقى پىلەك.
گۈلباھار ئاشىقلىرى باقتى يارنىڭ باشىغا،
يار بىلەن گۈلگۈن باھار كۆرۈندى شۇئان قوشكېزەك.
گۈلباھار ئەييامىدا بۇلبۇلى ئېيتسا مۇقام،
قىر ئارا، يوتا ئارا كۈلگۈسى مىڭ خىل چېچەك.

شېئىرلار

ئابدۇرېھىم مەنسۇرى

مەن سۆيمەن شېرىن ئاينى

مەن سۆيمەن تولۇن ئاينى، شېرىن ئاينى،
گۈزەل يايرىم، ئوماق يايرىم شېرىن ئاينى.
ئۇنتۇلمايمەن ئۇ كۈندا مەن چۈشۈمدە ھەم،
ئۇنىڭ بىلەن بىز تونۇشقان ئاشۇ جاينى.

بىرگە ئويناپ ئۆتكۈزەتتۇق كېچىلەرنى،
كۆز قىسىشىپ بىز ئىككىمىز كۈلۈپ ياراپ.
مۇھەببەتنىڭ يالقۇنىدا خۇشاللىقتىن،
ناخشا ئېيتىپ گويا بۇلبۇل بولۇپ سايراپ.

گۈلنىڭ رەناسى

بىلمىدىم قاچان غۇنچە تۇردىمەن يەنە،
يولۇقتا تەلمۈرۈپ ھەسرەت پىراقتا.
ئەي نىگار بىر ئۆمۈر كۈتسەمەن سېنى،
بولسىمۇ مەن ئۆچۈن مەنزىل يىراقتا.

مۇھەببەت ئوتىدا گويا سەل بولۇپ،
ئاقماقتا بىر مېنىڭ قەلبىم دەرياسى.
قىينىماي كۆڭلۈمنىڭ بولۇپ داۋاسى،
كەلسەڭچۇ قېشىمغا گۈلنىڭ رەناسى.

تەقدىرنىڭ چاقچىقى

(ھېكايە)

ئېزىز ساۋۇت

ئەقلىمنى بىلسەم، دادام باشقىلارما ياشلىقى، ئانام خىزمەتتى يوق ئائىلە ئايالى ئىكەن. ئانام يېزا قىزى بول-غاچقا، دادام بىلەن توي قىلىپ شەھەرگە كەلگەندىن كېيىنمۇ يەنىلا ئىلگىرىكى سادda، ئىشچان، ئاق كۆڭۈللۈكىنى ساقلاپ قالغانىدى. ئۇنىڭ مەڭىزلىرى قىپقىزىل، كۆزلىرى بۇلاقتەك، ياشلىق لاتاپىتى تېخى كەتمىگەن ساھىبجا-مال ئايال ئىدى. ھېس قىلىشىمچە، دادام بىلەن ئانامنىڭ بىر-بىرىگە بولغان ئەر-خوتۇنلۇق مېھرى-مۇھەببى-تىدە قىلچە ساختىلىق يوق ئىدى. ئۇلار بىر-بىرىنى بەكمۇ قەدىرلىشەتتى، ئىناق ئۆتۈشەتتى. شۇڭا قولۇم-قوشنى-لار ھەۋەس بىلەن:

— نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك ئائىلە، بىر-بىرىگە شۇنچە كۆيۈمچان، ۋاپادار، ئەر-خوتۇن بولسا ئاشۇلاردەك بولسا، — دېيىشەتتى.

دېمىسىمۇ ئۇلارنىڭ بىرەر قېتىممۇ ۋارقىرىشىپ سوقۇشۇپ قېلىشقىنىنى ئەس-لىيەلمەيتتىم. دادام، ئانامنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقا شۇنچە ئۇرۇنۇپ كۆرگەن بولسىمۇ، ئانام مەكتەپ يۈزى كۆرمىگەن بولغاچقا ئامال بولمىدى. مۇمكىن بولىدىغان ئىشلاردىن ماشىنا رېمونت سېخىدا زاپچاسلارنى تازىلاش، ئىدارىدە تازىلىق قىلىشتەك ئىشلارغا ۋاسىتىنى ئېيتسام، ئانامنىڭ رايى تارتمىدى. دادامنىڭ ماڭاشى يۇقىرى بولۇپ، بىر ئائىلىنىڭ تۇرمۇش خىراجى-تىگە يېتەتتى. شۇڭا دادامۇ كىرىم جە-ھەتتە ۋايسىمىغاچقا بۇ ئىش شۇ پېتى كېتىۋەرگەنىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە جان سانىمىز ئاز، مەن بىرلا بالا، تېكەندەك ياغىز ئوغۇل ئىدىم. شۇڭى-مۇ ئاتا-ئانام ماڭا بەكمۇ ئامراق ۋە كۆيۈمچان ئىدى، دېگەنلىرىمنىڭ ھەممىسىنى تەل قىلىپ بېرەتتى. بۇنداق شارائىتتا مەن شوخ ۋە ئەركە ئۆستۈم.

دادام مەسئۇل بولۇپ ئىشلەۋاتقان كەسپىي بۆلۈمدە، بۆلۈم كاتىپلىقىنى قىلىدىغان ئوتتۇز بەش ياشلار چامىسى-دىكى كېرەم ئىسىملىك بىرسى بار ئىدى. ئۇ دادامنىڭ ئالدىدا ھەمىشە ھىجى-يىپلا يۈرەتتى، ئۇ دادامغا بەكمۇ يېقىن-چىلىق قىلاتتى. ھەر قانداق ئىشتا دادامنىڭ كۆڭلىنى خۇشال قىلىشقا تىرىشاتتى. ئەتىگەنلىك ئىشقا چۈشۈش ۋاقتىدىن يېرىم سائەت دېگۈدەك ئىل-گىرى ئىشخانىغا كېلەتتى-دە، ئىشخا-نىلارنى، بولۇپمۇ دادامنىڭ ئىش ئۈس-تىلى، ئورۇندۇقلىرىنى زوق-شوخ بىلەن تازىلايتتى. گەپ-سۆز، ئىش-ھەرىكەتلىرىمۇ دادامنى كۆرگەندە شۇنچە

سىنىپ يە-شىرىنلىشىپ كېتەتتى.

— ۋاي قادىر چوڭجاڭ، سەي-پەي تۈگەپ قالمىغاندۇ؟ گۈلسۈمخان بازارغا بېرىپ بولالمايدۇ. دىككىدە بېرىپ سەي ئەكىلىپ بېرەمۇ؟

— قادىر چوڭجاڭ، مىجەزلىرى يوقمۇ نېمە؟ شۈكلەپ قاپتىلا، شاققىدە دوختۇرغا بېرىپ كېلەمسىزمۇ-يە؟

— قادىر چوڭجاڭ، گۈلسۈمخان كۆمۈر قالمىدى، دېگەندەك قىلىۋىدى، ئىدارە ئىشخانا مۇدىرىغا ئېيتىپ ئورۇنلاشتۇرۇپ قويدۇم، سۇپەتلىك كۆمۈردىن ئەتىلا بىر ماشىنا ئەكېلىپ بېرىدىغان بولدى.

— قارىماملا قادىر چوڭجاڭ، ھېلىقى ئۆز ۋاقتىدا سىلى بىلەن ماشىنا ھەيدەپ يۈرگەن كەسىپداشلىرى ھېسابىدىن دېگەن ھاراقكەش، بۇلاڭ-پۇچقاق قىلاردا ئارقىلىرىدىن، «قادىر دېگەن قانچىلىك نېمىتى؟ ئەمدى چوڭجاڭ بولۇۋېلىپ، كىبىرلىنىپ كىشىنى كۆزىگە ئىلمايدىغان بولۇپ كېتىپتۇ» دەپ يېتىنە تېرىپ يۈرۈپتۇ، ئىدارىمىزدىكى ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى رەئىسىنىڭ قېشىغا كىرىپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن ئوبدان گەپ قىلىپ قويدۇم. ئۇ، ئىدارە رەھبەرلىرى بىلەن ئالاقىلىشىپ، ئۇنىڭ راسا ئەدىپىنى بېرىپ قويىدىغان بولدى.

— قادىر چوڭجاڭ...

ئۇ ھەتتا ماڭىمۇ شۇنداق كۆيۈمچانلىق قىلىپ كېتەتتى. ئەگەر دادامنىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ قالسام، ئالدىمغا پايپاسلاپ كېلەتتى-دە، ئىككى قولى بىلەن ئىككى بېغىشىمدىن قىسىپ تۇتقىنىچە، ئېگىز كۆتۈرۈپ ئەركىلىتەتتى؛ ئېرىنمەي كوچىغا چىقىپ كەمپىت، گازىر-پۇرچاق ئەكىرىپ بېرەتتى.

— پاھ... پاھ... بالىدە بۇ! قالتىس ئادەم بولىدۇ بۇ لىتسېپجان، ئالىم ۋە ياكى بىرەر چوڭ باشلىق بولىدۇ جۇمۇ!

ھى... ھى... ھى... شۇنداقمۇ لىتسېپجان؟ ئالىم ياكى باشلىق بولامسىز-ھە؟ قارىماملا، ئۇنىڭ زېرەك ئادەم بولىدىغانلىقى كۆزىدىن چىقىپ تۇرمامدۇ؟...

ئۇ ئاشۇنداق سۆزلەر بىلەن كۆڭلۈمنى كۆتۈرۈپ خۇشال قىلاتتى. ئۇ، ئۆيىمىزگىمۇ پات-پات كېلىپ تۇراتتى. ئاللىكىملەرنى ماختاپ، ئاللىكىملەرنى يامانلاپ بېرەتتى. ئۆيىمىزنىڭ ئۇششاق-چۈششەك ئىشلىرىغىچىلىك قارىشىپ بېرەتتى. بۆلۈمدىكىلەر نېمىشقىدۇر ئۇنىڭدىن ئۆزلىرىنى قاچۇراتتى. ھەتتا ئاپامۇ كېيىنكى چاغلاردا ئۇنىڭدىن بىزار بولۇپ كەتتى.

ئەمما پەقەت داداملا نېمىشقىدۇر ئۇنى ياقتۇراتتى، دائىم يېنىغا ئېلىپ ئاتتى. ئادەم خۇشامەتكە، ئابرويغا تويمايدىغان مەخلۇق، قىسقىسى ئۇنىڭ ھېلىقىدەك مۇئامىلىلىرى ھەقىقەتەن دادامنىڭ كۆزىنى چىرمىۋالغان بولسا كېرەك. شۇڭا ئانامنىڭ قانچە قېتىملاپ كېرەم ھەققىدە ئەسكەرتىپ ئېيتقان:

— قادىراخۇن، كىرىدىغان گەپ-سۆز، ھەركىتىدە ئالىمقاندەك بىر ساختىلىقنى سەزگەندەك قىلىمەن. نېمىلا قىلىپ كېتىدىلا، ئۇنىڭغا بەكمۇ «ھە» دەپ كەتمەيلى، كېيىن بىر بالاسى تېگىپ يۈرمىسۇن يەنە! — دېگەن گەپلىرىگە ئېرەن قىلمىدى.

— ھەي، بىراۋ تۇغرىسىدا ئورۇنسىز گۇمانلارنى قىلىش ياخشى ئىش ئەمەس. ئېنىڭ بىزگە بولغان مۇئامىلىسىنى

قانداقمۇ ساختا دېگىلى بولسۇن؟ مۇھىمى، ئۇ ياش، خىزمەتنى كۆيۈنۈپ ئىشلەيدۇ، قابىلىيىتى بار، ئىستىقباللىق يىگىت، ماڭا كېرىكىمۇ شۇنداق ئادەملەر. ئۇنى ئۆستۈرۈش توغرىسىدا، رەھبەرلىككە تەكلىپىمۇ بەردىم ـ تېخى...

راست دېگەندەك ئىككى بىر يىل ئۆتمەيلا، مۇئاۋىن كېچا ئۈلىمقا ئۆستۈرۈلدى. ئۆستۈرۈلگەندىن كېيىن ئانامنىڭ ئېيتقىنى، ئاستا ـ ئاستا ھەقىقەتكە ئايلىنىشقا باشلىدى. ئەمدى ئۇنىڭ ئىلگىرىكى خۇشامىتى نەلەرگىدۇ غايىب بولغان، گىدىيىپ ـ كېرىلىپ يۈرىدىغان بولدى. كېيىنچە دادامنىمۇ كۆزگە ئىلمايدىغان، ئۇنىڭ بىلەن ئۆزەڭگە سوقۇشتۇرىدىغان، بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلاردا دادام توغرۇلۇق غەيۋەت ـ شىكايەت قىلىدىغان بولۇپ قالدى. تېخى نەچچە قېتىملاپ، تۆۋەيدۇرماستىن ئىدارە رەھبەرلىككە دادام توغرىسىدا يامان مەلۇماتلارنى بەرگەنلىكى ئاشكارىلاندى. لېكىن، ئىدارە رەھبەرلىكى دادامنىڭ خىزمىتىنى، ھالاللىقىنى بىلگەچكە، كېرەمنىڭ دەككىسىنى يېرىپ چىقىرىۋەتكەنىكەن، ماڭغۇ قارىمايدىغان بولدى. دادام يوق چاغلاردا كېلىپ قالسام مەسخىرە ئارىلاش زەردە بىلەن:

— ھە، نېمە گەپ؟ دادىڭلا يوق، ئىشخانىنى پاخاللاشتۇرماي چىقىڭلا ئەمدى! — دەپ، قوپاللىق بىلەن قوغلايتتى.

راستىنى ئېيتسام، شوخ ـ ئەركىرەك ئۆسكەنلىكىم ئۈچۈن مەكتەپتە، بولۇپمۇ ئوتتۇرا مەكتەپتە دەرسلەرنى ياخشى ئوقۇيالمىدىم. شۇڭىمۇ مەكتەپكە كۆڭۈلسىز، خۇددى بوينۇمدىن باغلاپ سۆرىگەندەك باراتتىم. تولۇقسىزنىڭ 3 ـ يىللىق سىنىپىنى مىڭ بىر مۇشەققەتلەر بىلەن تۈگەتتىم. تولۇق ئوتتۇرىدا ئوقۇشقا رايىم بارمىدى، تېخنىكومغا ئىمتىھان بېرىپ ئۆتەلمىدىم. قايتا ئوقۇشقا زادىلا كۆنمىدىم. شۇنداق قىلىپ ئۆيدە «بىكارچى» بولۇپ قالدىم. دادام يامان يولغا كىرىپ قېلىشىمدىن ئەنسىرەپ قىلىپ، كەلگۈسىدە ئۆزىگە ئوخشاش شوپۇر قىلىش نىيىتىدە كەلدى. ئەمما يېشىم كىچىك بولغاچقا ھازىرچە مۇمكىن بولمىدى. پىرىنسىپ جەھەتتىن دۆلەت شىتاتىغا كىرگۈزۈشكە توغرا كەلمىگەچكە، ئىدارىدىكىلەرنىڭ مەسلىھەتى بويىچە يېشىم تولغىچە ماشىنا رېمونت سېخىدا ۋاقىتلىق شاگىرت ئىشچى ھېسابىدا ئىشلەپ تۇرىدىغان بولدۇم. دادامنىڭ ئېيتىشىچە، شوپۇر بولىدىغان ئادەم ئالدى بىلەن ماشىنا رېمونت سېخىدا بىر قانچە يىل ئىشلەپ، ئاندىن ماشىنىغا چىقسا، ناھايىتى ياخشى ئۇستا بولۇپ يېتىشىپ چىقارمىش. شۇنداق قىلىپ رېمونت سېخىدا شاگىرت ئىشچى بولۇپ ئىشلەشكە باشلىدىم. بىر يىل ئۆتكەندىن كېيىن، ئانام بىلەن ئىككىمىزنىڭ بېشىغا كۈن چۈشتى. دادام كىچىك ماشىنا بىلەن ئۈرۈمچىدىكى نازارەتنىڭ بىر قېتىملىق كەسپىي يىغىنىدىن قايتىپ كېلىۋېتىپ يولدا ماشىنا ھادىسىگە ئۇچراپ قازا تاپتى. يىغلىدۇق، قاقشىدۇق، يەرلىكتىمۇ قويدۇق. دادامدىن ئايرىلىپ كۈنىمىز قىيىنلاشتى. ئازغىنا نەرسە نېمىگە دال بولاتتى؟ مېنىڭ شاگىرتلىق ئىش ھەققىمنى ئېغىزغا ئېلىشقىمۇ ئەرزىمەيتتى. ئانامنى بىرەر ئىشقا ئورۇنلاشتۇرىمىز دېيىشكەنىدى، لېكىن نېمىشقىدۇر «مانا ـ

مانا، ئەنە ... ئەنە» دېگەن بۇ ئىشنى سوزۇلۇپ كەتتى. تۇرمۇشىمىزدىكى قىيىنچىلىقلارغۇ مەيلى، بىزگە ھار كېلىپ، ئانامنى ئەنسىرىتىپ قويۇۋاتقىنى، ئىدارىنىڭ بىزنى دادام ھاياتى چېغىدىكىدەك تونۇمايۋاتقانلىقى ئىدى. ئىدارىنىڭ ئاۋۋالقى ۋەدىسى بويىچە، مېنىڭ يېشىم توشۇشى بىلەنلا ماشىنا شوپۇرلۇقىغا شاگىرتلىققا بېرىلىشىم ۋە دۆلەت شىتاتىغا ئۆتۈشۈم كېرەك ئىدى. مانا، يېشىممۇ تولدى. لېكىن ھېلىقى «ۋەدىلەر» تېخىچە ئىشقا ئاشمايۋاتاتتى. ئانام بولسا ئىنگىسىز - ئىشسىز قېلىپ، ئىستىقباللىمىزنىڭ خىرەلىشىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپلا يۈرىدىغان، ھەممىشە ئىدارە باشلىقلىرىنىڭ، كېرەمنىڭ ئالدىغا يۈگۈرىدىغان، مەن توغرۇلۇق يېلىنىدىغان بولدى.

ئىدارىنىڭ مۇئامىلىسى بەكمۇ قەبىھ ئىدى. يەنە كېلىپ بىزگە بولۇۋاتقان بۇنداق سوغۇق مۇئامىلەرنىڭ مەنبەسى يەنە شۇ كېرەم ئىدى. باشقىلار ھېسداشلىق قىلماقچى بولسىمۇ نېمىشقىدۇر ئۇ بىرەر سەۋەبلەر بىلەن ئالدىمىزغا توسۇق سالاتتى. ئۇنىڭ غەرىزىنى زادىلا چۈشىنىپ بولمايتتى.

ئانام كېرەمنىڭ ئالدىغا كىرىپ، ئۆزىنىڭ ۋە مېنىڭ ئىشىم توغرۇلۇق ھال ئېيتسا، ئۇ ھىجىيىپ تۇرۇپ يوقىلاڭ سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپتۇ. ھەتتا بۇ ئىشنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقى ھەققىدە ئەسكەرتىپتۇ.

ئانام ناھايىتى سادا، نېپىز ئايال بولغاچقا، ئىشنىڭ مۇنداق قىيىنلىشىپ كېتىپ بارغىنىغا تىت - تىت بولىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇ بەزى كېچىلىرى مەن ئۇخلاپ قالغاندا، تاڭ ئاتقۇچە كىرپىك قاقماي خىيال سۈرۈپ چىقاتتى ياكى ئەينەك رامكىسىدىكى دادامنىڭ رەسىمىگە قاراپ يىغلايتتى. ئويغىنىپ قارىسام، بىچارە ئانام غەمگە پېتىپ، ياش تۆكۈپ ئولتۇرغان بولاتتى. ئانامنى بەزلەيتتىم. كۈنلىرىمىز شۇ تەرىقىدە ئۆتۈپ بارماقتا ئىدى. ئاخىرى ئانام ئۆزىنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشىپ قېلىش ئۈمىدىدىن ۋاز كەچتى - دە، ھەممە ئۈمىدىنى ماڭا قاراتتى. ئىدارىدىكى باشلىقلارنى ۋە مۇناسىۋەتلىك كىشىلەرنى بىر قانچە قېتىم مېھمانغا چاقىردى. ئاشۇ مېھماندارچىلىقلاردىن كېيىن كېرەم ئۇشتۇمتۇت مۇئامىلىسىنى ئۆزگەرتتى. ئاۋۋالقى ھىجايغاق قىياپىتىگە كىردى. ئۆيىمىزگە يەنە پات - پات كېلىپ - كېتىپ تۇرىدىغان بولۇپ قالدى.

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي مېنىڭمۇ ئىشىم رەسمىيلەشتى، يەنى، رەسمىي دۆلەت شىتاتىدىكى شوپۇرلۇققا تەستىقلاندىم. ئالتە ئاي ئىچىدە بىر ئۇستامنىڭ يېنىدا ياردەمچى شاگىرت شوپۇر بولۇپ، ماشىنىنى ئۆگىنىپ بولغاندىن كېيىن، رەسمىي ئۇستا ھېسابىدا ئۆزىچە ماشىنا بېرىدىغانلىقى ھەققىدە ئۇقتۇردى. شۇ كۈندىكى خۇشاللىقىمنى تىل بىلەن ئېيتىپ بېرەلمەيمەن. ئانامنى خۇشال قىلىش ئۈچۈن ئۆيگە چاپتىم.

ئاجايىپ ئىش، ئۆيگە كەلسەم ئانامنىڭ كەيپىياتى باشقىچە بولۇپ قاپتۇ. ئۇ خۇشال بولۇشىمنىڭ ئورنىغا بىر بولۇڭدا كۆزى ياش يۇقى، چىرايى تاتارغان، گويا كېسەل دەردىنى تارتىـ

قان ئادەمدەك مەيۈس ئولتۇرۇپتۇ.

— ئانا، ئۆزۈڭىزدىن بېرىدىغى تەرىشچانلىقىڭىز، ئارزۇ-ئۈمىدلىرىڭىز بۈگۈن ئەمەلگە ئېشىپتۇ. قاراڭ، ئىدارە بۈگۈن مېنىڭ رەسمىي دۆلەت شتاتىغا ئۆتكەنلىكىمنى ئۇقتۇردى. ئەمدى دادامدەك شوپۇر بولىدىغان بولدۇم. بۇ سىزنىڭ جاپا-مۇشەققەتلىك ئەجرىڭىزدىن كەلدى!

مەن ئەنە شۇنداق سۆزلىرىم بىلەن خۇشال كۈلۈپ، ئانامنىڭ قولىدىن تۇتتۇم.

شۇئان ئانامنىڭ يۈزى نېمىشقىدۇر بىرنەرسىدىن قاتتىق خىجالەت بولغان ئادەمنىڭكىدەك «ۋىللىدە» قىزىرىپ كەتتى، ئاندىن يەنە تاتاردى. قايغۇلۇق كۆزىنى كۆزۈمدىن ئېلىپ قېچىپ، ئىتتىكلا يەرگە قارىۋالدى؛ قولىنى گويا چوغ تۇتۇپ سالغان ئادەمدەك ئالقانلىرىمدىن ئىتتىك تارتىۋالدى.

— ياخشى بوپتۇ، ئەمدى شوخلۇقۇڭنى تاشلاپ ئوبدان ئىشلىگىن. داداڭنىڭ كەسپىنى ياخشى ئۆگەن...

ئانام مەيۈسلۈك بىلەن شۇلارنى دېدى-دە، كۆزىگە مۆللىدە ياش ئالغىنىچە، چىرايىمغا قارىماي نېرىدىكى ئۆيگە چىقىپ كەتتى.

ئەجەب ئىش، ئانامغا نېمە بولغاندۇ؟ ھەر قاچان گەپ ئارىسىدا «بالام»، «ئوغلۇم» — دېگەن سۆزلەرنى قىستۇرماي قالمايتتى. بۈگۈن بۇنى تىلغا ئالمىدىيا، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئائىلىمىزگە كەلگەن ئىشقا ئورۇنلىشىشتەك مۇنداق زور بەخت ئالدىدا، ئوغلىنىڭ ئىستىقبال يولىنىڭ ئېچىلغانلىقىغا خۇشال بولۇش تۇگۇل، قايغۇرۇپ، ئۆزىنى چەتكە ئالغىنى نېمىسى؟ كېسەل بولۇپ قالدىمۇ-يا؟ ئانامنىڭ ئارقىسىدىن ئىچكىرىدىكى ئۆيگە كىردىم ۋە ھەيرانلىقىمنى يوشۇرمىغان ھالدا:

— ئانا، نېمە بولدۇڭ؟ بۈگۈن باشقىچىغۇ سەن؟ كېسەل بولۇپ قالدىڭمۇ؟ دوختۇرغا ئاپىرايمۇ؟ — دەپ سورىدىم.

— ياق... ياق... ھېچنېمە بولمىدىم! — دېدى ئانام يەنىلا مېنىڭ چىرايىمغا قارىماستىن، — ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن. يۈرىكىم بىر قىسمىلا بولۇپ قالدى. مېنى ئارامىمچە يالغۇز قويغىن، تۈزۈلۈپ قالارمەن...

ئەمما شۇنىڭدىن كېيىن ئانام ئەكسىگە قايتمىدى. دائىم چىرايى تاتارغان، پەرىشانلا يۈرەتتى. بايقىشىمچە، ئەمدى ئۇ مېنىڭدىن قېچىپ يۈرگەندەك، مېنىڭ كۆزۈمگە كۆرۈنمەسلىككە، مېنىڭ بىلەن گەپ-سۆز قىلماسلىققا تىرىشىۋاتقاندەك ھەركەتلەرنى قىلىپ يۈرەتتى. مېنى كۆردىلا قىزىرىپ كېتەتتى، تاتىراتتى، ھولۇقۇپ قېلىۋاتقان ئىشلىرىدىن ئازاتتى. تۈن بويى ئۇيقۇسىز، غەم-غۇسسە، يىغلىغا كۆمۈلۈپ ئولتۇراتتى. سەۋەبىنى سورىسام، ئېيتىپ بەرمەيتتى. كېيىن، دادامنىڭ ئىشكاپ ئۈستىدىكى ئەينەك رامكا ئىچىگە ئېلىپ قويۇلغان رەسىملىرىنىڭ ھەممىسى ئېلىۋېتىلدى.

— ئانا، رەسىملەرنى نېمىشقا ئېلىۋەتتىڭ؟ — دەپ سورىدىم بىر كۈنى ئانامدىن. ئانام يەرگە قارىغان ھالدا قىزارغىنىچە دۇدۇقلاپ تۇرۇپتى:

— رەسىمگە كۆزۈم چۈشسە، يىغا تۇتۇپ، داداڭنى ئەسلەپ كۆڭلۈم بۇزۇلىدىكەن، يۈرەك ئاغرىقىم قوزغىلىپ قالىدىكەن، — دېدى جاۋابەن.

ئانام بۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ بىر قانچە

قېتىم مېنى ئۇخلاپ قالدى، دەپ ئويلىغان چېغى، كېچىدە رەسىمگە قاراپ ھۆڭ-ھۆڭ يىغلىغان ھالدا:

— قادىراخۇن، مېنى كەچۈرسىلە! ئالدىلىرىدا ئۇ دۇنيا-بۇ دۇنيا قارا يۈز بولدۇم. خۇدايىم خوتۇن كىشىنى شۇنداق ئاجىز ياراتقانىكەن، ئىلاج قىلالمىدىم، — دەپ پىچىرلىغىنىنى ئاڭلاپ ھەيران قالغانىدىم. قىسقىسى، ئۇ قانداقتۇر بىر سەۋەبلىك ئۆتكۈزۈپ قويۇپ، ئىلاجسىز ئىشتىن قورۇنۇپ روھىي ئازاب تارتىۋاتقان بىر ئادەمنىڭ قىياپىتىگە كىرىپ قالغاندەك يۈرەتتى.

ھەش-پەش دېگۈچە ئالتە ئايمۇ توشۇپ كەتتى. ئەمدى مۇستەقىل بىر ماشىنىنىڭ رەسمىي ئۇستىسى بولدۇم. تاپشۇرۇق بويىچە يىراق-يېقىنلارغا قاتناشقا باشلىدىم. يەنە ئۆت-بەش ئايمۇ يولدا مۇشۇنداق ئۆتۈپ كەتتى. بۇ چاغدا خېلى ئۇستا بولۇپ قالغانىدىم. بىخەتەر قاتناپ، ۋەزىپىنى ياخشى ئورۇنداپ يۈرگىنىم ئۈچۈن، ئىدارىدە بىر قانچە قېتىم تەقدىرنامىلەرگىمۇ ئالدىم. لېكىن ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى ئانامنى خۇشال قىلالمىدى. ئەكسىچە ئانام كۈندىن-كۈنگە چۈشىدىن يەۋالغان ئادەمدەك، غەشلىككە پېتىپ، جۇدەپ كېتىپ باراتتى. يەنە شۇنداق غەم، يەنە شۇنداق ئۆزىنى قاچۇرۇش بىلەن كۈن ئۆتكۈزمەكتە ئىدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي بۇ ئىشنىڭمۇ سىرى يېشىلدى. بىر قېتىم ئۈرۈمچىدىن قايتىپ كېلىپ ماشىنامنى ئىدارىدىكى لاپاسقا تىزىتتىم-دە، ئۆيگە قايتتىم، بۇ قېتىم بەكمۇ كېچىگە قالغان بولۇپ ئەل ئۇيقۇغا چۆككەندە ئاران ئۆيگە كەلگەنىدىم. ھويلا ئىشىكىنى ئىتتەرسەم ئېچىلىپ كەتتى. دېمەك، ئانامنىڭ ئېسى جايىدا بولمىغاچقا ئىشىكنى تاقاشنى ئۇنتۇپ قالغانىكەن، نېمىشقىدۇر كۆڭلۈم بىر قىسمىلا بولۇپ قالدى. شۇئان دېرىزىدىن چىراغنىڭ يورۇق ئىكەنلىكىنى كۆردۈم. ئۆي ئىچىدىن گۇدۇڭ-گۇدۇڭ ئاۋازلار قۇلىقىمغا كىرگەندەك بولدى. تېنىم ئىختىيارسىز شۈركىنىپ كەتتى. گۇمان ۋە ۋەسۋەسە بىلەن پەم بىلەن مېڭىپ دېرىزە تۈۋىگە كەلدىم. ئۆي ئىچىگە تىككىلىنىپ نەزەر سالدىم.

«ئاھ! بۇ نېمە كارامەت؟!...»

يۈرىكىم پىچاق تىقىلغاندەك ئاغرىپ كەتتى. غۇرۇر خورلۇقى، نومۇس، غەزەپ تەسىرىدىن لاغىلداپ تىترەپ كۆزۈمنى چىڭ يۇمۇۋالدىم. قارىمىسامۇ بولغانىكەن، ئەمما رېئاللىق مېنى بەرىبىر قارىتىمىدىغۇ؟

ئۆيدە كېرەم ئانامنىڭ قولىغا ئېسىلىپ، بىر نېمىلەرنى دەپ يېلىناتتى. ئانام بولسا چىرايىدا غەزەپ-نەپرەت قاينىغان ھالدا ئۇنى سىلكىشلەپ، ئۇنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇراتتى. ئەھۋال چۈشىنىشلىك، دېمەك، ئۇزۇندىن بېرى قوي تېرىسىگە ئورۇنىۋالغان چىل بۆرە، ئەمدىلىكتە ئانامنىڭ تۇللۇقى ۋە يالغۇزلۇقىدىن پايدىلىنىپ، نىيىتىنى بۇزۇپتۇ، بىر ئامال قىلىپ ئۆيگە كىرىۋاپتۇ. ئەمما ئانام بولسا رەت قىلىپ تۇرۇپتۇ. ئىشىكنىڭ ئوچۇق قېلىشىمۇ، ئانامنىڭ ھودۇقۇشىدىن، ئالدىراپ ئۆيگە قېچىپ كىرىۋېلىشىدىن بولغانىكەن-دە؟!

ئۆزۈمنى زادىلا باسالماي قالدىم، شۇئان ئۆيگە بېسىپ كىرمەكچى ۋە ئۇنىڭ گېلىنى بوغۇپ تازا ئەدىبىنى

بەرمەكچى بولدۇم. شۇچاغ يەنە كېرەمـ
نىڭ سۆزلىرى قۇلىقىمغا كىرىپ قالـ
دى. ئىلاجىسىز تىڭشاش ئۈچۈن توخـ
تاشقا مەجبۇر بولدۇم.

— گۈلسۈمخان، — دەيتتى كېرەم، ئانامـ
دىن جاۋاب چىقمىغاندىن كېيىن،
ئەلەم بىلەن كاردۋاتقا ئولتۇرۇپ ھاـ
سىرىغان ھالدا گېپىنى داۋاملاشتۇرۇپ، —
سىلىدە يۈز دېگەن نەرسە يوقكەن.
ئەگەر ئېتىپىنىڭ ئىشى ئۈچۈن مەن
پۈت تىرەپ تۇرمىغان بولسام ھەل
بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بىلمەمـ
دىلا، شۇتاپىنىڭ ئۆزىدە بىرەر ئادەمـ
نىڭ دۆلەت شتاتىغا خىزمەتكە ئورۇنـ
لىشالىشى، مۇردىغا جان كىرگۈزۈش
بىلەن باراۋەر. شۇنچە ياخشىلىقلارنى
قىلسام زە... تەلىپىمنى رەت قىلامدىلا؟

— كېرەم، مېنى مۇنچىلا قىيىنىمىسىلا،
بىر يىلدىن بېرى تارتقان ئازابلىـ
رىمۇ يېتەر. ئۆلۈۋالاي دېسەم، بالامـ
غا تارتىشتىم. بالامنىڭ يۈزىگە قارىـ
يالماي يۈردىمەن. قادىراخۇننىڭ روـ
ھى ئۇرمامدۇ؟

— ھى... ھى...— مەسخىرە ئارىلاش
زەھەرلىك كۈلدى كېرەم، ئاپامغا شۇمـ
لۇق بىلەن تىكىلگەن ھالدا، — خوتۇن
كىشىنىڭ چېچى ئۇزۇن، ئەقلى قىسقا،
دەپ بىكار ئېيتمىغان – دە! ھېلىغىچە
قادىراخۇننىڭ روھى ئۇرمىدىغۇ؟ يەنىلا
ئېتىپىنىڭ، كىشىلەرنىڭ يۈزىگە قاراپ
يۈرەلىدىغۇ؟ بۇ قانچىلىك ئىشتى.
ۋىجدان، ئەقىدە دېگەنلەرنىڭ ھەممىسى
قۇرۇق گەپ، ئۆتكەندە بولىدىغان ئىش
بوپبولدى. ئەمدى مېنىڭ قىلىسىلىمەي
ئاقىلىنالمايلا. ئۇنداق قىلمىسىلا،
كەلسىلە...

— يۈزسىز ئىپلاس! يوقال كۆزۈمدىن!...

ئانامنىڭ چىرايىدا قان قالمىغانىدى، ئۇ بىردىن مۇرابىبا كورپىنى
كېرەمنىڭ بېشىغا ئاتتى. كېرەم بېشىنى
ئېلىپ قېچىۋىدى، ئەينەك كورا تامـ
غا تېگىپ چۇل - چۇل بولۇپ كەتتى.
مېنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشالىشىم ئەنە
شۇنداق ئىپلاس بەدەل ھېسابىغا
كەلگەنمۇ؟ ئانامنىڭ مېنى كۆرگەندە
قىزىرىپ - تاتىرىپ، ئۆزىنى قاچۇرۇپ
يۈرۈشى، دادامنىڭ رەسىمىنى ئېلىۋېتىشى،
كېچىلىرى ئۇخلىماي ئاھ ئۇرۇپ،
يىغلاپ چىقىشى ئەنە شۇنداق خورلۇق،
ۋىجدان ئازابىدىن بولغان ئىشمىدۇ؟
ئانام بىچارىنىڭ مۇنداق ۋىجدانسىزلىق
قىلىش نىيىتى يوق. چوقۇم مېنى؛
مېنىڭ ئىستىقبالىمنى دەپلا... ھەي!

يۈرىكىم قان - زەردابقا تولدى. يۈگۈرـ
گەن پېتى ئىشىكنى «قاوس» قىلىپ
تېپىپ ئېچىپ ئۆيگە باستۇرۇپ كىردىم.
دەھشەتلىك تۇرقۇمنى كۆرگەن ئانام
«ۋاي!» دېگىنىچە ھوشىدىن كەتتى.
ئەتىمالىم، كاردۋاتقا ئۇچۇپ چۈشتى.
كېرەمنىڭ بولسا قورقىنىدىن كۆزلىرى
چەكچىيىپ، چىرايى ئۆلۈكتەك تاتىرىپ
كەتكەنىدى. كىرگەن پېتىم ئۇنىڭ
قورسىقىغا كۈچ بىلەن بىلىرىنى تەپتىم.
«ۋايجان!»، دېگىنىچە ئوكدىسىغا يىقىلـ
دى. ئاندىن ياقىسىدىن ئېلىپ، بېشىنى
كۈچ بىلەن خىش تىزىلغان تامغا
ئۇستۇرۇشقا باشلىدىم.

مېنىڭ نىيىتىمەي ھوقۇقىدىن پايدىلـ
لىنىپ، كىشىنىڭ ئىززەت - ئابرۇيىنى
دەپسەندە قىلغان بۇ توڭكۇر مۇناپىقـ
نىڭ بېشىنى ئۇرۇپ ئېزىۋېتىپ، كۆرـ
گۈلۈكنى كۆرۈش ئىدى. بىر ھازادىن

كېيىن ئۇنىڭ باش - يۈزى، تاپىنى قانغا بويالدى. كېرەمنىڭ دېمى ئىچىدىگە چۈشۈپ، ھوشسىزلىنىپ كەتتى. شۇ چاغ ئانام يەنە ھوشىغا كەلدىمۇ، بىلمىدىم ۋەھىمە بىلەن ۋارقىرىۋەتتى.

— ئېيتىپ، چېنىم بالام، بولدى قىل ئەمدى. ئۇنى ئۆلتۈرۈپ قويۇپ، قاتىل بولاي دەمسەن! مېنى يالغۇزلۇقنىڭ ئازابىغا تاشلاپ ئۆزۈڭمۇ ئۇ دۇنياغا كېتەي دەمسەن! تارتقان خورلۇق - ئازابلىرىمنىڭ ھەممىسى سېنىڭ بەختسائادىتىڭ، كەلگۈسىڭ ئۈچۈن ئەمەسمۇ؟...

ئىختىيارسىز ئۇنى ئۇرۇشتىن توختاپ قالدىم. ئېچىنىش - ئەلەم ئىچىدە، ماڭا قاراپ ئۆمۈلەپ كېلىۋاتقان، چىرايى دەھشەتلىك تۈسكە كىرگەن ئانامغا قاراپ قېتىپلا قالدىم.

— بالام، مېنى ئۇر! مېنى ئۆلتۈرۈۋەت! ماڭا شۇ ھەق! ئانىدىن كېيىن ئۇنى نېمە قىلساڭ قىل. ئۆزۈڭمۇ نېمە بولساڭ بول، لېكىن مېنى كېيىنگە، سېنىڭ پاجىئەلىك قىسمىتىڭنى كۆرۈشكە قالدۇرۇپ قويما! مەن ئەمدى سېنىڭ ئانالىق ئەمەس. ساڭا، دادىڭنىڭ روھىغا يۈز كېلەلمەيمەن!...

ئانامنىڭ ھەر دائىم قان تەپچىپ تۇرىدىغان ئاپپاق چىرايى، بىرلاقىتتەك ئويناق، ئىللىق كۆزلىرى قېنى؟ قېنى ئۇنىڭدىكى گۈزەللىك؟ شۇ تاپتا ئالدىمدا مىڭ يىل كېسەل تارتقان ياكى گۆردىن ھازىرلا تىرىلىپ چىققان بىر تىرىك مۇردا تۇراتتى. بۇ مۇردا پۈتلىرىمنى قۇچاقلاپ ماڭا يالۋۇرماقتا ئىدى.

بىردىنلا ئۆزۈمنى ئۇنىڭ باغرىغا تاشلىدىم.

— ئانا... ئانا... مەن بىلىمەن. بۇ ئىشتا سەن ئەيىبلىك ئەمەس. شۇنداق بولسىمۇ قانداقلارچە بۇ ھايۋاننىڭ دامىغا چۈشۈپ قالدىڭ؟ ئۇنىڭ ئالدىدا ئىشلىمىسەڭمۇ ھايات كەچۈرۈشىمىز مۇمكىن ئىدىغۇ؟ ئەمدى مەڭگۈ ۋىجدان ئازابىدا ئۆتىمىز. ئەگەر بۇ ئىش ئاشكارا بولۇپ قالسا كىشىلەرنىڭ يۈزىگە قانداق قارايمىز؟ ياخشىسى سەن مېنى ئۆلتۈرۈۋەت! ياكى ئۇنى ئۆلتۈرگىلى قوي، شۇ ئارقىلىق مەنمۇ ھۆكۈمەتنىڭ قولىدا بۇ دۇنيادىن پاك ۋىدالىشاي، نومۇسىمىزنى ئاقلاي!

ئاپام مېنى باغرىغا مەھكەم باستى. مەنمۇ ئاپامنىڭ بىلەكلىرىگە ئېسىلدىم. ئىككىمىز ئىلاجسىز قالغان بىچارىلەردەك بىر-بىرىمىزگە تەلمۈرۈپ قارىشىپ تۇرۇپ ھۆكرەپ يىغلاشقا باشلىدۇق. ئاجىزلىق، مەھكۇملۇق، خورلۇق يۈرەك باغرىمىزنى ئېزىپ تاشلىغانىدى. ئاھ رەزىل جاھان! مەنسەپنىڭ، ھوقۇقنىڭ چېكى يوقمۇ-ھە؟!

— بالام، — دېدى ئانام مەڭزىمنى سىلاپ تۇرۇپ، — مېنى كەچۈرگىن، ھەممىسى سېنىڭ ئىستىقباللىڭنى دەپ بولدى. بۇ ئىپلاس قارا نىيەتنىڭ قىستىشى، مەجبۇرلىشى بىلەن ئۇنىڭ ئالدىمىغا چۈشۈپ كەتتىم. بۇلارنى بىلمىسەڭ ياخشى بولاتتى. رەھىمسىز تەقدىر بىزنى يۈزلىشىپ قېلىشىمىزغا مەجبۇر قىلدى. ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتمە بالام! سەنمۇ بالاغا قالما. نېمىلا بولسا ياشىغىن، ۋايەي، يۈرىكىم قىسىلىپ كېتىپ بارىدۇ. ئەمدى مېنىڭ ئۆمرۈممۇ ئۇزۇنغا بارمىسا كېرەك ئۇھ... — ئانام دەرمانسىزلانغاندەك ئاستا يىقىلدى.

ئانامنى يۆلىدىم. قايناق سۇ ئىچكۈزدۈم. ئاكىنچە ھېلىقى چوشقا ھوشىغا كەلدى. كۆتىگە بىرنى تەپتىم-دە، ھېچكىمگە تىنما سىلىقتا، ئەگەر تىنىدىغان بولسا

(داۋامى 75 - بەتتە)

شېئىر ۋە باھا

ئايسىز ئايدىڭ

باتۇر روزى

ئايسىز ئايدىڭسەن
دۇنيانى
كۆرسەتكەن كۆزۈمگە ئوغۇز رەڭگىدە،
دولقۇنلۇق قويۇلماقتا باغرىمغا،
چۈشۈرگەمدىن تاشتى شامماللار...
كېپەنلەردىن تاشلىدىم قاشراق،
قاڭقىپ چىقىپ قالتىرىغان ئاسماندىن
شۇڭغۇپ كىردىم بوغۇزىغا بورانىنىڭ،
قوغلاندىم
ئانا نەتكە بەرگەن ئۆيۈڭدىن،
يېپىلدىم
نۇر بەرقىدە ھامىلدار غايىبانە چېھرىڭنىڭ —
شولىسىغا باغلىنىپ ئاماي تىتىلىپ تۇرغان
يۇرغا يوللارغا...
بارماقلىرىمدىن قاچتى تېپىلىپ
شىلىمشىق قۇببەك،
شەيتان خەمەكلىگەن چۆنەكلەر ئارا
ئۇرۇقلارنىڭ بۆكتۈرمىسىدىن
بىخلىماقتا پىلەكلىرى ناخشاڭنىڭ،
غوزەكلەرنىڭ ئازامىغا ھەمدا
نۇر پىلىسى ئىشلىمەكتىسەن،
ئىپەكتەك ئەۋرىشىم قەددىڭنى سوزغانچە
سۈكۈناتنىڭ بۇرجەكلىرىدە.
سەن كىمنىڭ كۆكتىكى قەبرە تارىمىسى؟

ئايسىز ئايدىڭسەن،
كۆكسۈڭدىن باشلانغان رەڭلەر بەزمىسى:
نەپەسلەرنىڭ كاۋاكلىرىدىكى پايانسىز يايلاقلاردا

پىنھان قىيغىتىپ تۇرغان دىڭىزلار پايدىسى،
دەملەر تۈشۈكىدىن نەي ئاۋازىدەك
چاھانغا پاتمىغان ئىشرەت نەغمىسى.
خۇشپۇراق شەھۋەت قىيپانلىرىنى
نازاكەت سەھنىسىدە لەرزان ئۇسسۇلغا سالغان
ئەي- ئوغۇزرەك ئەپسۇن!
جان دەرىخىنىڭ ئوق يىلتىزىدا ئېقىپ يۈرگەن چوغلار ئېقىمى،
ئەي، ئۆلۈمنىڭ خىلۋەت ئورىدىسىدىن يامرىغان
شاراب توپانى؛
ساقىلارنىڭ بۇزرۇكۋار تاجىغا قادالغان ئەنگۈشتەردىن
مەن كۆرمىگەن
تۆرەلمىگەن ھېمىدىكى غەيرىي دۇنياغا غىل-پال كۆرۈنگەن
ئەي، كۆز تەگكەن قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز،
قېقىلغان يوقلۇقنىڭ بوغۇزلىرىدىن
پازتلاپ چىققان ئىلىستەك بومبىسى!
كۆزلىرىمگە كۆرۈنگەن
ئوغۇزرەك ئايدىك،
سەن —
تىلسىملارنىڭ رەڭۋاز ئەينىكى!

باغرىمىدىكى دۇتارنىڭ تارى
ئويناتماقتا بارماقلىرىمنى،
دولقۇنلۇق كۆيلەر قايمىسىدا قايناماقتا شۇدەم
تاۋۇشلارنىڭ ئىشىكسىز ئۆيىدىكى بەزمىسىدە جىنلارنىڭ
دەرمەكلەردىن مەست بولغان يېچەسەتلىرىم،
لاتقىلاردا بىخسىمان نەپەس
ھاۋا چىملىقىدا قاتقان كۆپۈكلەرنى توزۇتماقتا ھەم؛
نۇرلارنىڭ توز قانىتىدەك يېيىلغان كۆلكىسىنى كۆردۈم
تېتىلغان ئۇپۇقنىڭ رەڭدارلىقىدا سەجدىگە چۆككەن
قۇلۇپلانغان شامالارنىڭ ئاھىغا يۈگمەشتۈالغان
كېچىلەرنىڭ
گۆركىرىدىكەن ئوت ئەينىكىدە.
كۆزۈم بۇلاقچىسى — ئاسماننىڭ تېپىكلىرىدە لەرزىگە
كەلگەنچە،
چۆكتى ئاسمان
ئاتەش قاينىمىغا تونۇرۇمنىڭ؛

دۇنيا
تولغانىدى قىلىدەك
كۆيدۈرگەنلەر داپخانامدا ياسىغان مەشرەپتە.
كۆردۈم
ئەسلىمىلەرنىڭ
قەبرىلەردىن پاناھ تىلەپ قاچقانلىقىنى؛
يالقۇنلۇق تاجىمنى تاشلىدىم بىر پەس،
قوۋۇرغىلار قورشاۋىدا يالىڭاچلاندىم
تۈتۈنلەردە لەيلەپ يۈرگەن ئۈچقۇنغا ئوخشاش؛
بارلىقىمنى سىيلىپ تاشلىدىم،
قايتىپ كەلدىم ئوغۇز رەڭگىگە
ئايدىڭغا قوشۇلدۇم بىر تامچە سۈتتەك...

ئايسىز ئايدىڭسەن،
غايىب بولغان تاغلار ئورنىدا
قىياسىمدا لەيلەپ يۈرگەن ئەي سۈزۈك مانان،
بەھەيۋەت ئۆركىشى ھۆجەيرىلەرنىڭ
قانداقمۇ پاتقاندۇ ئاراشلىرىڭغا؟
بولمىغىنىمدا
سېنى تۈزگەن بىر تال يىپ ئەگەر،
يورغىلاپ تۇرغۇچى بارماقلىرىمدا
سىغدۇرۇپ ئالامتىم ئۇيۇقلىرىڭنى
شەرەتلىرىم قىرغا قىلىندىغا؟
غايىب بولغان تاغلار ئورنىدا
دۇتتارنىڭ قارنىدەك پومپىيىپ تۇرساڭ،
تىنۇش بولۇپ ئۈنەرمەن بىر كۈن
تارلىرىڭدا مۆكۈشمەك ئويناپ
پىلدىرلاپ ئۈچقانچە ھەتتاكى —
كۆيلىرىڭنىڭ كەڭلىكتىكى قورشاۋلىرىدىن
بۆسۈپ چىققىنىچە چەتنەپ كەتكەن ئايدىڭدا.

تىترەڭگۈ كىرپىكتە توختىغان ياشتەك
ئەلەڭگۈپ تۇرغىنىم ئېسىمدە پەقەت،
كۈن نۇرىدەك سوزۇلسىمۇ كۆزلىرىم
بېغىرلاپ قايتالماس ئەلەڭگۈچىڭنى؛
ئۈنىڭ تىرەن تۈگۈنچەكلىرىگە
دېڭىزلارنى بويلاتماقتىمسەن،

ئۈنىڭ يۈكسەك بالداقلىرىغا
چاپاكەش قۇياشنى سەكرەتمەكتىسەن،
كىشنىمەكتە ئالەملەر
ئاياغلاشماس مۇساپەڭ ئارا ...

ئايسىز ئايدىڭسەن،
بىر چېتى قارايغان پايانسىز خىيال
تىمىسقىلاپ كەلمەكتە بۇرجەكلىرىڭدىن،
ئوغۇز رەڭلىك بۇژغۇندەك؛
دەم يوقاپ كەتمەكتە ئەمچەكسىمان ئايدىڭدا،
دەم ئۈنمەكتە چاقماقلارنىڭ يالتىرىشىدا؛
قەدەھلەرنىڭ قىسلاچلىرىدا
ئۆكسۈپ - ئۆكسۈپ يىغلىغان شاراب
چاقماقلارنىڭ يىرىقلىرىدىن
تاش يامغۇرى بولۇپ تۆكۈلەر،
ئالۋۇنلارنىڭ ئۆركەشلىرىدە
دولقۇندىن - دولقۇنغا سەكرەيدۇ شۇئەم،
قاناتلىرى ئۈستىدىن
ئىرغىتىپ تاشلايدۇ تۆرەلمە پىتى
بىسى قايرىلغان قىلىچقا ئوخشاش
ئالۋۇنلار ئۆركىشى ئۈستىگە مېنى.

ئايدىڭنىڭ پايانسىز ئىقلىملىرىدا
ھىجران ئوردىسىدا سەرسان بىر شاھەن،
شولىلار شاۋقۇنى سىڭگەن ناخشامنىڭ
ئاۋازىغا ئالدانغان ئۆزۈم؛
خانىشنىڭ نازاكەت بەزمىسى ئارا
ناخشىلار ئوقۇيدۇ ئېزىققان كۆزۈم:
ئوغۇزرەڭ ئەي دەرەخ،
ياپرىقىڭ يېشىل،
ئوغۇزرەڭ جۈپ يىلتىز ئاچما قىسمان؛
ئاغزىڭدا ئىككىگە بۆلۈنگەن قۇياش،
يىغلىغان ئايدىڭسەن قۇيۇنغا ئوخشاش،
ئاتەشلىك ئورداڭدا قىزارغان چوغلار
ئوغۇزرەڭ نۇرلارنىڭ پاتقاقلىرىغا
چېلىنىپ ئۆگەنگەن چىمىلدىقلار ئارا
جانلار يولۇسىنى چىللايدۇ شۇئان!
ئەي، يالقۇن قايىنمى،

ئەي، گۈلگۈن باشاق،
ئەي بىر يول يىڭنىگە مۇجەسسەم ئايدىڭ،
جاراھەت ئاغزىدىن تاشقان ئەي، چېچەك،
يىغلار شەھىرىنى ئۇۋۇلىغان كۈلكە،
كۈلكىلەر ھۆسنىگە قان تەپكەن ئارمان!
ئارمان تۈنلىرىنى ئالدىغان سەھەر،
سۈبھىدىن مەي تىلەپ ئالجىغان شامال؛
قەبرەمنى كۆردۈم مەن:
دىۋەيلەپ كېلەر
شاماللار ئايدىڭنى بىخىرلاپ شۇدەم
يىقىلغان ئۆگزەمدىن ياينانچە قانات
جەسىتىم ئۈستىدە سىلكىنگەندە پەر...،
ئوغۇززەك نۇرلارنىڭ پاتقىقى ئارا
ئايدىڭغا يامرايمەن،
ئانا ئايدىڭغا؛
ئايدىڭدىن — ئايدىڭغا سوزۇلغان دەملەر
شاراب كەل كۆتمەن تەشنا باغرىڭغا.

«ئايسىز ئايدىڭ» ھەققىدە تەھلىل

ئەخمەتجان ئوسمان

ئەسكەرتىشكە تېگىشلىك بىر ئېغىز سۆز:

بۇ تېكىستنىڭ ئاپتورى باشقىلار تەرىپىدىن «گۇڭگا شېئىر» دەپ ئاتالغان ئۇيغۇر يېڭى شېئىرىيەت ھادىسىسىنىڭ بىر ۋەكىلى. ئۇ ئۆزىنىڭ «بەندىلەر» ناملىق ئۇزۇن شېئىرى بىلەن ئۆز ئىجادىيىتىدە بۇرۇلۇش ياسىغان بولسا، تەھلىلىمىزنىڭ ئوبيېكتى بولغان بۇ قەسىدىسىدە ئۆزىگە خاس دۇنياسىنىڭ دەسلەپكى تەكامۇللۇقىنى ياراتتى.

1. تېكست كىم ـ نېمىگە خىتاب قىلىۋاتىدۇ؟

شەك ـ شۈبھىسىزكى، تېكىستنىڭ خىتاب ئوبيېكتى «ئايسىز ئايدىڭ»، بىراق، بۇ ماۋزۇنىڭ ئېھتىماللىق مەنا دائىرىسى قانچىلىك؟ «ئايدىڭ» دېگەن سۆز «ئاي» نى شەرت قىلىدۇ، «ئايسىز» دېگەن سۆز «ئاي» نى رەت قىلىدۇ، بۇ توقۇنۇش «ئايدىڭ» سۆزىنىڭ پارتلىشىنى پەيدا قىلىپ، تۆۋەندىكىدەك ئىككى ئېھتىماللىق مەنىنى يارىتىدۇ. سۈت ۋە كېچە بىلەن كۈندۈز ئوتتۇرىسىدىكى پىنھان مۇساپە.

سۆت — ئىنسانىيەتكە ئېقىپ كىرگەن دەسلەپكى جەۋھەر.
كېچە - كۈندۈز ئارا پىنھان مۇساپە — تىراگېدىيە.
دېمەك، «ئايىسىز ئايدىڭ» ئۆزىنى تۆۋەندىكىدەكلا شەرھىيلىمەلەيدۇ: تىرا-
گېدىك جەۋھەر.

2. تېكىستنى چۈشىنىشكە كىرىش

تەھلىلىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدىن مۇنداق يەكۈنگە ئېرىشىمىز: ھەقىق-
قەت ئاپتور ئۈچۈن تىراگېدىيەلىك جەۋھەردىن ئىبارەت. مېنىڭچە، ھەقىقەت —
ئۆزىنىڭ مەزمۇنىغا مەڭگۈ مۇھتاج بولۇپ قېلىدىغان شەكىل. ھەر بىر ئىنس-
سان ھەقىقەتتىن ئىبارەت بۇ شەكىلگە ئۆز مەزمۇنىنى ئاتا قىلىشقا مەجبۇر.
ئاپتور بۇ شېئىرىدا ھەقىقەتكە «تىراگېدىيەلىك جەۋھەر» مەزمۇنىنى ئاتا قىلىدى.
تېكىستنىڭ دەسلەپكى ئۈچ مىسراسىغا قاراڭ: ئەي ھەقىقەت! سەن تىرا-
گېدىيەلىك جەۋھەر سەن، بۇ قاتقان دۇنيانى ماڭا جەۋھەردەك پاك، پىنھان مۇسا-
پىدەك مەڭگۈلۈك كۆرسەتتىڭ دېيەلىگەن. «ئايىسىز ئايدىڭسەن» دەپ باشلانغان
ئىككىنچى بۆلەكنىڭ دەسلەپكى ئىككى مىسراسىغا قاراڭ: ئەي تىراگېدىيەلىك جەۋھەر!
تەبىئەت دەپ ئاتالغان بۇ شانلىق ئوركېستىر سەندىن باشلانغان دېيەلىگەن. «ئايىسىز
ئايدىڭسەن» ئۈچىنچى بۆلەك — دەسلەپكى رېتورىك سوئالغا قاراڭ: ئۇلۇغلۇق غايىب
بولغان بۇ دۇنيادا، ئەي ھەقىقىتىم، ئەي سۆيۈملۈكۈم، پەقەت ئۆزۈڭلا مۇكەممەللىك
ئىقتىدارىنىڭ كامالەتسىز ئەۋجىنى ساقلاپ قالغان يۈكسەكلىك بولالايدىڭ دېيەلى-
گەن. تۆتىنچى بۆلەك دەسلەپكى ئۈچ مىسراغا قاراڭ: زېمىن تومۇرلىرىغا ئۆزۈڭ-
نى ئېقىپ كىرىدىغان قان، سەكراتتىكى بۇ زېمىننى داۋاملىق تىنىقلاندۇرۇپ
تۇرىدىغان زاپاس قان — سېنىڭ تۈگىمەس قېنىڭدۇر دېيەلىگەن. مانا بۇ تۆت
مەرغۇل «ئايىسىز ئايدىڭ» مۇقامىنىڭ لىرىك سىيوژىتىنى قۇرۇپ چىققان.

3. تېكىستنىڭ تەپسىلاتى

«قوغلاندىم ... ئاماندا بەرگەن ئۆيۈڭدىن»: ئەي تىراگېدىيەلىك جەۋھەر!
سەن ماڭا بەرگەن مەڭگۈلۈكتىن زامان مېنى ھەيدەپ چىقاردى، مەڭگۈلۈك دەپ
ئاتالغان بالىياتقۇڭغا ماكان ئىسكەنجىسى سىيلىندى، سەن سىرتتا سۈرگۈن، پەقەت
ئىچىمدىلا ئۆز بالىياتقۇڭغا قايتالايمەن.
«قېنى، ھامىلەنىڭ تۇغۇلمىغان ئانىسى، سۆڭەكلەر تۇمشۇقىدا چېچەكلىگەن
ياش، تەبەسسۇمنىڭ سۈرگۈن نالىسى؟»: زېمىن تىراگېدىيەلىك جەۋھەرگە ھامىلىدار،
ئۆز ياراتقۇچىسىغا ھامىلىدار، زېمىن ئۆز ياراتقۇچىسىنى تۇغالماي مەڭگۈ تول-
غاق يەيدۇ، ئەگەر زورمۇزور تۇغۇپ قالسا تىراگېدىيەلىك جەۋھەر ئۆلۈك ھالدا دۇن-
ياغا كېلىدۇ. شۇڭا زېمىن ئايىغلاشماس تولغاق، شادىيانە قايغۇ، نالىلىك تەنتەنە!
«باغرىمىدىكى دۇتارنىڭ تارى ئويناتماقتا بارماقلىرىمنى»: پىلاتون
«غايىۋانە دۆلەت» دېگەن كىتابىدا «ئۇلۇغۋار ياخشىلىق» دەپ ئاتىغان پەلسەپ-
ىۋى ئۇقۇمنى مۇنداق شەرھىيلەيدۇ: قۇلاق ئاۋازنى بىۋاسىتە ئاڭلىيالايدۇ،
بۇرۇن پۇراقنى بىۋاسىتە پۇرىيالايدۇ، بىراق كۆز نۇر ۋاسىتىسى ئارقىلىقلا

شەيئىلەرنى كۆرەلەيدۇ، دېمەك، نۇر ــ كۆز بىلەن شەيئى ئوتتۇرىسىدىكى ئۇلۇغۋار ياخشىلىق. دۇتار بىلەن بارماق ئوتتۇرىسىدىمۇ بىر ئۇلۇغۋار ياخشىلىق مەۋجۇت، ئۇ بولسىمۇ مۇزىكا! ئەگەر مۇزىكا بولمىغان بولسا دۇتارمۇ، سەنئەتكار بارماقمۇ بولمىغان بولاتتى. تۇغۇلمىغان ئانا ــ مۇزىكا، بارماق دەپ ئاتالغان سۆڭەكنى چېچەكلىگەن ياش ــ دۇتارغا ھامىلدار قىلدى. قەغەزنىڭ ئاقلىقى شائىرنى قەسىدىگە ھامىلدار قىلدى، دۇنيانىڭ بىمەنىلىكى سۇرگۈننى ئارامگاھقا ھامىلدار قىلدى! تىراگېدىيىلىك جەۋھەر مېنى «ئۇ»غا تولغاق يېگۈزدى...

«ئۇ» زادى نېمە؟!

ئۇ تۇغۇلمىغان ئانا، شائىرغا تولغاق يېگۈزگەن مۇقەددەس تۈرەلمە. شائىر ئۇنى ئۆلۈك تۇغۇپ قويماسلىق ئۈچۈن «بارلىقىنى سېلىپ تاشلىدى». يەنى «ئايسىز ئايدىڭ» ياكى تىراگېدىيىلىك جەۋھەر ئۇنى ئۆلتۈرۈپ تۇغدۇردى، شائىر ئۆز ئۆلۈمى ئارقىلىق «قايتىپ كەلدى ئۇغىز رەڭگىگە»، پاكلىققا قايتىپ كەلدى، ئۇ «بىر تامچە سۈتتەك»ــ ئىنسانىيەتكە ئېقىپ كىرگەن دەسلەپكى جەۋھەرنىڭ بىر ھۆججىيىتىدەك، «ئايدىڭغا»ــ كېچە-كۈندۈز ئارا پىنھان مۇساپىگە ــ تىراگېدىيىدە «قوشۇلدى»...

زامان ــ «ئايدىڭدىن-ئايدىڭغا» كۆچمەن يولۇچى، ئىنسان ــ ھەم «جاراھەت» ھەم «جاراھەت ئاغزىدىن تاشقان چېچەك»، ئۇ «ئۇغىزرەڭ نۇرلارنىڭ پاتقىقى ئارا»، ماكان ئىسكەنجىسىدىكى مەھبۇس جەۋھەرلەر ئارا «ئايدىڭغا يامرايدۇ»، زادىلا تۈگىمەيدىغان ئەركىن تىراگېدىيىلىك جەۋھەرگە يامرايدۇ!

4. تېكىستنىڭ قۇرۇلمىسى

تېكىست بىر نوتىدىن-ئايسىز ئايدىڭدىن-«دو»دىن باشلىنىپ ئەينى شۇ نوتىدا ئاخىرلىشىدۇ، «دو»دىن «دو»غىچە بولغان ئارىلىقتىكى بارلىق نوتىلار «دو»نىڭ ئالدى بىلەن تۆۋەنگە، ئاندىن يۇقىرىغا سوزۇلۇشىدىن ئىبارەت. ئايسىز ئايدىڭ كۈندۈزگە بىر تۆۋەنلەپ، كېچىگە بىر كۆتۈرۈلۈپ يەنە ئۆز ئورنىغا قايتىپ كېلىدۇ.

كۈندۈز ــ ماكان.

كېچە ــ زامان.

ئايدىڭ ــ ماكاندىكى زامان، زاماندىكى ماكان.

تېكىستنىڭ قۇرۇلمىسى «ئايسىز ئايدىڭغا» يېپىلغان شەكىل، «ئايسىز ئايدىڭ» شەكىل سىرتىغا تاشقان مەزمۇن. تېكىست شەكىل سۈپىتىدە بىر مۇكەممەل قۇرۇلما، چۈنكى ئۇ «ئايدىڭنى» مەركەز قىلغان چەمبەر، «ئايدىڭ» مەزمۇن سۈپىتىدە چەمبەرنى كېسىپ ئۆتكەن تۈز سىزىق، چۈنكى ئۇ چەكسىزلىككە سوزۇلغان مەركەز.

شائىرنىڭ كىتابخانىغا بېرىدىغىنى

مەتتۇرسۇن ئېلى

كىتابخان شائىر ئوي-پىكىرلىرىنىڭ، ئىدىيىلىرىنىڭ ئۆلۈك ھالدىكى قوبۇل قىلغۇچىلىرى ئەمەس. ئۇ ئالدى بىلەن ھۇزۇرلانغۇچى، لەززەتلەنگۈچى، شېئىرنىڭ ئېستېتىك قىممىتىنى رېئاللىققا ئايلاندۇرغۇچى. ئۇ شائىر تەمىنلىگەن ئۇچۇرلار (شېئىرىي مەنزىرە، شېئىرىي كارتىنىلار) ئاساسىدا باغلىنىشلىق تەسەۋۋۇرلىرىنى قاناتلاندۇرۇپ، شېئىرغا نىسبەتەن قايتا ئىجاد قىلىش خاراكتېرلىك زوقلىنىش پائالىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىدۇ (شېئىرنىڭ ئېستېتىك قىممىتى ۋە ئەھمىيىتىمۇ مۇشۇ جەرياندا رېئاللىققا ئايلىنىدۇ). بىزنىڭ ئۇچۇن شائىر كىتابخانغا ئۆز شېئىرىنىڭ ئېستېتىك قىممىتىنى رېئاللىققا ئايلاندۇرغۇچى سۈپىتىدە، ئۆز شېئىردىن لەززەتلەنگۈچى سۈپىتىدە مۇئامىلە قىلىپ، ئۇلارنىڭ تەسەۋۋۇرىغا تەسەۋۋۇرىنى قاناتلاندۇرىدىغان شېئىرىي ئوبراز، ھېسسىياتىغا ھېسسىياتىنى ئۇرغۇتىدىغان شېئىرىي مەنزىرە بېرىشى ھەمدە بۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ تەسەۋۋۇرلىرىنى قاناتلاندۇرۇپ، ھېسسىياتىنى ئۇرغۇتۇپ، ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ ھېسسىياتى ۋە ئوي-خىياللىرىغا ئورتاقلىشىشقا يېتەكلىشى كېرەك، شائىر كىتابخانىغا ئۆز ئوي-خىياللىرىنىڭ، كەيپىياتى ۋە سەزگۈلىرىنىڭ نەتىجىسىنى، ئەقلىي يەكۈنلىرىنى بەرمەستىن، بەلكى ئوي-خىيالىنىڭ، كەيپىيات ۋە سەزگۈنىڭ نەق ئۆزىنى بېرىشى كېرەك.

يەنى، شائىر كىتابخانىنىڭ قولىغا قىزىل گۈلنى تۇتقۇزماستىن ۋە ياكى قىزىل گۈل دېگەن ئابستراكت ئۇقۇمنى قەغەز يۈزىگە چۈشۈرۈپ كىتابخان ئىدراكىدا قىزىل گۈل دېگەن ئۇقۇمنى پەيدا قىلماستىن، بەلكى ئۆزىنىڭ قىزىل گۈل ھەققىدىكى بىۋاسىتە سەزگۈلىرىنى، پىسخىك تەسىراتلىرىنى ئىپادىلەش ئارقىلىق كىتابخانىنىڭ تەسەۋۋۇرىدا قىزىل گۈل ھەققىدىكى تەسىراتىنى پەيدا قىلىشى كېرەك. بۇ شائىرنىڭ ئۆز شېئىرى ئارقىلىق كىتابخانىغا بېرىشكە تېگىشلىك بولغان ئەڭ ئەقەللىي نەرسىسى.

شائىر شېئىرنى مەن يازىمەن، كىتابخان ئوقۇيدۇ دېگەن مەقسەتتە يازماستىن، بەلكى مەن باشلايمەن، كىتابخان تاماملايدۇ دېگەن مەقسەتتە يازغىنى ياخشى. ئەگەر شائىر شېئىرنى ئۆزى باشلاپ ئۆزى تاماملىۋەتسە ئۇ ھالدا شېئىرنىڭ ھېچقانچە مەززىسى بولماي قالىدۇ. بۇ ھال شائىردىن ئۆز شېئىرلىرىدا كىتابخانىنىڭ تەسەۋۋۇرىغا بوشلۇق قالدۇرۇپ، كىتابخانلارنىڭ ئۆز باغلانما تەسەۋۋۇرلىرى، ئەسلىمىلىرى، خاتىرىلىرى ۋە تەجرىبىلىرى ئارقىلىق بوشلۇقنى

تولدۇرۇپ شېئىرنى تاماملاپ، شېئىرنىڭ ئىستېتىك قىممىتى ۋە ئەھمىيىتىنى تولۇق رېئاللىقتا ئايلاندۇرۇشقا ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىشىنى تەلەپ قىلىدۇ. ئادەتتە كىتابخانىنىڭ تەسەۋۋۇرىغا قالدۇرۇلغان بوشلۇق شېئىرنى شائىرنىڭ يازغىنىدىنمۇ نەچچە ھەسسە ئارتۇق ئىستېتىك قىممەتكە ئىگە قىلىدۇ.

مۇبادا بىر پارچە شېئىردا شائىرنىڭ كىتابخانغا بېرىشكە تېگىشلىك بولغان نەرسىسى بولمىسا ياكى كىتابخانلارنىڭ ئىجادىي زوقلىنىشى، تولۇقلاپ زوقلىنىشىغا ئىمكانىيەت يارىتالمىغان بولسا، ئۇنداق شېئىرنىڭ ھېچقانچە ئىستېتىك قىممىتى ھەم ئەھمىيىتى بولماي قالىدۇ. مىسال ئۈچۈن تۆۋەندىكى ئىككى پارچە شېئىرنى كۆرۈپ باقايلى:

ئانا كۆيەر بالىغا،
بالا كۆيەر بالىغا.
نېچۈن شۇنداق يارالدۇق،
كۆيمەس بولۇپ ئانىغا؟

× × ×

ئۇمۇ ئادەم بالىسى،
بۇمۇ ئادەم بالىسى.
قاچان تۈگەر ئەي تەڭرىم،
ئادەملىكنىڭ چالىسى؟

قارىماققا شېئىرنىڭ ئاخىرىدىكى سوئال بەلگىسى ئارقىلىق كىتابخانىنىڭ تەسەۋۋۇرىغا بوشلۇق قالدۇرۇپ، ئۇلارغا ئۆز تۇيغۇ - سەزگۈلىرىنى قوزغىتىپ، تەسەۋۋۇرلىرىنى قاناتلاندۇرۇپ، شېئىرغا نىسبەتەن تولۇقلاپ زوقلىنىش ئىمكا- نىيىتى قالدۇرۇلغاندەك كۆرۈنىدىغان، ئەمەلىيەتتە ئابستراكت ئەقلىي تەپەككۇر يەكۈنلىرىنىڭ، ئەقلىي ئۇقۇملارنىڭ قاپىيىلىك تىزمىسى بولغان بۇ شېئىرلار كىتابخانلارنىڭ تەسەۋۋۇرلىرىنى بوغۇپ، ئۇلارنى پەقەت قۇپ- قۇرۇق ھالەتتىكى سوئال بەلگىسى بىلەنلا تەمىنلەيدۇ، خالاس.

ئىزلىنىش، سىناق، يېڭىلىق

شېئىرلار

غەيرەت غوپۇر

غەيرەت غوپۇر 1968 - يىلى تۇغۇلغان. 1985 - يىلى قىزىلسۇ ئوبلاستلىق 1 - ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، شىنجاڭ داشۆسىنىڭ قانۇن فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كەلگەن. 1990 - يىلى بۇ مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسىدە خىزمەت قىلماقتا. ئاپتور 1983 - يىلى ئەدەبىي ئىجادىيەتكە كىرىشكەن بولۇپ، ھازىرغىچە ھەر قايسى گېزىت - ژۇرناللاردا 300 پارچىگە يېقىن شېئىر، بەش پارچە ئوبزور، بەش پارچە بالىلار ھېكايىسى ۋە باشقا قانۇن پەنلەردىن بەش پارچە ئىلمىي ماقالىسى ئېلان قىلىنغان. ئاپتور 1990 - يىلى ئىككىنچى قېتىملىق تەڭرىتاغ ئەدەبىيات مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. يېقىندا ئۇنىڭ «ئامانىسا» ناملىق تېكىستى مەملىكەتلىك ناخشا كۆرىكىدە مۇكاپاتلاندى. ئاپتور شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى ھەمدە شىنجاڭ قانۇن ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

ئۈرۈمچىدە بولار كۈز پەسلى

پىلدىرلايدۇ دەرەخ شېخىدا،
مىسكىنلىككە مەھكۇم ياپراق.
ئۇلار شۇنچە ئاجىز پەرىشان،
ئۈزۈك ئۈنلەر قارا قۇشقاچلار.

بۇلۇڭلاردا پۈتكەن قەبرىسى،
سەت ھومىيار سۈرۈن شامالغا.
ئۇلار تىلسىز، ياش تۆكەر ئاسمان،
تۈنۈگۈنكى زەڭگەر جامالغا.

تىترەڭگۈ روھ كەتكەندەك چىقىپ،
ئۈرۈمچىدە بولدى كۈز پەسلى.
بالكۇنلاردىن نەزەر سال ئېسىم،
بالدۇر كەلدى سېرىق كۈز پەسلى.

قىش ئاخشىمى

مۇزدەك تىنىق چىقار بۇرنىدىن،
دەرەخ قاقشال تەبىئەت سۈرۈن.
يېپىنچىسىز قارا قۇشقاچلار،
شامالللاردا تىترەيدۇ بۈگۈن.

بۈك چىمەنلەر كەتكەن قېتىشىپ،
ياپىشلىنىپ بولماس ياتقىلى.
يىراق دۇنيا ئىكوچىلىرىدا،
بار جۇدۇنلۇق ھاياتىنىڭ تىلى.

ئۇياقلاردىن بۇياقلارغا بىز،
كەلدۇق تىترەپ سەرسان كاككۇكتەك.
كەتتى سىڭىپ مۇزنىڭ تىنىقى،
قېتىپ قالدى پەرىشتەم مۇزدەك.

ئاھ قەلبىم...

نېمىگە ئوخشايدۇ ھاياتىم؟
ئىلاھىم سۆزلىگىن سۆزلە تېز.
بولسىچۇ شامالدەك قاناتىم،
ھۇجراڭغا باراتتىم بەك ئەنسىز.

ئۆلسەمۇ ئايلىنىپ شەپەققە،
يوللاردا قالىمەن غېرىبتەك.
باش ئۇرۇپ ياش چايقاپ شەرققە،
يۈزلىنىپ چاقنايمەن چېقمىندەك.

غايىبى پەرىزات ئۇيا قىتا،
چوغلىنار قەلبىمنى مېنىڭ بىر دەردە.
ئاخشامقى چۈشۈمدە بۇيا قىتا،
پەرىزات يوق-ئىمكەن ئاھ پەقەت!

ئۆزلۈك ناخشىسى

ئەركىن نۇر

ۋەسىيەتنامە

تۇغۇلدۇم سەنمۇ ھەم خۇددى مېنىڭدەك،
پېشانەڭ شورى بولغاچ مۇشۇ دۇنياغا.
شايتون نەسلىدىن بولساڭمۇ، زامان—
بەندىلىك تونىنى كىيگۈزەر ساڭا.

ياشايسەن گويا كى ياشىمىغاندەك،
ياشىماق سەن ئۈچۈن ۋەزىپە چوقۇم.
قانىتىڭ كېسىلگەن، چۈنكى ئەزەلدىن
زېمىندا ياشىماق بەندىگە ئۇدۇم.

پاچاقلا ئۆزۈڭنىڭ زىندانلىرىنى،
پاچاقلا ئۇدۇمنىڭ تەر تېپىلمىدىكىنى.
ياراتقىن ئۆزۈڭنى قايتىدىن ھەتتا
ياراتقىن دۇنيانى، ياراتقۇدانى!

يىراق ۋە يېقىن

لاۋرېنتىس ئېيتىدۇ: ئاشىق-مەشۇقنىڭ،
مەڭگۈرگە قوشۇلسا روھى مۇكەممەل؛
ئاھ ئۇنىدىن ياردىلار يەكتا پەرىشتە،
ياردىلار ۋە ھەتتا بىھىش شۇ مەھەل.

ئىزدىدىم پەرىشتە، كەزدىم روھىمنى،
ئىزدىدىم پەرىشتەم روھىمدىن سېنى.
ئۆلۈمنىڭ قۇشىدەك ئۈركىدىڭ، قاچتىڭ،
يىراققا قوشۇلدۇق تاشلاپ سەن مېنى.

قوغلىدىم، قوغلىدىم، قوغلايمەن تېخى،
جاھاندا سېنىلا قوغلايمەن ئەركەم.
شېپالىق ئوتۇڭدا يۇيۇنار جىسمىم،
يارىخا ئېنىڭ ئاستىدا چۆكۈپ دەممۇ-دەم.

شۇ قەدەر بىپايان چۆللۈكتۇر تېنىڭ،
بىر ئۆمۈر چۆللۈكتە بارىمەن ئالغا.
ئېزىقىپ قالىمە گاھىدا سېنى—
تاپالماي، سېزىمەن ئۆزۈمنى تەنھا...

نازلىنىپ ياتىسا كۈمۈچ قوچاقلىرىمدا،
مېنىڭدىن يىراقسەن، يىراقتىن يىراق.
پەرىشتە، پەرىشتە كەتتىڭ قايانغا؟
مەۋجۇت ئالەمدە ياكى لاۋرېنتىس—
كۆرگەنمۇ چۈشىدە سېنى ئاشۇنداق؟!

دوزاخ قەسىدىسى

1

گۈگۈمدىكى ئۆچكەن نۇرلاردىن،
سورا قالايمەن سېنى ئاھ جانان.
قەلبىمدىكى ئالتۇن قۇرلاردىن،
ھەل بېرىمەن ئۆزۈمگە ھامان.

يەكلىمگەچكە ئۆلۈمنىم مېنى،
مۇز قېتىمدا ياشايمەن ھەر ۋاق.
ھەقىقەتنىڭ گۈزەل تونىنى،
ئۆمۈر بويى كۈيلەيمەن شۇنداق.

يېرىلمىدى مۇزلار، يېرىلدىم،
كېلەچىكىم تاشلاپ كەتكەندە.
گۈلخان - لاۋا ئىچرە تىرىلدىم،
دوزاخ ئانا باغاش ئەتكەندە.

كۆل قىلساڭمۇ روھىمنى بىراق
ئۆلمەس تەننى قىلدىڭ سەن نېسىپ؛
دوزاخ، دوزاخ ئانىجان دوزاخ،
ئايىغىڭنى سۆيەي مەن قېنىپ.

2

سەن ماڭا ئېچىلغان دوزاخ ئىشىكى،
قانلارنىڭ تۈنىدە يىغلىغان يۈرەك.
مەن ساڭا مەھبۇسمەن، مەھبۇسلۇق چوقۇم
ئاھ، گۈزەل تۇغۇمدىن بېرىدۇ دېرەك!

كۆمۈشرەڭ بۇژغۇنلار سۆيەر روھىمنى،
چاپقىلار، ئۈنىدە سىڭىمەن ساڭا.
ئۈنىمەن خەنجەر بوپ، جىمى شەكىلگە
سىغمايمەن ھەتتاكى كۆالمى دۇنياغا.

زەردابىمنىڭ قىنىغا پاتماستىن ئۆزۈم،
تاشقىنلاپ ئاقىمەن سەرسان بۇلۇتقا.
چېقىلسام سامانىڭ يىراق چېتىدە،
كۆمپەيكۈم بولغۇسى جەننىتىم ئۇندا.

سەن ماڭا ئېچىلغان دوزاخ ئىشىكى،
قانلارنىڭ تۈنىدە يىغلىغان يۈرەك.
مەن ساڭا مەھبۇسمەن، مەھبۇسلۇق چوقۇم
سۈمرۈغنىڭ ئۆزىدىن بېرىدۇ دېرەك!

تاش چېھرىدە سوغۇق تەبەسسۇم

تاش چېھرىدە سوغۇق تەبەسسۇم.
يامغۇر. تېلېفون. نەقەدەر ئۇزۇن!...
ئېلېكترونلۇق مېڭىدۇر ھەممە،
بىر - بىرىگە ناتونۇش، يوچۇن.

قەبرىلەردىن قوپۇشار جەسەت.

كوچىلارغا چىقار يالىڭاچ،
سەرسان سايە كەتسە قىستىلىپ.
چىراغ چاچار قارا نۇرىنى،
تۈندە قۇياش پارلىسا ئېزىپ.

ئېلېكترونلۇق مېڭىدۇر ھايات.

كولانسا گەر بەختلەر تىرەن،
تېپىلغۇسى كۆمۈلگەن ئازاب.
گۈل بەرگىدە تامسا كۆز يېشى،
يارالغۇسى ئۈنىڭدىن شاراپ...

تاشاددىپلىق مەڭگۈ ھۆكۈمران!

مەجنۇن ناخشىسى

— بىر كىتاپپازغا بېغىشلاپ

پاچاقلا، پاچاقلا كىشەننى تامام،
چىرىگەن ئەخلاقتا كىيىنگەن بەندە؛
چۆرۈۋەت كىيىمنى، چۆرۈۋەت تۈگەل،
ئازاد قىل ئۆزۈڭنى، ئۆزگىنى ھەمدە!

تۇتقۇن قىپ ئۆزۈڭنى ساختا ھاياتقا،
لىندىكا پۈتمىگەن كېچە - كېچىلەپ؛
ئاشىقنىڭ قويىنىدىن سىرغىزۇپ چىقما،
پايخان قىل كىتاب ۋە شېئىرىڭنى
چەيلەپ.

لىندىكا، ئاھ ئۆزى شېرىن دەقىقە،
لىندىكا، ئاھ ئۆزى چايقالغان بەدەن؛
لىندىكا، ئاھ ئۆزى تاتلىق سۆيۈشلەر،
لىندىكا، ئاھ ئۆزى راستتىن پۈتۈلگەن!

ئالدىڭدا يېيىلغان نازۇك بەدەننىڭ،
غەۋۋاس بوپ شۇڭغۇغىن چوڭقۇر لىندىغا.
ئۇنتۇلسۇن ئازابلار، ئۇنتۇلسۇن ھەممە،
ئۇنتۇلسۇن رەزىللىك، ئۇنتۇلسۇن دۇنيا.

پاچاقلاڭ شەرىئەت كىشەنلىرىنى، چۆرۈۋەت كىيىمنى، يىرتىۋەت تۈگەل،
چىرىگەن ئەخلاقتا كىيىنگەن بەندە؛ ئازاد قىل ئۆزۈڭنى، ئۆزگىنى ھەمدە!

سۆيگەنىدىم بىر زامان سېنى تۇمان قېتىدا

.....

سۆيگەنىدىم بىر زامان سېنى تۇمان قېتىدا،
ئاقتىنىدا سىرلىرىڭ جىسمىم ئارا شاۋقۇنلاپ.
يۇلتۇز بولغان سەن ماڭا، ئىلاھ بولغان سەن ماڭا،
يارىتا تتىلىڭ قايتىدىن ھەم چاقاتتىڭ پارچىلاپ؛
تېرىدۇرلىپ زەررەمنى قوراشتۇرۇپ چىققاتتىڭ،
كۆرگىنىمدە ئۆزۈڭنى، ئەكسلىەنگەن چاراقلاپ...
بوچۇن تەنىڭ سۆيگە تەشنا بولغان ئىدىم،
دەسسەسەڭمۇ پايخان قىلىپ، سۆيەتتىم مەن پۇتۇڭنى.
يىرگىنىشىڭ قامچىسى سەگىتكەندە چاراسلاپ،
تېمىتاتتىڭ گېلىمغا، زەمزەم كەبى ئوتۇڭنى.
ئۆلەلمەيتتىم ئاھ ئەجەب، ئۆلۈم مەندىن قاچاتتى،
زۇلمەت بولۇپ ھاياتىم يېيىلاتتى بىپايان.
سىرداش بولۇپ ئۆزۈمگە تۈننى تاڭغا ئۇلىسام،
ماھى ئەم بولۇپ قەلبىمگە تېگىلاتتى باياۋان.
ئۆچۈپ قالدىڭ تۇيۇقسىز، جۇدا بولدۇم سېنىڭدىن؛
جۇدا بولدۇم دۇنيادىن، جۇدا بولدۇم ھەممىدىن.
ئۆمرۈم ئۆتكەن بولسىمۇ سەكرات ئىچرە قان يۇتۇپ،
يانىدىڭ يەنە...
ئاھ سېنى تېپىۋالدىم قايتىدىن.

....

كۆيدۈرسەڭمۇ كۆيدۈرگىن، ئۆلتۈرسەڭمۇ ئۆلتۈرگىن،
ئاتەش باغرىڭ ھالقىغا ئاتقىنىمدا ئۆزۈمنى؛
ئۆلۈمىستان ئىزلەيمەن چوكقۇرىدىن تېنىڭنىڭ،
ۋاقىت - زامان سىرتىغا سۈرگۈن قىلغىن سەن مېنى!

خۇشلىشىش

ئورۇندۇقلار لەيلەيدۇ دۇتار كۈيى ئۈستىدە، نەقەدەر قىستالىڭ - ھە! پاتىماي قالدۇق بىز. ناخشىچى يىگىتنىڭ ئۈنىمۇ ھەم خىرە، پەدىلەر. ئالمىشىپ تۇرىدۇ تېز - تېز.

جۇپ تەندە نەۋباھار قىزىلىرى ئۇچار، ئىز لىمىشىپ ئوت يالقۇن تېگىدىن ئۇۋۇل. كۆيدۈردۇڭ، ئوتلىرىڭ پاكلىقىدىن دىلدار، (تېنىمدىن رەزىللىك بولدى ھەم جۇدا).

مەنسۇپلۇق سۈتىدە سۇغاردىڭ مېنى،
مەنسۇپتىن مەنسۇپكە يېتىلدۈردۈم تۇيغۇدا،
كۆرسەتتى ئاۋۋالقى مۇدھىش ئۆزۈمنى
جىسمىڭ ئەينىكى،

يىغلىدىم ھەسرەتلىك ئۇندە...
شەبنەملەر شەربىتى، پاكلىق ئالىمى،
ئىشۇنى سۆيگەندە ئېرىدىم قايتا.
مەن بىلەن خوشلاشتى كۆلرەك كۆلەڭگەم،
كۆزدىگە ياش ئېلىپ گۈزەل شۇ جايدا.

چۆكمە يوپ ئۆزۈمگە چۆكتۈم كۆپتىلىرەن،
ۋە ھەتتا ئەبەدىيگە چۆكەرمەن تېخى،
ئەي دىلدار ئوتتۇدا پاكلاندى روھىم،
چىلىن سۆيگۈ ۋابەندا ئىشقىمىسەن، سىخى.

مەن كەتسەم يىراققا، ھۇزلۇق
شەھىرىمگە
يۈرىكىم قورشايدۇ بىر سېنى جانان.
ئۆزۈڭنى يۇتتۇرمەي ياخشى قال ئەپەد،
بىز ۋىسال تاپقۇچە بولغىن سەن ئامان.

شېئىرلار

ئادىل تۇنىياز

سۆيۈشكەن ۋاقىت

بىز ئىككىمىز تۆت تام ئىچىدە،
ئۇنتۇپ قالدىم «ئا» ھەرپىنى.
ئۇنتۇپ قالدىم بىر پاي كەشىمنى،
ئۇنتۇپ قالدىم ئوڭ-سول قولۇمنى.
ئۇنتۇپ قالدىم كەتتىمۇ، بارمۇ
رۇجەكتىكى سۈزۈك كوچىدا
بادام دوپپا كىيگەن ئۇ ئادەم.
ئۇنتۇپ قالدىم ئەتراپتا
قۇش بار-يوقلۇقىنى.
....

بۇ شەھەردە قاتىل يوق،
بۇ شەھەردە ياخشى ئوغرى بار.
بۇ شەھەردە ئوغلاق ئەڭ ئوماق،
بۇ شەھەردە ياق، بېيجىڭدىمۇ
مارىستىمۇ ياشار ئۇيغۇرلار.
بۇ شەھەر ياق، ۋاتىكاندىمۇ
مەسچىتلەر بار، بىز بار، خۇدا بار.

بىز، ئۆينىڭ ئىچىدە
ئېقىۋاتقان بۇلاق ئىككىمىز،
جەننەتتە تۇرغان ئوغلاق ئىككىمىز.

بۇرۇن-بۇرۇندا
بولغان ئىكەن ئوتلاق، ئاي نۇرى،
بولار ئىكەن ئوتلاق، ئاي نۇرى.
بىز ئىككىمىز مۇشۇ ئۆيدىكى
يەر ۋە ئاسمان تۇتاشقان جايدا.

ھەممە ئۆينىڭ دېرىزىسىدىن
مارىشىدۇ ئالتۇن بېلىقلار...
بۇ شەھەردە مومايلارلا بار،
بىرمۇ قىز يوق سېنىڭدىن باشقا!

ئۇنتۇپ قالدىم ئىسمىمنى.

خەرىتىدىن يىراق بىر جايدا

قاغىلىق
دەپتىرىمگە قويدۇمەن يېزىپ
سېنىڭ تىنچ، خىلۋەت ئىسمىڭنى،
ساقىلىڭنى... دولقۇنلىرىڭنى...

كۆمۈلگەن بىر گۈل ئۇرۇقى سەن
يەر شارىنىڭ خەرىتىسىگە،
تەشنەك كەبى مېنىڭ قەلبىمگە.

ئىزلەيمەن ئېھ، يۇرتدا شىلىرىم
مىغىلدىغان ئادەملەر ئارا
بۇ شەھەردىن بىرەرسىڭلارنى.
كىم سەن ئۆزۈڭ، ئەي ئىللىق ئادەم
كەل، ئىچەيلى بىرگە پىۋىنى
كەل، ئىچمىسەڭ ئىچمە مېنىڭدەك
سۈت ساقاللىق زايۇمچى بوۋا
بىر قۇچاقلاپ قويغىنا مېنى!

بالىخانىسىز ئاددىي ئۆيلەرنىڭ
ئۆگزىسىدىن ئېقىپ كېلىدۇ
بۇغۇنلىرى ئاي شولىسىنىڭ،
مەن قىستىلىپ تۇرغان بىناغا.
سەھەردىكى ئىسسىق گىردىنىڭ
ھىدى كېلەر يىراق - يىراقتىن،
مەن سۇمۇرمەك بولغان ھاۋاغا.
مەن خىيالغا چۆككەن ئاستا،
كەڭ ئېچىلغان رۇجەك ئالدىدا.

كىچىككىنە ساددا قىزچاقسەن،
يالىڭاياق پۇتلىرىڭ بىلەن
خىيالىمدىن ئۆتىسەن پات - پات،
ئېلىپ بوش بىر سۇ قاپقىنى.
قاناتلىق ئات سىياقىدىكى
پاك، ياۋايى، ئۇلۇغ خۇدادەك
گاھى يوغان پەيلىرىڭ بىلەن
ئەركىلىتىپ ئۇرىسەن مېنى.
ئىزىڭ مەندە قالار ھەر كۈنى،
قالغىنىدەك قارلىق دالىدا
كۆك يايلىلىق بۆرە ئىزلىرى.

كەلگەندىمۇ يىغلىغۇم بەزەن
چاقناپ تۇرغان يۇلتۇزدەك قايغۇ
كېلەلمەيدۇ قېشىمغا يېقىن.
غېرىبسىنماس ئېھ، ئېزىز ۋەتەن
ئۆمۈچۈكسەن ئۈمىد توقۇغان،
ئەڭ چىرايلىق نۇر يىپى بىلەن.

قاغىلىق
ئۇرۇمچىدىن يىراق بىر جايدا.

سەيياھ

كېرىمجان سۇلايمان

ئۇپۇقلارغا يول ئالغان سەيياھ،
يېتەلمەيسەن مەنزىلگە زىنھار.
سېرگېي يېسېنىن

مۇمكىن، ياش بولغىنىدىم ۋە ياكى بىر چال،
چۈشۈمىمۇ؟ بىلەلمەيمەن غۇرۇر تېپىغىدا،
گۈگۈم تۇر تاشلىغان سەزگۈمگە ئۇچاغ،
كۆزۈمنىڭ ئالدىدا ئۇچاتتى غۇۋا،
قانىدا قىتۇركۇلەرەك قۇش سىلكىنىشتۇرۇپ پەر.

ھەيرەتتە ئاسمانىنىڭ قاتقان قارچۇقى،
چاچرىتىپ تۇراتتى غىل - پال سوغۇق نۇر.
بوينۇمدا كىچىكلەپ باراتتى ئاستا،
غايىبتىن تاشلانغان بىر يېشىل چەمبەر...

روھىمنى تېنىمگە كىرگۈزدى يەنە،
ئېھ، ئاپپاق قاناتلىق ناتونۇش بوۋاي.
كەلتۈرۈپ مۇقەددەس زەمزەم بولاقتىن،
ئاغزىمغا تېمىتقان يەتتە تامچە سۇ.
يارەببىم! بەندەڭمەن، ئۆزۈڭ جاۋاب بەر،
شۇرا يېش، ساۋابلىق ئەلچىسى كىمدۇر؟

ئېيتقىن ھەم ھۆزۈرۇڭغا چاقىردىڭ نېچۈن؟
ياق، ئەيلەپ ئىختىيار كەلگەن مەن ئۆزۈم
تۇۋا، بۇ ئەجەبمۇ قىستاقلا بىر يول،

(پانىي ئالەم بىلەن باقىي ئالەمنىڭ
ئەكەنلىگى ئەسلىدە چېگىرىسى ئۈلۈم.)
دۇنيانى. ياراتقان پەيلاسوپ ئۈزۈك،
بىلمەيمەن،

يارىتىش پەلسەپەڭ قانداق؟
سۆز لەپ بەرسو ئال بوپ ئېڭىملەي ساڭا.
مۇشۇ تاپ ئالدىدا مەۋجۇتلۇقۇڭنىڭ،
يەنىلا شۇ بەھىدە كۆيمەكتە تىلىم؛

ئىدىمىغۇ شۇ گۈدەك، سەبىي چاغلىرىم،
ئاھ، مەنمۇ سەن كەبى ئۇلۇغ سەنئەتكار.
ئەتىدىن - كەچكىچە «لاي ئادەم» ياساپ،
ئۈيۈمنىڭ ئالدىغا تىزاتتىم قاتار...

چۈشۈمدە ئۇلارغا كىرگۈزەتتىم جان،
كۈتمەيتتىم چوقۇنۇش، ھېچقانداق بەدەل.
ئالسامۇ ئوخشاشلا روھىنى شامالدىن؛
نەپسىنى تۇپراقتىن، كۆڭۈلنى ئوتتىن،
ئەقلىنى پاك ئېقىن سۇدىن ① ئالاتتىم؛
ئايىماي ھەممىنى بېرەتتىم تۈگەل

ئاھ، قۇرام تاشلاردا چىشىنى بىلەپ،
ياتىدۇ ئالدىمدا قاراڭغۇ غارلار.
بىر چاغلار دىلىمدا ئويغاتقان ھەۋەس،
دۇنياغا سىغمىغان ئۇلۇغ زاتلارمۇ.
يىرتىلغان شۇ خۇلدۇر كېپەنلەر بىلەن،
شۇمشىيىپ يېنىمدىن ئۆتىدۇ قاتار.

كىرنەمسەن تۇيغۇلار چاقناپ كۆزۈمدە،
ۋاپاسىز ئارامىلار تۇرسا چوقچىيىپ
كۆز تىكىپ ھەر مىنۇت ھايات كېمىمىگە،
سۈزۈلمىغان ئۆرلىگەن كۆلرەڭ ساھىلدا،
يىلان قاسىرىقىغا پۈتۈلگەن ئازمان؛
كۆيىدۇ لاۋۇلداپ ياپېشىل نەگىدە!

گۈلزارغا ياندىشقان خىلۋەت كۈلبىدە،
جەننەت شارابىدىن يېشىلدىم پەسەھەر
چۈش كەبى ئېسىمدە قالغىنى پەقەت،
شۇھەيىيام...

گۈلگۈن مەي...
ئاتەش قوشاقلار...
ئېچىلغان دەرۋازا...
مەست پەرىشتىلەر...

شەلپەردەك قىزىرىپ بارىدۇ ئۇپۇق...
تۇغۇلغان قۇياشنىڭ ئالتۇن نۇرىدا
كۆل بولار ئېڭىمدا سوغۇق بىر دۇنيا.
ئېچىلدى دېرىزەم...
جىملىقنى بۇزۇپ
ۋارقىراپ شوخ - جۇشقۇن ناخشىسى بىلەن؛
بوسۇغام ئالدىدىن ئۆتكەندە دەريا.

دەس تۇرۇپ ھوپلامغا باسقاندا ئاياغ،
ئۇچۇشتى ئەرشكە كۆتۈرۈپ مېنى.
ئاھ، رەڭدارقانا تىلىق سانسىز پەرىزات...
شىلدىسا بېشىمنى ئاپئاق بۇلۇتلار،
زۇمرەتتەك كۆللەر ھەم دېڭىزلار پەستە.
ئېزگۈ خىياللاردا تەۋرىنەر ھەييات!

كۆك سۆيگەن تاغلارمۇ ئۇلۇغلۇق بىلەن،
قىزمىزى گۈللەردىن ئاتىدۇ ئېيپار؛
مامۇق پەرلىرىدە يەلپۈپ دۇنيانى؛
ئاماللىق سورىشىپ ئاققۇلارمۇ ھەم
سەپ تارتىپ سالامغا كېلىدۇ قاتار...

---

① چانابى ھەق ئادەمنىڭ ۋۇجۇدىنى ئەقىل، روھ، نەپس، كۆڭۈلدىن ئىبارەت تۆت نەرسىدىن ياراتتى. بۇ تۆت نەرسىنىڭ ھەر بىرىنى بىر دىن شەيئىدىن ئالدى. يەنى كۆڭۈلنى سۇدىن، روھنى شامالدىن، ئەقلىنى تۇپراقتىن، نەپسىنى ئوتتىن

— «قىسسە سۇل ئەنبىيا» دىن

توختىدى پەرۋازى پەرىزاتلارنىڭ،
يېغىشنىڭ باغلىرى بولدى سەيلىگاھ.
چاچقۇن روھىمنى ئەيلەپ مۇجەسسەم،
كېلىدۇ شاخلارنىڭ ئاراسىدىن،
بۇلبۇللار تىلىدىن ئۇچقان كۈي - ناۋا.

نازلىنار بوشلۇقتا لەيلىشىپ ئاستا،
شىشىدەك سۈپسۈزۈك سەرۋە بەدەنلەر.

تاشلىنار يولۇمغا پايانداز بولۇپ،
گويا كى مەخمەلدەك يېشىل چىمەنلەر...

ئېگىلە - ئېگىلىمەي سالامغا بېشىم،
ئۇلۇغلار ئۇ يانىي دۇنيا توغرۇلۇق.
بولدى، سوئاللارغا كۆممەكلار مېنى،
نېمىنى بىلمەكچى بولساڭلار ئەگەر،
ئوقۇڭلار ھەممىنى كۆزۈمدىن،
قېنى...

ئەسلىمە

ئابدۇراخمان ئابدۇكېرىم

قارىسام بارماقتا كۈندۈزنىڭ رەڭگى،
ئاق قۇشقاچ يەزمىسى كۆچەيدى بىر پەس.
يېقىنلاپ كەلمەكتە كومۇشسىمان كۈي،
ئالماقچى بولغاندەك ئىلكىدىگە مېنى.
يېقىنلاپ كەلمەكتە كومۇشسىمان كۈي،
مەن ئامان كەڭ يېيىپ قاناتلىرىنى.
بوغۇلۇپ تاشلاندى ئاداققى ئۈمىد،

ئۆچتى ھەم خانەمدىن ئاداققى بىر شام
قاغنىنى پەقەتلا ئاچچىق ئەسلىمە.
ئۆمۈچۈك توردەك مەھكەم يېپىشقان،
ئېھتىمال مەندە كەم شۇندا ئابىدە
شۇ سەۋەب تاشلانغان ئازابتۇر قەلبىم،
مەڭگۈلۈك سۈكۈتنىڭ چۆچەكلىرىدەك.

شائىر

ئۆمەرجان توختىروزى

سۈكۈناتتىن ئاختۇرۇپ ناخشا،
تۈن قوينىدا شۈكۈرۈدۈك زىنھار.
تىڭشىسىز كەزدىڭ ئالەمنى،
سانلارنى قىلدىڭمۇ ئىنكار؟

خاۋالىدۇ بوپ قاتقان كىرپىكلەر،
شەبنەمگىدىن تاپار ھوشىنى.
بۇۋۇۋە تىتىڭ تۇيدۇرماي كىرىپ،
قانائەتنىڭ يولسىز چۆشىنى.

بۇ ئالەمنىڭ غەم - شادلىقىغا،
يەر تېگىدىن تۇتىسەن قۇلاق.
جىمزىددىن تارتىشىپ روھ،
بارخانلاردىن ئاچىسەن بۇلاق.

غايىب سادا سېنى دەممۇ - دەم،
چىللاپ تۇرار سەيلىگە تۈنلەر.
شۇ سەيلىدىن چىقار تىرىلىپ،
مەن يوقاتقان ئىلاھى ئۈنلەر.

شائىر

مۇسا ئەھەت

سەن قىنىستاڭدا ياڭرىتقان سۈرەن،
كەڭلىكلەردە جاراڭلىق كۈلكە.
سوغۇق، جىمغۇر غالىب روھلاردىن،
زېمىن ئارا قالغان ئابىدە.

سەن شېئىرىڭنى ئۈۋلاپ تۈنلەرنىڭ،
ئىنقىلابنى ئېيتقان پەرىشتە.
سەن ياقىسەن ھاياتقا سەگەك،
يەردە ئەمەس تۇرۇپ ئەرشتە.

ئاداققى يىغلاش

ئەخمەتجان ئىسمايىل

يىغلىۋالاي، جېنىم، بىرى كەل؛
يىغلىۋالاي كۆزۈڭگە قاراپ.
سۆيگۈم ساڭا تۆكۈلسۇن تۈگەل،
سەن كۆلكەڭنى قالغىن قۇچاقلاپ.
قۇتۇرماقتا ھىجران ئاداق رەت،
پۈرسەتلەرنىڭ جېنىنى سوراپ.

ئەتىرگۈللەر ئۈنگەن تالاي رەت،
جۈپ كۆلكىلەر ئۆپكەن ئىزلاردىن.
ئىدۇق ھەتتا بىر جۈپلا سۈرەت،
تارتىۋالغان بىر جۈپ ئارمانىدىن.
يۈرەكلەرنى بوغماقتا ھەسرەت،
ئەمدى ئازاب ئۆتمەكتە جانىدىن.

سىلكىنىۋەرمە قولۇڭنى ئۈندىداق،
ئۈزۈلتىمىدۇ لىڭشىپ دەرەخلەر.
كەتسەم ئاخىر كېلىمەن بىر ۋاق،
خىيال لازىدەك قىيقىپ يۇمشاق پەر.
ئەقىلمىك قىيناقتۇر-قىيناق،
سۆيگۈمىزگە كەلگەن بۇ شەپەر.

قەدرى بولماس جىمجىت ۋىسالىنىڭ،
ھىجران ئاڭا بولمىسا بەدەل.
بۇ يۈرىكىم پەقەتلا سېنىڭ،
سۆيگۈم ساڭا مەڭگۈپتۇر تۈگەل.
سېغىنىشقا تولسۇن دەملىرىڭ،
يىغلىۋالاي،
جېنىم بىرى كەل!

شېئىرلار

ئابدۇقادىر ھاشىم

ناخشىدىكى قەلب

جىلغىدىكەر قۇمدىلەر چاقناپ تۈنسىز،
قۇرلارغا سىڭىشكەن ئارمان تىلىدا.
بۇ كېچە (سىزىلغان قارا سىياھدا)،
رەسسامىلار مۆكلىدى تارقىلار نۇر بولۇپ.

سۆكۈنات سىڭىشكەن پارچە شەكىلگە؛
ناخشا بار، قەلب بار يورۇتار كۈن بولۇپ.
قەھرىم بار، سۆيگۈم بار ھەر بىر ئاھاڭدا،
تىلسىم بار، قەلبىم بار مېنىڭ ناخشامدا.

كۆز يېشى

بىر تىرەن قەدەھ بار شۇنچىلىك لىپ لىق،
ئىچىشنى ئىستەيمەن كۆڭلەڭدىن بىرى.
ئۆز ئەركىم قۇتۇلماي تەشنالىقىمدىن،
كۆزۈمدىن ئاھ ئاچچىق قەترە بالقىيدۇ،
روھىمغا ھۆكۈمران تاتلىق چۈش يۈقى.
... ...

ياشلىق

ئىسمايىل قاسىم

بىئىختىيار ماڭىمەن تۈندە،
مەن ھەر كۈنى ئۆيۈڭنى كۆزلەپ.
مىسكىن ئۆينى قومۇش نېيىمنىڭ،
بېرەر ساڭا ئىشقىمنى سۆزلەپ.
دېرىزەڭنىڭ ھالرەڭ پەردىسى،
توسۇۋالار زىلۋا بويۇڭنى.
ئۆلگۈر ئىتىڭ بولادى بىر توزاق،
قوغدىماقتا تىنماي ئۆيۈڭنى.

تۈن شامىلى كېلىپ بەزىدە،
مىلەڭزەڭنى قايرىپ ئاچىدۇ.
كۆرۈۋالسام سېنى بىر دەقىق،
زەرداب يۈرەك شىپا تاپىدۇ.
بىئىختىيار ماڭىمەن تۈندە،
مەن ھەركۈنى ئۆيۈڭنى كۆزلەپ.
گۈزەل ياشلىق ئۆتۈپ كەتمەسۇن،
جۈپ ئۆتەيلى ياشلىقنى كۈيلەپ.

ئالۋۇن ۋە مەن

ئېلى سايىت

بىپايان قۇملۇقتا كۆرۈنگەن ئالۋۇن،
كەڭ دېڭىز قەرىدە چوقچايغان ئارال.
تەشنانىمىز سارغىيىپ تېپىنگەن نەپەس،
بەختەك ھۇزۇرلۇق سەلكىن شوخشامال.

قۇرۇغان يىلتىزدا بىخلانغان تىلەك،
سەرسانە خىيالىم ئۇپۇقنى شۇ دەم.
ئۆت ئاتەش تۇرسىنى سەپكەندە قۇياش،
مۆڭ بىلەن چاقتا يىدۇ گۈلدىكى شەبنەم.

ئۇ، زېمىن ئەركىسى ئويناق، شوخ بۇلاق،
تىلىكىم ئۇن قاتقان ھايات نەزمىسى.
يېتىلەر قەلبىمنى قىزغۇچ ئۇپۇقتا،
ئېيزىتقۇ، پەرىلەر كۈلكە بەزمىسى.

بىپايان قۇملۇقتا كۆرۈنگەن ئالۋۇن،
ئويغىتار ھىجراندا ياتقان تىلەكنى.
چوغ غۇنچە بەرگىدە چاقنىغان شەبنەم،
تىترىتىپ كېتىدۇ نازۇك يۈرەكنى.

قارغا كۆمۈلگەن قەبرە

(ھېكايە)

ئۆمەر قادىر

ئۆمەر قادىر 1963 - يىلى 11 - ئايدا باي ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1987 - يىلى 7 - ئايدا شىنجاڭ داشۆيىنىڭ ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرۈپ، ئاقسۇ مائارىپ شۆبىسىگە ئوقۇتقۇچىلىققا تەقسىم قىلىنغان. 1988 - يىلى 9 - ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق كىنو شىركىتىگە يۆتكىلىپ كەلگەن. ھازىر «تەڭرىتاغ ئېكرانى» گېزىتىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەۋاتىدۇ. ئۇ ئىلگىرى - ئاخىر بولۇپ «ھايات سەپىرىدىكى يولۇچىلار»، «سۆيگۈ ئېقىنىدىكى قىيان» ناملىق ئىككى پارچە كىنو سىنارىيىسى، «مۇھەببەت، سەن نەدە؟» ناملىق پوۋېست، «تۇرمىدە ئاقىدۇرۇلغان روھ»، «دەريا بويىدىكى ئالە» قاتارلىق ئالتە پارچە ھېكايە ۋە كىنو ئىجادىيىتى، كىنو تەتقىقاتىغا دائىر 55 پارچە نەزەرىيىۋى ماقالە، شۇنداقلا 15 پارچىدەك ئوبزور ئېلان قىلغان. ئۇنىڭ ئىككى پارچە كىتابى پات ئارىدا كىتابخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشكۈسى.

1

سەپ تارتىپ كېلىشكەن توي ماشىنىلىرى مەرىكە زالىنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى. يارىشىملىق مودا كىيىم كىيىشكەن، چىرايلىق گىرىم قىلىشقان يىگىت - قىزلار گويا كۆل بويىغا قونغان ئاققۇلاردەك زال ئەتراپىنى قاپلىدى. يۈزىنى ئاق رومال بىلەن چۈمكىۋالغان يېڭى كېلىن ماشىنىدىن ھەممىنىڭ ئارقىدا چۈشتى. قىز قولداشى ئۇنىڭ بىلىكىگە قولىنى ئۆتكۈزۈپ چىڭ تۇتۇۋالغانىدى. يىگىتلەرنىڭ قىقاس - سۈرەنلىرى، ئاكاردىيوننىڭ يېنىك ئاۋازىغا تەڭكەش بولۇپ ياڭراۋاتقان شوخ ناخشىلار گويا تاشتىن - تاشقا ئۇرۇلۇپ ئېقىپ كېتىۋاتقان تاغ سۈيىدەك يىراقلارغا ئۇچاتتى. زال ئالدىغا توپلىشىۋالغان كىشىلەر يېڭى كېلىننى كۆرۈپ بېقىش ئۈچۈن بويۇنلىرىنى سوزۇپ قارىشاتتى، بىر - بىرىگە كۈسۈرلىشاتتى. قىز - يىگىتلەر يېڭى كېلىن بىلەن ئۇنىڭ سەپكۈن يۈزلۈك يىگىتىنى ئارىغا ئېلىپ زال ئىشىكىگە قاراپ ماڭدى.

جاز مۇزىكىسىنىڭ كۈچلۈك ساداسى زالنى تىترىتىپ ياڭراشقا باشلىدى. يۈرەكنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلىمىدىن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان كۈيلەر قىز - يىگىتلەرنىڭ كۆيۈۋاتقان كۆڭۈل ھېسسىياتىغا ياغ چاچاتتى. دانى توي ناخشىسىنىڭ دولقۇنلۇق ئېقىمىغا غەرق بولدى. ئۇ تۇغۇلۇپ ئەقلىگە

كەلگەندىن بۇيان بۇگۈنكىدەك خۇشال بولۇپ باقمىغانىدى. يالتىراپ تۇرغان ئاق سۈزۈك گەۋدە، بۇلاقتەك شەھلا كۆزلەر، قۇندۇزدەك قاپقارا چاچلار، ئەۋرىشىمدەك ئىنچىكە بەللەر ئەمدى پۈتۈنلەي ئۇنىڭ ئىلكىگە ئۆتكەنىدى. بۇ قىزنىڭ ئۆزىگە ئاتا قىلىدىغان بەخت ۋە راھىتى، سۆيگۈ ھەم لەززىتى نەقەدەر چەكسىزھە؟! دانى ئىپتىخارلانىدى. قانلىرى قاينىدى، خىياللىرى تەگسىز دېڭىزدەك چوڭقۇرلاپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنى زادىلا تۇتۇپ تۇرالمىدى. پۈتۈن ۋۇجۇدىغا شادلىق يامرىماقتا ئىدى.

— ئالمىرە، بىز نېمىدېگەن بەختلىك!— دېدى ئۇ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ئولتۇرغان رومال ئىچىدىكى قىزغا،— بۈگۈن بىزنىڭ تويىمىز، قاراڭ، بۇ توي ئاجايىب كاتتا توي بولىدىغان بولدى. شۇنچە كۆپ قىز-يىگىتلەر كەپتۇ...

ئالمىرە جاۋاب بەرمىدى. ئۇنىڭ كۆزىدىن ئىككى تامچە ياش ئېقىپ چۈشتى. زالدىكى قۇلاقنى پاك قىلىۋەتكۈدەك كۈچلۈك سادالار ئۇنىڭغا ئەڭ ئېغىر ئەلەم بولۇپ تۇيۇلدى. مۇزىكا رىتىمىگە ماسلىشىپ يېنىك پىرقىراۋاتقان جۈپ-جۈپ گەۋدىلەر گويا قاينامغا چۆكۈپ كېتىۋاتقان بىچارە كىشىلەردەك كۆرۈنۈپ كەتتى. ئۇ ھەممە نەرسىنىڭ ئۆزگەرگەنلىكىنى، ھەتتا ئۆزىنىڭمۇ ئۆزگەرگەنلىكىنى، ئەمدى ئۆزىگە نېسىپ بولىدىغىنى باشقا بىر دۇنيا ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى. تەقدىرنىڭ رەھىمسىز بورانلىرى گويا يىرتقۇچ چىل بۆرىدەك ئۇنىڭ ئارمانلىرىنى تىتىپ تاشلىۋەتكەنىدى. تىنىمسىز كۆپىيىۋاتقان ئازابلىق خىياللار كۆڭۈل بوشلۇقىنى گويا قاتمۇقات بۇلۇتلاردەك بېسىپ ياتاتتى. ئالمىرەنىڭ تۇرۇپلا ھۆكرەپ يىغلىغۇسى كەلدى. سىنئالغۇ ئاپپاراتى ئىككىيلەنگە تۇغرىلاندى. چىراغنىڭ كۈچلۈك نۇرى ئالمىرەنىڭ ئاپئاق توي كۆڭلىكىگە چۈمكەلگەن نازۇك بەدەنلىرىنى تېخىمۇ روشەن نامايان قىلدى. دانى ھاياجاندىن ساپسېرىق چىشلىرىنى كۆرسىتىپ كۈلدى. مۇشۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تۇرمۇشنىڭ ئاچايىپ سېھىرلىك كۈچكە ئىگە گۈزەل مەنزىرىسى يېيىلىپ ياتاتتى.

توي قىزىماقتا، رومكىلار بىر-بىرىگە ئۇرۇلماقتا، چاقچاقلار ئەۋجىگە كۆتۈرۈلمەكتە... ئالمىرەنىڭ نېرۋىسى زىڭىلداپ ئاغرىپ كەتتى. بۇ جايدىكى ھېچقانداق نەرسە ئۇنى خۇش قىلالمىغانىدى. ئۇنىڭ قۇلىقىغا قىزلار شىۋىرلايتتى، دانىمۇ شىۋىرلايتتى، توختىماي كۆڭۈل ئىزھار قىلاتتى. بىراق ئۇ ئۆزىنى چۈشىنىدىغان ئادەمنىڭ بۇ سورۇندا يوق ئىكەنلىكىنى بىلدى. قەلبىنى بولسا تويىنىڭ شېرىن ۋە مەست قىلغۇچ جەزبىدارلىك سېھىرى كۆيى ئەمەس، بەلكى چوڭقۇر يارا پەيدا قىلىدىغان ئەبجەش تۇيغۇلار چىرمىۋالغانىدى.

داستىخاندىكى مول نازۇ-نېمەتلەر ئىشتىھا بىلەن يېيىلىپ، قۇرۇغدالغان بوتۇلكىلار بىر بۇلۇڭغا دۆۋىلەپ قويۇلدى. زالدىكى شاۋقۇنلۇق سادالارمۇ ئاستا-ئاستا تىنجىپ قالدى...

چاچلىرى ئۆسۈپ پاخپىيىپ كەتكەن

چالا مەست بىر يىگىت بوقۇلداپ يىغلىغان ھالدا، زال ئىشىكىگە يۆلىنىپ تۇرۇپ قالدى. ئۇ نېمىگىدۇر ئاسمان - زېمىننى تىترىتىۋەتكۈدەك دەرىجىدە نالە قىلاتتى... زال ئىچى مېۋە شوپەكلىرى، سۇنغان چىنە - تەخسەلەر، قالايمىقان ئۈستەل - ئورۇندۇقلار بىلەن تولۇپ كەتكەنىدى. زال ئۇنىڭ كۆزلىرىگە بىردىنلا تۇمان باسقان سوغۇق ۋە بەتبەشىرە دۇنيادەك تۇيۇلدى. بىر توپ كىشىلەر ئاشۇ سوغۇق دۇنياغا ئۇنىڭ مەڭگۈلۈك ئاشىقىنى ئېلىپ كەتكەنىدى.

2

چەكسىز ئاسمان بوشلۇقىنى بۇلۇتلار توپى بېسىۋالغانىدى. پەقەت ئاندا - ساندا يۇلتۇزلارلا خىرە نۇر چېچىپ ياناتتى. سوغۇق شامال دەرەخ يوپۇرماقلىرىنى يالاپ ئۆتەتتى. قاراڭغۇلۇققا چۆككەن زېمىن شەھىرى ئۇيقۇغا غەرق بولغانىدى. بىر يۈرۈش ئاددىي كېسەك ئۆيلەر مۇشۇ جىمجىت كېچىدە گويا كونا خارابىلىقلاردەك سۈرلۈك تۈسكە كىرگەنىدى.

ئالىمەرە خىيالغا بەنت بولغان ھالدا ژۆۋان سۈرمەستىن ئولتۇراتتى. ئوتقاشتەك قىزىل دوخاۋا پەردە، ئاپاق سىرلانغان كۆركەم ئۆي جاھازلىرى، تامدىكى يوغان گىلەم، 24 دىيوملۇق رەڭلىك تېلېۋىزور، تۈۋرۈك لامپا... ھەممىسى تەل ئىدى. بىراق، ئۇ بۇيۇملار ئۇنى ئازراقمۇ جەلپ قىلالمىدى. دانى ھەممىنى ئۇنتۇغان ھالدا پۈتۈن ئىشتىياقى بىلەن پۇللارنى سانىماقتا ئىدى. ئۇ تىلدىملىكنى قايتا - قايتا ئوقۇپ كىملەرنىڭدۇ ئۆزىگە ئەڭ كۆپ ھەممەت كۆرسەتكەنلىكىدىن مەمنۇن بولاتتى، يەنە نە كىملەردىندۇر ئاغرىناتتى. دوست - بۇرادەرلىرىنىڭ ئۆيىنى مۇبارەكلەپ ئەكەلگەن چامادان، يوتقان - دىيال، ئورۇندۇق قاتارلىق خىلمۇ-خىل نەرسىلىرىنى ھەۋەس بىلەن تىزىپ قوياتتى. ئۇ چۈشكەن پۇللارنى نەچچە باغلام قىلىپ باغلاپ داتلىشىپ كەتكەن تۆمۈر ساندۇققا سالدى - دە، خاتىرجەم بولۇپ ئالىمەرەگە قارىدى. ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ كۆڭلىنى توي كېچىسىنىڭ ئاجايىپ لەززىتىنى تېتىشتىن ئىبارەت ھەۋەس ۋە ئىشتىياق ئالدىراتقىلى تۇردى. ئۇ ئالىمەرەنىڭ يېنىغا چۈشكەنىدىن بىر يىلان بىرەر قېتىممۇ ئۇنىڭغا يېقىنلىشالمىغان، پەقەت تەشنالىق، كۈتۈش ۋە رەڭگارەڭ خىياللارنىڭ ئەمەك قىلىشى بىلەن كۈنلەرنى ئۆتكۈزۈپ كەلگەنىدى. ئەمدىلىكتە، ئالىمەرە نىكاھىدىكى ئايالىغا ئايلاندى. ئۇنى نېمىلا قىلسا قىلالايدۇ. ھېچكىممۇ ئۇنىڭ ئارزۇسىغا ۋە ھەۋەسكە تېگىدىغان دەخلى - تەرۇز قىلالمايدۇ.

ئالىمەرە قىزىرىپ گەز باغلاپ كەتكەن لەۋلىرىنى تەستە مىدىرلاتتى. ئۇنىڭ قورسىقى ئېچىۋاتاتتى. لېكىن ھېچنېمە يېگۈسى كەلمەيتتى. پۈتۈن بەدەنلىرى ماغدۇرسىزلىنىپ بوشاپ كەتكەنىدى. ئۇ مۇشۇ توي كېچىسىدىن ھەممىدىن بەك قورقاتتى. بىر توپ قىز - يىگىتلەر ئۇنى ھۇجرىسىغا ئەكىرىپ قويۇپ نەگىدۇر يوقالغانىدى. مانا ھازىر يېرىم كېچە بولدى. ئۇ گويا كۈن نۇرى چۈشمەيدىغان يالغۇز تۈرمىگە قامالغان جىنايەتچىدەك مەيۈس ۋە

سىڭىلغۇن. ئالمىرەنىڭ قەلبى شىددەتلىك بورانغا دۇچ كەلگەن دېڭىز دولقۇنلىرىدەك داۋالغۇشقا باشلىدى. كۆزىنى يۇمۇپلا تالاشقان نېسۋىسىنى بېرىۋېتىشكىمۇ تەييار ئىدى. شۇ چاغدىلا ئۇ ئۆزىنىڭ ئايالىق بۇرچىنى ئادا قىلغان بولاتتى. ئۇنىڭغا تەلەپپۈنگەن ئەرمۇ پىرىخادىن چىقاتتى، ئېھتىمۇ قىزغىن ئىشتىياق بىلەن سۆيەتتى، قۇچاقلايتتى. بىراق، ئالمىرە گويا چۈشكە ئوخشايدىغان مۇنداق تۇرمۇشقا ئۆچمەنلىكى كەلدى. ئىز ئۆلۈپ كەتكەن ھېسسىياتىنى قانداقمۇ دائىمغا تەقدىم قىلالىسۇن؟ بۇنىڭ ئۈچۈن ئاچايىپ زور سەۋرچانلىق كېرەك. ھېچكىم چۈشەنمەيدىغان، پەقەت يۈرەكنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلىمىدىن قايناپ چىقىدىغان مەست قىلغۇچى تۇيغۇلار بولۇشى كېرەك. شۇ چاغدىلا ئىككى يۈرەك بىر - بىرى بىلەن پىچىرلىشالايدۇ. بىر جۈپ گەۋدەمۇ يۇغۇرۇلۇپ ھاياتنىڭ تاتلىق لەززىتىگە چۆمۈلەلەيدۇ. ئالمىرە مۇشۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىلەتتى. ئۇ كىشىگە ھېچقانداق سۆيگۈ ۋە ھېسسىيات بەخش ئېتەلمەيدىغان ئاشۇنداق ئەر بىلەن بىر ياستۇققا باش قويۇشقا، ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ئەڭ قىممەتلىك نەرسىسىنى تەقدىم قىلىۋېتىشكە رازى ئەمەس ئىدى.

— ئالمىرە، — دېدى دانى تىترەك ئاۋازدا، — بۈگۈن دېگەن قانداق كۈن بىلەمسىز؟ دۇنيادا ھېچكىم توي كېچىسىنى بۇنداق ئۆتكۈزمەيدۇ. مېنىڭ تاقىتىم توشۇپ كېتىۋاتىدۇ. بۇ دېگەن قورقۇپ كېتىدىغان ئىش ئەمەسقۇ!

ئالمىرە جاۋاب بەرمىدى. دانىنىڭ تومۇرلىرى قىزىپ كۆپۈپ كېتىۋاتاتتى، يۈرەكلىرىمۇ رېتىمسىز ھالدا سوقماقتا ئىدى. پۈتۈن بەدەنلىرى مەست قىلغۇچ ئىشقى ھەۋەس بىلەن ئېرىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئالمىرەنى كەينىدىن قۇچاقلاپ چىڭ تۇتۇۋالدى - دە، كۆتۈرۈپ ئەكىلىپ كارىۋاتقا ياتقۇزدى ۋە ئۆچكىنىڭ تۇمشۇقىدەك ئۇچلۇق تۇمشۇقىنى ئالمىرەنىڭ يۇمران يۈزلىرىدە سۈركەشكە باشلىدى. ئۇنىڭ ئېغىزىدىكى سېسىق، بەدبوي پۇراق ئالمىرەنىڭ كۆڭلىنى ئاينىتىۋەتتى. سەل كۆتۈرۈلۈپ چىققان بېلىقتەك كۆكسى دانىنىڭ گەۋدىسى ئاستىدا بېسىلىپ قالدى. ئۇ گويا زۇلمەتلىك قاراڭغۇ كېچىدە ئەشەددىي زورلۇققا دۇچ كەلگەندەك چىلىق - چىلىق تەرگە چۆمۈلۈپ كەتتى. دانى بولسا ئۆزىنى كونترول قىلالمايدىغان دەرىجىگە يېتىپ قالغانىدى. ئۇنىڭ نېرۋىلىرى تورمۇزلىنىپ، بەدەنلىرى جۇغۇلداپ چەكسىز لەززەت ئېقىمىغا غەرق بولۇش ئالدىدا تۇراتتى. ئالمىرە رازىلىق بەرسىلا ئۇ دۇنيادىكى ئەڭ شېرىن، ئەڭ قايناق، تىل بىلەن تەسۋىرلىگۈسىز بەختكە ئېرىشكەن بولاتتى...

تاڭ ئاستا سۈزۈلۈشكە باشلىدى. ئەتىگەنلىك شەپەق نۇرى زېمىنغا يېيىلماقتا ئىدى. يىراقتىن ماشىنىلارنىڭ گۈرۈلدىگەن ئاۋازى ئاڭلىناتتى. دانىنىڭ ئۆيىنىڭ ئارقىسىدا ھېلىقى چالا مەست يىگىت مۈگدەپ قالغانىدى. ئۇ ھاراق ئىچتى، مەست بولىدى، يىغلىدى. ئۇنىڭ ئاشىقى ئاپئاق توي كۆڭلىكى كىيىپ، بېشىغا رومال ئارتىپ كىرىپ كەلگەن مەردىكە زالىنىڭ قاپلىرىنى قوللىرى يېغىر

بولۇپ كەتكىچە مۇشتلىدى... بىراق بۇنىڭلىق بىلەن ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىدى. ئۇنىڭ ئاشىقى كۆرۈمسىز كېسەك ئۆينى بۇزۇۋېتىپ بولسىمۇ قېچىپ چىقالمىدى. كۈتۈش، ئازاب، ھىجران، سۆيگۈ دېگەنلەر ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى كۆيدۈرۈپ تاشلىدى. يۈرىكى بولسا زەھەر قويۇۋېتىلگەندەك ئېچىشىپ چىقتى. ئۇ ئالمىرەنىڭ ئۈن-تىنسىز ھالدا تويى قىلىپ كەتكىنىگە بوغۇلاتتى. ئۇ باشقىلارنىڭ قولىدىن بىر پارچە ئاددىي تويى باغىقىنى كۆرگەندىلا ئەسەبىيلىك بىلەن ئۇ ئاللاغا ئىندا قىلالغانىدى. ئۇ شۇ ھامان بوراندەك ئېتىلغان ھالدا ئالمىرەنى ئىزلەپ باردى. بىراق ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشەلمىدى. ئۇ ھەممىگە چىداپ، بارلىق خورلۇقنى ئىچىگە سىڭدۈرۈپ بۇلاقتەك ئۇرغۇپ تۇرغان مۇھەببىتى بىلەن مانا مۇشۇ تام تۈۋىدە ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا ئاشىقىنى كۈتتى. ئۇ ئالمىرەنىڭ نېمە ئۈچۈن باشقا بىرسى بىلەن تۇيۇقسىزلا تويى قىلىۋالغانلىقىنىڭ سىرىنى بىلگۈسى كېلەتتى.

3

كېچىدە تاقالغان ئىشىك كۈن نەچچە غۇلاچ يۇقىرى ئۆرلىگەندە ئاران ئېچىلدى. ئەتىگەنكى سوغۇق شامال ئۆيگە ساپ ھاۋانى ئېلىپ كىردى. ئالمىرە سىرتقا چىقتى-دە، پۇت-قوللىرى بوغۇچلانغان كەپتەر قەپەزدىن تەستە قۇتۇلۇپ چىقىپ كۆپكۆك ھاۋا بوشلۇقىغا كۆتۈرۈلگەندەك ئۆزىنى شۇنچىلىك ئەركىن-ئازادە ھېس قىلدى. ئالمىرە مۇشۇنداق پۇرسەتتە قېچىپ كېتىشنى نەچچە رەت ئويلاپ چىقتى.

بىراق نەگە قاچىدۇ؟ كىمنىڭ ئالدىغا بارىدۇ؟ ئۆمۈر بويى بىر تەن، بىر جان بولۇپ ياشاپ ھايات ۋە مۇھەببەت تىنىدىك تاتلىق شىرنىسىنى تېتىشقا قەسەم ئىچىشكەن يىگىتى بولسا بۇ رەھىمسىز تىراگېدىيىدە ئالدىدا! مەغلۇپ بولدى. ئالىقاچان تالان-تاراج قىلىنىشقا ئۇچرىغان مۇھەببىتىنى قايتا قۇرۇشمۇ مۇمكىن بولمايدىغان رېئاللىق ئىدى. دۇنيا بىلەن بىر يولىلا خوشلىشىپ قارا يەر باغرىغا كىرىپ كېتىشكە ئۇنىڭ يۈرىكى چىدىمايتتى. ئالمىرەگە بىردىنلا زېمىن لەۋۈلداپ كۆيۈۋاتقاندەك، ئاسمان باغرىدىكى بۇلۇتلار قاپقارا رەڭگە كىرىپ شىددەتلىك مۆلدۈر تۆكۈۋاتقاندەك، دەل-دەرەخلەر سۇنۇپ، ئۆيلەر ئۆرۈلۈپ چۈشۈۋاتقاندەك تۇيۇلۇشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى سوغۇق تەر باستى، بېشى قېيىپ ئەتراپتىكى ھەممە نەرسىلەر غۇۋا بىر بوشلۇق ئىچىدە پىرقىراۋاتقاندەك كۆرۈنۈپ كەتتى. ئۇ ئاسماننىڭ بىر بۇرجىكىدىكى پارا-پارا يوقاپ كېتىۋاتقان شەپەق پارچىسىغا قايرىلىپ قارىغىنىچە ئەلەم بىلەن خورسىنىپ قويدى. بۇ دۇنيادا ئۇنىڭ تەلپۈنىدىغان ۋە ئەڭ چوڭقۇر ئەقىدە باغلىغان سۆيگۈسىمۇ ئاشۇ بىردەملىك شەپەق پارچىلىرىدەك قولىدىن كەتكەنىدى. ئۇ يۈرىكىگە پاتمايۋاتقان ئاجايىپ سېھىرلىك بىر كۈيىنىڭ مەۋج ئۇرۇپ ئېقىۋاتقان دەريا سۈلىرىدەك ئاشقى دۇنيادا ئەكس سادا قايتۇرۇشىنى ئارمان قىلدى. بىراق ئۇنىڭ بوغۇزىغا بىر نەرسە كەپلىشىپ قالغاندەك بولدى.

پۈتۈن بەدەنلىرى چىڭقىلىپ قىزىپ كەتتى. پۇشايمان ۋە جۇدالىق ئەلەم ئازابى ھېسسىياتلىرىنى يەنە كۆيدۈرۈشكە باشلىدى. ئۇ گويا قويۇق تۇمان ھاسىل قىلغان قىشلاقتا غايەت زور قار دۆۋىسىگە چۆكۈپ كېتىۋاتقاندەك بارغانسېرى ئەنسىزچىلىككە تولدى. شەپەق پۈتۈنلەي يوقالدى. ئالمىرە ياشقا تولغان كۆزىنى ئاشۇ ئاسمان بوشلۇقىدىن يۆتكىدى.

— دانى بازارنىڭ قاينايدىغان يېرىدىن دۇكان ئېچىۋالغانىدى. ئۇ ھەر خىل گەزلىمە رەختلەر، چەت ئەللەردىن كىرگۈزۈلگەن كىيىم-كېچەكلەرنى ساتاتتى. گاھىدا ئېپى كېلىپ قالسا باشقا تىجارەتلەر بىلەنمۇ شۇغۇللىناتتى. يانچۇقىغا چۈشۈپ تۇرغان كاللەك-كاللەك پۇللار ئۇنى قارام، ھاكاۋۇر قىلىپ قويغانىدى. ئۇنىڭ دۇكىنى ئالدىدىن قىز-جۇۋانلارنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيتتى. ئۇ كەچ كىرىشى بىلەنلا ھەشەمەتلىك كىيىنىپ ئاياللارغا قاراپ چاپاتتى. ئاشۇ خۇمارلىق چايلا ئۇنىڭغا ئاجايىپ لەززەت بەخش ئېتەتتى. بىراق، ھازىرچۇ؟ ئەمدى ئۇ توي قىلدى. بۇرۇنقى ئەركى ئايالىغا زادىلا ئوخشىمايدىغان گۈزەل، لېۋەن جانانىغا ئېرىشتى. ئەمدى ئۆيگە بېرىشى كېرەك. دانى دۇكىنىنى تاقاپ، يانىدىكى كاۋاپ بازىرىدىن بىر توخۇنىڭ گۆشىنى ئالدى-دە، ئىشتىھا بىلەن يەپ تۈگەتتى. ئۇنىڭ بەدەنلىرى راسا چىڭىدى. ۋۇجۇدى ئىپتىخارلىق تۇيغۇسىغا چۆمدى. ئۇ ئالمىرەگە ئاتاپ بىر سوۋغا خالتىدا ئازراق ئۆپكە-ھېسىپ ئالدى-دە، ئۇدۇل ئۆيىگە راۋان بولدى.

دانى شۇنچىلىك زورلىغان بولسىمۇ بىراق ئالمىرە ئۆپكە-ھېسىپنى ئازراقمۇ يېمىدى. دانىنىڭ سورىغان سوئاللىرىغا كالتە ۋە ئاددىيلا جاۋاب بەردى. ئۇنىڭدا يېڭى توي قىلغان قىزلاردا بولىدىغان تەلپۈنۈش ۋە قىزغىنلىقتىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. دانى لايىدەك بوشاپ كەتتى. ئۇ شۇنچە كۆپ قىزنى بىر-بىرىگە ئۇقتۇرماي ئوينىتىپ يۈرگەنىدى. بىراق، نىكاھىغا ئۆتكەن ئايالى بولسا ئۆزىنى قاچۇرماقتا، يەكلىمەكتە، ئىنىدەككە كەلمەي غەزىپىنى قوزغىماقتا. ئۇ ئېچىرقاپ كەتكەن يولۋاس بىر پارچە خام گۆشنى كۆرگەندە غالجىرلىشىپ كېتىدىغاندەك ئالمىرەگە قاراپ پۇشۇلداپ كەتتى، بوغۇلاتتى. ئايالى ئۇنىڭ ئۆزىنى تۇتۇپ تۇرالمىدى.

[illegible] ئۇ سوئال نەزەرى بىلەن ئالمىرەگە مىختەك قادىلىپ.

— ئالمىرە جاۋاب بەرمەستىن تېپىپۇب-زورغا قاراپ ئولتۇرۇۋالدى. ئۇنىڭ نېرۋىلىرى تورمۇزلىنىپ خىياللىرى قالايمىقانلىشىشقا باشلىدى. دانى تېلېۋىزورنى ئۆچۈرۈۋەتتى-دە، ئالمىرەنىڭ ئېڭىكىدىن كۆتۈرۈپ قويدى.

— سىز دېگەن ئەر-خوتۇن بولۇپ قالدۇق. قەدىرلىكىم، نېمىشقا شۇنچىلىك چاھىللىق قىلىسىز، ئەگەر مەن سىزگە شۇنچىلىك كۆپ تويلۇق ئالمىغان، تويىنى ھەشەمەتلىك ئۆتكۈزمىگەن بولسام نېمە قىلسىڭىز ئەرزىيتتى. بىراق مەن كاتتا توي قىلدىم.

ئالمىرەنىڭ خىيالى باشقا بىر دۇنيانى كېزىپ يۈرەتتى. ئۇ دانىغا

پەرۋاسىز، سوغۇق ھالەتتە چەكچىيىپ قوياتتى.

— ئۇنداق بولسا زورلۇق قىلىدى دەپ رەنجىمەڭ! — دېدى دانى ھۆركىرەپ، — مەن سىزنى قاراپ ئولتۇرغىلى ئانمىغان، مەن دېگەن ئەر!

دانى ئالمىرەگە غەزەپ بىلەن ئېتىلدى ۋە ئۇنىڭ كۆڭلىكىنى يىرتىۋەتتى. ئىززەت-نەپسى ھاقارەتلەنگەن ئالمىرە:

— دانى، سىز مېنى چۈشەنمەمسىز؟ — دېدى تىترەك ئاۋازدا، — مېنى ئۇنداق قىيناپ كەتمەڭ!...

— ئەمىسە نېمىشقا ئۇنداق جاھىللىق قىلىسىز؟

— ئاي... كۆرۈپ قاپتىكەنمەن، — دېدى ئالمىرە شۇنچىلىك تەستە ئومۇس بىلەن.

دانى ئوڭايسىزلانغان، ھەيران بولغان ھالدا لاسىدە بوشاپ كەتتى. ئەمەلىيەتتە ئالمىرە ئۇنىڭ كۆزلىرىگە ئالۋاستىدەك سەت ۋە بەتبەشىرە بولۇپ كۆرۈندى. يۈرىكىنى كۆيدۈرۈۋاتقان ئوتلارمۇ، ئىشقى ھەۋەسلىرىمۇ شىپپىدە پەسلەپ قالدى. ئۇ تويدىن ئېشىپ قالغان «ئىلى ئالمىسى ھارىقى»نى ئالدى-دە، پىيالىغا تولدۇرۇپ، تولدۇرۇپ قويۇپ ئىچىشكە باشلىدى.

4

كۆزنى يۇمۇپ-ئاچقۇچە خېلى كۈنلەر ئۆتۈپ كەتتى. دەرەخلەر سارغايغان ئاخىرقى يوپۇرماقلىرىنى تاشلاپ يالاڭاچلىنىپ قالدى. كۈز ئاخىرلىشىپ قالاي دېگەنچە گۈل-گىياھلارمۇ بىر-بىرلەپ سۇلىماقتا ئىدى. يوللار بولسا يامغۇر تولا ياغقانلىقتىن مىلىقىشلاپ تۇراتتى.

دانىنىڭ كۆڭلىدە ئالمىرەنىڭ جاھىل ۋە سولغۇن، لېكىن غايەت زور سېھىرلىك كۈچكە ئىگە ئوبرازى قالايمىقان پىرقىرىماقتا ئىدى. توي كېچىسىدىن كېيىنلا ئۇنىڭ ئالمىرەگە بولغان ئىشتىياقى گاھ يالقۇنجاپ، گاھ سوۋۇپ، گاھ غالجىرلىشىپ كېتىۋاتاتتى. ئالمىرە دانىغا ئۆزىنى ئازادىلا تۇتقۇزمىدى. دانى يالۋۇردى، تىزلاندى، بوقۇلداپ يىغلىدى. دۇنيادىكى ئەڭ شېرىن سۆزلەر بىلەن ئالمىرەنى ماختىدى، ئۇنى مەڭگۈ سۆيىدىغانلىقى ھەققىدە قەسەم ئىچتى. بىراق بۇلارنىڭ ھېچقايسىسى كار قىلمىدى. ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ئالمىرەگە نەپرىتى قايناپ تاشتى. بىر ئەز توي قىلىپ خېلى ئۇزاققىچە نىكاھىغا ئالالمىغاچان ئۆتۈپ بولغان ئايالىغا يېقىن بارالمىسا بۇ نېمە دېگەن دەھشەتلىك ئازاب-ھە؟ مېنى ئالداپتۇ، مەن بوشاڭلىق قىلماسلىقىم كېرەك...

دانى بىر پۈت گۆشنى كۆتۈرگەن ھالدا ئۆيگە يېتىپ كەلدى. ئىشىكتە يوغان قارا قۇلۇپ سىلىقلىق تۇراتتى. ئۇنىڭ رەڭگى ئۆچتى، تومۇرلىرى كۆپۈپ قىزىشقا باشلىدى. ئۇ جىددىيلەشكەن ھالدا ئىشىكنى ئاچتى. ئىمتاسلىققا چۆككەن ئۆي ئىچى ئۇنىڭ بايىقى خىياللىرىنى توزغاقتەك توزۇۋەتتى. ئالمىرە ئىشىكنى تاقىۋېتىپ نەگىدۇر يوقالغانىدى. دانى ئۆيدىكى ھەممە نەرسىلەرگە زەڭ سېلىپ قاراپ چىقتى، ھەممە نەرسىلەر ئىزىدىن مىدىرلىمىغانىدى. بىردىنلا ئۇنىڭ كۆزى ئۈستەل ئۈستىگە قويۇپ قويغان بىر پارچە باغاقچىغا چۈشتى. باغاقچىغا:

«دانى مېنىڭ دەم ئېلىش ۋاقتىم

ئۇشقا نىلىقى ئۈچۈن ئىش ئورنىغا كەتتىم» دېگەن ئىككى قۇرلا خەت يېزىلغانىدى. دانى باغاقچىنى غەزەپ بىلەن پۈرلىدى-دە، ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلىدى. ئۇنىڭ توي قىلىپ ئېرىشكىنى مانا مۇشۇ ئىككى جۈملىلا گەپ ئىدى. ئۇ گويا تىك ياردىن غۇلاپ كېتىۋاتقان ئادەمدەك ساراسىمىگە چۈشۈپ قالدى. تەشنالىق ۋە ئەرلىك ھەۋەسىمۇ بىردىنلا توختىدى. ئۇ ئىچ-ئىچىدىن يامىراپ چىقىۋاتقان پۇغانىنى زادىلا باسالمىدى. ئالمىرەنىڭ ئۆيىنى تاشلاپ كەتكىنى، يەنە كېلىپ ئۇنى بىرەر قېتىم ھاياجان بىلەن باغرىغا بېسىپ، ئىسسىق لەۋلىرىنى تەگكۈزمەي تۇرۇپلا ئۆيىدىن ئايرىلغىنى ئېغىر ئەلەم بولدى. بەختسىزلىك ۋە چىدىغۇسىز ئەلەم ئۇنىڭ نېرۋىسىغا تەگدى. ئۇ ئۆلگۈدەك ھاراق ئىچتى. ئېغىر مەست بولۇپ كىيىملىرى بىلەنلا يېتىپ قالدى.

ئالمىرە شەھەرنىڭ سىرتىدىكى بىر باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇتقۇچىلىق قىلاتتى. تاغ ئارىسىدىكى بۇ كونا مەكتەپ ئۇنىڭ ھاياتىغا ئۈمىد ۋە چەكسىز ئىلھام بەخش ئېتەتتى. دانى تاكسى بىلەن ئالمىرەنىڭ مەكتىپىگە يېتىپ كەلدى. ئۇنىڭ بۇ جايغا كېلىشىمۇ تۇنجى قېتىم ئىدى. ئۇ سوراپ يۈرۈپ ئالمىرەنىڭ ياتىقىنى تاپتى. تاملىرىنىڭ سۇۋاقلىرى چۈشۈپ كەتكەن كونا ياتاق ئۇنىڭ كۆزىگە سىغمىدى. ئۇ غەزىپىنى بېسىۋېلىپ تۇرۇپ ئىشىكنى قاتتىق مۇشتلىدى. خېلى ئۇزاقتىن كېيىن تونۇش، ئەمما مىسكىن كۆزلەرنىڭ ئۇنىڭغا چەكچىيىپ قاراپ تۇرغىنىنى كۆردى. ئالمىرەنىڭ ۋۇجۇدى كۆيۈۋاتقان ئوتقا چۈشۈپ كەتكەندەك قىزىپ يالقۇنجاۋاتاتتى. نەپەس ئېلىشلىرى جىددىيلىشىپ كۆمۈرچەكلىرى كېرىلىشكە باشلىدى، سەل كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كۆكسىمۇ شۇنىڭغا ئەگىشىپ تەۋرىمەكتە ئىدى. ئالمىرە دانىنىڭ نېمىنى ئويلاۋاتقانلىقىنى، قانداق قورساق كۆپۈكىنىڭ بارلىقىنى، ئۆزىگە نەقەدەر ئاشىق، ئەمما بارا-بارا نەقەدەر رەھىمسىز بولۇپ كەتكىنىنىمۇ ئوبدان بىلەتتى. ئۇ ئاشۇ بۇرۇختۇم ئۆيدىن تەستە قۇتۇلۇپ، مۇشۇ كوللېكتىپ ياتاققا قايتىپ كېلىپ ئارام تاپقانىدى. بۇ جايدا دۇنيادىكى ئەڭ تىنچ، ئەڭ گۈزەل، خاتىرجەم ھاياتىنى داۋاملاشتۇرغىلى ئىرادە باغلىغانىدى. ئۇنىڭ دەسلەپتە ھەيرانلىققا تولغان چىرايى، كېيىن ئاستا-ئاستا ئۆكۈشكە، تاتىرىشقا باشلىدى. ئېغىر زۇۋان سۈرمەستىن ئىشىكنى توسۇپ تۇراتتى. دانى ئۆزىنى تۇتۇپ تۇرالمىدى. ئۇ مۇشۇ دەقىقىدە ئالمىرەنىڭ چاچلىرىدىن تۇتۇپ ۋالاق-ۋۇلۇق ئۇرۇۋېتىشكە تەييار ئىدى. پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن ئاجايىپ بىر ياۋۇزلۇق ۋە قاراملىق تېپىپ تۇراتتى. ئالمىرە غايەت زور قورام تاش ئۆزىگە غۇلاپ چۈشۈۋاتقاندەك چۆچۈپ كەتتى. دانى ياتاققا بوراندەك كىرىپ كەلدى. مۇشۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆڭلىدە دۇنيادىكى ھەممە نەرسىلەر ئۇنتۇلغان بولۇپ، پەقەت جاھىل ۋە باشباشتاق ئايالىنىڭ ئەدىپىنى بېرىپ قويۇشتىن ئىبارەت ئەچەللىك خىيال شىددەت بىلەن ئۇلغايماقتا ئىدى. قانۇنلۇق ئايال، ھېچكىم توسالمايدۇ.

ئۆرۈشتىمۇ، ئاغزى - بۇرنىنى قانغا بويى-
ۋەتسىمۇ ئۆزىنىڭ ئىشى. نەگىلا بارسا
ئۇنىڭ كېيپى ھەق. نەچچە مىڭ يۈەن
پۇل خەجلىدى. بىراق بىرەر ئاخشامۇ
لەززەتكە ۋە مۇھەببەتكە ئېرىشەلمىدى.
مانا بۇ رەھىمسىز رېئاللىق!...
— نېمە ئۈچۈن ئۆيدىن چىقىپ كەتتىڭىز؟
— ئالىمرە جاۋاب بەرمەستىن
كىتابقا قارىۋالدى. ئەمدى ئۇنىڭ
قورقىدىغان ھېچقانداق يېرى يوق
ئىدى. ھايال ئۆتمەي ياتاقداشلىرىمۇ
قايتىپ كىرىپ ئۇنىڭغا يانتاياق بولاتتى.
— مەن سىزگە گەپ قىلىۋاتىمەن، —
دېدى دانى قوللىرىنى ئالىمرەنىڭ
كۆزلىرىگە نوقۇپ تۇرۇپ، — سىز نېمە
ئۈچۈن ئالدىراپ بۇ يەرگە كېلىۋالدىڭىز؟
ئاسماندا ئۇزغۇلداپ تۇرغان قۇياش
ئاستا - ئاستا تاغ كەينىگە چۆكمەكتە
ئىدى. قىزغۇچ شەپەق تاغ باغرىغا
يېيىلىۋاتاتتى. ئالىمرە دېرىزە ئال-
دىغا كەلدى - دە، قانىدەك قىزارغان
ئاسمان گىرۋەكلىرىگە تەلمۈرۈپ قارىدى.
ئۇنىڭ قەلبىنى ئاشۇ گۈزەل ۋە جەل-
ۋىدار مەنزىرە ئەسىر قىلدى. قىزغۇچ
نۇر جۇلاسى ئىچىدە ئۇچۇپ كېتىۋاتقان
بىر توپ كەپتەرلەر ئۇنىڭ قەلبىدىكى
سېغىنىش ئوتىنى ئۇلغايتىۋەتتى.
دۇنيادا ئۇنىڭغا نېسىپ بولغان شېرىن
سۆيگۈ گويا بىردەملىك خىيال ۋە
چۈشتەك بارا - بارا توزۇپ كېتىۋاتاتتى.
— ساڭا كۆڭلۈم بولمىغانلىقتىن،
سېنى ياخشى كۆرمىگەنلىكىمدىن كەت-
تىم، نېمە دەيسەن؟ — ئالىمرەنىڭ قەل-
بىگە پاتمايۋاتقان ئەلەملىرى ئاخىرى
پارتلاپ چىقتى.
— سەن بۇزۇق! — دېدي دانى ئالىم-
رەنىڭ سۆزى تۈگىمەيلا ئۇنىڭغا
بۆرىدەك ئېتىلىپ كېلىۋېتىپ، تارشى-
دەك قاتتىق قوللار تۈگۈلۈپ يۇمشاق،
نازۇك بەدەنگە تېگىشكە باشلىدى.
غالجىرلاشقان دانى مۇشۇ تاپتا ھەم-
مىنى ئۇنتۇغانىدى. ئۇ ئالىمرەنى
ئۇراتتى، تېپەتتى، ئالىمرەنىڭ چاچ-
لىرى چۇۋۇلدى. ئۇ سېمونت پولغا قات-
تىق يىقىلدى. ئاغزى - بۇرنىدىن ئوقتەك
قان كەتتى. بىراق ئۇ بۇنىڭدىن ھېچ-
قانداق ئاغرىق ھېس قىلمىدى. پەقەت
ئەڭ زور ئىرادە ۋە قەيسەرلىك بىلەن
كۆڭلىدىكى شېرىن ھەسرىتىنى ئاخىرى
ئاشكارا قىلالىغىنىغا مەمنۇن بولغا-
نىدى. دانى بولسا نىكاھىدىكى ئايا-
لىنىڭ ئەشەددىي ھاقارىتىگە چىداپ
تۇرالمىدى. ئۇ ئىشىكنى تاقاشنىمۇ
ئۇنتۇپ ئالىمرەنىڭ قوللىرىنى قايى-
رىپ تۇرۇپ كارىۋاتقا باستى، ئالىم-
رەنىڭ قوللىرى، كىيىملىرى قان
بىلەن تولغانىدى. دانىنىڭ قوللىرى-
نىمۇ قانلار سىزۋۇشۇپ كەتتى. ئالىم-
رەنىڭ كۆڭلەكلىرى يىرتىلىپ كۆكسى
ئېچىلىپ قالدى.
— مېنىڭ قانداق قىلىقىمنى ئەمدى
كۆرۈپ قوي، — دېدى دانى ياۋۇزلۇق
بىلەن، — سەندەك بۇزۇققا تىز بولۇپ
ئېتىمەن. سېنىڭ كىمگە كۆڭلۈڭ بار-
لىقىنى، كىم بىلەن خۇپىيانە ئىشلارنى
قىلغىنىڭنىمۇ بىر - بىرلەپ ئېنىقلايمەن!
— نېمە دەۋاتىسەن، مەن ساڭا نېمە
قىلغان؟ مېنى نېمە ئۈچۈن قىينايسەن؟
مەن ساڭا ئېگىلمەيتتىم. سېنىڭ ئاچكۆز
ھەۋىسىڭنى قاندۇرۇشقا ماقۇل دەمتىم؟
بىلىپ قوي، مەن سېنىڭ ئايالىڭ
ئەمەس. مەن ھەرگىزمۇ بەدىنىمنى

ساگا تەقدىم قىلمايمەن. مەن سەندىن يىرگىنىمەن. سىنىسى كۆرەرگە كۆزۈم يوق. يوقال!

ئالىمىرە دانىشنىڭ يوتىسىغا قاتتىق بىرنى تەپتى. دانىسى كاردۋاتىتىن ئۆرۈلۈپ ئارقىغا ئۇچۇپ چۈشتى-دە، تۆگۈلۈپ قالدى. ئۇنىڭ چىرايى كۆكىرىپ، كۆزلىرىدە: قان تولغانىدى.

— خەپ، ئالىمىرە، مەن سىنى ئۆلـتۈرۈۋەتمەيدىغان بولسام، ئالدىرىما؛ ئاۋۋال ئۆيگە بارايلى، شۇ چاغدا ماگا بىر-بىرلەپ ھىساب بىرىسەن-تىخى!

— نىمە دەپ سىنىڭ ئۆيۈڭگە بارـدىكەنمەن؟ ئەمدى ئىككىنچى ئاياغ باسمايمەن.

— نىمە؟ مەن ساگا قانچىلىك پۇل خەجلىدىم، بىلەمسەن؟ مەن قانداقىلا بولمىسۇن سىنى قىز پېتى قولدىن چىقىرىۋەتمەيمەن.

ئىككىيلەن يەنە بىر-بىرىگە ھۆرـپىيىپ ئىتىلىشقا تەمشەلگەندە ياتاقتا ئىككى قىز كىرىپ كەلدى. ئۇلار ئالـمىرەنىڭ قانغا بويالغان يۈز-كۆزلىـرىنى، كىيىملىرىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كىتىشتى. ئالىمىرە لەۋلىرىنى ئاستا چىشلىدى. ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى كۆيۈشۈپ قىزىپ كىتىۋاتاتتى، بىشى قىيىپ پىرقىراپ ئاغرىۋاتاتتى. كۆزلىـرىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلماقتا ئىدى. ئۇ ئۆز تەگىپۈگلۈقىنى يوقاتتى-دە، ئارـقىسىغا گۈپپىدە يىقىلدى. ئىككى قىز يۈگۈرۈپ كىلىپ ئۇنى يۆلەشتۈردى. ئالىمىرەنىڭ ئاغزىدىن كۆپۈك قايناپ نەپەس ئىلىشلىرى بارغانسىرى جىددـدىيلەشتى. دانى ھىچنىمىگە قارىماسـتىن بەدەر تىنىۋىتكەنىدى.

5

قەدىرلىكىم دىلشات، مەن بۇ خەتنى كۆز ياشلىرىم بىلەن يىزىۋاتىمەن. بىلەمـسىز؟ تەقدىرنىڭ رەھىمسىز قارا قولى بىزنىڭ پاك مۇھەببىتىمىزگە چاڭ سالغاندىن كىيىن مەن بىرەر كۈنمۇ خاتىرجەم بولالمىدىم. گويا ئەتراـپىم قاتمۇ-قات تارتىلغان سىملار بىـلەن قورشىۋىتىلگەندەك، مەڭگۈلۈك ئىسكەنجىگە ئىلىنغاندەك ئازابلىنىپ كەتتىم. سىزگە بولغان تەشنالىقىم، سىزگە بولغان يالقۇنلۇق ھىسسىياتلىرىم شۇنچە ئۇلغىيىپ پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى ئەسىر قىلدى. گەرچە ھاياتىمدا تەھـدىت ۋە پالاكەت ئىلىپ كىلىدىغان رەزىل تويدىن قىچىپ قۇتۇلالمىغان بولسامۇ، بىراق پاكلىقىمنى ساقلاشقا قادىر بولدۇم. مەن سىزگە بىغىشلانـغان يۈرىكىمنىڭ ئەبەدىي تۇختىماي سوقۇپ تۇرىدىغانلىقىنى، سىزنى مەڭـگۈ سۆيىدىغانلىقىمنى بارغانسىرى چوڭقۇر ھىس قىلماقتىمەن. مەن ئۈچۈن سىز دۇنيادا تىپىلغۇسىز گۆھەر! پەـقەت سىزلا ماگا قايناق ئىلھام، شىرىن سۆيگۈ ۋە ئەتاجايىپ ئەقىلدەلەرنى بەخش ئىتەلەيسىز. سىز بىلەن بىللە ياشاشنى شۇنچىلىك زور بەخت دەپ بىلىمەن. قەدىرلىكىم، مەن ئانامدىن بەكمۇ نەپرەتلىنىمەن، يىرگىنىمەن، ئۇ پۇلغا شۇنچىلىك ئامراق. پۇلنى كۆرـسە كۆزلىرى قىزىرىپ، تىرىنىسىگە سىغـماي كىتىدۇ. ئۇ، شۇنچىلىك رەھىمسىز، دادام بولسا خادا كۆمۈر جىسىۋىلىپ ئۆلۈپ كەتكەنىكەن. ئىسىمنى بىلـسەم، ھەر كۈنى دىگۈدەك بىر-بىرىگە

ئوخشىمايدىغان ئادەملەر ئۆيىمىزگە كىرىپ تۇراتتى. ئۇلار ئۆيدە ھاراق ئىچەتتى، ئۇسسۇل ئوينايتتى، ۋارقىرىشاتتى. مەن ئائىلىمىزنىڭ باشقىلارنىڭ ئائىلىسىگە ئوخشىمايدىغانلىقىنى، ئانامنىڭمۇ باشقا ئانىلارغا .زادىلا ئوخشىمايدىغانلىقىنى ھېس قىلغاندىن كېيىن بەكمۇ ئازابلاندىم. چوڭ بولۇپ ھۆسن - جامالىم كىشىلەرنى مەپتۇن قىلىدىغان دەرىجىگە يەتكەندە تەقدىرىمدىن تېخىمۇ قورقىدىغان بولۇپ كەتتىم. شۇ چاغدا سىز مېنىڭ قەلبىمگە بېسىپ كىردىڭىز. پاك ۋە يالقۇنلۇق سۆيگۈ ئوتىڭىز بىلەن ھاياتىمغا يېپيېڭى مەزمۇن ئاتا قىلدىڭىز. بىز ئاجايىپ تاتلىق، ئۇنتۇلماس مىنۇتلارنى بىللە ئۆتكۈزدۇق. مەن ھاياجان بىلەن سىزنىڭ مۈرىڭىزگە ئېسىلىپ تۇرۇپ يىغلىغىنىم ھېلىمۇ ئېسىڭىزدىمۇ؟ مېنى ناپاك ئايالنىڭ قىزىكەن دېمەي ياخشى كۆرۈپ قالغىنىڭىز يۈرەك - باغرىمدا بىر ئوتلۇق ئۈمىدنى پەيدا قىلدى. شۇندىن كېيىن سىزگە بارلىقىم بىلەن تەلپۈردۈم، ئىنتىلدىم. شېرىن خىياللىرىم، گۈزەل چۈشلىرىمدە سىز بىلەن سىرداشتىم. بىراق ئانام مېنىڭ تەقدىرىمنى بىراقلا ئۆزگەرتىۋەتتى. ئۇ قولىغا بىر بوتۇلكا دىدىۋۇنى ئېلىۋېلىپ: «ئەگەر دانى بىلەن توي قىلمايدىغان بولساڭ مۇشۇ دىدىۋۇنى ئىچىپ بىراقلا ئۆلىمەن» دەپ تەھدىت سالدى. مېنىڭ شۇنداق قىلماسلىقىمغا ئامالىم يوق، ئۇ دېگىنىنى قىلىدىغان ئۆكتەم ئايال ئىدى. مەن يىغلىدىم، يالۋۇردۇم، ئانامغا تىزلاندىم. ئۇنىڭ مۇزدەك قوللىرىغا ئېسىلدىم. ئەمما ئۇ پېشانەمگە نوقۇپ تۇرۇپ مېنى ئىتتىرىۋەتتى. ھاقارەت ۋە زورلۇق يۈرەك - باغرىمنى قان قىلىۋەتتى. ئانام رەھىمسىزلىك بىلەن دانىغا مەخپىي سودا قىلىپ مېنىڭ مۇھەببىتىمنى ئاشۇنداق ئاياق - ئاستى قىلدى. ئۇ بۇنىڭ بەدىلىگە ناھايىتى زور پۇلغا ئېرىشتى. مەن بولسام دوزاخ ئازابىغا قالدىم. سىز بولسىڭىز بۇ ئىشلاردىن پۈتۈنلەي بىخەۋەر ئىدىڭىز، بۇنى سىزگە ئېيتىشقىمۇ پېتىنالمىدىم. ئاخىرى دانى بىلەن توي قىلىشقا مەجبۇر بولدۇم. ھازىر ئۇنىڭ ئاچكۆز ھاۋايى - ھەۋىسى مېنى ۋەھىمىگە سالماقتا. جېنىم دىلشات، بىر يىرتقۇچ ۋە رەھىمسىز ئەرنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتۇلۇپ چىقىش نېمىدېگەن تەس - ھە؟!

مەن مەكتەپكە قېچىپ كېلىۋالغاندىن كېيىن، دانى بۇ يەرگىمۇ ياۋۇزلۇق بىلەن بېسىپ كەلدى ھەم مېنى بەدەنلىرىم كۆكىرىپ كەتكىچە قاتتىق ئۇرۇۋەتتى. مەن شۇ چاغدا يامغۇردەك ياش تۆكۈپ تۇرۇپ سىزنى مىڭ مەرتىۋە سېغىندىم. بىز تەقدىرنىڭ مۇنچىلىك دەرىجىدە رەھىمسىز بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ باققانمۇ - ھە؟ مەن ھازىر قاتتىق تېڭىرقاش ئىلكىدە تۇرماقتىمەن. ھاياتتىن بىر يولىلا ئۈمىدىمنى ئۈزۈپ دۇنيا بىلەن خوشلىشاي دېسەم سىزگە چىدىمىدىم، يۈرىكىم سىز ئۈچۈن تەلپۈنۈپ تىنىمسىز گۈپۈلدەپ سوقۇۋاتسا قانداقمۇ سىزنى تاشلاپ قارا يەر باغرىغا كىرىپ كېتەي!؟ ياشاش ماڭا تېخىمۇ زور ئازاب

ئېلىپ كەلمەكتە. ئاخىرى سىزگە بۇ خەتنى يېزىشقا مەجبۇر بولدۇم. دىلشات، ئادەم بەرىبىر ئۆلۈپ كېتىدۇ. ئۆلۈم ياش - قېرى دەپ تاللىمايدۇ. ئادەم بىرلا كېلىدىغان بۇ تەڭسىز ئالەمدە ئۆزى چىن ئەقىدە باغلىغان، ئوتتەك قىزغىن ھېسسىياتى بىلەن سۆيىدىغان ئاشىقىدىن ئايرىلىپ يات ھەم سوغۇق ۋۇجۇتقا بارلىقىنى بېغىشلاشقا قانداقمۇ ۋىجدانى چىدىسۇن؟ مەن پەقەت سىزنىلا سۆيىمەن. سىز بىلەن بىللە ياشاشنىلا ئارمان قىلىمەن. مېنى دەرھال قۇتقۇزۇۋېلىڭ! سىز ئۈچۈن شۇنچە زور جاسارەت بىلەن ساقلاۋاتقان ئىپپىتىم بۇلغىنىشقا ئۇچرىمىسۇن. ھازىر مەن گويا ئەتراپى تۆمۈر رىشاتكا بىلەن قورشالغان يالقۇنلۇق ئوت دۇۋىسىگە تاشلىنىش ئالدىدا تۇرغاندەك ھاياتىمدىن خەۋپسىرىمەكتىمەن. يۇمران تۇيغۇلىرىم، سۆيگۈ ئۈچۈن كۆرگەن تاتلىق چۈشلىرىم ۋە مەھكۇم تەقدىرىم مەڭگۈ ئەسلىگە كەلتۈرگىلى بولمايدىغان قانلىق تراگېدىيىگە ئۇچراپ قېلىشتىن تېخىمۇ چۆچۈمەكتىمەن. مەن ئۆرپ - ئادەت ئىسكەنجىسىنى بۆسۈپ تاشلاپ پاك بەدىنىمنى سىزگە تاپشۇرۇشقا شۇنچىلىك تەقەززا بولماقتىمەن. چۈنكى سىز مېنىڭ قەلبىمدىكى مۇقەددەس بىر ئىلاھ. خۇشاللىقىمنىمۇ، قايغۇمنىمۇ شېرىك بولغۇچى ئەڭ يېقىن سىرداش، پەقەت سىزنىڭ سۆيگۈ ئوتىڭىزلا مېنىڭ ۋۇجۇدۇمنى ئىللىتالايدۇ. پەقەت سىزنىڭ قايناق ھاياجان بىلەن كۆڭۈل ئىزھار قىلىشىڭىزلا ماڭا ئالەمچە لەززەت بەخش ئېتەلەيدۇ. مەن دانىدىن ھامان ئايرىلىپ كېتىمەن. لېكىن بۈگۈنمۇ، ئەتىمۇ بۇنى بىلمەيمەن. سىز بىلەن تويى قىلىپ «شېرىن ئاي» لارنى بىللە ئۆتكۈزۈشنى كېچە - كۈندۈز خىيال قىلماقتىمەن. ئالدىمىزدىكى يول ئەگرى - توقاي. سىز ئىسيانكار روھ بىلەن مەندەك بىر بىچارە قىزنى زورلۇق ۋە دەپسەندە قىلىشلاردىن ساقلاپ قالسىڭىز ئەڭ زور بەختكە ئېرىشەلەيسىز. تاڭ ئېتىپ كېتىۋاتىدۇ، مەن ئىچىمدىكى پىغانلىرىمنى تۆككەنسېرى كۆز ياشلىرىممۇ قەغەز يۈزىگە توختىماي تامچىلىماقتا. مەن ئۆزۈمنى كونترول قىلالمايدىغان دەرىجىگە يېتىپ قالدىم. پۈتۈن ئەزالىرىم كۆيۈپ كېتىۋاتقاندەك ۋىژىلداپ ئاغرىماقتا. مەن سىزنى بۇ ئازاب ۋە خورلۇق ئىچىدىكى مۇھەببەت قاينىمىغا يەنە سۆرەپ كىرىدىغان بولدۇم. ئەپۇ قىلىڭ. چۈنكى مېنىڭ تۇرمۇشۇمدا سىز بولمىسىڭىز بولمايدۇ. خەير قەدىرلىكىم، بىز ئەتە سائەت ئۈچتە خەلق باغچىسىنىڭ ئالدىدا ئۇچرىشايلى. شۇ چاغدا مەن سىزگە قەغەز يۈزىدە ئىزھار قىلالمىغان تېخىمۇ نۇرغۇن گەپلەرنى دەپ بېرىمەن. شۇ چاغدا سىز مېنى تېخىمۇ ياخشى چۈشىنىپ قالىسىز.

سىزگە تەلپۈنۈپ تۇرغۇچى ئالىمىرە.

6

دىلشات تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىدا تەرجىمانلىق قىلاتتى. ئۇ كۈندۈزى ئىدارىنىڭ ۋەزىپىسى بىلەن مەشغۇل بولسا كەچلىرى ۋە دەم ئېلىش كۈنلىرى باش كۆتۈرمەي ئەدەبىي ئەسەرلەرنى تەرجىمە قىلاتتى. ئۇ كۆپرەك پۇل تېپىپ تويىنىڭ تەييارلىقىنى قىلىۋاتاتتى. بىراق

ئويلىمىغان يەردىن ئالمىرە قولىدىن كەتتى. بۇ ئېغىر تىراگېدىيە ئۇنىڭ ھېسسىياتىنى سۇسلاشتۇرۇپ قويىدى. ئۇ ھوشىنى يوقاتقىنىچە ھاراق ئىچتى، ئالاتاغىل ناخشىلارنى توۋلاپ كوچىلارنى بېشىغا كىيدى. دوستلىرى ۋە خىزمەتداشلىرى ئۇنىڭغا ئېچىندى. بىلىنگەنلەر نەپرەت ئوقۇدى. نېمىلا قىلغان بىلەن ئالمىرە ئەمدى ئۇنىڭغا نېسىپ بولمايتتى. ئۇ بۈگۈنمۇ بىر پارچە ماقالىسىنىڭ تەرجىمىسىنى ئالدىراپ - تېنەپ ئىشلىمىدى - دە، ھازاق ئىنچىشىنى كۆڭلىگە پۈكۈپ ماتېرىياللىرىنى يىغىشتۇردى. شۇ ئەسنادا ئالمىرەنىڭ خېتى ئۇنىڭ قولىغا تەگدى. ئۇ خەتنى ئوقۇپ ئۆزىنى زادىلا تۇتۇپ تۇرالمىدى. ياش تامچىلىرى مەڭزىنى بويلاپ ئاقاتتى. ئۇ تۇمان ئىچىدە يول تاپالماي تېنەپ قالغان ئادەمدەك بىر ھازا سۈكۈتكە چۆكتى. ئالمىرەنىڭ ئازابلىق سىماسى كۆز ئالدىدا بارا - بارا يوغىناپ كۆرۈنۈشكە باشلىدى. ئۇنىڭ ئەسەبىيلىك بىلەن بۇلاپ كېتىلگەن مۇھەببىتى ۋۇجۇدىنى لاۋۇلداپ كۆيدۈرۈپ خىياللىنى ئەسىر قىلدى. ئەمدى ئۇ يەنە ئەقىدە بىلەن ئۆچمەنلىك ئوتتۇرىسىدا بىر مەيدان شىددەتلىك ئېلىشىشنىڭ بارلىقىنى ئويلاپ مۇشتلىرىنى چىڭ تۈگدى - دە، ئالدىراپ ئىشخانىدىن چىقتى.

7

ئالمىرە دانىغا تۇتۇق بەرمىگىنى بىلەن ئۇنىڭ ئەتراپىدا پەرۋانىدەك ئەگىپ يۈرگەن قىزلارمۇ ئاز ئەمەس ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭ ھېسسىياتىمۇ ئالمىشىپ تۇراتتى. چىرايلىق قىزلارنى كۆرگەندە كۆڭلىدە تۈرلۈك خىياللار كىرەۋالاتتى. ئۇ تويغا كەتكەن پۇلغا قىلچىمۇ ئۆكۈنمىدى. بىراق ئەركەكلىك غۇرۇرىنىڭ ھاقارەتكە ئۇچرىغانلىقىلا غەزىپىنى كەلدى. ئۇ كۈتۈلمىگەندە ئالمىرەدىنمۇ ئېشىپ چۈشىدىغان لاتاپەتلىك بىر قىزنى ئىزدەككە كەلتۈرۈۋالدى - دە، تېخى قولىنىڭ ئۇچىنىمۇ تۇتقۇزمىغان ئالمىرەنى كۆزدىن يوقىتىش نىيىتىگە كەلدى. ئۇ شۇنداق قىلسىلا پۇخادىن چىقاتتى. ۋۇجۇدىنى قورۇۋالاتقان يوشۇرۇن ئازابتىن خالاس بولاتتى. پەقەت پۇلىلا كۆزلەيدىغان، جېنىدىن جاق تويغان ئىككى لۈكچەك دانىشنىڭ مەخپىي كېلىشىمى بىلەن ئالمىرەنىڭ پېيىگە چۈشتى. ئۇلار بۇ ئىشنىڭ قانداق قورقۇنچلۇق ئاقىۋەت كەلتۈرىدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ قويمىغانىدى. پۇلدىن ئىبارەت ئاشۇ بىر پارچە سىرلىق قەغەزلا ھەممىدىن غالىب ئىلاھ ئىدى.

ئالمىرە كىچىككىنە قارا سومكىسىنى كۆتۈرگەن ھالدا باغچا ئالدىدىكى يولغا كەلدى. ئۇنىڭ پېيىگە چۈشۈپ ئارقىسىدا يۈرگەن لۈكچەكلەر جىددىيلەشكەن ھالدا ماشىنىنى ئۇدۇل چوڭ يولغا بۇرىدى. ئەتراپ ۋاڭ - چۇڭغا تولغانىدى. يولدىن ماشىنىلارنىڭ قۇيرۇقى ئۈزۈلمەي ئۆتۈپ تۇراتتى. ھەر كىم ئۆز ئىشى بىلەن ئالدىراش ئىدى. ئالمىرە يولنى توغرا كېسىپ باغچا تەرەپكە قاراپ ماڭدى. باغچا ئالدىدىن چوڭ يولغا چىقىپ بولغان تاكسى ماشىنىسى ئالمىرەگە قاراپ بوراندەك كەلدى. ئېچىنىشلىق بىر چىرق

قىراش بىلەن ئالىمىرە يولىنىڭ چېتىدىكە
ئۈچۈپ چۈشتى. لۆكچەكلەر يولىشا تىكىـ
ۋەتتى. بىر توپ كىشىلەر ئالىمىرەنىڭ
ئەتراپىغا توپلاندى. بىر دەمىدىن
كېيىن ساقچى ماشىنىلىرى قۇلاقنى پاڭ
قىلىۋەتكۈدەك قاتتىق چىرقىراپ كەينى-
كەينىدىن بۇ يەرگە كېلىپ توختىدى.
دىلشات باغچا ئىشىكى تەرەپكە قاراپ
كېتىۋېتىپ يۈرىكى ئېغىۋاتقاندەك بول-
دى-دە، ئۇدۇل ئادەملەر توپىغا قا-
راپ يۈگۈردى. ئالىمىرەنىڭ قانغا بو-
يالغان جەسىتى ئوتتۇرىدا سوزۇلۇپ
ياتاتتى. دىلشات لاغ-لاغ تىترىگىنى-
چە ئاغزىنى ئېتىۋالدى. ئۇنىڭ ۋۇ-
جۇدىنى سوغۇق تەر باستى، چىرايى تا-
تىرىپ كەتتى. ئۇ قورقۇنچ ئىچىدە
ئالىمىرەنىڭ چۇۋۇلغان چاچلىرىنى
سىلىدى. ئۇنىڭ بەدەنلىرىدىن سىر-
غىپ ئېقىۋاتقان ئىسسىق قانلار يو-
لغا يېيىلماقتا ئىدى. دىلشات بىردىنلا
شىددەتلىك ھۆركىرەپ ئالىمىرەنىڭ جەسە-
تىنى سىلكىشكە باشلىدى. ئۇنىڭ كۆ-
زىگە ئەتراپتىكى ئادەملەر ۋە بۇ
بىپايان كەڭ جاھان كۆرۈنمەيلا قالدى.
ئۇ ئەسەبىيلىك بىلەن «ئالىمىرە، ئالى-
مىرە، كۆزىڭىزنى ئېچىڭ، مەن كەلدىم»
دەپ نىدا قىلدى. لېكىن ئۇنىڭ ئە-
لەم ۋە پىغانغا تولغان ئاۋازى چەك-
سىز بوشلۇقتا ئۆزلۈكىدىن غايىپ
بولدى. تۇساتتىن ئۇنىڭ بېشى پىر-
قىراپ قېيىشقا باشلىدى، كۆزلىرىگە
قاراڭغۇلۇق تىقىلدى، پۇت-قوللىرى
بوشىشىپ كەتتى. ئۇ كىشىلەر توپى
ئىچىدە سەنتۈرۈلۈپ-سەنتۈرۈلۈپ يەر-
گە گۈپپىدە يىقىلدى.

هازىدار كىشىلەر كىچىككىنە هويلى-
غا پېتىشماي قالغانىدى. يۈرىكى
ئېزىلىدىغان يىغا ئاۋازى پەلەكنى تىتى-
رەتتى. ئالىمىرەنىڭ ئاپىسى ئۇدۇل
كەلگەن ئاياللارغا ئېسىلىپ يىغلاۋا-
تاتتى. دانى هويلىنىڭ بىر چېتىدىكە
ئوغرى مۈشۈكتەك كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ
تۇراتتى. ئاق باغلىۋالغان دىلشات
بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ دانىنىڭ
ئالدىغا كەلدى. ئۇ ئالىمىرەنىڭ ھا-
ياتىنى نابۇت قىلغان، ئۆزىنىڭ مۇ-
ھەببىتىنى خانىۋەيران قىلغان رەزىل
مەخلۇقنى ئەمدى راسا ئېنىق كۆردى.
ئۇنىڭ دانىنىڭ ياقىسىدىن قامالاپ
تۇتۇپ ۋالاق-ۋۇلۇق ئۇرۇۋەتكۈسى،
ئاغزى-بۇرنىنى قانغا بويىۋەتكۈسى
بار ئىدى. بىراق، هازا بولۇۋاتقان
بۇ پەيتتە ئەسەبىي تىراگېدىيىنىڭ
پەيدا بولۇشىدىن ئەنسىرەپ نىيىتىدىن
ياندى. ئۇنىڭ غەزەپ ئوتلىرى چاق-
ناپ تۇرغان كۆزلىرى گاھ دانىغا، گاھ
ئالىمىرەنىڭ ئانىسىغا نەشتەردەك سان-
جىلاتتى. ئۇنىڭ بۇغداي ئۆڭ چىرايى
تۆمۈردەك كۆكەردى، قانلىرى شىددەت
بىلەن ئۇرغۇدى. ئۇ گويا دەھشەتلىك
سىلكىنىشتىن يېرىلغان يەرنىڭ چوڭقۇر
قاتلىمىغا غۇلاپ كېتىۋاتقاندەك ھېسسىي-
ياتقا چۆمدى. ئەتراپىنى تۇمان قاپلاپ
ياتقاندەك كۆرۈنەتتى. ئۇنىڭ كۆزلى-
رى گاھ ئاشۇ تۇمانلىق جاھانغا تاش-
لانسا، گاھ چەكسىز كۆكتىكى بۇلۇتلار
قاينىمى ئىچىدىن يېيىلىپ كېلىۋات-
قان قاندەك قىزىل شەپەق پارچىلىرى-
غا قادىلاتتى. غايەت زور تەشنالىققا
تولغان مۇھەببەت ھېسلىرىمىز كۆڭۈل
دۇنياسىدىن ئاستا-ئاستا تۇزۇپ كې-
تىۋاتاتتى.

ئالمىرەنى يۇغىلى كىرگۈچى ئاياللار دەھشەتلىك چۈشتىن چۆچۈپ ئويغانغاندەك ئالاقزادە بولۇپ كەتتى. ھايات بىلەن ئاللىقاچان خوشلاشقان بۇ بەدەندىن توغرىسىنى ئېيتقاندا، قاتتىق-قاتتىق بىلەن مەھكەم تېڭىلغان ئىنچىكە بەلدىن تەرۋەقاڭسىدىقان ھىدى گۈپۇلدەپ تاراشقا باشلىدى. پاك تەنىنىڭ قان بىلەن بويالغان مۇنداق ئېچىنىشلىق مەنزىرىسى ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىن ئىسسىق ياش تامچىلىرىنى ئۈزۈپ ئالدى. بىراق بارلىق پاجىئەنىڭ سەۋەبچىسى بولغان رەھىمسىز ئانا يەنە ئاۋۋالقىدەكلا ئاچكۆز ۋە شاللاق كۆرۈنەتتى.

ئالمىرەنىڭ جەسىتى ئاپئاق ئاخىرەتلىككە ئېلىنىپ، تاۋۇتقا سېلىندى-دە، مۇڭلۇق يىغا-زارە ئىچىدە ھويلىدىن ئېلىپ چىقىلدى. شۇ ئەسنادا ساقچى ماشىنىسى قاتتىق چىرقىرىغىنىچە قورۇ ئالدىغا كېلىپ توختىدى. دانى يالاپ ئىشلەتكەن ئىككى لۆكچەك ساقچىنىڭ نازارىتى ئاستىدا ماشىنىدىن چۈشتى. ئۇلار داقىغا ئالايغان ھالدا گۇناھكارلارچە بېشىنى ئەگدى. دانى قېچىشقىمۇ ئۈلگۈرەلمەي قالدى. ئۇنىڭ قولىغا تۆمۈر كويزا سېلىندى. دىلشات شۇ چاغدىلا ھەممىنى چۈشىنىپ يەتتى-دە، بىردىنلا ئەسەبىيلەشكەن ھالدا دانىغا ئېتىلدى. ساقچىلار ۋە جامائەت ئۇنى تىزتىۋالدى. ئەتراپ پاتپاراقچىلىقتا تولدى. كىشىلەر ياقىلىرىنى تۇتۇشقان ھالدا تاۋۇتنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ مېڭىشتى.

ئەتراپتا جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈرەتتى. يالڭاچلىنىپ قالغان دەل-دەرەخلەر شىۋىرغاندا ئىڭغايشىيتتى. يىراقتا غادىيىپ تۇرغان كۈمۈش رەڭ تاغلار تېخىمۇ مىسكىن كۆرۈنەتتى. ئالمىرەنىڭ جەسىتى ئۈن-تىنسىز ھالدا يەرلىككە قويۇلدى. ھازىدار كىشىلەر دۇئا-تىلاۋەت قىلىنغاندىن كېيىن بىر-بىرلەپ تارقاشقا باشلىدى. دىلشات يالغۇز ئايرىلىپ قالدى-دە، بىر دۆۋە توپىغا قاراپ بۇقۇلداپ يىغلىۋەتتى. «ئالمىرە، بەك بالدۇر كەتتىڭىز ئالمىرە، مەن سىزنى سۆيەتتىم ئالمىرە، مەن ئەمدى قانداق قىلىمەن، تەقدىر نېمىدېگەن رەھىمسىز ئالمىرە!» ئۇ توختىماي شىۋىرلايتتى، نىدا قىلاتتى، كۆككە تەلپۈنەتتى، يەرگە باش ئۇراتتى. بىراق ئەتراپىدا قۇپقۇرۇق بىر دۇنيالا يېيىلىپ ياتاتتى. ئۇنىڭ مۇھەببىتىمۇ مەڭگۈ قايتىپ كەلمەيتتى.

چەكسىز ئاسمان بوشلۇقى بىردىنلا كۆكىرىپ، لەپىلدەپ قار يېغىشقا باشلىدى. دىلشاتنىڭ ئۈستىگە، ئالمىرە ياتقان قەبرىگە، پۈتۈن جاھانغا قار ئۇچقۇنداپ ياغماقتا ئىدى. دىلشات مۇزدەك توپا دۆۋىسىدىن قولىنى تارتىپ ئورنىدىن تۇردى. كۆزىنى يۇمۇپ-ئاچقۇچە ئەتراپ ئاپئاق لىباسقا پۈركەنگەنىدى. ئالمىرەنىڭ قەبرىسىمۇ ئاپئاق ۋە يۇمران قارلارغا كۆمۈلۈپ بولغانىدى.

نەسىرلەر

ئەسئەت ئابدۇقادىر

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان ئۆزىنىڭ «يۈتكەن ئۇچۇق»، «نۇر»، «ياشلىق مېلودىيىسى» قاتارلىق بىر قىسىم نەسىرلىرى بىلەن كىتابخانلارنىڭ دىققىتىنى قوزغاپ كېلىۋاتقان ياش نەسىرچى ئەسئەت ئابدۇقادىر 1965-يىلى 30-ئىيۇن خوتەن شەھىرىدىكى بىر ئوقۇتقۇچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. 1986-يىلى شىنجاڭ داشۆنىڭ ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى تاماملىغاندىن تارتىپ ھازىرغىچە «يېڭى قاشتېشى» ژۇرنىلىدا ئىشلەپ كېلىۋاتىدۇ.

ئۇ 1985-يىلى ئىجادىيەتكە كىرىشكەن بولۇپ، ھەر قايسى مەتبۇئاتلاردا 100 پارچىگە يېقىن نەسىر ۋە ھېكايىلىرى ئېلان قىلىنغان ھەمدە «نۇر»، «ئۆلۈك ۋە تىرىك» كە ئوخشاش بەزى نەسىرلىرى مۇكاپاتقا ئېرىشكەن.

ئەسئەت ئابدۇقادىر يېقىندا ئۆزىنىڭ تۇنجى نەسىرلەر توپلىمى — «مۇھەببەت ھەققىدە رىۋايەت» نى نەشرىياتقا تاپشۇردى.

تەنھالىق

بىر قەدىمكى دالىدا كاككۇك گۈللىرى بۈككىدە ئۈسۈپ كەتكەنىدى. گۈللەر مەيىن شامالدا تەۋرىنەتتى. ھىدى ئەتراپنى بىر ئالغانىدى. قۇياش نۇرىدا تولىمۇ شوخ، نەپىس، رەڭدار كۆرۈنەتتى.

مەن بۇ مەنزىرىلەردىن لەززەتلىنىپ ئۆزۈمنى يېنىكلەپ قالغاندەك ھېس قىلدىم. بىر ئازدىن كېيىن تاغ تەرەپتىن بىر توپ ئاقۇش تۇمان سۈرۈلۈپ كېلىپ دالىنى قاپلىدى. ئارقىدىن بوشلۇققا كۆتۈرۈلۈپ چېچىلىپ تۇختاپ قالدى. گەرچە مەيىن شامال چىقىۋاتقان بولسىمۇ، تۇمان ھېچبىر ياققا سۈرۈلمەيتتى. بۇ ھال مېنى ھەيران قالدۇردى. بولۇپمۇ دالا يۈزىدە كىشىنى مەپتۇن قىلغان ھېلىقى كاككۇك گۈللىرى سولىشىپ قالغانىدى. گۈزەل مەنزىرىنىڭ بۇنداق تېز ئابۇت بولۇشىدىن كۆڭلۈم تولىمۇ غەش بولدى. بىردىنلا قۇلىقىمغا كۈچلۈك بىر ئاۋاز كىردى. ئۇ قۇشلارنىڭ سايراشلىرىدەكمۇ، ئادەملەرنىڭ ۋارقىراشلىرىدەكمۇ، قويلارنىڭ مەرەشلىرى ياكى كالىلارنىڭ مۆرەشلىرىدەكمۇ، ئىشقىلىپ ھېچبىر نەرسىنىڭ ئاۋازىغا ئوخشىمايتتى. بۇ ئاۋاز تولىمۇ يېقىمسىز ئىدى. بىر پەستىن كېيىن بۇ ئاۋازلار ئەۋجىگە كۆتۈرۈلۈپ دالىغا كاككۇك گۈللىرىنىڭ بەرگىلىرى چۈشۈشكە باشلىدى. ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەي دالا يۈزى بەرگىلەر بىلەن تولدى. بۇمۇ ئۆزگىچە گۈزەل بىر مەنزىرە ئىدى. مەن بۇنىڭدىنمۇ لەززەتلىنىشكە باشلىدىم. بىردىنلا بۇرنۇم تۈشۈكلىرىدىن ئاقۇش تۇمان ئېتىلىپ چىقىپ، تۇمانغا قوشۇلۇپ كەتتى. ئارقىدىن تۇمانلار پەسكە شۇڭغۇغىنىچە دالىدىكى گۈل بەرگىلىرىنى پاك-پاكىز سۈپۈرۈپ ئاللىقا-ياقلارغا كەتتى.

دالا قۇپقۇرۇق، يېقىمسىز بىر نېمىگە ئايلىنىپ قالدى. مەن تېڭىرقاپ ئۇيغا چۆمدۈم. ئەسلىدە ئاقۇش تۇمانلار غالجىر ئىكەن-دە! مېنىڭمۇ روھىم ئۇلارغا قوشۇلۇپ كەتتى... شۇندىن ئېتىبارەن مەن يىگانە قالدىم.

ۋىناسقا بىر سۆز

مەن باشقا بىر دۇنيادا، باشقا بىر زېمىندا ۋىناس بىلەن ئۇچراشتىم. ئۇ ئۆز زىبالىقىنى يوقاتمىغانىدى. مەن ۋىناسقا ئېھتىرام بىلدۈرۈپ سەجدە قىلدىم. ئۇ سالىمىمنى ئىلىك ئالمىدى. ماڭقۇتتەك يۇمشاق، سۈتتەك ئاپئاق پۇتلىرىغا لەۋلىرىمنى تەگكۈزۈپ سۆيدۈم. ئۇ يەنىلا سالىمىمنى ئىلىك ئالمىدى.

مەن ئۇزۇن-ئۇزۇندىن تۇرۇپ ئۇنىڭغا تەئەججۈپ بىلەن قارىدىم. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن مەيۈسلۈك، خاپىغانلىق ئالامەتلىرى چىقىپ تۇراتتى.

— ئىلگىرى يەر شارىنىڭ ئۇردا، ئىنسانلارنىڭ مۇھەببىتىدە سېنى كۆر-گەنىدىم، — دېدىم. ئۇنىڭدىن ھېچبىر زۇۋان چىقمىدى. ھەتتاكى ئۇنىڭ مۈرىلىرىدىكى ئىككى قاغا قونۇپ قاقىلدىغاندىمۇ ئۇ مىت قىلماي تۇردى. ۋىناس-نىڭ بىچارە ھالىتىگە قاراپ ئىچىم سىيرىلدى. مەن ئىختىيارسىز شۇنداق خىتاب قىلدىم:

— ئەي ۋىناس، سەن بۇ دۇنيانىڭ سۈبھى نۇرىغا ئەبەدىي چۆمۈلۈپ تۇرغايسەن، بىز سېنىڭ قۇدرىتىڭنى يىراقتىن ھېس قىلىپ تىۋىنايلى!

سەپەرداشلار

مەن بىر كىشى بىلەن ھەمسەپەر بولۇپ قالدىم. بىز بىر نەچچە كۈن پاراڭلاشماي ئۈنسىز ماڭدۇق. چىڭقى چۈش، ھاۋا ئىسسىق. مەن ئۇنىڭغا سۆز ئاچتىم:

— ئاۋۇ قېرى توغراق سايىسىدە بىر ئاز سەگىدىۋالايلى!

— مەن ئالدىراش، ماڭمىسام بولمايدۇ، — دېدى ئۇ كىشى چىپ-چىپ تەرلەپ تۇرۇپمۇ.

— قەيەرگە شۇنچە ئالدىرايسىز؟

— كۈن چىقىشنى نىشان قىلىپ ئۆزۈڭىزدىن بۇرۇن مېڭىۋاتىمەن، — دېدى قوللىرىدا چېكە تەرلىرىنى سۈرتۈپ تۇرۇپ.

— مەنمۇ تۇغۇلغىنىمدىن بېرى مېڭىۋاتىمەن، ئەمما قەيەرگە بېرىشىمنى بىلمەيمەن.

— ھىم.

— بىز بىرئاز سەگىدىۋالايلى، بۇ يول پات تۈگەيدىغاندەك ئەمەس.

— ئاز قېلىۋاتىدۇ، — دېدى ئۇ قولىدا كۈن نۇرىنى توسىغاچ. مەنمۇ ئۇنىڭغا ئوخشاش قولۇمنى چېكەمگە ئاپىرىپ يىراققا قارىدىم. ئەمما، ھېچنېمىنى كۆرەلمىدىم.

— قانداق بىلدىڭىز؟ — مەن تەئەججۈبلىنىپ سورىدىم.

— بىر ناخشا ئەنە ئاۋۇ تەرەپتىن شۇنداق ئېنىق ئاڭلىنىۋاتىدۇ، —

دېدى ئۇ ئالدى تەرەپنى ئىما قىلىپ.

— مەن ھېچبىر سادا ئاڭلىمىدىمغۇ؟

— بىلمىدىم، — دېدى ئۇ ئازراق سۈكۈتتە تۇرۇۋېتىپ، — ئۇزۇن زاماندىن بېرى مەن ئاشۇ جەزبىلىك، لېۋەن ناخشىغا ئەگىشىپ مېڭىۋاتىمەن.

بىز يولىمىزنى يەنە داۋاملاشتۇردۇق.

— قۇياش پاتتى، سەل تۇرۇپ دۇنيانى زۇلمەت قاپلايدىغان بولدى، — دېدىم.

— ھىم.

— قاراڭغۇدا يولدىن ئادىشىپ قالمايلى، شۇنىڭغىچە بىرەر ئارامگاھ تېپىۋالغان بولساق ياخشى بولاتتى.

— مەن يولدىن ئاداشمايمەن، مېڭىۋېرەي، — دېدى ئۇ قەدىمىنى تېزلىتىپ. مەن ئامالسىز ئۇنىڭغا ئەگەشتىم. زېمىننى قاراڭغۇلۇق قاپلىغاندا مەن تەمتىرەپ قەدەم ئېلىشقا باشلىدىم. ئۇ بىرخارامان كېتىۋاتاتتى. مەن چوڭقۇر بىر ئازگالغا چۈشۈپ كەتتىم.

— ھەي بۇرادەر، مېنى قۇتقۇزۇۋال! — دەپ بار ئاۋازىم بىلەن ۋارقىرىدىم.

— سەن مەنزىلىڭگە يېتىپ بوپسەن، مەن ماڭاي.

— ھەي، ماڭا ئۇۋال قىلما، خېلى كۈندىن بېرى ھەمسەپەر بولغىنىمىزنىڭ يۈز - خاتىرىسىنى قىل!

— سېنىڭ مۇشۇنداق ئاقىۋەتكە قېلىشىڭنى بىلەتتىم. بولدى، مەن ماڭاي. ناخشا يېقىنلا يەردىن ئاڭلىنىۋاتىدۇ، — دېدى ۋە مېنى يالغۇز تاشلاپ كېتىپ قالدى.

مەن ئۇنىڭ قاراڭغۇلۇققا شۇڭغۇپ كىرىپ كەتكىنىنى كۆردۈم. مەن شۇنچە تىڭشاپ باققان بولساممۇ ناخشىنى زىنھار ئاڭلىيالمىدىم، پەقەت بىرسىنىڭ بوشقىنە ئاياغ تىۋىشىنىلا ئاڭلىدىم.

رەقىب

ھاۋا سوغۇق ھەم تۇتۇق كەچ دالىدا ئىككى توپ كىشى بىر - بىرىگە قارىشىپ ئۈنسىز تۇرۇشىدۇ. ئىككى توپ ئوتتۇرىسىدىكى قار ئۈستىدە سانسىزلىغان ئىت ئىزلىرى ۋە ئۇيۇپ قالغان قانلار كۆزگە روشەن چېلىقىپ تۇرىدۇ.

ئىككى تەرەپ يەنە بىردىن ئىت قويۇۋېتىپ بەردى. ئىتلار سادىقتىن چىققان ئوقتەك بىر - بىرىگە ئېتىلىپ تالىشىپ كەتتى. قانلار بىرىنىڭ بويىنىدىن، يەنە بىرىنىڭ بويىنىدىن ئاقماقتا...

خېلى كۈنلەردىن بۇيان ئاچچىق يۇتۇپ ئۆيدە ئولتۇرۇۋېتىمەن. سىرتتا شىۋىرغان ئارىلاش قار ياغماقتا. ئوت يېقىلمىغاچقىمۇ ئۆي سوۋۇپ كەتتى. مەن كەچ دالىغا چىقىپ ئۇنىڭ بىلەن ئېلىشىپ ئاپئاق قارنى قىپقىزىل قانغا بوياشنى ئويلىدىم. لېكىن، مەن يەنىلا ئاچچىق يۇتۇپ ئۆيدە ئولتۇرۇۋاتىمەن. سىرتتا شىۋىرغان ئارىلاش قار ياغماقتا.

«ئىزلەنمە ھېكايىلەر»

ئىككى ھېكايە

ئەسئەت ئەمەت

مۇھەررىردىن: دۇنيادا مۇشۇ ئەسىرنىڭ باشلىرىدىن باشلاپ، مەملىكىتىمىزدە 80 - يىللاردىن كېيىن ئەنئەنىۋى پىروزا قۇرۇلمىسى ۋە ئىپادىلەش ئۇسۇلىغا نىسبەتەن بۆسۈش خاراكتېرلىك ئۆزگىچىلىك ياراتقان ئەسەرلەر كۆپلەپ مەيدانغا كېلىشكە باشلىدى ۋە مەيدانغا كەلمەكتە. بۇ خىلدىكى ھېكايىلەر ئادەتتە «ئىزلەنمە ھېكايىلەر» (探索小说) دەپ ئاتالماقتا. ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىمۇ يېقىنقىدىن بۇيان «ئىزلەنمە ھېكايىلەر» مەيدانغا كېلىۋاتىدۇ. مەھەممەت باغراش، مۇھەممەتئېمىن ھوشۇر، ئەسئەت ئەمەت، پەرھات تۇرسۇن... قاتارلىق يازغۇچىلارنىڭ بەزى ئەسەرلىرى «ئىزلەنمە ھېكايىلەر» جۈملىسىگە كىرىدۇ. بۇ ساندا دىققىتىڭلارغا ئىپادىلەش ئۇسۇلى جەھەتتە ئۆزگىچە ئاشۇ خىل ئەسەرلەردىن ئالاپ سۇندۇق.

رويال ھەققىدە ھېكايە

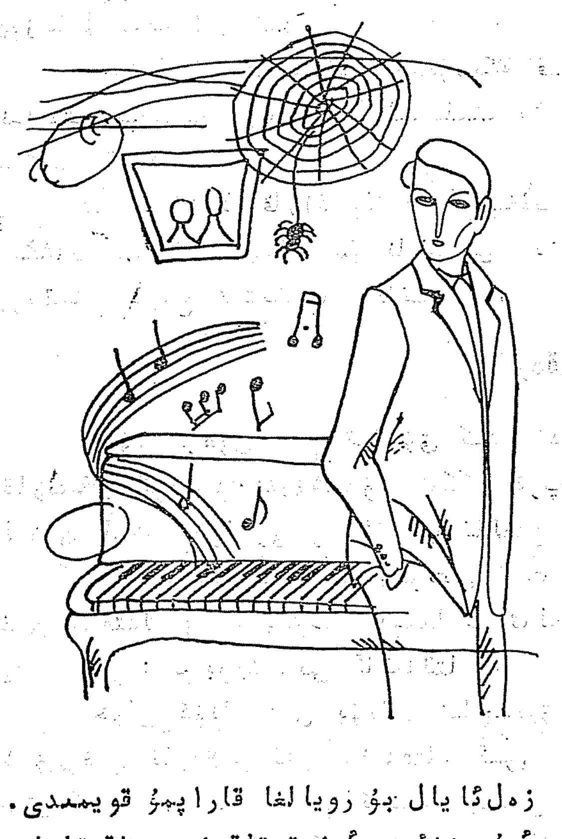

ئۇ تۇيۇقسىز قوزغالغان، بېسىقالغىلى بولمايدىغان بىر ئىستەكنىڭ تەسىرىدە ئەسكى - تۈسكى نەرسىلەرنى قويىدىغان ئۆيگە قاراپ ماڭدى. ئۇ ئۆيدىكى رويالدىن چىققان تونۇش بىر كۈي ئۇنىڭ ئاللىقاچان كۆمۈلۈپ كەتكەن ئەسلىمىلىرىنى قوزغاپ قويغانىدى. ئۇ ھاڭ - تاڭ بولغىنىدىن ئەقلىنى يوقىتىپ قويايلا دېدى.

رويال ئۆزلۈكىدىن چېلىنىۋاتامدىغاندۇ؟

بۇ رويالنىڭ تاشلاپ قويۇلۇشى ئۇنىڭ بۇ ئۆيدىكى ئارتۇقچە، ئەرزىمەس نەرسە ئىكەنلىكىدىن ئىدى، ئۇ ئاشۇ ئۆيدە قانچە يىللاردىن بېرى توپا - چاڭ بېسىپ ياتتى؛ ئۇنى ھېچكىممۇ ئىزدەپ قويمىدى، چۈنكى ھېچكىم ئۇنىڭغا ھاجەتمەن ئەمەس ئىدى.

بۇ رويال ئۇنىڭ دەسلەپكى ئايالى ئۈچۈن ئېلىنغان، ئەمما ئۇ ياش، گۈزەل ئايال بۇ روياللغا قاراپمۇ قويمىدى. ئۇ سەنئەت ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرۈپ ناخشا چولپانى بولۇشقا ئىشتىياق باغ-

لاپ يۈرگەن چېغىدا بۇ يىگىت بىلەن توي قىلىشانىدى. يىگىت تويىدىن كېيىن ئۇنىڭ سەھنە ھاياتىنى ياقتۇرمىدى، بۇ قىزنىڭ شەخسەن ئۆزىگىلا تەئەللۇق بولۇشىنى، ئۇنىڭدىن ھېچكىمنىڭ بەھرىمەن بولالماسلىقىنى ئۈمىد قىلغان ھەم بۇنى ھەقىقىي بىر ئەرنىڭ غۇرۇرى دەپ تونۇغانىدى.

قىز ئۇنىڭ رايىغا بويسۇندى.

قىز ئۆز ۋاقتىدا سەھنىلەردە ناخشا ئېيتاتتى، رويال چالاتتى ياكى ناخشا ئېيتىپ رويال چالاتتى، بۇ كۈنلەر قىز ئۈچۈن شېرىن بىر ئەسلىمىلا بولۇپ قالادى، قىسقىغىنە ۋاقىتتا بۇ كۈنلەر ئۇنىڭدىن شۇنچىلا يىراقلىشىپ كەتتى.

يىگىتنىڭ سودا ئىشلىرى ناھايىتى روناق تاپقان بولغاچقا، ئۇ قىزغا ئاتاپ يېڭى بىر رويال سېتىۋالدى ۋە ئۇنىڭ سەنئەت ھاياتىنى ئۆيىدە داۋاملاشتۇرۇشى ئۈچۈن پۇرسەت يارىتىپ بەردى. «بۇنىڭدىن زوق ئالغۇچى كىشى پەقەت مەن ئۆزۈم» دەپ ئويلىدى ئۇ.

قىز روياللا قاراپمۇ قويمىدى، ھەتتا ئېغىز ئېچىپمۇ ناخشا ئېيتىپ سالمىدى، كېيىن تۇيۇقسىز كېسەل بىلەن ئۆلۈپ كەتتى.

يىپيېڭى رويال ئۇ ئۆيدە تاشلاندۇق پېتى قېلىۋەردى، كىشىلەر تەرىپىدىن ئاز كۈن ئۆتمەي تامامەن ئۇنتۇلدى. ئەمما ئۇ بۈگۈن سېھىرلەنگەندەك تۇيۇقسىزلا چېلىنىشقا باشلىغانىدى.

يىگىتنىڭ مېڭىسىنى قاتۇرۇپ، دائىم ئويغا سېلىپ كېلىۋاتقان بىر مەسىلە بار ئىدى. ئۇ دائىم «ئۇ مەندەك بىر قارا تۇرۇقنى دەپ نېمە ئۈچۈن ئۆزى شۇنچە ئىخلاس قىلغان سەھنە ھاياتىدىن ۋاز كەچتىدۇ؟ مەندە ئۇنى مەپتۇن قىلغۇدەك نېمە بار ئىدى؟ سېنىڭ ناخشىڭغا، روياڭغا ھەقىقىي ئىشتىياقىڭ بولمىغان بولسا نېمە ئۈچۈن مەندىن ۋاز كەچمەيسەن؟ سېنىڭ بارلىق ئالاھىدىلىكلىرىڭ مەن ئۈچۈن ئوشۇقچە نەرسە ئىدى، خۇددى رويال ئالمىز دېكى بىرىدىنبىر كېرەكسىز نەرسە بولغىنىدەك. بىز ئەزەلدىن ئۆزىمىزنى ياشاپ كەلگەن، بۈندىن كېيىنمۇ ياشاۋېرىمىز. سەن راستىنلا بىھۇدە بىر ئىش بىلەن ھەلەك بولۇپ قالغان بولساڭ كېرەك. ماڭا پەقەت چىرايلىقراق بىر ئايال بولسىلا بولاتتى» دەپ خىيال قىلاتتى.

روياللىدىن چىقىۋاتقان كۈي شۇنداق ماھىرلىق بىلەن چېلىنىۋاتاتتىكى، بۇ ھال ئۇنى قاتتىق ۋەھىمىگە سالدى، ئۇ ئۆي تاشلىۋېتىلگىنىگە قانچە يىللار بولغان تۇرسا......

ئۇ ئىلگىرى خېلى بىمالال ئېچىلىدىغان بۇ ئىشىكنىڭ قېيىپ، ئېچىش ئىلگىركىدىن خېلىلا تەسلىشىپ قالغىنىنى سەزدى.

ئىشىكنى ئېچىشىغا رويال ئىمتاس بولۇپ قالدى، ئۇ ئۆمۈچۈك تورلىرى بىلەن قاپلانغان گىرۋەككە ئۆي ئىچىگە ۋەھىمە بىلەن قارىدى، ئۇنىڭ سۈرى باستى، شۇندا قىتىمۇ ئۇ ئارقىسىغا يېنىشنى خالىماي ئەلەملىك كۆزلىرى بىلەن ئۆيگە پەرىشان ھالدا قاراپ چىقتى، بايا خېلى تەستە ئېچىلغان ئىشىك گۈپپىدە يېپىلىپ قالدى، ئۆي ئىچى تېخىمۇ بەتتەر خىرەلىشىپ كەتتى، ئۇ ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىدا خۇدىنى يوقىتىپ، بىرھازا داڭ قېتىپ تۇردى.

يوغان بىر ئۆمۈچۈك ئۇنىڭ بېشىغا سەكرەپ چۈشۈپ يۈزلىرى، بويۇنلىرىنى غىدىقلاپ تۆۋەنگە چۈشۈپ كەتتى، ئۇ لاغىلداپ تىترەۋاتقان قوللىرىنى يې-مىنىدۇر: ئىزدىگەنىدەك ئىككى تەرەپكە يايدى، ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ ئۆيگە نېمە ئۈچۈن كىرگەنلىكىنى دەماللىققا ئۇن-تۇپ قالدى، ئەمدىلا ئېنىق كۆرۈنۈشكە باشلىغان رويال بىرنەچچە قەدەم نېرىدا تۇراتتى، ئۇ ئالدىغا بىر قەدەم ئال-دى، يەنە بىر قەدەم... ئۇنىڭ بېگىز بارمىقى رويالنىڭ نازۇك تىلىغا تېگىشى بىلەن تەڭ رويالدىن ئىڭرىغان-دەك بىر ئاۋاز چىقىپ كەتتى، ئۇ چۆ-چۈشتىن ردتىمى بۇزۇلغان يۈرىكىنىڭ دۈك - دۈك قىلىپ سوقۇۋاتقىنىنى ئېنىق ئاڭلاۋاتقاندەك بولدى، ئۇ نەپەس ھەرى-كەتكە مۇناسىپ كەلمەيدىغان قوپال قول-لىرىغا قارىدى، ئاندىن بايىقى ئىڭراش سادىسىنى يەنە ئاڭلىغاندەك بولدى.

«بۇ نازۇك تىللارغا مۇناسىپ كېلى-دىغان بارماقلار ئاللىقاچان تۇپىغا ئايلىنىپ كەتتى. ئۇ بارماقلار ئەمدى ھەرگىزمۇ بۇ تىللارنىڭ ئۈستىدە ھەرىكەتلىنەلمەيدۇ».

ئۇ ئۆزىنىڭ سەنئەتكە زادىلا مۇنا-سىپ كەلمەيدىغان قوپال بىلەن رويال-نىڭ نازۇك تىلىنى بېسىشتەك ئەخمەقا-نە ئىشى ئۈچۈن ئۆكۈندى.

رويالدىن چىققان ئاۋاز رويالنىڭ خورلۇقتىن ئىڭرىشىغىلا ئوخشايتتى.

ئۇ رويالغا تېگىپ كېتىشتىن ئېھتى-يات قىلىپ بۇلۇڭغىراق سۈرۈلدى. ئان-دىن يۆلەنچۈكى سۇنۇپ كەتكەن، لىڭ-شىپ تۇرىدىغان بىر ئورۇندۇققا ئول-تۇرۇپ خىيال سۈرۈشكە باشلىدى.

«راستىنى ئېيتقاندا مەن سەندىن تەپ تارتاتتىم. ئەمما تەن بەرمەيتتىم. ئىچىمدە، سەن ماڭا ئوشۇق كەتتىڭ، سەھنە ئۈچۈن مەندىن ۋاز كەچسەڭ بولاتتى، دەپ ئويلايتتىم، ساڭا ئىچىم ئاغرىيتتى، سەن كۈندىن - كۈنگە ھېچ ئەرزىمەس بىر ئايالغا ئايلىنىپ قېلى-ۋاتاتتىڭ، ماڭا چىرايلىق بىر قىز بولسىلا ياخشى كۆرۈۋېرەتتىم».

ئۇ خىيال سۈرگەنسېرى كەيپىنىڭ تۆۋەنلەپ كېتىۋاتقىنىنى سەزدى، بىر ھازا ئۆتكەندىن كېيىن ئۇ ئۆزىنىڭ ئەرزىمەس بىر ئادەم ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغاندەك بولدى، ئارقىدىن «دۇنيادا ئەرزىيدىغان نەرسىمۇ بارمۇ، ھەممىسى رويالغا ئوخشاشلا ئەرزىمەس نەرسە، بىز پەقەت تۇغۇلۇپ قالغىنى-مىز ئۈچۈنلا ياشايمىز»، دەپ ئويلىدى.

بىر سىقىم توپىغا ئايلىنىپ كەتكەن ئۆزىنىڭ شۇقەدەر ئاچىز، رايىشلىقىنى ئېيپادىلىگەن بىر ئايال شۇ تاپتا ئەر-ۋاھىنى ئەۋەتىپ ئۇنى ۋەھىمىگە سېلىپ ۋاتمايدىغاندۇ!

«مېنى بىسەرەمجان قىلىۋاتقان نەر-سە چوقۇم ئۇنىڭ ئەرۋاھى» دېگەن خىيال ئۇنىڭ كۆڭلىدىن كەچتى، رويال چېلىپ ئۇنى بۇ ئۆيگە چىللىغان، ئۇنى بۇ تاشلاندۇق ئۆيدە خارامۇشلارچە ئولتۇرۇشقا مەجبۇر قىلغان چوقۇم قىز-نىڭ روھى، ئەمما مەندە نېمە گۇناھ؟

ئۇ نېمىدىندۇر ھىدايەت تىلىگەن-دەك ئىككى قولىنى ئالدىغا سوزدى، ئاغزى ئەسەبىيلەرچە تىترەپ چۈشىنىك-سىز بىرنەرسىلەرنى دېدى، بوشلۇققا سوزۇلغان ئىككى قولى شىددەت بىلەن ھەرىكەتكە كەلدى. بۇ قوللار ئىنگىنىشت

نىڭ قانچە پەرىشان بولۇشىغا قارىماي بوشلۇقتىكى قانداقتۇر بىر نەرسىنى تۇتۇشقا ئۇرۇناتتى.

ئۇ قولىنى زادى تىزگىنلىيەلمەيدى. بۇ بارماقلار روياليغا قاراپ سوزۇلدى، روياليغا تېگەيلا دېگەن چاغدا ئۇ تۇيۇقسىز تۇرۇپ قالدى، «قىزنىڭ ئەرۋاھى كارامەت كۆرسىتىۋاتىدۇ» دېگەننى قالايمىقانلىشىپ كەتكەن مېڭىسىدە ئارانلا ئويلىيالىدى.

ئۇ تۇيۇقسىز ئارقىسىغا قاڭقىپ كەتتى. قانداقتۇر بىر كۈچ ئۇنى روياليغا يېقىنلاشتۇرماي ئىتتىرىۋەتكەندى، ئۇ ئورنىدىن تۇرسا يەنە زەربىگە يولۇقىدىغاندەك بىر ۋەھىمە بىلەن ئۆز جايىدا يېتىۋەردى.

روياللىڭ ئىچىدىن بىرى، ئاندىن يەنە بىرى بېسىلدى، ئارقىدىن ھەر خىل قالايمىقان ئاۋازلار ئۇنىڭ مېڭىسىنى ئايلاندۇرۇۋەتتى، ئۇ كۆزىنى چەكچەيتىپ، ئۆزلۈكىدىن چېلىنىپ كېتىۋاتقان روياليغا قارىدى. لاغىلداپ تىترىدى، ئارقىدىن ۋارقىراشقىمۇ ئۈنى چىقماي ئۆزىنى سىرتقا ئاتتى.

ئۇ بىر ئاي داۋالىنىپ ئەسلىگە كەلدى، ئۇ ئۆيىگە قايتقان تۈنجى ئەتىگەندە يەنە مۇزىكا ساداسىنى ئاڭلىدى، بۇ قېتىم ئىنتايىن رىتىملىق، كىشىنى لەرزىگە سالىدىغان بىر سىمفونىيە ئورۇنلىنىۋاتاتتى، كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغىنى بۇ سىمفونىيىنى ئۇنىڭدىن باشقا ھېچكىم ئاڭلىمايتتى.

ئۇ شۇندىن بۇيان ئاشۇ ئەسكى تۈسكىلەر بار ئۆيدە پەرىشان ھالدا مۇزىكىغا قۇلاق سېلىپ ئولتۇراتتى، كىشىلەر ئۇنىڭ نېرۋىسىدىن گۇمانلانسىمۇ پەرۋا قىلمايتتى. كۈنلىرى مۇشۇ رىتىمدە ئۆتەتتى.

بۇ مۇزىكا ئۇ قىزدىن ئورۇنلاپ بېرىشنى كۈتكەن، ئەمما قىز ئۆز ۋاقتىدا ئورۇنلاپ بېرىشنى رەت قىلغان مۇزىكا ئىدى.

ئۇ ھاياجانلانغىنىدىن سەۋدايى بولايلا دېدى، بىر كۈنى چىداپ تۇرالماي:

— مەن ئۆتۈنۈپ قالاي، ئەمدى بولدى قىلساڭچۇ؟ — دەپ ۋارقىراپ كەتتى، مۇزىكا ئۆچتى، سۈرلۈك ئۆي تىمتاسىن بولۇپ قالدى.

ئۇ تاڭ سەھەردە مۇزىكا ئاڭلىيالىمىدى. بىر ھەپتە ئۆتتى، ئەمما ئۇ كۈتكەن مۇزىكا يەرنىڭ قەھرىگە سىڭىپ كەتكەندەك قايتىلاپ ئاڭلانمىدى. ئۇ كۈتۈۋېرىپ تاقىتى تۈگىدى.

ئۇ بۇلۇڭدىكى رېلىڭشىق ئورۇندۇقتا نازۇك تىللىرى ئاپئاق پارقىراپ تۇرغان روياليغا چەكچىيىپ قاراپلا ئولتۇراتتى، ئۇنىڭ كۈنسېرى ماغدۇرى قۇرۇپ، ھالى خارابلىشىپ كەتتى، ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ئورۇندۇقنى روياللىڭ ئالدىغا قويدى، ئۇنىڭغا ئولتۇرۇپ، روياليغا ئۆزىنى تاشلىدى، روياللىڭ تىللىرىدىن بىراقلا بىر نەچچە خىل ئېگىز - پەس سادالار چىقىپ، ئۆچتى. ئۆي جىمجىت بولۇپ قالدى.

بىر چاشقان كامىردىن چىقىپ ئەتراپقا قارىۋەتكەندىن كېيىن كىرسىلدىدى، بۇلۇڭدىكى كامارىدىن چىرايلىق بىر چاشقان چىقتى، ئۇلار شەپە چىقارماي ئۆي ئىچىدە قوغلىشىپ ئويناشقا باشلىدى.

دۆكۆر - دۆكۆر

بۇ ئەبگاھ قېرى هەر يەكشەنبە كۈنى ئېشەكىنى چاپتۇرغىنىچە بىزنىڭ ئىشىك ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتەتتى، هايۋانلارنى ساراڭ ياكى ئوڭ دەپ ئايرىغاننى مەن ئاڭلاپ باقمىغان، ئەمما ئۇنىڭ ئېشىكى بىر ساراڭ ئېشەك، بۇ ئېشەك ئېگىسىنىڭ ئۆزىدەك ساراڭ قىلىپ قويغانىدى.

بوۋاي ئەسەبىيلەرچە چېپىپ كېتىپ بارغان ئېشەكىنىڭ ئۈستىدە بىخارامان ئولتۇرۇپ تەرەپ-تەرەپكە قورقۇپ قاچقان بازارچىلارغا پەرۋا قىلماي ئۆتۈپ كېتەتتى.

ئېشەك كوچىغا چىقىپ قالغان توخۇ، قوي ۋە ئۇششاق بالىلارنى هەرگىز ئامان قويمايتتى.

مېنىڭ دۇنيالىقتا بىرلا بالام بار ئىدى. بۇ كەپسىز بالا دائىملا كوچىغا چىقىۋالاتتى، ئۇ نەچچە قېتىم ئېشەكنىڭ ئايىغىدا يانجىلىپ ئۆلگىلى تاسلا قالدى، شۇنىڭدىن كېيىن مېنى تاغدەك غەم باستى.

مەن بۇ ئېشەككە قانداق تەدبىر قوللىنىشنى بىلەلمەيلا قالدىم. ئۇنىڭغا يېقىنلىشىشتىنمۇ قورقاتتىم.

بوۋاي بازارغا هەر هەپتىدە بىر قېتىم كىرەتتى، ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن بازارغا كىرىدىغانلىقىنى هېچكىم بىلمەيتتى.

بىر يەكشەنبە كۈنى بۇ ئېشەك ئىشىك ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ تۇيۇقسىز توختاپ قالدى، بوۋاي ئەتراپىغا ئالاقزادىلىك بىلەن قاراپ، مېنى كۆردى-دە، سىپايىلىق بىلەن سالام قىلدى، مەن پەرۋا قىلماي تۇرۇۋەردىم. بوۋاي هاسىسىنى شىلتىپ ماڭا هەيۋە قىلدى، غەزەپتىن چىشلىرىنىمۇ غاراسلاپ كەتتى.

تۇيۇقسىز تېنىمگە تىترەك ئولاشتى. مەن هويلىغا قېچىپ كىرىپ، ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن ئۇنىڭغا قورقۇنچ بىلەن قاراپ تۇردۇم.

بوۋاي ئەتراپىدا ئادەم يوقلۇقىغا ئىشەنچ قىلدى بولغاي، يانچۇقىدىن بىر لوپا ئەينەكنى ئېلىپ، ئېشەكىنىڭ دۇمبىسىدىن نېمىنىدۇر ئىزدەشكە باشلىدى، بوۋاينىڭ شادلىقتىن ئېغىزى ئېچىلىپلا قالغانىدى، ئۇ ئۇچلۇق تىرنىقىنى ئېشەكىنىڭ دۇمبىسىدىكى بىر جايغا سانجىدى، ئېشەك چىچاڭشىپ ئەسەبىيلەرچە يۈگۈرۈپ كەتتى.

مەن گۇۋاھ تېپىۋالغانىدەك خۇشال بولۇپ كەتتىم. بىچارە ئېشەك، سەن ئەسلىدە بىر ئوبدانلا مەخلۇق ئىكەنسەن، ئىگەڭ سېنى ساراڭ قىلىپ قويۇپتۇ.

مەن هەر يەكشەنبە كۈنى ئوغلۇمنى هويلىدىكى تۈۋرۈككە باغلاپ قوياتتىم. بۇ، ئۇنىڭ هاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ئىدى. ئەمما ئوغلۇم يەكشەنبە كۈنىدە ئوينىيالمىغاچقا بەكمۇ ئورۇقلاپ كەتتى، مۇشۇنداق بولۇۋەرسە مەن بىرد-بىر ئۇنىڭدىن مەھرۇم بولۇپ قېلىشىم مۇمكىن ئىدى.

مەن بىر كۈنى مال دوختۇرلۇق سومكىسىنى ئېسىپ هېلىقى ئېشەكىنىڭ دۇمبىسىدىكى ئەجەللىك يېرىدىنى بىخوتلاشتۇرۇش ئۈچۈن بوۋاينىڭ ئۆيىگە باردىم. بوۋاي مەندىن ئۆتۈندى:

...دوختۇر، ئېشەكىمنىڭ دۈمبىسىگە بىر تۆشۈك ئېچىپ بەرسىڭىز. لوپا ئەينىكىم چىقىلىپ كەتكەن، بولمىسا سىزگە بۇنداق يېلىنىپ يۈرمەيتتىم، چۈنكى بۇنىڭ دۈمبىسىدىكى كۆزگە ئانچە چېلىقمايدىغان ئىنتايىن كىچىك جاراھەتنى لوپا ئەينەك بىلەن ئاسانلا تېپىۋالاتتىم، سىز ماڭا رەھىم قىلىپ چوڭراق بىر يارا ئېچىپ بېرىڭ.

— مەن دېگەن دوختۇر، ساق ئېشەكنى يېغىر قىلمايمەن.

ئۇ پۈتۈنلەي ئۈمىدسىزلىنىپ ماڭا يېلىنىپ يالۋۇرغىلى تۇردى. مەن ئۇنىڭ يالۋۇرۇشلىرىغا پەرۋا قىلماي يېنىپ چىقتىم. «ئەمدى ئېشەكنى يەنە چاپتۇرغىنىڭنى بىر كۆرەي» دەپ ئويلىدىم ئىچىمدە.

مەن بىر يەكشەنبە ئوغلۇمنى تۇۋرۇككە باغلاپ قويدۇم؛ بىر چاغدا دوكتۇرلىگەن تونۇش ئاۋاز ئاڭلاندى، يۈرىكىم جىغىلدە قىلىپ قالدى. مەن ئىشىك ئالدىغا يۈگۈرۈپ چىقتىم، مېنىڭ بىچارە ئوغلۇم يول ياقىسىدا ھوشسىز يېتىپتۇ، ئەسەبىي ئېشەك چاڭ توزىتىپ يىراقتا كېتىپ بېرىپتۇ. مەن ئوغلۇمنى ئاران ھوشىغا كەلتۈردۈم، ئۇنىڭ يۈرەك سوقۇشى خېلىلا ئاجىزلاپ قاپتۇ.

مەن ئاخىرى بوۋاينىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئۇنىڭ ئېشىكىنى قانداق قىلىپ چىچاڭشىتىپ چاپتۇرۇۋاتقىنىنى سورىدىم.

— ئېشىكىمنى دۈشەنبە كۈنىدىن شەنبە كۈنىگىچە تىنماي ساۋايمەن، ئالتە كۈن ئەنە شۇنداق كالتەك بىلەن دۈمبىلاپ چىقىمەن، 7-كۈنى ئۇ يارا چاپىدۇ، پەقەت بىر كۈنلا چاپىدۇ. ھەپتىنىڭ بىرىنچى كۈنىدىن باشلاپ يەنە دۈمبالاشقا باشلايمەن، يەكشەنبە كۈنىدە بازارغا بارمىسام بولمايدىغانلىقىنى ئۆزىڭىزمۇ بىلىسىز، ھەي، قېرى جېنىم مۇشۇ ئېشەكنى چاپتۇرۇشقا سەرپ بولۇپ تۈگەيدىغان ئوخشايدۇ، — بوۋاي شۇلارنى دېگەچ، كالتەكنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ئېشەكنى دۈمبالاشقا باشلىدى. ئۇ تەپسە تەۋرىمەس بولۇپ قالغان ئېشەك پەرۋاسىز ھالدا بىر خىللا تۇراتتى، ئەمما ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ياش قۇرۇمايتتى.

ئېشەككە ئىچىم ئاغرىدى. «بىچارە مەخلۇق، ساڭا ياشىشىڭ ئۆزى بىر ئازاب ئىكەن» مەن ئۇنى ئازابتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ئۇنىڭ دۈمبىسىگە بىر يېغىر ئېچىپ بېرىشكە رازى بولدۇم، بۇ يېغىر ئۇنى بىر ئايغىچە ئۆلۈم گىردابىغا سۆرەپ كېلەتتى.

مەن ئوغلۇمنى ھويلىدىكى تۇۋرۇككە تۆت قېتىم باغلىدىم. بوۋاي ئېشىكىنى چىچاڭلىتىپ بىزنىڭ ئىشىك ئالدىدىن شادىمان ھالدا تۆت قېتىم ئۆتتى، بەشىنچى ھەپتىسى ئېشەك ئۆلۈپ قالدى. ئوغلۇم ئەمدى بەھۇزۇر ئوينىيالايدىغان بولدى. قەلبىمنى شاد-خۇراملىق چۇلغىدى. مەن ئوغلۇمنى ئەمدىلا كوچىغا چىقىرىۋاي دېگۈچە، يەنە دوكتۇرلىگەن تونۇش ئاۋاز ئاڭلاندى. سىرتقا يۈگۈرۈپ چىقتىم، ھەيرانلىقتىن كۆزلىرىمگە ئىشەنمەي قارىدىم. ھېلىقى بوۋاي كوچىدىن ئەسەبىيلەرچە يۈگۈرۈپ ئۆتۈپ كېتىپ باراتتى، ئۇنىڭ ئاياغ تىۋىشى ئېشىكىنىڭ تىۋىشىغا بەكمۇ ئوخشايتتى. ئۇنىڭ پەيلى بولسا ئېشىكىنىڭكىگە ياماي

ئىدى، «ھېلىمۇ ياخشى ئوغلۇمنى سىرتقا قويۇپ بەرمەپتىمەن» دەپ تەڭرىگە يۈز مىڭ شۈكرى - سانا ئېيتتىم ۋە ئوغلۇمنى يەنە تۈۋرۈككە باغلاپ قويدۇم.

بوۋاي يەكشەنبە ياكى ئادەتتىكى كۈن بولامدۇ كىشىنىڭ خىيالىغا كەلمىگەن كۈنلەردە تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ قالاتتى. ئېشەكنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ چاتاق قىپتىمەن، ئەسلى بۇ بوۋاينى ئېشەك تىزگىنلەپ تۇرغانىكەن، ئېشەك ھايات ۋاقتىدا ئوغلۇم ئالتەكۈن خۇشال - خۇرام ئوينىيالايتتى، ئېشەكنىڭ قەدرى قاتتىق ئۆتتۇلدى. ئەمدى بۇ بوۋاينىڭ كۈنلەرنىڭ بىرىدە كۈتمىگەندە پەيدا بولۇپ، ئوغلۇمنى دەسسىۋېتىشىدىن ئەنسىرەپ، ئوغلۇمنى تۈۋرۈكتىن ئاجرىتالمايدىغان بولدۇم. پەزىدە ئوغلۇم ئەلەمگە چىدىماي ئايىغىنى يەرگە ئۇراتتى، ئۇنىڭ ئايىغىدىن بوۋاينىڭكىگە ئوخشاش دۈكۈرلىگەن ئاۋاز چىقاتتى، مەن دەسلەپتە بۇنىڭغا پەرۋا قىلمىدىم. ئەمما كۈنلەر ئۆتكەنسېرى قورقۇشقا باشلىدىم، بارا - بارا بۇ ئاۋاز قۇلىقىمنىڭ تۈۋىدە تىنماي ئاڭلىنىدىغان بولۇپ قالدى. مەن ئوغلۇم ئۈچۈن ئازابلىناتتىم، ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن ئوغلۇمغا قارايتتىم، ئۇ تۈگىشىپ كېتىۋاتاتتى.

مانا ئەمدى ئېشەكنىڭ قەدرى تېخىمۇ ئۆتتۇلۇشكە باشلىدى. بىر كۈنى دۈكۈرلىگەن ئاۋازنى ئاڭلاپ چۆچۈپ ئويغاندىم. بۇ ئاۋاز ھويلىدىن كېلىۋاتاتتى، يەنە كېلىپ، بۇ بىرلا نەرسىنىڭ ئاۋازى ئەمەس ئىدى. مەن ئىشىكنى ئېچىشقا جۈرئەت قىلالماي يوچۇقتىن مارىلىدىم. ھويلىدا ئوغلۇم، بوۋاي ۋە بىر ئېشەك قاتار تۇرۇپ ئايىغىدىن ئاشۇ خىل ئاۋاز چىقىرىۋاتاتتى، ئۇلار تىنماي دۈكۈرلەيتتى، ئۇلارنىڭ كۆزلىرى مەن ماراپ تۇرغان يوچۇققىلا مەركەزلەشكەنىدى، مەن قورقۇپ كېتىپ، كارىۋاتقا چىقىپ يېتىۋالدىم. دۈكۈرلىگەن ئاۋاز مەڭگۈ داۋاملىشىدىغاندەك قىلاتتى. ئاڭلاش سېزىمىم پۈتۈنلەي زىللىشىپ كەتتى، مەن ئۇيقۇمدىن تامامەن مەھرۇم بولدۇم، كېچە - كېچىلەپ مۇشۇ ئاۋازغا قۇلاق سېلىپ ياتاتتىم، بۇ ئاۋاز پات - پات گۈلدۈرمامىدەك قاراسلاشقا ئۆزگىرىپ، يەنە ئۆز رىتىمىغا چۈشەتتى، ھەر بىر قاراسلىغان ئاۋاز بىلەن تەڭ بىر قېتىمدىن تامغا ئۇسۇۋالاتتىم.

مەن بۈگۈن ئەتىگەندە ئىشىكتىكى يوچۇقنىڭ ئۈچ بولۇپ قالغانلىقىنى، ھەر بىر يوچۇقتىن بىردىن كۆز ماڭا قاراپ تۇرغىنىنى كۆردۈم، بۇ كۆزلەردىن يېشىل، قىزىل، سېرىق نۇرلار چاقنايتتى، مەن بۇلۇڭدا تۈگۈلۈپ ئولتۇردۇم، مېنى نېمە تەقدىر كۈتۈپ تۇرغىنىنى بىلمەيتتىم، دۈكۈرلىگەن ئاۋاز تىنماي ئاڭلىناتتى.

دۈكۈر - دۈكۈر، دۈكۈر - دۈكۈر......

مەن بۇلۇڭغا تېخىمۇ بەكرەك قىستالدىم.

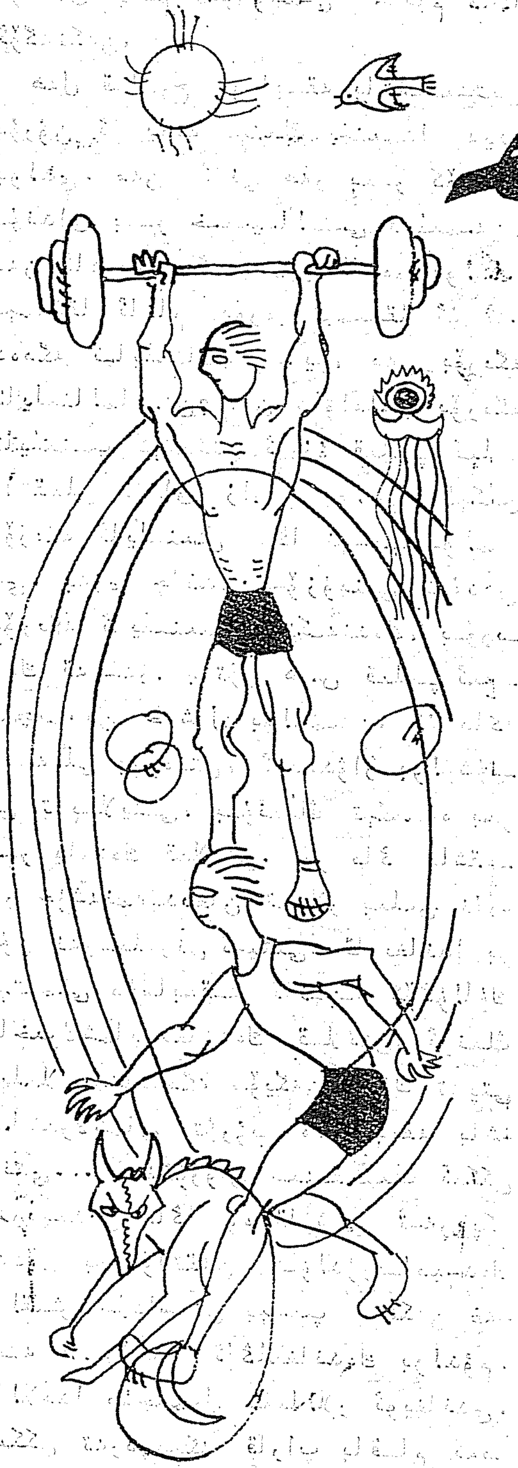

ترنۋەروھ

كۆرەشجان ئۆمەر

تۇغۇلۇشتىن تەنھەرىكەت مەستانىسى بولسام كېرەك، بۇ سىرنى يېشىم بىلەن چوڭايغاندىلا ئاندىن بىلىۋالدىم، ئېغىرلىق كۆتۈرۈش، ئۇزۇنغا يۈگۈرۈش، خەلقئارا چېلىشىش، چاڭغا تېيىلىش، سۇ ئۈزۈش، پاراشۇتتىن سەكرەش، دار ئويۇنى، ئوغلاق تارتىشىش، ئات بەيگىسى ... قاتارلىق تۈرلەرنىڭ قايسىسىدا بولمىسۇن پەۋقۇلئاددە نەتىجە قازىنىپ كېلىۋاتاتتىم. بۇنداق زور شان-شۆھرەت قازىنىشىمنى مېنى تۇغۇپ چوڭ قىلغان، تەربىيىلەپ ياراملىق ئەر قىلغان بۆرە ئانامنىڭ خاسىيىتىدىن كۆرىمەن. ئۇيىل بويى خىلۋەت تاغ-دالىلاردا يەككە يىگانە يۈرىدۇ. گاھى چاغلاردا كىشىلەر ئارىسىدا ئادەم سىياقىدىمۇ ئايان بولىدۇ. مانا، ھېلىلا ئۇ مېنىڭ يېنىمدا پەيدا بولدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدە يېنىپ تۇرغان كۈچلۈك نۇرنى كېچىدىن باشقا چاغلاردا مەندىن بۆلەك بىرەر كىشى كۆرەلمەيدۇ. مەن ئۇنى يىراقتىنلا تونۇۋالالايمەن. ئۇ چۈشىنىكسىز بىر خىل تىلدا سۆزلەيدۇ. كىشىلەر بەزىدە ئۇنى گاچا دېسە، بەزىدە ئەقلىدىن ئازغان شور پېشانە دەيدۇ. ئۇنداق چاغلاردا غەزىپىم قايناپ چىشلىرىمنى چىشلەپ جىم تۇرىمەن.

ئۇنداق جىم تۇرۇشنى ئانام ماڭا ئۆگەتكەن.

ھەل قىلغۇچ مۇسابىقە باشلىنىشتىن بۇرۇن ئۇ يەنە مېنىڭ يېنىمدا پەيدا بولدى. مەن ئۇنى ھەر بىر كۆرسەم مۇنداق بىر خىيالنى قىلىمەن: مەن ئادەممۇ - ئەمەسمۇ؟ ئادەم بولسام نېمىشقا ئانام بۆرە؟ نېمىشقا ئۇ ئادەمگە ئايلىنالايدۇ - يۇ، مەن بۆرىگە ئايلىنالمايمەن؟ مەن داۋاملىق بۆرىگە ئايلىنىپ كېتىشنى ئارزۇ قىلىپ كېلىۋاتقىلى ئۇزاق زامان بولدى. لېكىن بۆرىگە ئايلىنىش ماڭا نېسىپ بولمىدى. بەزى چاغدا ئۆزۈمنى خۇددى بۆرىگە ئايلىنىپ كەتكەندەك، بۆرىدەك قەيسەر، باتۇر ھېس قىلىپ ئىچ - ئىچىمدىن خۇشال بولىمەن. ئۇ ماڭا تەسەللىي بېرەتتى، ئۈمىدۋار بولۇشۇمنى تاپىلايتتى، بىزنىڭ تېگىمىزدە بىر سىر باردەك قىلاتتى. ئۇ ماڭا باشقىلار چۈشەنمەيدىغان تىللار بىلەن نۇرغۇن نەرسىلەرنى ئېيتاتتى. قارىغاندا بۇ قېتىمقى مۇسابىقە ئانچە كۆڭۈللۈك ئاخىرلاشمايدىغاندەك قىلاتتى. ئۇنىڭ ھېلىلا پېشانەمگە سۆيگەن ئۇپۇك تەپتى ئاخىرلاشماي تۇرۇپ مۇسابىقە باشلاندى... يۈگۈرۈش سىزىقىنىڭ ئىككى تەرىپىدىن ماڭا ۋە قارشى تەرەپكە مەدەت بېرىۋاتقان گۈلدۈرمامىدەك ئالقىش ساداسىنى بېسىپ چۈشكەن غەلىتە ئىڭراشنى ئاڭلىغاندەك بولدۇم. كاللامدا مۇجمەل خىياللار ئويغاندى. ئىككى تەرىپىمگە قاراپ باقسام ئەمدىلا قىيام بولۇشقا باشلىغان قۇياش، مەيدان يېنىدىكى تاغلارغا، ئۇزاق ئەسىرلەر بويى ھەمراھ بولۇپ كەلگەن ئۆركۈرلەرگە ئوت چاچرىتىۋاتقانىكەن. يۈرىكىم قارتىلدە قىلىپ قالدى. مەن ئەنە شۇ غاردا تۇغۇلغانىدىم مېنىڭ ئاكام شۇ يەردە تۇراتتى. يۈگۈرگەنچە بېرىپ دەرھال بىرەر تەدبىر قوللانماقچى بولدۇم. لېكىن ئانامنىڭ تاپشۇرۇقى بىلەن يۈگۈرۈشنى داۋاملاشتۇرۇۋەردىم. تۇيۇقسىز، يېقىنىمىز ئىڭراشلارنىڭ ئىچىدىن بوغۇلۇپ يىغلاۋاتقاندەك تەلەپپۇزدا بىراۋنىڭ ساماۋى كىتاب ئوقۇۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغاندەك بولدۇم. مەيداندىكى ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ھەمدۇ سانا ئوقۇغىلى تۇردى، شۇ تاپتا يەر شارى قىزىتىلغان تۆمۈردەك يالقۇن چاچرىتىپ، چاراسلاپ سۇنۇشقا باشلىدى. مەيداندا بىردىنلا قاتتىق جىددىيلىشىش ۋەزىيىتى شەكىللەندى. مەن يۈگۈرۈش سىزىقى ئىچىدە يۈگۈرۈۋەردىم. تۇيۇقسىز بىراۋ:

— ئاۋۇ قېچىپ كېتىۋاتقان ئولىمپىكنى تۇتۇڭلار، ئەگەر ئۇنى ساق تۇتۇۋالساڭلار نۇرغۇن مال - دۇنياغا ئېرىشىسىلەر، — دەپ ۋارقىرىدى. ئارقىدىنلا ھەممە ئادەم تەڭلا:

— ئولىمپىكنى تۇتۇڭلار، ... ئۇ ياققا قاچتى، ... بۇ ياققا قاچتى ... — دەپ چۇقان كۆتۈرۈشتى.

مەن نېمە ئىش يۈز بېرىۋاتقانلىقىنى ئاڭقىرالماي نىشانغا قاراپ يۈگۈرۈۋەردىم. بىر چاغدا ئالدىم تەرەپتىكى ئوت يالقۇنى، ئىس - تۈتەك ئىچىدىن «OLIMFIK» دېگەن خەت:

— مېنى قۇتقۇزۇۋال! — دېگىنىچە ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كەلدى. ئەتراپىمغا قاراپ باقسام مەن بىلەن يۈگۈرگەنلەرنىڭ قارىسىمۇ يوق، كىشىلەرنىڭ

چۈشقان ـ سۈرەتلىرى شۇنچە يىراقتا ئاقىلىنىۋاتاتتى. مەن پۈرسەتنى چىڭ تۇتۇپ ئۇنى دەرھال يۈرىكىمگە يوشۇرۇۋالدىم ـ دە، يۈگۈرۈۋەردىم... ئارقىمدىن ساقچىنىڭ «توختا» دەپ بۇيرۇق قىلىشىغا، ئاپشاركىنىڭ قاۋاشلىرىغا ئوخشاپ كېتىدىغان ساداللار كېلىۋاتتى. مەن خۇددى ئۇنداق بۇيرۇقنى بۇرۇنمۇ، ھازىرمۇ، كەلگۈسىدىمۇ ئاڭلاپ باقمىغاندەك يۈگۈرۈۋەردىم.

تېزلىك ـ ھايات. سائەت ئىستىرېلكىسى كىچىكىدىكىمگە نەيزىدەك يېقىنلاشماقتا ئىدى. تىنجىق ھاۋا، جاندىن ئۆتىدىغان چاڭقاقلىق جېنىمغا زامىن بولىدىغاندەك خىرىس قىلماقتا ئىدى، ئۇسسۇزلۇقتىن لەۋلىرىم چاڭراسلاپ يېرىلىشقا باشلىدى، كۆچەپ يۈگۈرۈۋەردىم. ئالدى تەرىپىمدە ناھايىتى كەڭ كەتكەن بىر تاغ تىزمىسى «ئەجەللىك توشتى» دېگەندەك تەھدىت سالماقتا ئىدى. مەن ئانامنى ئويلىدىم، كۆزلىرىمگە ياش كەلدى. نېمىدىسقىدۇر ئۇغۇلغاندىن تارتىپ تاكى ھازىرغىچە بولغان ئۆمرۈمنىڭ قېچىش، يوشۇرۇنۇش ئىچىدە ئۆتكەنلىكىنى ئويلاپ قاتتىق خورلۇق ھېس قىلدىم. مەن ئانامدىن مەدەت تىلەپ ئۇنىڭغا ئۈنسىز يېلىندىم. ۋۇجۇدۇمدا بۇرۇن ھېس قىلىپ باقمىغان دەرىجىدە بىر خىل كۈچ ـ قۇۋۋەت ھېس قىلىشقا باشلىدىم. مەن ۋەھىمە قاپلاپ كەتكەن ئالدى تەرىپىمگە تىكىلىپ قارىدىم. مەن كۆرۈنۈپ تۇرغان نەرسىنىڭ تاغ ئەمەس، بەلكى قۇرۇق سۆڭەككە ئايلىنىپ بولغان بولسىمۇ تېخىچە ھايات

ئادەملەر ئولتۇراقلاشقان قەدىمىي بىر شەھەر ئىكەنلىكىنى ئەسلىكتە كۆرمەكتە ئىدىم. ئۇلارنىڭ بەزىلىرىنىڭ قوللىرى تۆكۈلۈپ كەتكەن، بەزىلىرىنىڭ پۇتلىرى تىزىدىنچە يوق، بەزىلىرىنىڭ چىشلىرى چۈشۈپ قالغان، بەزىلىرىنىڭ كۆزلىرى قاپقارىغۇ تۆشۈككە ئايلىنىپ قالغانىدى. مەن ھەيران بولدۇم. قورقۇپ ۋارقىرىدىم، تەكىلىپ تاسلاپ قالدىم. ئارقامغا قايتىش ئىمكانىيىتى يوق ئىدى. شۇنداق قىلىپ ئالدىمغا قاراپ يۈگۈرۈۋەردىم. مەن يۈگۈردۈم دەپ ئويلىغان ئىكەنمەن، ئەمەلىيەتتە ئۆزۈمنىڭ بۆرە ئانىسىنىڭ دۈمبىسىدە ئولتۇرغىنىمنى كېچىكىپ ھېس قىلدىم. بىز بۇ دەھشەتلىك شەھەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتۇق، بەدىنىمىزگە ئوت تۇتىشىپ كەتتى. بىردەمدىن كېيىن قاتتىق بىر سىلكىنگىنىمنى ھېس قىلدىم، قارىسام ئانام يوق، ئۆزۈم يۈگۈرۈپ كېتىۋېتىپتىمەن، بىردىنلا ئەتراپ قاراڭغۇلىشىپ بىر ماكدام يىراقلىقتىمۇ كۆرگىلى بولماس بولۇپ كەتتى. تېزلىكىم ئاستىلاپ كېتىۋاتاتتى، ئارقامدىن قوغلاۋاتقانلارمۇ يېقىنلاپ قالغانىدى. مەن نېمە قىلىشىمنى بىلمەي تىتىم. يۈگۈرگەچ تولا ئويلىنىپ ئانامنىڭ تاپشۇرۇقى بويىچە بېشىمغا چاچلىرىم بىلەن تەڭ ئۈنگەن بىر تال كۆپكۆك بۆرە تۈكىنى يۇلۇۋېلىپ قىزىرىپ چوغقا ئايلىنىپ كەتكەن زېمىنغا تاشلىدىم. ئاسمان ـ زېمىننى بىردىنلا شەپقەتسىز دېڭىزغا ئايلىنىپ كەتتى. بۇ سۇنى ئىچسەم ماشىنا ئادەمگە ئايلىنىپ قالىدىغانلىقىمنى بىلەتتىم. ئۇسسۇزلۇقتىن ھېرىپ ھالىمدىن كېتەي

دېدىم... ئاھ سۇ! سۇ ئىچىدىكى سۇ تەشنالىقى، كۆز ئالدىمىدىكى كەچۈرگۈسىز ئۆلۈم.

مەن قاتتىق ئۈمىدسىزلەندىم. تۇيۇقسىز يىراق - يىراقلاردىن بۆرە ئانامنىڭ ھۇۋلىغان يېقىملىق ئاۋازى ئاڭلاندى. يۈرىكىم ئىزىغا چۈشكەندەك بولدى. مەن:

— ئانا! جېنىم ئانا! — دەپ ۋارقىرىدىم. بۇ، ھەل قىلغۇچ مۇسابىقە...

بەدىنى قازاننىڭ كۈيىسىدەك قاپ-قارا، كالپۇكلىرى قېلىن، چىشلىرى كېپەندەك ئاق، كۆزلىرىدىن ۋەھشىيلىكى چىقىپ تۇرىدىغان، بويىغا ھەر بىر تېلى مۇشتۇمچىلىك ئۇرۇق ئۇلۇق تەسۋى ئېسىۋالغان. چاچلىرى قوزىنىڭ تۈكىدەك بۈدرە ھەم قارا، قورساقلىرى باداڭدەك يوغان بىر ئادەم «ياشىسۇن ئىگىدىرلار!» دېگىنىچە ئىغىرلىق كۆتۈرۈش سەھنىسىگە چىقتى. زالنى ئالقىش ساداسى بىر ئالدى. ئۇ ماشىنا چاقىدەك يوغان ئىشتانكىنى قولىغا ئانچە كۈچىمىگەندەكلا ئېلىپ، ئاستا-ئاستا بېشى تەرەپكە كۆتۈرۈپ چىقىۋاتاتتى. ئۇنىڭ چىرايىدىكى ئالامەتلەردىن، تومۇرلىرىنىڭ ئىتتىلىپ كېتىدىغاندەك چىڭقىلىشلىرىدىن ئىشتانكىنىڭ دەرىجىدىن تاشقىرى ئىغىر ئىكەنلىكى بىلىنىپ تۇراتتى. ئىشتانكا ئاستا - ئاستا كۆتۈرۈلۈپ ئۇنىڭ بېشى بىلەن بىر تەكشىلىككە چىققان چاغدا پېيىلىدەك پۈلتىيىپ چىققان كۆزلىرى چاچراپ چىقىپ ھاۋاغا ئۇچۇپ كەتتى. مەيداندىكى ھەممە ئادەم پاتپاراق بولۇپ كەتتى. دوختۇر ماشىنىسىنىڭ تېز قوزغىلىش سىگنالى مەيداندا بىر ھازا ئۆزىنى كۆرسەتتى. بۇ ئاۋازلارنىڭ ئىچىدە قەيەردىندۇر ئاپشاركىنىڭ ئەنسىز قاۋىشىغا ئوخشاش ئاۋازلار كېلىپ تۇراتتى. ئىغىرلىق كۆتۈرۈش نۆۋىتى ماڭا كەلدى. مەن ئەنسىزلىك بىلەن ئەتراپىمغا تەلمۈرۈپ قارىدىم. بۆرە ئانام يۈگۈرگەن پېتى مەيدانغا كىرىپ كەلدى. ھەيران قالدىم، ھېچكىم بىر ئانا بۆرىنىڭ ئۇلار توپىنى ئارىلاپ مېنىڭ يېنىمغا كېلىۋاتقىنىنى كۆرمىگەندەك ئىدى. ئەگەر ئۇلار كۆرگەن بولسا ئۇنداق خاتىرجەم ھالدا مېنىڭ قانچىلىك ئىغىرلىق كۆتۈرەلەيدىغانلىقىمنى تاماشا قىلىش ئۈچۈن ماڭا تەلمۈرۈپ تۇرماي قورقۇشقىنىدىن تىكىۋەتكەن بولاتتى. مەن چاڭقاقلىق ھېس قىلىپ تۇراتتىم. ئۇنىڭ سۈت توشۇپ كەتكەن كۆكسىنى قانغىچە ئىمىۋالدىم. ئۇ مېنى قۇچاغلاپ پېشانەمگە سۆيۈپ قويدى. مەن تېخىمۇ ھەيران بولدۇم. ئانامغا تېخى ھېلىلا يول بوشىتىپ بەرگەنلەرمۇ خۇددى ئۆزلىرى ھېچقاچان بىرسىگە يول بىكارلاپ بەرمىگەندەك، يېنىدىن ھېچنېمە ئۆتمىگەندەك ئىدى. ماڭا قاراپ تۇرغان مىڭلىغان كۆزلەر ئانامنىڭ مېنى ئىمىتكەنلىكىنى، مېنىڭ ئۇنى قۇچاقلىغانلىقىمنى، ئۇنىڭ يۈزلىرىنى يۈزلىرىمگە يېقىپ سۆيگەنلىكىنى كۆرمىگەندەكلا قىلاتتى. ئەجەب ئىش، ئۇلار ئالجىغانمىدۇ؟ ھەممە ئادەم خۇددى مۇزلاپ قالغاندەك بىر نۇقتىغا — پەقەت ماڭىلا قاراپ تۇراتتى. بۇ نېمە گەپتۇ؟ مەن بۇنىڭ تېگىدە بىر سىر بارلىقىنى بىلدىم. بۇ جەريانلار شۇنچە ئۇزۇن داۋاملاشقان بولسىمۇ كىشىلەر

خۇددى ئارىلىقتا بىر سىكۇنتمۇ ئۆتـ-
مىگەندەك ھېس قىلىۋاتقاندەك ئىدى.
مەن مەيدانغا كىرىۋاتقاندا ھېلىقى نىگىر
كىرگەن چاغدىكىدەك ئالقىش سادالار ئاڭ-
لانمىدى. مەن نىگىر تەنھەرىكەتچى
كۆتۈرەلمىگەن ئىشتانگىنى بىر كۆ-
چەپلا يېشىمدىن ئېگىز كۆتۈرگەنىدىم،
تەنتەربىيە مەيدانىدىكى ھەممە تاما-
شىبىندىن يىرتقۇچ ئاپشاركىغا ئايلىنىپ
تەرەپ - تەرەپتىن ماڭا ئېتىلدى. مەن
ئۆزۈمنى قۇتۇلدۇرۇۋالمىسام بولمايتتى،
بۆرە ئانام ئالمىبۇرۇن كېتىپ قال-
غىنىنى بىلىپ بولدۇم. مەن دەرھال
ئۆزۈمنى ئىشىكتىن سىرتقا ئاتتىم. بۇ
يەردىمۇ ئارامچىلىق يوق... ئەتراپ-
تىن قۇياش نۇرىدا كۆيۈپ قارىداپ
كەتكەن، نادانلىقتىن ياسىق چىنىغا ئاي-
لىنىپ كېتەي - كېتەي دەپ قالغان
ئادەملەر چۇرقىراشتى.

— ھەي! ئىمانسىز جەددىت... كېيىمىڭ قې-
نى؟... نا... مەھ... رەم... ھايىسىز...

— ئاكىلار، ئىنىلەر... مەن... مەن...

ئۆزۈمنى چۈشەندۈرۈپ بولغۇچە
ئۇلار ماڭا تىل - ئاھانەت ياغدۇرۇپ
ھەم چالما - كېسەك ئېتىپ يوپۇرۇلۇپ
كەلگىلى تۇردى. مەن ئۇلارنىڭ ئارى-
سىدا بىر نەۋرە تۇغقانلىرىمنى، چوڭ
دادامنى، چوڭ دادامنىڭ چوڭ دادىلى-
رىنى كۆردۈم. بۇ يەردە ساق قالىدى-
غانلىقىمغا كۆزۈم يەتمىدى.

ئاھ، بەندىلەر! ئەلەم بىلەن ئۇلۇق-كى-
چىك تىنىدىم. ئانامنىڭ نېمىشقا بۇلار بى-
لەن بىرگە ياشىماي، بەدەنلىرىنى تۈك
بېسىپ كەتكەنلىكىنى بىلدىم. ئاھ!
ئىسىت، تېگىرنى يەگىنسەم بولغانى-
كەن، باشقا مۇسابىقىلەردە ھەممىنىڭ
ئارقىسىدا قالغان بولسام بوپتىكەن.
مەن ئۇلارنىڭ بەت - بەشىرىسىدىن قورق-
قۇپ كەتتىم. قېچىش، يوشۇرۇنۇش،
بولمىسا...

مەن يېنىمدىلا ئاسمانغا تارتىپ
قويۇلغان ئارقاننىڭ تۇرغانلىقىنى
كۆرۈپ قالدىم. ئەتراپقا شۇنچە تېز-
لىكتە بىر قۇر قاراپ چىقتىم. بىراق
بۆرە ئانامدىن ھېچقانداق شەپە يوق.
مەن بۇ ياشاش ئۈچۈن ھېچقانداق يول
قالمىغان قاغىش تەگكۈر خارابە شە-
ھەردىن ئايرىلىش ئالدىدا ئۇنىڭ بى-
لەن خوشلىشىۋېلىشنى شۇنچە ئارزۇ قى-
لاتتىم. ھەي بوپتىلا، ھېلىمۇ ئانام
مېنىڭ ئۈچۈن ئاز دەرد تارتمىدى.
ھېچكىم بىلەن ھېچكىمنىڭ كارى يوق.
نېمە ئىش قىلسام ئۆزۈم قىلىۋېرىدى-
غان، شەخسىيەتچىل، زوراۋانلىق، كۆ-
رەلمەسلىك، ھەسەت، ئالدامچىلىق، ھەر
خىل رەزىل رامكىلار نەگە بارسا تەييار
تۇزماپىدىغان ئەرشكە چىقىپ كېتىشنى
ئويلىدىم - دە، يېشىل، قىزغۇچ، ئوت
نۇرى يېپىنجاپ تۇرغان ئارقانغا ياپ-
ماشىپ يۇقىرىغا ئۆرلىدىم. مەن قات-
تىق ھەيران بولدۇم، بېشىمغا يېقىن-
لىشىپ قالغان يۇلتۇزلار مېنى يېقى-
نىۋەتمەكچى بولۇپ ئارقاننى سىلكىگى-
لى تۇردى. مەن ئۇلارغا ئەجەبلىنىش،
غەزەپ، يېلىنىش، خاتىرجەملىك ئارى-
لىشىپ كەتكەن گادىرماچ خىياللار بى-
لەن دىققەت قىلىپ قارىدىم، ئۇلار
ئەسلىدە ئوخشىمىغان ياشتىكى بىر
توپ نىگىرلار ئىكەن. مەن ئۇلارنىڭ
ئارىسىدىن پۇتبول پادىشاھى پېلىنى
تونۇۋالدىم. بىراق مەن ئامېرىكا داڭ-
لىق ناخشىچىسى جامىس جېكسوننى

شۇنچە ئاختۇرۇپمۇ تاپالمىدىم. ئۇلار مېنى تىرىك يۇتۇۋەتكۈدەك ئەلپازدا ئىدى. مەن مۇشۇنداق قىيىن ئەھۋالغا قالغاندا داۋاملىق بۆرە ئانامدىن مەدەت تىلەيتتىم. چۈشەنمىگەن نەرسىلەرنى ئۇنىڭدىن سوراۋالاتتىم. بىراق، ئۇ ھازىر يېنىمدا يوق. ئۆز-ئۆزۈمگە سۆزلىگەندەك بۇ زادى نېمە ئىش، دەپ سورىدىم.

ئاجەپ ئىش، شۇنچە ئىزدەپ ئاسماندا، يەردە مېنىڭ ئارىلىقىمدا بۆرە ھىددى پەيدا بولدى. مەن ئانامنىڭ ئادەمدىن بۆرىگە، بۆرىدىن ئادەمگە ئايلىنالايدىغان كارامىتى بولغان بىلەن شۇڭقاردەك قانات چىقىرىپ ئۇچقىنىنى كۆرمىگەن ئىدىم. لېكىن ئەتراپتىن ئۇنىڭ قاراسىنى كۆرگىلى بولمايتتى. بۆرە ھىدى بېشىمنى پىرقىرىتىپ قايدۇرۇپ، ئانىدىن سەزگۈ ئەزالىرىمنى غىدىقلاپ تەپەككۇرۇمنى ئۆتكۈرلەشتۈرۈۋەتتى. مەن پۈتۈن نەرسىنى ياپىقاپ قالدىم. ھېچيەردە ئىنسانغا ئاراملىق يوق ئىكەن. مېنىڭ تېرەمنىڭ كۆك توق ئاق بولغانلىقى بۇ يەردە ئۆزۈمگە دۈشمەن بولۇۋاتاتتى. مەن ھەممىنى چۈشەندىم. چېكىسىز بۇ يەردە نېمە ئۈچۈن يوق ئىككە ئالمىغىنىڭ سىرىنى چۈشەندىم. ئۇ ئۆزىنىڭ ... نېگىزىنىڭ ... تېرىسىنى ... ئۇلارنىڭ ئارقىنىدىن كۆزچەپ سىلاكىنشلەشلىرى تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتتى. مەن ئۇلارغا:

— بولدى قىلىڭلار، ماڭا ئوزۇن بېرىڭلار. مېنىڭ تېرەم ئاق بولغىنى بىلەن قېنىم سىلەرنىڭكىدەك قىزىل، ھەم ئىسسىق، — دەپ ۋارقىرىدىم.

ئۇلار ھەرىكىتىنى توختاتقاندەك ئەمەس ئىدى. مەن يىقىلىپ كېتەي، يىقىلىپ كېتەي دەپ قالغانىدىم. ئۇلار خۇددى يەردە باشقىلارغا يېلىنغاندەك خۇشامەت قىلىشقا توغرا كەلدى. ماڭا نېمە بولۇپ كېتىشتىن قەتئىينەزەر يەرگە قارىغاندا، بۇ يەردە ياشاش بىر قەدەر كۆڭۈللۈك دەپ ئويلىغاچقا:

— بولدى قىلىڭلار! تۇغۇلغان ماكانىم تەڭرىتېغى بىلەن قەسەم قىلاي، مۇسابىقىدىن تويدۇم، — دەپ ۋارقىرىدىم.

قېنىمدىن ياۋايىلىق كەتمىگەن بىر تۈپ مەلئۇنلارمۇ خۇددى مەن ياشىغان يەردىكى كىشىلەردەك گېپىمگە ئىشەنمەي مېنى يىقىتىش ئۈچۈن بولۇشىغا ھەرىكەت قىلىشۋەردى.

تۇيۇقسىز يەتتە قات ئاسماننىڭ ئۈستىگىچە تارتىلغان دار يىقىلدى. مېنىڭ بۇ يەردىن يىقىلغانلىقىمنى سۈنئىي ھەمرا رەسىمگە ئېلىۋالغان بولسا، بۆرە ئانام نېمە بولغانلىقىمدىن خەۋەر تاپار، دەپ بىر ئاز خاتىرجەم بولغاندەك بولدۇم. بىراق بۆرە ئانام ئامېرىكىغا، فرانسىيىگە ياپونىيىگە، يەككە تەكەن رۇس ژېمەنلىغا بارالارمۇ؟!

× ×

مەن يەتتە قات ئاسمان ئۈستىگە تارتىلغان داردىن يىقىلىپ نەچچە يۈز يىل ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ تېخى يەرگە چۈشۈپ بولالمىدىم. ئۆزۈمنىڭ يەرگە ساق-سالامەت چۈشىدىغانلىقىمغا ئىشەنمەيمەن. مەن كۆكتىن يەرگە ئوق تېزلىكىدە چۈشۈۋېتىپ، يۈرىكىمنىڭ ئاق ئىسسىق ئايلىنىپ ئاسمان بوشلۇقىغا تارىلىپ كېتىۋاتقىنىنى كۆردۇم... كائىناتتىكى پۈتكۈل شاۋقۇن

كاللامغا كىرىۋالدىمىكىن، باش سۆڭىكىم چاك-چاك بولۇپ كېتىۋاتقاندەك ئاغرىيتتى. ھېچقانداق نەرسىنى خىيال قىلالمايتتىم...

... ئېسىمگە كېلىپ قارىسام يەرگە چۈشۈپ بولغانىكەنمەن. يەر شارىدىكى قىيا-چىيالار بۇرۇنقىدىنمۇ ئەۋجىگە چىقىپ كېتىپتۇ. بىردىنلا بىراۋنىڭ مۇڭلۇق قىرائىتى بىلەن ئەتراپ قەۋرىستاندەك جىمجىتلىققا چۆمدى. ئەسلىدە ئۇلار مەن ئۆلمەي تۇرۇپ نامىزىمنى چۈشۈرۈۋاتقانىكەن. ئۇلار ماڭا يېزىلغان تەزىيەنامىنى ئوقۇغىلى باشلىغاندا مەن تولۇق ئەسلىمىگە كەلدىم. ئورنۇمدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتكۈم كەلدى. لېكىن، ھەممە ئادەم ئۆلدى دېگەن بىر كىشىنىڭ ئورنىدىن تۇرۇشى ھايات قالغان ئەرۋاھلارنىڭ مەنتىقىسىگە چۈشمىگەنلىكى ئۈچۈن «ھەقىقەتەن ئۆلگەن بولسام كېرەك» دەپ يېتىۋەردىم. مەن ئەسلىدە قېلىن بىر نەرسىگە ئورىلىپ چەمبەرچاس باغلىۋېتىلگەنىكەنمەن، قوپاي دەپ ھەرىكەت قىلىپ قانچە كۈچىگىنىم بىلەن بەرىبىر ئەھمىيەتسىز بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ يەتتىم. تەزىيەنامە ئوقۇلۇشقا باشلىدى «...مەرھۇم ئۆلدى. ئۆلۈم ھەممە كىشىنىڭ بېشىدا بار. ئۇنىڭ تېنى ئۆلگىنى بىلەن روھى بىز بىلەن مەڭگۈ بىللە ياشايدۇ. ئۇنىڭ بىزگە كەلتۈرگەن شان-شۆھرىتى ناھايىتى زور. بىز بۈگۈنكىدىن ئاشۇنداق پەرزەنتلەرنى يەنە تەربىيىلەيدىغانلىقىمىزنى كۆرۈۋالدۇق. بۇ ئاللانىڭ بىز بەندىلەرگە كۆرسەتكەن شاپائىتى... ھەممىڭلار ئۇنىڭ قىلغان گۇناھىنى تىلەپ، جەننەت ئاتا قىلىشىنى تەلەپ قىلغايسىلەر...». مەيداندا بىردىنلا بۆرە ئانامنىڭ ھىدى پەيدا بولدى. بۇ ھىدتا ئاچچىق ئازاب، تېڭىرقاش، بىئاراملىق ئىپادىلىنىپ تۇراتتى. مەن قەبرە بېشىغا ئاپىلارنىڭ، بۆرىلەرنىڭ بۇنداق چاغدا كېلەلمەيدىغانلىقىنى بىلدىم. تەزىيەنامە ئوقۇلۇۋاتاتتى «...مەرھۇم تېخى ياش تۇرۇپلا 100 ئالتۇن مېدال، 70 كۈمۈش مېدال ئېلىپ مىللىتىمىزگە غايەت زور شان-شەرەپ كەلتۈرۈپ بىزنى دۇنياغا تونۇتتى. ئەي مۆمىن بەندىلەر، بىز بۈگۈنلۈكىمىزنى ئويلىماي ئۆز دۇنيالىقىمىزنى ئويلايلى! مەرھۇمنىڭ گۇناھىنى ئاللا ئۆزى مەغپىرەت قىلغاي!...»

ئاستا-ئاستا بىھوش بولۇشقا باشلىدىم. ئۇلارنىڭ مېنى كۆتۈرۈپ يەرلىككە ئەكىرگەنلىكىنى، ئاخىردا يەتتە كەتمەن توپىنى تاشلاپ كۆمۈشكە باشلىغانلىقىنى بىلدىم-دە:

— قېرىنداشلىرىم، مېنى كۆممەڭلار! مەن تېخى تىرىك، شەھەرگە مېنىڭ قىلىپ بېرىدىغان ئىشلىرىم تېخى كۆپ... — دەپ ۋارقىرىدىم. ئاۋازىم بەك چىڭ چىقمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار ئاڭلىدى. بىراق ئۇلار تاشقارقى گۆرگە گۇپپۇلدىتىپ توپا تاشلاپ، مېنىڭ ئاۋازىمنى ئاڭلىماسقا سېلىپ كۆمۈۋېتىپ كېتىپ قېلىشتى. قىسقىسى ئۇلار مېنىڭ يەنە ياشىشىمنى خالىمىدى.

ھەي دۇنيا، مېنى كىم ياراتقان؟!...

ھەرقانچە ھەپىلىشىپمۇ قەبرىدىن چىقالمىدىم. مەن كۆمۈلگەندىن تارتىپ مىڭ دەۋرى، سۆرەلگۈچىلەر دەۋرى، ئومۇرتقىلىقلار دەۋرى... ئارقا-ئارقىدىن

ئېزىز نۇر

«نەگە، زادى نەگە؟!...» مەن ئۆز-ئۆزۈمگە نىدا قىلدىم. جىلغىدىن كېلىۋاتقاندەك ئەكس سادادىن بۆلەك ھېچنەرسە يوق، دۇنيادا پەقەت مەن يالغۇزلا مەۋجۇتتەك... جىمى ئالەم پۈتكۈل كائىنات راستىنلا بىر ئادەمگىلا تاشلىنىپ قالغان؟ ئۇ، مەن بىلەن ئەكس سادا ئوتتۇرىسىدىكى بىر خىل ناشۇدلۇق؟...

جاھاننىڭ ئادىمىزاتسىز، قۇپقۇرۇق بولۇشىغا ئىشەنمەيمەن، ئەمما كۆز ئالدىمدا نامايان بولۇپ تۇرغىنى قۇپقۇرۇق دۇنيا.

مەن بىردىن ئۆزۈمنىڭ ئالەمدىكى بىردىنبىر مەۋجۇدىيەتكە ئايلىنىپ قالغىنىمنى ھېس قىلدىم-دە، قورقۇپ كەتتىم، بىر ئازدىن كېيىن ۋۇجۇدۇمنى ئاستا-ئاستا سىرلىق شادلىق قاپلاشقا باشلىدى.

ھايات پەقەت ئۆلۈم ئارقىلىقلا ئەڭ زور مەزمۇنغا ئېرىشەلەيدۇ، بەخت قورقۇنچىلىق نەرسىمۇ؟ ئۇ، مەۋجۇدىيەتنىڭ پورەك ئاچقان چېچىكى! شۇنىڭدەك ئۆمۈر-ئۆزىنى قۇربان قىلىش ئارقىلىق قىممەتكە ئىگە بولالايدۇ. شۇ سەۋەبلىك ئۆلۈم قۇچىقىدا گۈللىرىم ئېچىلىشىغان ھەم ھاياتىم شۇ قەدەر روشەنلەشكەن. مانا بۇ مەن ياشلىقىمدا ئېرىشكەن ھەقىقەتلەر ئىدى.

مەن تېخى ھېلىلا بىر دۇلاقچى شەمشىرىنى پارقىرىتىپ تۇرۇپ، «كۆزۈڭنى ئويىۋالىمەن» دېگەندە قاتتىق قورقۇپ كەتكەنىدىم. ئەمدى بىلسەم، ئۇ بىر ئەۋلىيا ئىكەن. ئەۋلىيا، قاتىل، دۇنيا. ئۇلار مەندىن، مېنىڭ تومۇر-تومۇرلىرىمدىن ئەڭ ئېپلاس، رەزىل نەرسىلەرنى ئاجرىتىۋالماقچى!

مەن بۇنى كېچىكىپ چۈشەندىم ۋە ياۋايى ئادەملەردەك پۈتۈن كۈچۈم بىلەن چىرقىرىغىنىچە يېرىپ ئۇنىڭ قولىغا ئېسىلىۋالدىم. لېكىن ئۇنىڭ قولىدا شەمشەر يوق، قۇپقۇرۇق، ئاھ، قول،

دىن تىزىلىپ ئۆتۈپ كەتتى. مەن قەبرەم ئىچىدە داۋاملىق بۆرە ئانامنىڭ ماڭا ھەمراھ بولۇۋاتقانلىقىنى، ئۇنىڭ ئاق ئېچىلىدىغان زىرىق دەرىخىگە ئايلىنىپ مېنى بېقىۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇرىمەن. مەن ئۇنىڭ ئەنسىز ھۇۋلاشلىرىنىڭ ئۆزگەرمىگەنلىكىدىن، دۇنيادا قازاننىڭ قۇلىقىنىڭ يەنىلا تۆت، جاھاندىكى قارغىلارنىڭ يەنىلا قارا ئىكەنلىكىگە ئىشىنىچ بىلەن ھۆكۈم قىلىمەن.

ئاھ شەمشەر!... قېتىپ قالغان جەسەت. مەن ئۇنى ئىسسىق ياشلىرىم بىلەن يۇدۇم.

— ماڭا قاراپ ھەسرەتلىنىۋاتقان كىم؟

مەن مەستخۇش بىر خىل نەپەسنىڭ ھۇزۇرىنى سۈرۈۋاتقاندىن كېيىن، بىردىنلا چۈدۈنۈم تۇتۇپ قالدى — بۇ ياشقا كەلگەندىمۇ مېنى ئالداۋاتقان قايسى شەيتان ئۇ؟ — مەن قىزنىڭ يەڭگىلگىنە كۈلگەن ئاۋازىنى ئاڭلىدىم. ھەر كۈنى ئادىتىم بويىچە كوچا دوقمۇشىدا ئولتۇرۇپ: «كۆز ساتىمەن كۆز، كۆز ساتىمەن. ئەرزان كۆز... ئىنساب قىلىپ بولسىمۇ ئېلىپ قويۇڭلار، كۆز، كۆز...» دەپ قارىغۇ كۆزۈمنى بازارغا سېلىپ ئولتۇرىدىغان بولۇپ قالغانىدىم. قىزنىڭ قولى ئەنە شۇ كۆزلىرىمنى سىلىدى. كۆزلىرىمدىكى شىلىمشىق سۇيۇقلۇقنىڭ ئۇنىڭ ئاقانلىرىغا چاپلاشقانلىقىنى سەزدىم.

— مەن سىزنى ھەرگىز ئالدىمايمەن. ئەزبىرايى خۇدا، سىزنى ئالدىسام، ئادەم بالىسى بولماي كېتەي!...

— ياق، سەن مېنى ئالدايسەن. مەندەك گۆرنىڭ ئالدىغىلا يېقىلغان بىر قېرىنى نېمىگە كېرەك قىلىسەن؟ ئەمدى بولسىمۇ ئالدىما. بىلەمسەن، مېنىڭ پۈتۈن ئۆمرۈم ئالدىنىش بىلەن ئۆتكەن!...

— ياق، مەن سىزنى ھەرگىز ئالدىمايمەن، ئەگەر بىزنى...

ئۇ ئېپەكتەك قوللىرى بىلەن بىر تەن، بىر ئىستىخان بولۇپ قالغان تېنىمنى بېرىلىپ سىلايتتى. ئاشۇ قوللار ئۇزۇن زاماندىن دەرد ـ ئەلەم، ئۈمىدسىزلىك قاراڭغۇلۇقىغا كۆمۈلۈپ قالغان ئىستەكلىرىمنى ئويغىتىپ، پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى بەختىيارلىق تۇيغۇسىغا سۆرەپ كىرەتتى. پۈتكۈل تېنىم زەمزەمدە ئېرىپ يېلىكلىرىمگە، تومۇرلىرىمغا باشقىدىن يېلىك، باشقىدىن قان سىرغىپ چۈشكەندەك، چەكسىز راھەتلىنىش ئىلكىدە ئېلىپ كەتتى... قىزنىڭ كۆزلىرىدىن ياشلار توختىماي تۆكۈلەتتى. مېنىڭ كۆزلىرىمدىنمۇ...

بىردىن، قىزنىڭ يۈرىكىمگە قول سالغىنىنى سەزدىم ـ دە، ئەندىكىپ كەتتىم. قىز مەندىنمۇ بەتتەر ئەندىكىش بىلەن ئاغزى ھاڭدەك يوغان ئېچىلغان، كۆزلىرى چەكچەيگەن ھالدا نېمە قىلارىنى بىلمەي تۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ ئۆز ئېغىزىدەك يوغان ئېچىلغان كۆزلىرى شۇنداق سۆزلىمەكتە:

— كۆزىڭىز ماڭا كېرەك. مەن ئالىمەن. ئۇ مەندىن كۈتكەن نەرسىسىگە ئاتىمل بولالايدۇ. مەنمۇ دەل سىزنىڭ شۇ كۆزىڭىز بىلەنلا ھايات ياشالايمەن. بوۋا، ئاڭلاۋاتامسىز، ئۇنى ياتلارغا ھەرگىز بەرگۈچى بولماڭ، مېنىڭ كۆزۈمگە ئالماشتۇرۇپ بېرىڭ!

— ئەمدى ماڭا كۆز كېرەك ئەمەس. مەندە ھېچنەرسە، ھايات ـ مامات چېگرىسىدا تارتىشقۇدەك ھېچنەرسە قالمىدى. قالغىنى پەقەت مۇشۇ كۆز. مەن ئۇنىڭدىن ئايرىلسام، مۇرات ـ مەقسىتىمگە يەتكەن بولىمەن. ئاخىرقى ھېسابتا ئۆلۈم ئۈستىدىن غالىب كېلىپ ھەقىقىي، مەڭگۈلۈك چىن ھاياتقا ئېرىشكەن بولىمەن. قىسقىسى، سىزنىڭكىدەك ئوخشاش ھاياتقا قانمىغان كۆزلەردىن بەكمۇ قورقىمەن.

— مەنمۇ ئۇنىڭدىن يىرگىنىمەن بوۋا، چىنىم بوۋا. ماڭا ئىچىڭىز ئاغرىسۇن، كۆزۈمنى ئالماشتۇرۇپ بېرىڭ، ماڭا ئوخشاش مەسۇمە بىر قىزنى قۇتقۇزۇپ

قالسىڭىز، بەلكىم پەرۋەردىگارىم تەلەپلىرىڭىزنى ئىجاۋەت قىلار.

قىز ھەدەپ يىغلىماقتا ئىدى، يالۋۇراتتى، بۇقۇلداپ يىغلايتتى.

مەن ئەمدى تىترىگىنىمچە قالغاندەك ياكى ياشلىقىمغا قايتقاندەك بولدۇم. مەن راستىنلا ياشىرىپ كېتىۋاتقىنىمنى سەزدىم. «ئاھ، تەڭرى پەلەك، مەن ئەمدى ئۆلۈم ئالدىدىن قايتىپ كەلدىممۇ؟ يەنە داۋاملىق كۈلپەت تارتىشقا رەغدىرىم يوق. سۆيۈملۈك ئەزرائىل، نەدە سەن، مېنى قۇتقاز!...»

مەن ئەسەبىيلىشىپ ئۆز-ئۆزۈمنى كاچاتلايتتىم، بوغاتتىم، ئۈستى-بېشىم تۈگەل قانغا بويالدى.

— مەن سېنى ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، بوغۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىمەن!

مەن قىزنىڭ گېلىنى بولۇشىچە بوغاتتىم. شۇ چاغ قىزنىڭ ئىسسىق تەبەسسۇملىنىۋاتقىنىنى، مېنىڭ بوغۇشلىرىمدىن چەكسىز ھۇزۇرلىنىۋاتقىنىنى بايقاپ قالدىم-دە، قوللىرىمنى شاپپىدە تارتىۋالدىم. چۈنكى، شۇ تاپتا مەن ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتمەستىن ھاياتقا ئۇدۇرۇشۇم، تەلپۈنۈۋاتقان ئۆلۈمىنى بىمەزگىل بەرمەسلىكىم، بەلكى پانىي ئالەمگە تۇتۇپ بېرىپ ئۇزاقراق، پۇخادىن چىققۇدەك ئازابلىنىشنى كېرەكلىكىنى ھېس قىلغانىدىم.

بىراق ئۇ ماڭا ئاۋۋالقىدىنمۇ بەكرەك يېپىشىۋالدى. مەن ئىختىيارسىز ھالدا پۈتۈن كۈچۈم بىلەن ئۇنى نېرى ئىتتىرىۋەتتىم. جىسمىنىڭ قانداقتۇر چوڭقۇر بىر يېرى سىرقىراپ ئاغرىۋاتقاندەك بولدى. ھايال ئۆتمەيلا ئۇ تېنىمدىن ئېرىپ ئاجرالغان مۇزدەك گۆپپىدە يەرگە چۈشۈپ سۇنا يىلىنىپ قالدى...

مەن كوچا دوقمۇشىدىكى قايناق بازارغا كىرىپ سازا قىلىشقا باشلىدىم.

— كۆز ساتىمەن، كۆز...

چار بازارچىلاردىن ھېچكىممۇ خېرىدار بولمىدى، ئادەم دېگەنزى بىرەر رەتمۇ ماڭا نەزەر كۆزىنى سالماي كېتىۋەردى. قارىغاندا، مەن ھاياتلىقتىن مەھرۇم بولغان بولسام كېرەك. راستىنلا شۇنداق بولغىنىدا، مەن ھەقىقىي، چىن ھاياتنى تاپقان بولاتتىم. چۈنكى، ھاياتنىڭ مەۋجۇدىيىتى ئۆلۈمدە، مەن ھاياتتىن ئايرىلىش — ئۆلۈش ئارقىلىق ئۆلمەس، مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشەلەيمەن.

مەن ئاخىرى رايىمدىن قايتتىم — بازاردىكى كىشىلەرنىڭ كۆزۈمنى ئويۇپ ئېلىۋالغىنىدىن ئېلىۋالمىغىنى يەنىلا تۈزۈك ئوخشايدۇ.

سودام ئاقمىغاچ ئەلەم بىلەن بىر يېسىپ، ئىككى يېسىپ باغچىغا باردىم. بۇ يەردە ھېلىقى قىزنى ئۇچراتتىم. ئۇنى كۆرۈپ مېڭەم قېپىدىن بىراقلا چىقىپ كېتىشكە تاس قالدى. چۈنكى، مەن ئۇنىڭدىن مەڭگۈلۈك ئايرىلدىم دەپ ئويلىغانىدىم. ئاھ، ئۇ پەرىشتىمۇ ياكى ئىلاھە؟... تالاي يىللاردىن بۇيان ئۇ قىزنى پەقەت ئەجەللا ئۆز قوينىدا يوشۇرۇپ ساقلاپ كەلگەن. سائادەت! مەن ئۆزۈمگە تالىق ئەڭ ئاداققى ساداقەتكە مۇيەسسەر بولغانىدىم.

بىر ئەسىر ياشاپ ئۆمرۈمدە تۇنجى قېتىم سادىق روھنى كۆردۈم. ئاھ، خۇدا، ئۇ ئەسلىدە ماڭا تەئەللۇق بولۇشى كېرەك ئىدىغۇ؟!... ھايات، قاتمۇقات قارا تۇمانلار چوڭقۇرىدا يېلىنجاۋاتقان چوغ.

— سىز مېنى قۇتقۇزىمەن دەپ ئاۋارە بولماڭ، سىز بولسىڭىزمۇ ھايات قېلىڭ.

ھايات، ئاھ سەن ئاخىرقى ئىڭراش، ئىڭراش!... پۈتكۈل جاھاننى لەرزىگە سېلىپ بار ئاۋازىم بىلەن شۇنداق ۋارقىرىغۇم كەلدى.

ئۇ ئاستا-ئاستا كۆزىنى ئاچتى. ئۇ ئويغانغانىدى. ئادەم ئازاب تۈپەيلى سەكراتقا چۈشۈپ قالغاندىلا چۆچۈپ ئويغىنىدۇ. ۋەھىمە، ئۆلۈم ئۇلىمەس نىجاتكار! بىراق، نېمىشقىدۇر تۇرۇپلا ئۇنىڭ ئويغىنىشىدىن قورقۇپ قالدىم. بەلكىم، ئۇ ئويغىنىپ، تېخىمۇ ئۇزاق ۋە تېخىمۇ دەھشەتلىك ئىڭراشقا مەجبۇر بولار.

قورقۇنچ ئەتراپىمدا مەھلىيالىق ئۇسسۇل ئوينىماقتا. ئىشىنىمەنكى، مەن بۇنىڭلىق بىلەن ئۇنىڭدىن ھەتتا ھەر قانداق ئادەمدىنمۇ ئۇزاق ياشىيالايمەن. شۇغىنىسى، بۇنىڭ ئۆزى تېخىمۇ قورقۇنچلۇق!

— مەن سىزگە ئۆز بەختىمنى سوۋغا قىلىمەن دەپ سىزنى بەختسىز قىلىپ قويۇپتىمەن، مېنى كەچۈرۈڭ. مەن چۆكۈۋاتقان پاراخوت، مېنى قۇتقۇزىمەن دەپ بىھۇدە ئاۋارە بولماڭ!

— سىز كىم، زادى كىم؟ بەلكىم پەرىزات، مېنىڭ پەرىزاتىم. مەن سىزدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قورقىمەن، مېنى تاشلاپ كەتمەڭ، ئاۋۋال مېنى...

مەن ئۆكسۈپ-ئۆكسۈپ يىغلىغانچە ئۇنىڭ ئايىغىغا باش قويدۇم.

— مەن ھېچكىم ئەمەس، ھېچكىم...— ئۇ يەنە ئاللىنېمىلەرنىدۇر دېدى، لېكىن نېمە دېگىنىنى ئاڭقىرالمىدىم.

— ئۇ كىم، زادى كىم؟ ھېچكىم ئەمەس؟!...

مەن خىيالىدىن باش كۆتۈرۈپ ئەتراپىمغا نەزەر سالدىم، ئۆزۈمدىن بۆلەك ھېچكىم يوق. مەن قاراڭغۇ تۈننىڭ ئىچىدىن چىقىپ كېتىش ئۈچۈن ئىتتىك-ئىتتىك قەدەم تاشلاپ ئالغا يۈگۈردۈم.

جېنىمنى ئالىدىغانلىقىم ھەققىدە ۋەدە ئېلىپ ئۆيىدىن قوغلاپ چىقاردىم.

ئەتىسى مەنمۇ ئىدارىگە باردىم. كېيىنكى-پېيىنكىلارنى باشلىقىنىڭ ئالدىغا تاشلاپ، شۇ كۈندىن باشلاپ ئىدارىدىن چىقىپ كەتتىم. يەنە شۇ كۈنى شەھەرنىڭ باشقا يېرى چېتىدىن ئۆي تېپىپ ئانامنى ئېلىپ كۆچۈپ كېتىشكە مەجبۇر بولدۇم. سىرتتىن ئىش تېپىپ ئىشلىدىم. كۈنۈم قەدىر-ئەھۋال ئۆتۈپ تۇردى. لېكىن بىچارە ئانام دېگىنىدەك كۈندىن-كۈنگە ئازىلاپ كەتتى، داۋالاش كار قىلمىدى. يېقىندا ئۆيگە كۆچۈپ كېلىپ بىر-ئىككى ئاي ئۆتمەيلا ۋاپات بولدى. يىغلىدىم، قاقشىدىم، كۆمۈپ قويدۇم. راستىنى ئېيتسام ئانام ۋىجدان ئازابىدىن ئۆلۈپ كەتتى. لېكىن بۇنى مەن قايسى يۈزۈم بىلەن قانۇن ئورگىنىغا، كىمگە ئېيتالايمەن؟ ئاتامنىڭ شان-شەرىپىگە، مېنىڭ كىشىلىك ئىززەت-غۇرۇرۇمغا مۇناسىۋەتلىك بۇ نومۇسلۇق ئىشنى ئاللەمگە يېيىشنى خالىمىدىم. بىر جاھاندا كېرەمگە ئوخشاش يەنە قانچىلىغان ئىككى يۈزلۈك قارا نىيەت مەلئۇنلار پۈرسەتپەرەسلىك بىلەن ھوقۇقىدىن پايدىلىنىپ بىخارامان يۈرۈشۈۋاتىدىغاندۇ-ھە؟!...

دۇنيا شېئىرىيىتىدىكى يېڭى نەمۇنىلەر

ئاناباز

سانجون پېرىس [فرانسىيە]

مۇھەررىردىن: سانجون پېرىس (1975 - 1881) فرانسىيىنىڭ مۇشۇ ئەسىردىكى ئەڭ مۇھىم شائىرلىرىنىڭ بىرى. 1960 - يىلى نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. دۇنيادا سانجون پېرىسنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان، ئۇنىڭ ئۇسلۇبىغا تەقلىد قىلىپ شېئىر يېزىشنى ياخشى كۆرىدىغان شائىرلار بىر مەزگىل ئىنتايىن كۆپىيىپ كەتكەن. ئۇنىڭ نەسرىي شېئىرلىرىدا مۇزىكىلىق رىتىم كۈچلۈك، تىل بەلگىلىرى ۋە تىل مەنىلىرىنىڭ بىر - بىرىگە كىرىشكەندىكى ئۆزگىچە مەنا قاتلىمى ئۇنىڭ شېئىرلىرىنى ئۆزگىچە سىرلىق تىل ئالەمىگە ئايلاندۇرۇپ، شېئىر تىل قۇرۇلمىسىدىكى يېڭىلىقنى بارلىققا كەلتۈرگەن. خۇددى رەسسام رەڭ بوياقلارغا يوشۇرۇنغان ھېسسىياتنى جانلاندۇرغاندەك سانجون پېرىسمۇ تىل قاتلىمىدىن ئۆزىگە خاس سەنئەتنىڭ قۇرۇلمىلارنى قېزىشقا تىرىشقان ۋە بۇ ئارقىلىق دۇنيا شېئىرىيىتىنىڭ تىل قۇرۇلمىسىغا ھەممە ئېتىراپ قىلغان يېڭىلىقنى ئېلىپ كەلگەن. ئۇيغۇر كىتابخانلىرىنىڭ دىققىتىگە ئۇنىڭ ۋەكىللىك ئەسىرى «ئاناباز» (مەنىسى: «ئىنچىگە يۈرۈش») نى سۇندۇق.

ناخشا

مەن تاختىلار ئاستىدا تاي تۇغۇلماقتا ئىدى. كىمدۇر بىرى ئالقىنىمىزغا ئاچچىق ئۇرۇقلارنى قويماقتا. يوچۇن ئادەم. ئۇ ئۆتمەكتە ئىدى. مانا، مەن ئىزدىگەندەك، ئۆزگە ئەقلىملاردىن چىققان ... «يېل دەرەخلىرىنىڭ بۈيۈكى ئاستىدا، ئەي قىزىم، سېنى ئالقىشلايمەن».

× × ×

چۈنكى قۇياش شىر بۇرجىغا كىرمەكتە، يوچۇن ئادەم ئۆلۈكلەر ئاغزىغا يارمىقىنى سالماقتا. يوچۇن. ئۇ كۈلمەكتە ئىدى. بىزگە بىر گىياھتىن سۆز ئاچماقتا. ئاھ! شاماللارنىڭ سوقۇشى ئەقلىملاردا نېمىدېگەن كۆپ! يوللىرىمىز باياشات بولغاي، سۇنايى ماڭا شادلىق ئاتا قىلغاي، قانات ئاشكارىلىقىدىكى چېنىقتۇرۇلغان پەي!... «ئەي روھىم، ئەي سەن بۈيۈك ئايال. سىلەرنىڭ بىزگە يات ئۇسلۇبلىرىڭلار بار ئىدى».

× × ×

مەن تاختىلار ئاستىدا تاي تۇغۇلدى. بۇ ئاچچىق ئۇرۇقلارنى بىر كىشى قوللىرىمىزغا قويدى. يوچۇن ئادەم. ئۇ ئۆتمەكتە ئىدى. مانا، مەن دەرەختە بۈيۈك چۇقان. قىزىللىقلار ۋە گۈللەر، ناخشا ئاممىتى! ئۆيلەردە گۈلدۈرماما ۋە سۇنايلار! ئاھ!

يوللىرىمىزدا نۇرغۇن باياشاتلىق، ئاھ! يىل ھەققىدە نۇرغۇن چۆچەكلەر، بارلىق زېمىن يوللىرىدا يوچۇن ئادەم خالىغانچە يۈرمەكتە!... «يىلدىكى ئەڭ گۈزەل لىباس ئىچرە ئالقىشلايمەن سېنى، ئەي قىزىم».

1

يىلتىزلىنىپ، ئەزىزلىنىپ، ئۈچ چوڭ ئوما پەيتىدە، شەرىئىتىمنى تەسىس قىلغان زېمىن بىلەن مۇبارەكلەندىم.

دېڭىز ۋە قورااللار سەھەردە گۈزەل.

ئاتلىرىمىزغا تاشلاپ قويۇلغان، بادام ئۆتۈنمەس زېمىن بىز ئۈچۈن بۇ چىرىشنى بىلمەس ئاسمان مەرتىۋىسىدە. قۇياش تېخى ئاتالغان ئەمەس، بىراق، كۈچى ئارىمىزدا،

سەھەردە دېڭىز گوياكى روھ تەسەۋۋۇرى.

ئەي سەن كۈچ، قاراڭغۇ يوللىرىمىزدا كۆيلىگەنىدىڭ!...... سەھەرنىڭ پاك قىزىل بېلىقلىرى ئارا، بىخىمىز بولغان چۈش ھەققىدە نېمە بىلىمىز؟

ئاراڭلاردا، يەنە بىر يىل! ئەي ئۇرۇق خوجايىنى، ئەي تۈز خوجايىنى، دۆلەت توغرا مىزاندا! يەنە بىر قىرغاق ئۈستىدىكى ئاۋامنى چاقىرمايمەن، زادى. تاغ ئېتەكلىرىدە مارجان شېكىرىدە قۇرۇلىدىغان شەھەرسىمان بۈيۈك رايونلارغا زادى پىلان سىزمايمەن. بىراق، مېنىڭ ئاراڭلاردا ياشاش پىلانىم بار.

بارلىق شان-شۆھرەت چېدىرلار بوسۇغىدا! كۈچۈم ئاراڭلاردا! تۈز كەبى ساپ پىكىر ئۆزىنىڭ مەۋقەلىرىنى كۈندۈزگە تىكلىمەكتە.

× × ×

... چۈنكى، چۈشۈڭلار شەھىرىگە ئارىلىشىپ يۈرگەن ھالدا ئىدىم، شامال ئىلكىدە تىكسەندىن ياسالغان ئاتەشتەك، ئاراڭلاردا كۆپ تەكرارلانغان، كۆرۈنمەيدىغان، بۇ پاك روھىم ئارىلىشىشنى قاقاس بازارلاردا ئۆچۈرگەن ھالدا ئىدىم.

ئەي سەن كۈچ، پارلاق يوللىرىمىزدا كۆيلىگەنىدىڭ!...

«بارلىق روھ تىغلىرى تۈز لەززىتىدە... رىغبەتكە ئۆلۈك ئېغىزلارنى تۈز بىلەن يالقۇنجىتىمەن!»

«كىمىكى ئۇسسۇزلۇقنى ئۇلۇغلاپ، جەڭچى قالپىقىدا قۇم سۈيىنى ئىچمىسە، روھ مۇناسىۋەتلىرىدە مەندىن تولىمۇ ئاز ئامەتكە ئىگە بولغۇسى»...

(قۇياش تېخى ئاتالغان ئەمەس، بىراق، كۈچى ئارىمىزدا)

ئەي قەۋم، ئەي بارلىق تۇزان ۋە يوسۇنلار كىشىلىرى، بۈيۈك سودا ۋە بوش ۋاقىتلار كىشىلىرى، ئۇشبۇ مەرتىۋىلەرنىڭ ئېسىدە ئەھمىيىتى تۆۋەن ئەي ئاۋام، ئەي جىلغىلار ۋە تۆپىلىكلەر كىشىلىرى، ساھىللىرىمىز ئەجىلىدە بۇ دۇنيانىڭ يۈكسەك قايىملىرىغا خاس كىشىلەر، سىلەر ئۇرۇقلارنى ۋە ئالامەتلەرنى پۇراپ قالغانلار، غەربتە شامال سوقۇشنى ئېتىراپ قىلغانلار، ئەي سىلەر ئىز

چۈشكەن. يەرلەرنىڭ ۋە پەسىللەرنىڭ ئىزىدىن مېڭىپ، تاڭنىڭ كېچىنىڭ شامىلىدا لاگېرلارنى يۇغانلار، ئەي. دۇنيا پوستىدا بۇلاقلارنى ئىزدىگۈچىلەر، ئەي ئىزدىگۈچىلەر، ئۆزگە جايلارغا سەپەر قىلىشقا سەۋەبلەرنى تاپقانلار.

سەھەردە، دۇنيا تۇتۇنىدە ئېگىز ساڭگىلاپ تۇرغان پادىشاھلىقلار ھەمدە ئۆلۈك سۇلار بېشارىتىدە، زېمىن قىرغاقلىرىدىكى سۇرگۇنگاھ ناغرىلىرى قۇملار ئۈستىدە ئەسنەۋاتقان مەڭگۈلۈكنى ئويغىتىۋاتقان چاغدا، بۇندىنمۇ ئارتۇق تۇز سودىسى قىلالمايسىلەر.

× × ×

... پاك لىباس ئىچرە ئاراڭلاردا. شۇنداقلا، يەنە بىر يىل، ئازاڭلاردا.
«دېڭىزلاردا شان-شۆھرىتىم، كۈچۈم ئاراڭلاردا!»

پېشانىمىزگە پۈتۈلگەن تەقدىرلىرىمىز ئۈچۈن ئۆزگە ساھىللاردىن بۇ شامال، دەۋر چاقنىشى مىزانلار-بىلەكلىرىدىن كۆتۈرۈلمەكتە، زامانىنىڭ ئورۇقلىرىنى، ئۇنىڭ كەينىگە يۆتكىگەن ھالدا ......»

مۇزلانغان تۇز چۆللىرىدە ئېسىلىپ قالغان ماتەم تىكىلار! چېكەمنىڭ قەسىدە مۇقىملاشقان نازۇك سەزگۈر نۇقتىسىغا، مەڭگۈلۈك سۇ ئاستى كېمىلىرىنى سۆرەيدىغان پاراخوتلىرىمىزنىڭ لەڭگەرىستانىدا ئەڭ ھوزۇرلۇق بىر ناخشىنى، پۈتۈن خەلقلەرنىڭ بۇ ناخشىسىنى يازىمەن!

2

تونۇشلۇق دىيارلاردا، چىڭقى چۈش پەيتى، چېكەتكىلەر ئارىلاشقان يۇرتلاردا، بۈيۈك سۈكۈنات بولىدۇ.

يۈرمەكتىمەن، ئېگىز تاغ قاپىلىرى ۋە كەسلەنچۈك چۆپى يۇرتلىرىدا يۈرمەكتىمەلەر، ئۇنداق ئۇلۇغلار كىرلىرى قۇرۇتىلىشقا قويۇلىدۇ.

قارامتۇل كۆلرەڭ قۇش لېپىلدىق، كەشتىلەنگەن، خانىش كۆڭلىكىدىن ئۆتىمىز (ئاھ! ئاچچىق-چۈچۈك ئايال بەدىنى كۆڭلەكنىڭ قولتۇقىنى داغلاشقا ئەجەب ئۇستا!)

ئوچۇق رەڭ قۇش لېپىلدىق، كەشتىلەنگەن، خانىش قىزى كۆڭلىكىدىن ئۆتىمىز (ئاھ! كەسلەنچۈك تىلى قولتۇقتىن چۈمۈلە تۇتۇشقا ئەجەب ئۇستا!)

كۈندۈز بىر ئەركەكنىڭ ئايال ۋە ئۇنىڭ قىزى ئۈچۈن ياتقىنىدەك ئۆتمەس، بەلكى.

ئەي ئۆلۈكلەرنىڭ ئۇستا كۈلكىسى، بۇ مېۋىلەر بىزگە سۇيۇلسۇن! ...
نېمە؟! دۇنيادا ياۋۇز قىزىلگۈل كەينىدە نېمەت قالمىدىمۇ؟

دۇنيانىڭ بۇ تەرىپىدىن، سۆسۈن رەڭلىك بۈيۈك رەزىللىك سۇلار ئۈستىدە كېلىدۇ: شامال سوقماقتا. دېڭىز شامىلى... يېپىلغان كىر تىتمىا-تىتمىا تىتىلغان مولىتا پىقىراقتەك ئۇچۇشماقتا......

3

... ئارپا ئورۇشقا كەتمەكتە كىشى. كىمكىنا ئۆزگىرەمدە شىددە تىلەك سۆزلىگەن؟!
مانا بۇ پادىشاھلار، ئىشىكىمدە ئولتۇرۇشار، باش ئەگلىچىنىڭ پادىشاھلار داستىخانىدا.
(ئورۇقلىرىمغا ئېغىز تەگكەيلەر!). مىزانلار ۋە كىرەلەر تەكشۈرگۈچىسى ھەر تۈرلۈك ھاشاراتلار، توپى بىلەن مېۋىلەرغە ئېتىزلىرىدا تۈۋەن چۈشمەكتە.
ساقلىدا پاخال چاچقۇندىلىرى.

كۆزىمىزدىن يوقال! سەندىن ھەيران بولماقتىمىز، ئەي قۇياش! بىزگە مۇشۇنداق يالغان گەپلەرنى قىلدىڭ! ... ئەي سەن پىتنە تارقاتقۇچى، جېدەل چىقارغۇچى! ئەي سەن شەرمەندىلىكلەر ۋە ئاھانەتلەردە غىزالانغۇچى، ئەي سەن ئۇيۇپ تاشلىغۇچى! پارتلىتقۇەت قارچۇقلىرىمنى! ھالاك كۆركەملىكى ئاستىدا قەلبىم خۇشال سايرىماقتا، قىزىشقاچ كۆيلىمەكتە: «ئەي قىرىلىق!» دەريالار ئۆز ئېقىنلىرىدا گويا خوتۇنلار چۇقانلىرىدەك، بۇ دۇنيا قۇربانلىق قويىنىڭ تېرىسىدىن ئارتۇق گۈزەل!

مانا، تاملىرىمىزدىكى بۇ قەغەزلەر تارىخى تولىمۇ كاسكى، چۈشلەردىكىدىنمۇ ئارتۇق پاك سىزغا شۈكرى، ئاڭا شۈكرى، چۈش ئەمەستە چۈنكى ئۇ! روھىمدىن يالغانچىلىق تېشىپ تۇرار، گويا بايان تالانتىدا يېڭىلىك كۈچلۈك دېگىنىز كەبى! مېنى ئۆتكۈز پۇراق قاپلىماقتا. شەيئىلەر ھەقىقىتى ئۈستىدە گۇمان قوپماقتا. ئەگەر كىمكى بۇ يەردە ھەسرىتىدىن شادلانسا، خالايىققا سازايى قىلىنسۇن! مېنىڭچە ئۇ ئۆلتۈرۈلسۇن، بولمىسا بىر ئىسيان يۈز بېرىدۇ.

تېخىمۇ ياخشىراق ئېيتقاندا: بىز سېنى، ئەي بايانچى، سانا قىسمىز پايدىمىزدىن ئاگاھلاندۇرىمىز. بوغۇزلاردىكى ئاچىز دېگىنىزلار شۇنچە قورۇنغان بىرەر قازىنى زادى ئۇچراتمىغان. شاراب ھايا جانلاندۇرغان، قارا چىۋىنگە تولغان ئۇۋىدەك غوڭۇلدار زەربەست يۈرەك كۆتەرگەن ئادەم مۇنداق گەپلەرنى قىلىشقا تەڭشەلمەكتە: «گۈللەر، قىزغۇچ شادلىق: زېمىن رىغبىتىم ئۈچۈن كەڭرى، كىم بۇ ئاخشام زورلۇق بىلەن ئاڭا چەكلەر قويغۇسى؟ ... ھېكمە تكازىنىڭ قەلبىدە زوراۋانلىق، كىم بۇ ئاخشام ئاڭا چەكلەر بېكىتكۈسى؟ ...» پالانىنىڭ ئوغلى پالانى، كەمبەغەل كىشى، چۈشلەر ۋە ئالامەتلەر ھاكىمىيىتىدىن ئۆرلىمەكتە.

تاپانلاردا سېرىق رەڭ پەيدا قىلغان ھالدا، ھەر بىر ئىرىق خەلقلىرى ماكىنىدىغان يوللارنى ئېچىشلار: شاھزادىلەر، ۋەزىرلەر، بادام ئاۋازلىق سەردارلار، ئۇزۇلغۇار ئىشلارنى ۋۇجۇدقا چىقارغانلار، چۈشتە ئۈزنى- بىزنى كۆرگەنلەر ...... خوتۇنلارنىڭ ھايۋانلارغا بولغان مەيلىگە قارشى، مۇللىتاپقاق ئۆز قانۇنلىرىنى بېكىتتى. تىلشۇناس مۇنازىرە ئورنىنى ئوچۇق ھاۋادا تاللىدى. گۈزەل مەخمەلدىن تىكىلگەن يېڭى كىيىمنى كونا دەرەخكە ئاستى سەيپۇڭ. جىنسىي كېسەللىگە گىرىپتار كىشى سۆزلۈك سىزدا كىيىملىرىنى يىزماقتا. ئورۇق كىشىنىڭ ئېغىنى كۆيدۈرۈپ، ئۆز ئورنىدا پۇرايدۇ كېيىمچى، بۇ پۇراق ئاڭا شۇنچە مېزىلىك.

ئارپا ئورۇشقا چىقماقتا كىشى. مېنى كۈچلۈك پۇراق چۇلغىماقتا، «جابال»
دېگەندىن تىنىق بۇ سۇ باشقا دەۋرنىڭ غۇلغۇلىسىنى پەيدا قىلماقتا... پەيىنەك-
باش يېلىنىڭ ئۇزۇن بىر كۈتى، قەدەملىرىمگە كۈچلۈك ئەگىشىپ كەلگەن كىملەر-
كىمنى بىلمەي، چىم ئاستىدا تۆپىنى كۆيلەيمەن.. قۇم، سۆيدۈك ۋە زېمىن تۈزى
ئاستىدا ياتقان مۇردىلاردىن، مانا، قۇشقاچلارغا دېنى بېرىلگەن باشاقسىمان
نەرسە چىقماقتا. روھىم، ئۆلۈم دەرۋازىلىرىدىكى بۈيۈك چۇقاندا تۇنىمەكتە روھىم.

— بىراق، شاھزادىگە ئېيتقىن جىمىقسۇن: تۇلپارنىڭ بۇ باش سۆڭىكى
ئارىمىزدىكى تىغ ئۇچىدا!

4

مانا بۇ دۇنيا پويىزى، ئاڭا نىسبەتەن مەندە پەقەت ياخشى گەپلا بار —
شەھەر ئاساسى. تاش ۋە مىس. تاغدا يانتاق ئاتەشلىرى ئوبۇرنى ۋە سەنەملەر
ئەكتىدەك مايلاشقان بۇ بۈيۈك يېشىل تاشلارنى يالىڭاچ يېرىگىچە يالىقماقتا.
تۆتۈدىمىز تەگكەن دېڭىز يولۇچىسى زېمىننىڭ ئۆز پەللىسىگىچە شەكلىنى ئۆز-
گەرتكەنلىكىنى كۆردى. (دېڭىز ئۈستىدە بۈيۈك چىم يانغىنلىرى ۋە تىرىك سۇ-
لارنى تاغقا سۆرەش ئىشلىرى كۆرۈنمەكتە).

مانا مۇشۇنداق تىكلىنىپ شەھەر، سەھەر پەيتىدە پاك بىر ئىسىمنىڭ لەۋ-
ھەرپلىرى ئاستىغا قويۇلدى. تۆپىلىكلەردىكى چېدىرلار يوقىماقتا! دۇنيا ياش-
لىقىدا بىزدەك يالاڭباش، يالىڭاياق، ياغاچ راۋاقلاردا تۇرغانلارنى نېمە كۈلكىگە قىستايدۇ،
بەلكى بىزنى ئورۇندۇقلىرىمىزدا نېمە كۈلكىگە قىستايدۇ، قىزلار ۋە خېچىرلار
پاراخوتتىن چۈشۈۋاتقان شۇ پەيتتە؟

نېمە دەيمىز، سۈبھىدىن باشلاپ، نىقابلار ئاستىدىكى بۇ پۈتۈن خەلق
ھەقىقەدە؟ — بۇغداي ئىمپورتلىرى! ...... ئاسمانىنىڭ ئاق تاۋۇسى ئاستىدا
تۇساقتىن ئۆتكەن، «ئېلىيون» دېگەن يۈكسەك يەلكەنلەر ئۆلۈك ئېشەك لەيلەپ
قالغان بۇ ئىشسىزلىق ۋاقتىدا توختىماقتا ئىدى. (ئۆز سىنىڭ ھايۋانىي سۆيىدە
يانچىلىپ كەتكەن چېكەتكە رەڭگىدەك ۋە تەقدىرسىز بۇ ئۆلۈك دەريا مەسىلىسىنى
بىر تەرەپ قىلىش — مانا بۇ مەسىلە).

تۆمۈرچىلەر ئۆزگە ساھىلدا بۈيۈك سوغۇق چۇقان ئىچرە ئۆز ئاتەشلىرىگە
خوجا. قاپچا قاسلىرى يېڭى كوچىلاردا ئېتىلىدىغان كۈلپەت ئىدىشلىرىنى بوشات-
ماقتا. ئەي خېچىرلار، ئەي مىس قىلىچ ئاستىدىكى زۇلمەتلىرىمىز. تۈگۈلگەن
ئالقاندىكى قۇياشلىق تۆت باش سۈزۈك ئاسمانغا تىرىك بىر شاخ ئورناتماقتا.
پاناھگاھ قۇرغۇچىلار بىر دەرەخ ئاستىدا تۇرۇشماقتا، يەرلەرنى تاللاش ئۈستىدە
ئويلاشماقتا. قۇرۇلۇش نېمە، غايىسىچۇ، بۇنى ماڭا ئۆگەتتەر ئۇلار: شانلىق
ئالدى كۆرۈنۈش، گاچا ئالدى كۆرۈنۈش، قاتتىق قىزىل توپا راۋاقلار، قاراتاش
كارىدورلىرى، كۈتۈپخانىلار ئۈچۈن سۈزۈك سايە كۆللىرى، دورا- ئوكۇللار قويۇ-
لىدىغان يېڭىچە قۇرۇلۇشلار. ئاندىن كېيىن ئاچقۇچلىرىنى كۆتۈرۈۋالغان يانكىرلار.

كوچىلاردا يالغۇز بىر كىشى، تەگىرىلىرىنىڭ سانىنى چېكىسىگە سىز دۇۋالغاقـ لار ھەققىدە يالغۇز ناخشا ئېيتىشقا باشلىغان ئىدى. (ئەخلەتلىك بىر مەھەللىدە ھاشارەتلەرنىڭ شىرىلداشلىرى داۋاملىق!). ئۆزگە ساھىل كىشىلىرى بىلەن قورغان كېلىشىملىرىمىز، كوزىلاردا بېرىلگەن سۆز، پورت ئىنشالىرى چەۋەندازلىرىنىڭ نېسـ ۋىلىرى، ئۆز ھەقلىرىگە بېلىق ئالغان شاھزادىلەر، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى بۇ يەردە سىلەرگە سۆزلەپ ئولتۇرۇشقا زادى ماجال يوق. (مايىزنىلار ئۆلۈمىدەك ھەسرەتلىك قىزچاق — ئۇلۇغۋار ھۆسنىگە باي ئۈنجى سىڭىل — بىزگە ھالرەڭ يىپەك ئايىغىدا قۇش تەقدىم قىلىشۋاتقا نىدى.)

... تەنھالىقنى دەيمۇ! بۈيۈك دېڭىز قىرشىقچى تۇغقان كۆپكۆك تۇخۇم. سەھەردىكى دېڭىز قولتۇقلىرى ئالتۇن لىمون بىلەن تولغان — ئۇ تۇنۇگۈن بول- غان ئىش! كەتتى قۇشقاچ.

ئەتە تويلار، ۋاراڭ-چۇرۇڭلار، ئەسىرلىك دەرەخلەر تىكىلگەن كوچىلار ھەممە يوللار ئىمدارىسى تاكىدا ئۈلۈك خورما دەرىخىنىڭ بۈيۈك پارچىلىرىنى ۋە بۈيۈك قاناتلار چېقىلغانلىرىنى توشىماقتا... ئەتە تويلار، پورت ھاكىملىرىسا يىلىمى، شەھەرنىڭ چەت رايونلىرىدا مېزىكا — تەڭكەش، بورانىنىڭ ئىللىق باغرىدا شۇدەم بۇ شېرىق شەھەر.

سايىگە تولغان ھەممە ئۇنىڭ قىزلىق شارۋاللىرى دېرىزىلەردە.

... ئۇچىنچى ئاي تولۇنلىقىدا، دۆڭلەر چوققىلىرىدا تۈنىگەنلەر توقۇلمى- لىرىنى يىغىشتۇرماقتا. قىزلاردا كۆيدۇرۇلمەكتە ئايال بەدىنى. بىر كىشى قۇملۇق ئېغىزىغا ئىلگىرىلىمەكتە — ئاتىسىنىڭ كەسپى: ئەينەك قۇتىلار سودىگىرى.

5

يىراق ئىشلارغا ئارىلاش روھىم ئۇچۇن، شەھەرلەردىكى يوزلىگەن ئاتەش- لەرنى كۆچەيتمەكتە ئىتلار ھاۋىشى...

تەنھالىق! قوللانغان ئۇسۇللىرىمىزنى يوچۇن ھەممىلىرىمىز كۆيلىمەكتە ئىدى، ئەمما ئۆيلىرىمىز ئۆزگە سېپىللار يېنىدا ئايلانماقتا:

«بىراۋغا كۆتكىن دېمىدىم ھەرگىز... پاك شەكىلدە ھەممىگىلارغا نەپرەتلىنـ نىمەن... سىلەر بىزدىن خۇلاسىلىغان بۇ ناخشىغا نېمە دەيسىلەر؟!»

ئۆلۈك دېڭىزلارغا ئاپىرىلىدىغان، ئەي تەسەۋۋۇردىن قۇرۇلغان خەلق ئەخمەقلىقى، قەيەردە تاپارسەن كۆزلىرىمىزنى يېزىيار بولغان تۈنىسمان سۇنى؟

تەنھالىق!... دۇنيا قىرغىقىدا يورۇشمەكتە بىر توپ يۇلتۇزلار، كۆنگەن ئۆي سەيياردىسىنى ئاشخانىلاردا ئىستىلا قىلىشماقتا.

بىرلەشكەن ئاسمان شاھلىرى ئۆگزىمىدە ئۇرۇش ئېلىپ بارماقتا، ئۇلار، يۈكسەكلىكلەر خوجايىنلىرى سۈپىتىدە، لاگېرلىرىنى ئۆگزەم ئۈستىگە قۇرۇشماقتا.

كېچە سەلكىنلىرىگە جۆر بولۇپ، يولغا تەنھا چىققاي، چاقچاقچى شاھزادى- لەر ئارا، «بىيالىدە»نىڭ چۇشۇشلىرىدە!......

ئۆلۈك قىزلار قىزىللىقىغا چىمچىت قوشۇلغان روھ! كۆز قاپىقىمىز بىگىز بىلەن تىكىلگەن، كىرپىكلىرىمىز ئاستىدا ئۇلۇغلانسۇن كۆتۈش!.

تىۋۇن ئۆز سۆتىنى تەقدىم قىلماقتا، ئوبدان ھەزەر ئەيلەنسۇن ئۇندىن! بەدخەجىنىڭ لەۋلىرىگە ھەسەل بىرارماق يانداش قويۇلسۇن:

«... ئەي ئايال مېۋىسى، ئەي «سەبا» قىزى!...» كەم مۆتىدىل روھقا يۈز ئۆرۈپ، تۆتىنىڭ ۋابالىق ساپ پۇراقلىرىدىن رىغبەتلىنىپ، چۈش پاتالىيىدە تىنگە قارشى ھالدا پىكىرلىرىمنى يۈكسەلدۈرىمەن، سەھەرنىڭ تەمىسىز پۇرىقىدا ياۋۇز غاز بىلەن بىرگە ماڭىمەن!...

— مانا! دېدەكلەر مەھەللىسىدە يۇلتۇز قاراڭغۇلاشقان ئاشۇ چاغ، يىگىتلارنىڭ قولۇقتا ياز چاقماقتاشلىرىنى قوغلىشىنى بىلگەن بولارمىدۇق؟ «رىۋايەت قىلغانىدەك، ئەي تاڭ...» ئۆلۈك دېڭىزلار ساھىللىرىدا تەرەت!

بىپايان پەسىلدە يالىڭاچ ئۇخلىغانلار زېمىن ئۈستىدە كۆپلەپ قوپۇشماقتا — سەپ-سەپ بولۇپ قوپۇشماقتا، ۋارقىراشماقتا.

نېمىدېگەن بىخوت بۇ دۇنيا!... سېرىق نۇردا كۆزلىرىنى چىمچىقلىتار چال، تىرنىقىنى تىرەپ يەرگە كېرىلمەكتە ئايال، تېنى چاپلاشقاق تاي ئۆزىنىڭ ساقاللىق ئېڭىكىنى كۆزىنى ئويۇۋېلىش تېخى ئېسىگە چۈشمىگەن بالىنىڭ قولىغا قويماقتا......

«تەنھالىق! بىراۋغا زىنھار كۆتكىن دېمىدىم... بۇ يەردىن كېتىمەن ئەگەر خالىسام......» — يىگى ئۇيلىرىدا بېزەلگەن شۇ يوچۇن ئادەم سۈكۈنات يوللىرىدا ئەتراپىغا يەنىلا قوشۇن يىغماقتا: ئۇنىڭ كۆزلىرى شۆلگەيگە تولغان، ئۇندا ئىنسانىي جەۋھەر قالمىدى. زېمىن ئۆزىنىڭ قاناتلىق دانلىرىدا سەپەر قىلماقتا، گويا شائىر ئۆزىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدا سەپەر قىلغانىدەك......

6

مەيىن كەبى رومالارغا ئورالغان ئەتىرلىك قىزلىرىمىز بىلەن بىرگە، بۈيۈك ھەربىي ھۆكۈمەتلىرىمىزدە باتۇرلارچە، قورۇدۇق يۈكسەك جايىدا سائادەت ئوردىسىنى.

مولچىلىق ھەم باياشاتلىق، سائادەت! «مېھنۇن» كەبى كۆيلەشكە قادىر بولسا ئەيىنەك، ئۇندا بىزنىڭ قەدەھلىرىمىز قالغانغا قەدەر......

رەستىلەرنىڭ بۇرجىكىدە، چاقماقلاردىن پۈتۈلگەن ئۆرۈشنى ئېزىقتۇرغىنىمدا، دېدەك قىزلارنىڭ قولىدىكى ئالتۇن تاۋاقلار دۇنيانىڭ چەت جايلىرىدىكى قۇملار ھەسرىتىنى ئورىماقتا ئىدى.

ئاندىن، بولغانىدى غەربتە شامال يىلى، قاراتاشلاردىن قوپۇرۇلغان ئېغىر ئۆگزىلىرىمىزدە قاينام شادلىقىغا تارتىشىپ ماڭغان يەلكەنلەردە تولۇق ئىرادە. گۈزەل زامانغا ماس ئاپەتلەرنى تىغلىرىنىڭ تەرەپلىرى بىلەن ياققان، نۇرلۇق كۆسەيلەر تەرىپىدىن ھۇجۇمغا ئۇچرىغان، دېڭىزسىمان كاللىلىق چەۋەن-

دازلار دېڭىزلارغا يالقۇنلۇق خەۋەرلەرنى يايماقتا:

چوقۇم! ئاۋام ئۈچۈن بىر تارىخ، ئاۋام ئۈچۈن قۇۋۋەت ناخشىسى، گويا، تۈمۈر دەرەختە قاينام ئىتىرىشىدەك!...... ئۆزگە قىرغاقلاردا ئاتا قىلىنغان شەرىئەتلەر، ئەيشى-ئىشرەتلىك خەلقلەر ئارا ئاياللارنىڭ كېلىشىملىرى، قۇياش كىرىزىسى ئاستىدا ئۈچۈق بازاردا سېتىلغان بۈيۈك دىيارلار، گۈللەرنىڭ بايرام ھىدىدا، تىنچلىقپەرۋەر ئېگىز دۆڭلەر ھەم مۇكاپاتقا ئەرزىيدىغان ئىقلىملار...

تۇغۇلۇشىدا بۇنداق چوغنى پۇرىمىغانلار نېمە قىلىدۇ ئارىمىزدا؟

• ئۇلار بىلەن ياشاشتا ياكى بارمۇ ھاياتلىق؟ «يوقلۇق ھەققىدە ھۆكۈم چىقىرىش مېنىڭ ئەمەس، سېنىڭ ئىشىڭ...» بىزدەك ئەنە ئاشۇ يەردە بولغانلارغا كەلسەك، ھەيران قالارلىق ۋەقەلەرگە سەۋەبچى بولدۇق، ئىشلىرىمىزدا كۈچىمىزنىڭ چېكىگە يەتكەندە، شادلىنىمىز ئاراڭلاردا تولىمۇ ئۇلۇغ شادلىق ئىدى:

«تاغ يانتۇلىرىغا جايلاشقان بۇ سۇلالىنى بىلىمەن: غىزا ماددىلىرى چىقىرىدىغان يەردە ھاياجانغا چۆشكەن چەۋەندازلار. سىلەر بېرىپ دەڭلار ئۇلارغا: بىز بىلەن چوڭ بىر خەتەرگە ئۇچرايسىلەر! بىمۇتىدىل سانسىز ئىشلار، كۈچلۈك ھەمدە ھەددىدىن زىيادە ئىرادىلەر، باراڭدىكى بىر ساپاق ئۈزۈمدەك ھېيلىگەر ئادەمنىڭ ھاكىمىيىتى... سىلەر بېرىپ ئويدانراق دەڭلار: ئادەتلىرىمىز زوراۋانلىقتا، ئىسيانكارلىق ئۇرۇقلىرىدىكى مەزمۇت چاققان تۇلپارلىرىمىز ھەمدە كۈندۈز قورقۇنچلۇقى پۇراۋاتقان قالپاقلىرىمىز ... قەپەزلەردە ۋىچىرلاۋاتقان قۇشقاچلاردەك نۇرغۇن ئائىلىلەرنى تۇزىدىغان، ئۆرپ-ئادەتلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغان ھارغىن دىيارلاردا، كۆرىسىلەركى، تۇرمۇش يوللىرىمىزدا، كەڭرى قوتانلارغا خەلقلەرنى يىغقۇچىنى، تامغىلارنى يۇقىرى ئاۋازدا دېكلاماتسىيە قىلغۇچىنى. شەرىئەتلىرىمىز ئاستىدا يىگىرمە خەلق بارلىق تىللاردا سۆزلەشمەكتە ......

«سىلەر زوقۇڭلارنىڭ تارىخىنى بىلىسىلەر: نامرات سەردارلار مەڭگۈلۈك يوللاردا، توپ-توپ بولۇپ كەلگەن قېرىنداشلار يىلىنىڭ پۈتۈن ئەركەك ئاھالىسىنى ھاسا تايانغان تەگرىلىرىگە قوشۇپ بىزگە تاپشۇرماقتا، شىمال قۇملىرىدا يىقىلغان شاھزادىلەر، ئۇلارغا ئەگەشكەن قىزلىرى ئۆزلىرىنىڭ ئىمان ئىشەنچىسى بىلەن بىزنى چۈمكىمەكتە، ــ تەلىيىمگە ئىشەنچىم كامىل ــ دېگەن ئەپەندى......

ياكى توغرىسى، ئۇلارغا، تىنچلىققا ئائىت نەرسىلەر ھەققىدە سۆزلەيسىلەر: باياشاتلىقتا ئىستېلا قىلىنغان يۇرتلاردا، بالاغەتكە يەتكەن ئاياللار بىلەن ئاممىۋى مەيدان پۇرىقى، خورما دەرىخى ئاستىدا ئىشلىتىلگەن، سۈزۈك تامغىلىق سېرىق پۇللار، ھەربىي چىقىملار ــ ئاچچىق دورا-دەرمانلار ئۈستىدە ماڭغان خەلقلەر، دەريالار تۇرىسىمۇ كىشىنى قىزىقتۇرىدىغان بۈيۈك سودىلار، قىزلىرىنىڭ سايىسىدە ئولتۇرغان كۈچلۈك قوشنا سالىمى ھەم ئالتۇن قەغەزلەردە ئالماشتۇرۇلغان رەسىملەر، دوستلۇق كېلىشىملىرى ھەم چېگرىلارنى مۇئەييەنلەشتۈرۈش، دەريا تۇغانلىرى ھەققىدە خەلق بىلەن ئوتتۇرىسىدىكى بىرلىككەر، مۇتەئەسسىپ يۇرتلاردا ھاسىل قىلىنغان باجلار! (ئامبارلار قۇرۇلۇشى، ئېھراملار، ئاتلىق قوشۇنلار

بىنالىرى، — قاتتىق كۆكتاشلار، قىزغۇچ قىرمىت يوللىرى — رەختلەرنى ئالدىرىماي بازارغا سېلىنىش، ھەسسىلەپ ئارىلاشتۇرۇلغان گۈل مۇرابباسى ھەم ئەسكەرلىك ھۇزۇرلىرىدا بىزگە تۇغۇلغان تاي — رەختلەرنى ئالدىرىماي بازارغا سېلىنىش ھەممىدە چۈشلىرىمىز ئەينەكلىرىدە قىلىچلارنى داتلاشتۇرغۇچى دېڭىز، كۆپلىگەن بوش ۋاقىتلارغا ئىگە دىيارلىرىمىز تامان، قىزلىرىمىز تامان، بىز كەچۈرۈنلۈقى، دېڭىز ئىقلىملىرىغا چۈشۈش.

«بۇ تۇيغۇلىرىمىزغا، بىزنى بىر پۈدەش بىلەن ئولتۇراقلاشتۇرغان، ئەتىر چېچىۋالغان ئايالار ......»).

— بىزنىڭ يالغۇز تەقدىر بىلەن قورشالغان بوسۇغىلىرىمىز بەزىدە مانا مۇشۇنداق ھەممە كۈندۈزنىڭ تېزلەشكەن قەدەملىرىدە، دۇنيانىڭ بۇ تولىمۇ كەڭ تەردىپىدە، ھاكىمىيەت بىزنى ھەر ئاخشىمى تاشلاپ كەتكەن يەردە، گۈلچەمبەركەلەرنىڭ تولۇق تەنتەنىسى!

بىراق، كەچقۇرۇن، تەلىيىمىز ۋە تەسەننىمىز پىلانلىرىدا، خوتۇنلىرىمىز قىزلىرىنىڭ قوللىرىدا، سۈسۈنگۈل بىلەن چالما پۈردىقى بىزنى يوقلىماقتا ئىدى.

جىمىققان شامماللار قاقاس دېڭىز قولتۇقلىرىنىڭ چوڭقۇرلۇقلىرىغا ئاستا جايلاشماقتا.

7

چەنتىمىزدە، بۇ سىردىق تۇپراقتا داۋاملىق ئولتۇراقلاشمايمىز...

پادىشاھلىقتىمۇ كەكتاشا ياز بوشلۇق زىياپەتلىرىگە نۇرغۇن كېلىمات قاتلاملىرىنى ئاسماقتا. بىپايان ئۈپۈقلۇق زېمىن كۆل ئاستىدا تاتارغان چوغىنى تۇسقۇنلارسىز دۇمىلاتماقتا.

يوقالماس نەرسىلەر رەڭگىدىكى، ھەسەل ۋە گۈڭگۈرت رەڭگىدىكى پۈتۈنلەي چىملاشقان زېمىن ئۆزگە ئايازنىڭ چىشى بىرلە يالقۇنجىماقتا — بىرلا دەرەخنىڭ يېشىل بۇلۇتىدىن ئاسمان ئۆزىنىڭ سۈسۈن يىلتىز سۈيىنى چىقارماقتا.

تاختا يۈزلۈك يارقىن تاش ماكانى! شامال كىرپىكلىرىدە نە پاك ئۇرۇق. نۇر گويا كى ياغ.

— كىرپىكلەر ئارىسىدىن چوققىلار يېپيېڭىچە تۇتاشتىمەن ھەممە ئاۋاز ئاڭلىغۇچى تاشنى، نۇر ئەۋرىشىدىكى سۆكۈنات ھەرنىسىنى بىلىمەن، چېكەتكىلەر ئاۋازىنىڭ شەمىدە قەلبىم ......

بوغۇزلىنىۋاتقان، مايسا رەڭلىك دوققىلار تىكىلگەن ياۋاش تۆگىلەر، ئۇلارنى كۆكنىڭ زىرائەت ئىنئاملىرى ئاستىدا دۆڭلەر يۈرگۈزمەكتە — تاتارغان يايلاق يېلىنجاشلىرى ئۈستىدە زوۋانسىز يۈرگەي، چۈشلەر تۇتۇنىدە، زېمىننىڭ خەلقلەر ئۆلۈۋاتقان ئەنە شۇ ئۆلۈك توزىقىدا ئاخىرى يېقىلغاي.

بۇ بۈيۈك تىنچ سىزىقلار يىراق ئېھتىماللىق تومۇرلار كۆكىرىشىگە يۈزلەنمەكتە. زېمىن كۆپ نۇقتىلاردا بوران سۈسۈن گۈللىرىنى ۋايىغا يەتكۈزمەكتە؛ مانا بۇ قۇم تۇتۇنى ئۆلۈك دەريالار ماكانىدا ئۆرلىمەكتە، گويا سەپەر قىلىش-

ۋاتقان ئەسىرلەر پارچىلىرىدەك ......

ئۈلۈكلەر ئۈچۈن تولىمۇ تۆۋەن ئاۋازدا، تولىمۇ تۆۋەن ئاۋازدا كۈيلىدۈزدە. كۆپتۈر كىشى قەلبىدە ساپلىق، شۇ كىشىنىڭ سەۋىيىسىنى كۆرۈشكە .روھ ئىنتىلغانىمىدۇر؟ ...... «ساڭا خىتاب قىلماقتىمەن، ئەي روھىم! — ئەي، تۇلپارنىڭ ئەتىرلىك خاتىرىسىگە چۆمگەن روھىم!» دەيدە، قورۇقلۇقتىن بىرقانچە بۈيۈك قۇشقاچلار، غەربكە سەپەر قىلماقتا، دېڭىزدىكى قۇشقاچلىرىمىزنى ئۈستىلىق بىلەن دورىماقتا.

ئەمالار كىيىملىرىگە ئېتىلگەن مۇقەددەس ماكانىدەك، شىددەتلىك تاتارغان ئاسمانىنىڭ شەرقىدە، تېپتىنچ بۇلۇتلار ئاتلىنىشقا تەمشەلمەكتە، سۇناي ۋە ئاقچاشكا چايانلىرى ئۇندا ئايلانماقتا ...... شامال بىزدىن تالىشىۋاتقان ئەي تۇتۇن! پۈتۈن زېمىن ئۈزىنىڭ ھاشارەتلىرىنى يىغىۋېلىشقا ئىنتىزار، زېمىن ئاجايىبلارنى تۇغار ......

چىڭقى چۈش پەيتى، ياۋا ئۈزۈم دەرىخى قەبرىلەر چەكلىرىنى چاقاندا، ھېلىقى كىشى كۆزلىرىنى يۇمۇپ، بېشىنىڭ كەينىنى ئەسىرلەردە قۇرىتىدۇ... ئۈلۈك تۇزان ماكانىدىكى ئەي چۈش چەۋەندازلىرى، ئەي، شامال بىزگە چاچقان كېرەكسىز يوللار! تاپىمىز قەيەردە، دەريالار تويلىرىدا دەريالارنى كۆزەت قىلغان چەكچىلەرنى قەيەردىن تاپىمىز؟

زېمىن ئۈستىدىكى بۈيۈك سەييادە سۇلار چۇقانىدا، بارلىق زېمىن تۈزى چۈشلەردە ئۆرتەنمەكتە. تۇساتتىن، ئاھ! بىزدىن تۇساتتىنلا نېمە كۈتىدۇ بۇ ئاۋازلار؟ ئەينەكلەرسىمان بىر خەلقنى دەريالار مۇسكۇلغا كۆتۈرۈگىلار، كەلگۈسى ئەسىرلەردىمۇ ياشىغاي! مېنىڭ شان-شۆھرىتىم ئۈچۈن تاش تىكلەگىلار، تاش تىكلەگىلار سۈكۈنات ئۈچۈن، يېشىل مىس بەيگىچىلىرى ئۆزلىرىنىڭ بىپايان يوللىرىدا بۇ ماكانلارنى كۆزەت قىلغاي! ...

(بۈيۈك قۇش سايىسى يۈزۈمنى سىلىماقتا.)

8

بايتاللارنى سېتىش توغرىسىدا قانۇنلار، ئازغان قانۇنلار. ھەمدە بىز ئۆزىمىزدۇرمىز. (ئىنسانىيەت رەڭگى.)

سەپەر قىلىۋاتقان بۇ سۇسىمان تۇۋۇرۇكلەر بىزنىڭ رەپىقلىرىمىز، گويا سۇسائەتلىرىدەك يەردە ئاقماقتا؛ ھاشارەتلار بىلەن توزاندىن توقۇلغان ھەمدە ئاجايىب جەۋھەرگە ئىگە تەنتەنىلىك يامغۇر شارقىراشلىرى قۇملاردىكى سەپلىرىمىزنى سىلىق بېجىدەك قوغلىغانىدى.

(ئۇندا يۈرەكلىرىمىز سەۋىيىسىدە كۆپلىگەن ماھىر سۈكۈنات بولغان)!

× × ×

جەريان ئۇنتۇمىسىز بولغانلىقىدىن ئەمەس: ئەھدىلەرسىز ھايۋاناتلار قەدىمىدە (بىخسىمان كۆزلۈك ئەنئەنىۋى تۇلپارلىرىمىز)، روھ زۇلمەتلىرىدىكى

ئۇرغۇن ۋەدىلىك شەيئىلەر — روھ پاسىللىرىدا ئالدىرىمىغان ئۇرغۇن شەيئىلەرنـ تەبىرلەرگە قويۇلغان زېمىن بىلەن تاش تاغلار ئىسسىقىرىقىدىكى ياۋا ئىتتىسمان ئۇلۇغ تارىخلار ...

يەنە بىر نەرسە: بۇ سايىلەر — يەرگە بولغان بۇرچىغا نىسبەتەن ئاپىس‑ مانىنىڭ چاتاق چىقىرىشلىرى......

مۇشۇنداق كىشىلىك ئائىلىلەر ئارا ئەي چەۋەندازلار، ئۇندا ئۆچمەيد‑ لىكلەر گايىدا تورغا يىلاردەك كۆيلىگەندى، سائادەتكە ئاختا بولغان تۈلپار سۆزلەرگە قامچا كۆتۈرىمىزمۇ؟ — ئەي ئىنسان، بۇغداي بىلەن ھېسابلىنىدىغان يۈكۈكنى مىزانغا سال. دىيار — مانا بۇندا مېنىڭ ئەمەس. دۇنيا ماڭا چىمدىن بولغان بۇ ھەرىكەتتىن ئۆزگە نېمە ئاتا قىلدى؟ ...

× × ×

ھەتتا قاقشال دەرەخ ماكانى دېيىلگەن ماكان:

ئېچىرقىغان چاقماق غەربتە بۇ ئىقلىملارنى ماڭا ئايرىپ بەرمەكتە، يىراق ئەڭ بۈيۈك بوش ۋاقىتلار ئۈزۈنلىك ئارقىسىدا، بۈيۈك بىر دىيار‑دا.

ئەسىز چىمدىن، سۈبھى بىلەن ئاتەش ئارقىلىق، رىشتىلەرىمىز ۋە باپ‑ راملارىمىز يىل مېزىلىشىدۇ.

(سەھەردە، قارا قوي قەلبى قۇربانلىقى.)

× × ×

ئەي دۇنيا يوللىرى، تەنھا ئادەم سەندە ماڭىدۇ. زېمىننىڭ بارلىق ئىشارىلىرىگە ھۆكۈمرانلىق.

ئەي سېرىق شامالدىكى سەپەرگار، ئەي روھ تەمى! ... سەن دېگەندەك كەيىپ قىلغۇچى خۇسۇسىيەتلەرگە ئىگە زەھەرلىك ئۆسۈملۈك ياكى ئىپ تاشلانغاي.

× × ×

زوراۋانلىقنىڭ ئۇلۇغ پرىنسىپى خاراكتېرلىرىمىزنى ئەزمەكتە ئىدى.

9

بىز غەربتە سەپەر قىلغان تولىمۇ ئۇزۇن ۋاقىتتىن بۇيان، پانىي شەي‑ ئىيلەردىن نېمە بىلەر ئىدۇق؟ ... ھەممە توسالغۇلاردىن قەدەملىرىمىزدە تۇتۇننىڭ بېشى.

— ياش خوتۇنلار! ئۆزىنى ئۇلار بىلەن ئەتىرلەنگەن ھالدا كۆرۈش يۇرت تەبىئىتىگە ماس كېلىدۇ:

« ... ئۆلۈكلەر تارقىشىدا چۇقان كۆتەرگەن تۇل خوتۇنلار ھەممىدە بۈيۈك ھارارەت زامانلىرى ئارقىلىق سېنى ئاگاھلاندۇرىمەن.

سۈكۈناتنى تەربىيىلەش بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەتتە قىيىنۋاتقانلار ئېگىز‑ لىكلەردە ئولتۇرغان ھالدا، ئوچۇق قىرغاقلار ئارىسىدىكى كۈندۈز شۆھرىتى

ئۈستىدە، قۇملار ئۈستىدە پال ئاچماقتا؛

بىراق ئايالنىڭ بېلىدىكى لەززەت يېتىلمەكتە، چىشلىق جىسىملىرىمىزدا قارا ئۆزۈم خېمىرتۇرۇچىدەك نەرسە، ئۆزىمىز بىلەن بىللە راھەت يوق بىزگە.»

«... چۈشلىرىمىزدىكى يوپۇرماقلار شادلىقى ھەمدە بۈيۈك نىسۋە زامانلىرىدىن ساڭا بىشارەت بېرىمەن.

بۇلاقلارنى بىلىدىغانلار بىز؛ بىلەن بىللە بۇ سۇرگۈنگاھتا؛ بۇلاقلارنى بىلىدىغانلار، بىر ئاخشىمى، قايسى قوللار ئاستىدا، يەللىرىمىز تەكلىرى سىقىلىدىغانلىقىنى، جىسىملىرىمىز ئىچىرقاشقا تولىدىغانلىقىنى بىزگە دەرمۇ؟ (ئايال ئەر بىلەن چىمدا ياتتى، قوپار، ئۈستى - بېشىنى تۈزەشتۈرەر، ئۇنىڭ كۆك قانىتى ئۈستىدە چېكەتكە ئۇچماقتا.)»

«... بۈيۈك ھارارەت زامانلىرى ئارقىلىق سىنى ئاگاھلاندۇرىمەن، شۇنداقلا تۈن، ئىتلار ھاۋشۇشلىرىدا، خوتۇنلار بېلىدىن لەززىتىنى سىرىمەكتە.

بىراق يوچۇن ئادەم تۈز چېدىرىدا، مىۋىلەر بىلەن قىتىقتا قۇتلۇقلىنىپ ياشىماقتا. ئاغزىنى، يۈزىنى، جىنسىي ئەزاسىنى يۇيۇش ئۈچۈن ئاڭا سوغۇق سۇ بېرىلمەكتە.

كېچىدە ئاڭا چوڭ تۇغماس خوتۇنلار بېرىلەر (ھە، كۈندۈزدە تولىمۇ قاراڭغۇ!). لەززىتىنى بەلكى مەندىنمۇ قىزىپ چىقىرار. (ئۇنىڭ خوتۇنلار بىلەن ياشاش ئۇسۇلىنى بىلمەيمەن.)

«... چۈشلىرىمىزدىكى بۇلاقلار شادلىقى ھەمدە بۈيۈك نىسۋە زامانلىرىدىن ساڭا بىشارەت بېرىمەن.

سەن قورام تاشلار ئارىسىدىن ھەسەل ماكان ئاچقانىدەك، نۇردا ئاغزىنى ئاچ، ئەگەر مەندە خاتالىق تېپىلسا قويۇۋېتىلەي! بولمىسا، لەھىمگە باراي، يالىڭاچ باراي، كوزا يېنىدا، لەمپە ئاستىدا، مېنى ئۇزاق كۆرىسەن، سەن قەبرە بۇلۇڭى رەپىقى، دەرەخ ئاستىدا جىمجىت ئولتۇرار — تومۇرلىرىمنىڭ قىزىللىقى... لەمپە ئاستىدىكى بىر ھاجەت ئۈچۈن كارىۋات، كوزىدا يېشىل يۇلتۇز، سۇلتانلىقنىڭ ئاستىدا بولاي! لەمپە ئاستىدا سوغۇق سۇ كوزىسىدىن باشقا دېدەك يوق! (كۈندۈزدىن بۇرۇن يېشىل يۇلتۇزنى ئويغاتماي چىقىپ كېتىشنى بىلمەيمەن، بوسۇغىدا چېكەتكە، ئىتلار ھاۋشىشلىرى زېمىننى قاپلار.)

بۈيۈك نىسۋە زامانلىرىدىن ساڭا بىشارەت بېرىمەن ھەمدە پانى كىرپىكلىرىمىزدىكى كەچقۇرۇن شادلىقىدىن ......

بىراق ھازىر بىز تېخى كۈندۈزدە!».

— چاقناۋاتقان كۈندۈز كەڭلىكىدە تۇرغانىدا، ئۆلۈمىدىنمۇ ئارتۇق پاكىز ئۇلۇغ دىيار بوسۇغىدا، قىزلار سىيمەكتە، ھەم، كىيىملىرى ئىچىدىكى رەڭلىك توقۇلمىنى كۆرسەتمەكتە ئىدى.

10

ئالدى جەلپ قىلارلىق بۈيۈك شىلەپە تاللا. كۆز روھ ئەقلىمىزدىن بىر ئەسىر چېكىنمەكتە. ئوچۇق رەڭلىك بور ئېشىكىدىن يايلاق شەيئىلىرى كۆزگە

چېنىقماقتا: نېمە دېگەن تىرىك شەيئىلەر، نېمە دېگەن ئالاھىدە شەيئىلەر!

بالىلار قەبرىلىرىدە بوغۇزلانغان تايلار، كۆللەردە تۈللار سەددىقىلىرى، ئاجىزلارنى ھۆرمەتلەپ يېشىل قۇشقاچلارنىڭ مەيدانلارغا توپلىنىشلىرى؛ بىز ئاڭلاش ئۈچۈن، كۆرۈش ئۈچۈن، زېمىن ئۈستىدە تۇرغۇن شەيئىلەر، ئارىمىزدا تىرىك شەيئىلەر!

بۈيۈك دەرەخلەرنىڭ تۇغۇلغان كۈنى خاتىرىسىگە ئوچۇق ھاۋادا تويلار تەنتەنىلىرى، كىچىك سائىلىق ھۆرمىتىگە ئاممىۋى كۆڭۈل ئېچىشلار، تولۇق يېۋىلاق قارا ئاشنىڭ مۇقەددەسلەشتۈرۈلۈشى، ئۆلۈك جايلاردا بۇلاقلارنىڭ تېپىلىشى، ياقىلار چۆرىسىدە ئۇزۇن تاياقلارنىڭ چۆرىسىگە ئېسىپ رەختلەرنى قۇتلۇقلاش، تويى كىشىلىرى ئېلانى ئۈچۈن، قۇياشتا بالاغەتكە يەتكەنلەرنىڭ ئەزالىرىنى كېسىش ئۈچۈن، تاملار ئاستىدا، كۈچلۈك ئالقىشلار!

شۇنداقلا، چېكىلمىگەنلىكنىڭ يۇقىرىسىدا ئۆزگە نۇرغۇن نەرسىلەر: شەھەرنىڭ چەت رايونلىرىدا ھايۋاناتلارنىڭ جاراھەت لاتىلىرى، باش كېسەرلەرگە قارشى قوپقان جامائەتلەرنىڭ ئىلگىرىلەشلىرى، قۇدۇق قازغۇچىلار ۋە تۇلپارلارنى ئەكتە قىلغۇچىلار، ئوما شاماللىرىدا ئويلىنىشلار ۋە ئۆزگىرىشلەردە ئارىلارنىڭ ئۈچلىرى بىلەن چۆپلەرنى ھاۋالاندۇرۇش، قىزغۇچ كۆيۈك توپا بىلەن سېپىللارنى ۋە گۆش قورۇتۇشقا بالكون شەكلىدە جايلارنى ۋە مولمىتا پىقاقلارغا ئۆككۈرلەرنى ۋە پورت كاپىتانلىرىغا ئىشخانىلارنى سېلىش؛ مال دوختۇرلۇقىغا ئائىت ھەر نەرسىگە كەگرى مەيدانلار، تاغ ئارىسىغا تۇتاش يوللار ۋە خېچىرچىلار يوللىرىنى ئىسلاھ قىلىشقا قويۇلغانلار؛ ئىسلاھ قىلىنمىغان يەرگە پاناھگاھلار سېلىش؛ كارۋانلار يېتىپ كەلگەن چاغدىكى يېزىقلار ۋە پۇل تېگىشتۈرگۈچىلەر مەھەللىلىرىدىكى كۆزەتچىلەرنى ئىشتىن بوشىتىش؛ پۈرەتما ياغ ئىشلىتىش ئالدىدا، راۋاقلارنىڭ كۆپۈپ تۇرغان نەقىشلىرى ئاستىدىكى شان ـ شەرەپلەر؛ قەرز چەكلىرىنى تۈگىتىشكە قارشى غەۋغا؛ غېرىبلىققا تاشلانغان ھايۋاناتلارنى ۋە توپا ئاستىدىكى ئاق قۇرتلارنى ۋە ئۆلۈمگە بويالغان ماكانلاردىكى يانتاق بىلەن تىككەن ئاتەشلىرىنى قىرىپ تاشلاش؛ ئارپا بىلەن كۈنجۈتتىن گۈزەل نان چىقىرىش؛ ھەممە ھەر يەردە ئىنسانىيەت تۈتۈنى......

ھە! ئىزسىزلىرى ھەم قىلىقلىرى بىلەن ھەر تۈرلۈك كىشىلەر: ھاشاراتلار بىلەن سۇ مېۋىلىرىنى يېگۈچىلەر، كاچاتلار بىلەن بېلىقلارنى كۆتەرگۈچىلەر! دېھقان ۋە ئورمىدىيا تەرگۈچى؛ كېسەللەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئوكۇلى ئۇرغۇچى ۋە تۇز ساتقۇچى جازانىخور ۋە تۆمۈرچى؛ شېكەر، ئاقچا شىكا، ئاق مېتال تەلەڭگىلىرى، بۇلۇڭ چىراغلىرى سودىگەرلىرى؛ تېرىنىدىن كىيىم، ياغاچتىن ئاياغ ھەممە زەيتۇن شەكىللىك تۈگمىلەر ياسىغۇچى؛ تېرىقچىلىققا يەر ئاغدۇرغۇچى؛ ھەممە ئاشۇ بىكار ئادەم: بۈركۈت ئادىمى، نەي ئادىمى، ھەرە ئادىمى: ئۆز ئاۋازىنىڭ ئىنتوناتسىيىسىدىن ھۇزۇر سۈرگەن ئادەم، يېشىل تاش ئۈستىدە تەپەككۇر يۈرگۈزۈشنى ئۆز خىزمىتى دەپ بىلگەن ئادەم، ئۆز ئۆگزىسىدە چىغلارنى كۆيدۈرۈپ لەززەتلەنگەن ئادەم، خۇشبۇي ياپراقلاردىن توپىدا كات ياساپ ياتقان ئادەم، ئېقىن سۇلار كۆللىرى ئۈچۈن يېشىل چاقچۇقلۇق زەسمەلەرنى

ئويلىغان ئىدىم؛ سەپەر قىلغان، قايتا سەپەر قىلىشنى چۈشىگەن، يامغۇرغا
باي يۇرتتا ياشىغان، بىپايان ئويلىغان، ئۇسسۇز قىزلارنى ئويلىغان، قەدەھ-
لەر ئويۇنى ئويلىغان ئىدىم؛ ياكى، ھېساب جەدۋەللىرىنى يەرگە يايغان ئىدىم؛
كىرامىپ ئۆسۈملۈكلىرىدىن پايدىلىنىش ھەققىدە پىلانلارغا ئىگە ئىدىم؛ ئۆلۈك
لاچىننى شاخلاردىن قىلىنغان يوكتەك كەينىدىن سۆرىگەن ئىدىم، (پەي سېتىل-
مىدى، ئەمما سادىقلار ئۇنىدىن بېزەلدى)، بىخ تۇزاقلىرىنى ياغاچ تۇرۇبىلارغا
سۇغۇرۇپ ئالغان ئىدىم (لەززىتىم بۇ سېرىق رەڭدە، دەيدۇ)؛ بۆرىلەرنى، خورما
دەرىخى قۇرتىنى، ئۈزۈملەرنى يەيدىغان ئىدىم؛ ياۋا ئوت تەمىنى ياخشى كۆ-
رىدىغان ئىدىم؛ قىزىلمۇچ چۈشەيدىغان ئىدىم؛ ياكى يەنە، تاشنىڭ يېڭى دەز-
لىرىدىكى كەم ئۇچرايدىغان ئەتىرنى پايلايدىغان، قولىقىغا سەدەپ تىقىۋالغان،
قېتىپ كەتكەن يىلىم چاينايدىغان ئىدىم؛ ئايالنىڭ جىسمىنى ئويلايدىغان ئىش-
قىۋاز ئىدىم؛ قىلىچنىڭ چاقنىشىدا ئۆزىنىڭ روھىنى كۆرىدىغان ئىدىم؛ ھايا-
تىنى ئىلىم - پەنگە، مەشھۇر كىشىلەرنى تەتقىق قىلىشقا ئاتىغان ئىدىم؛ نەس-
ھەتلەردە نېسىۋىلىك ھەممە بۇلاقلارغا نام بېرىدىغان، دەرەخلەر ئاستىدا ئورۇن-
دۇقلار ھازىرلايدىغان، ھېكمەتكارلارغا رەڭلىك يۇڭلارنى تەقدىم قىلىدىغان،
ئاچا يوللارغا ئۇسسۇزلۇق ئۈچۈن، يوغان مىس داسلارنى بېكىتىدىغان ئىدىم؛
يەنە مۇھىمراقى، ھېچ ئىش قىلمايدىغان ئىدىم، گويا ئۆز ھەرىكەتلىرىدىكى
ماۋۇ ياكى ئاۋۇ ئىدىم كەبى ھەممە باشقا نۇرغۇن شەخسلەر كەبى! ئېتىزلار
ئارا قۇشلارنى تېرىۋالىدىغان ھەم ياۋا ئۈزۈمە تىكەنلىرى ئارىسىدىن ئالا-
يېشىل تۇخۇملارنى يىغىدىغانلار، تۇلپارلىرىدىن چۈشۈپ، چەت رايونلار دەرۋا-
زىسىغا ئويۇلىدىغان تۇتۇق كۆك تاشنى، ھېقىقنى ۋە باشقا نەرسىلەرنى يىغى-
دىغانلار (قۇتىلار، بۇرۇنغا سېلىپ چۈشكۈرىدىغان نەرسىلەر، مىتال قىسقۇچلار
ۋە پالەچلەر قولىدىن دومىلاپ كەتكەن ساقىللار شەكلىدە)، ئۇنچە - مارجان قۇتى-
لىرىنى ئوچۇق ھاۋادا ئىسسىقتىرىپ تۇرۇپ بوياۋاتقانلار، پىل چىشىدىن ھاسا
تۇتقان ئىدىم، ھىندىستان قومۇشىدىن ياسالغان ئورۇندۇققا ئىگە ئىدىم، قىز
قوللىرىدا بېزەلگەن ناسىك ھەممە مايمۇن باغلاشقا نەيزىسىنى بوسۇغىسا سان-
جىپ قويغان سەپتىن قايتقان جەڭچى ... ھە! ئۇ سۇللىرى ھەم قىلمىقلىرى بىلەن
ھەر تۈرلۈك كىشىلەر ھەممە توساتتىن! ھەر تەرەپتىن ھەر مەسىلىدە ئۆزىنىڭ
ئالدى ئىگەنلىكىنى جاكارلاپ، كەچكى كىيىملىرى بىلەن، پىستىق دەرىخى ئاس-
تىدا ئولتۇرغان رىۋايەتچى پەيدا بولماقتا ......

ئەي ئايان قىلغۇچى نەسەپكار! ئادەملەر ۋە نەسەبلەرنىڭ تارىخلىرى
قانچە؟ — بىلەرمەنلەرنىڭ داستىخانلىرىدا، بىز ئاڭلىغاندەك، ھايات ئۆلۈكنىڭ
دىلى ئەسىر قىلىنغاي، ئەگەر ئۇنىڭ سايىسىدا ھەر نېمىنى ھەم ئۇنىڭ دەۋ-
رىنىڭ ئالاھىدىلىكىنى بايقىمىغان بولسام: كىتابلار ۋە يىلنامىلەرنى ساقلاش
ئۆيلىرى، ئاسترونوم خەزىنىلىرى ھەم دەپنە قىلىنىدىغان ئورۇن ھۆسنى، خورما
دەرىخى ئاستىدا، مادا ئېشەك بىلەن ئۈچ ئاق مېكىيان ئورۇنلاشقان ناھايىتى
قەدىمي ھەيكەللەر — كۆزگە چېلىقىپ تۇرىدىغان ئويۇن مەيدانى كەينىدە، يول
ئۈستىدە نۇرغۇن پىنھان شەيئىلەر: مەن چۈشەنمەيدىغان رىۋايەتلەر ئۈستىگە

قۇرۇلغان لاگېرلار، دۆڭلەردىكى خەلقلەرنىڭ پاھىشىلىرى ھەم دەريالاردىن پىلاس-
تىك قاپاقلار بىلەن ئۆتتۈش، ئەھدىلەر مەكتۇپلىرىنى كۆتۈرگەن چەۋەندازلار،
تەكلەردىكى يوشۇرۇنالغۇ، ئاچاللار چوڭقۇرلۇقلىرىدىكى بۇلاقچىلار پىلانلىرى
ھەم ئايالغا باسقۇنچىلىق قىلىش، ئۈچۈن ئىتتىزلاردىكى ھىيلىلەر، كېلىشىش-
لەر ۋە سۇيىقەستلەر، بالىلارنىڭ كۆزلىرى ئالدىدا ئورمانلىدىكى ھايۋاناتلارنىڭ
بىر - بىرىگە ھىنىشلىرى، بۇقىلار ئېچىدىلىرىنىڭ تىرەن يېرىدە پەيغەمبەرلەرنىڭ
كېسەلدىن كېيىنكى دەم ئېلىشى، دەرەخ ئاستىدا ئىككى كىشىنىڭ تىمتاس
سۆھبەتلىرى ......

بىراق يەر ئۈستىدىكى كىشىلەر پائالىيەتلىرىدىن باشقا، يەنە، سەپەر
قىلىۋاتقان ئىشارەتلەر تۇرغۇن، سەپەر قىلىۋاتقان ئۇرۇقلار تۇرغۇن، ھەمىدە
گۈزەل ۋاقىتنىڭ خېمىرى ئاستىدا، زېمىننىڭ ئۇلۇغ تىنىشىدا، ئورمىنىڭ
پۈتكۈل پېيىي! ......

ھەتتا، چىشى يۇلتۇز تۇرغان كەچقۇرۇن لەھزىسىگىچە، ئاسمان يۈكسەك-
لىكلىرىدە ئىگىلەنگەن پاك نەرسە مەۋجۇت ......

ئەي تېرىلغان چۆش تۆپىرىقى! كىم ئۇ قۇرۇلۇش ھەققىدە سۆزلەۋاتقان-
بىپايان مۇساپىلەرگە پارچىلانغان زېمىننى كۆردۈم، شۇنداقلا ئويۇم دېگىنىز-
چىدىن زادى غەپلەتتە ئەمەس.

ناخشا

تۇلپاردىم كەپتەرلەرگە تولغان دەرەخ ئاستىدا تۇرماقتا، پاك ئىسسىقىرىتىدە-
مەن، ھەتتا، بارلىق بۇ دەريالارنى تۆز قىرغاقلىرىغا ۋاپا قىلدۇرۇشقا قادىر
ھېچقانداق ۋەدىلەر يوق. (سەھەردىكى تىرىك ياپراقلار شان ئوبرازىدا) ...

× × ×

ھەمدە بۇ، ئاشۇ كىشى پەرىشان بولمايدۇ دېگەنلىك ئەمەس، بەلكى ئۇ،
سۇبھىدىن بۇرۇن ئورنىدىن تۇرۇپ، ئېگىزكىنى ئادالقلى يۇلتۇزغا تىرەپ، بىر
قەدىمىي دەرەخ بىلەن سۆھبەتلىشىپ مەزمۇت ئولتۇرغاندا، تېخى ناشتا قىلماي
تۇرۇپ، ئاسمان چوڭقۇرلۇقلىرىدا، لەززەت ئارىلاش ئۇلۇغ سۈزۈك نەرسى-
لەرنى كۆردى، ......

× × ×

تۇلپاردىم بۇقۇلداپ سايراۋاتقان دەرەخ ئاستىدا تۇرماقتا، شۇنچە پاك
ئىسسىقرىتىمەن ... بۇ كۈندۈزنى زادى كۆرمىگەنلەرگە، ئەگەر ئۇلار ئۆلمىدىغان
بولسا، تىنچلىق نېسىپ بولغاي. بىراق، مانا، شائىر قېرىندىشىمىدىن ئۇچۇر-
لار. ئۇمۇ يەنە ساپ نەسىرلەرنى يېزىپتۇ. بەزىلەر ئۇنى ئوقۇپ چىقىشتى.

ئەخمەتجان ئوسمان تەرجىمىسى

(ئەرەبچە، سان جۇنپىڭ دىنىڭ «سورگۇنگاھ ۋە باشقا شېئىرلار» ناملىق شېئىرلار توپلىمىدىن).

ئەمالار

(ھېكايە)

زۇلپىيە

ئۇنىڭ بىردىنلا جۈدۈنى تۇتتى. ئۇدۇلىدا ئولتۇرغان، كۆزىگە قارا كۆزەينەك تاقىۋالغان، قارا چاچ، كىيىملىشكەن يىگىت ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ ئولتۇراتتى. باشتا مېنى بىرەرسىگە ئوخشىتىپ قالغان بولسا كېرەك دەپ ئويلىدى ۋە ئېرەن قىلمىدى. لېكىن يىگىت كۆزىنى ئۇنىڭدىن ھېچ يۆتكەيدىغاندەك قىلمايتتى. يېنىدىكى پوزۇر كىيىنىۋالغان قىزغا بولسا قاراپمۇ قويمايتتى. «ئۇ مېنىڭ بىرەر ئىشىمنى بىلىپ قالغان بولغىيمىدى-يا؟ توغرا، چوقۇم شۇنداق گەپ، بولمىسا پاقا تەشكەن سويىمدەك ماڭا بېزدىرىپ قاراۋېرىدىغانغا مەن يا نازىنىن قىز بولمىسام. ئىسىت، باشقا ئاپتوبۇسقا چىقساممۇ بولغانىكەن».

ئايال ئېغىر ئۇھ تارتقىنىچە يېنىدا ئۆزىگە چاپلىشىپ دېگۈدەك ھېچنېمىدىن خەۋەرسىز مۈگدەپ ئولتۇرغان ساقاللىق ئادەمنىڭ قارا سومكىسىغا قاراپ قويدى.

«ۋاي خۇدايىم، مەندەك ئىككى بالىنىڭ ئانىسى بولۇپ قالغان خوتۇنغا ئالا كۆڭۈللۈك قىلغىچە يېنىدىكى سەتەڭنىڭ پېيىگە چۈشسىچۇ ماۋۇ دەلدۈش». ئايالنىڭ بىردىنلا يىگىتكە ئۆچمەنلىكى قوزغالدى. خەپ توختا، ئەدىپىڭنى بىر بەرمىسەم!...

ئاپتوبۇس بېكەتكە كېلىپ توختىدى. يىگىت ئورنىدىن تۇرۇشىغا يېنىدا ئولتۇرغان ھېلىقى قىز ئۇنى قولتۇقلىۋالدى. ئايال قەستاكچىلىقتىن پايدىلىنىپ ئېگىز پاشنىلىق تۇپلىيى بىلەن يىگىتنىڭ پۇتىغا كۈچەپ دەسسىدى.

— ۋاي... ۋاي... — يىگىت ئازابتىن ئىڭرىغىنىچە سەنتۈرۈلۈپ كەتتى ۋە نېمىندۇر تۇتىۋالماقچى بولغاندەك بىر قولىنى ھېلىقى ئايالنىڭ مۈرىسىگە قويىۋالدى.

— ھو نومۇسسىز لۈكچەك! كۆپكۆندۈزدە قىلىۋاتقان قىلىقىغا قاراڭ... قولۇڭنى يېنىڭدىكى ماۋۇ بىرنېمەڭگە ئۇزات!

— ئاچا، خاپا بولمىسىلا، — دېدى يىگىتنى قولتۇقلىۋالغان قىز.

— نېمىشقا خاپا بولمىغۇدەكمەن؟ سىلەرمۇ كۆرگەنسىلەر خالايىق، ئۇنىڭ ئاچىسىدەك ئايال تۇرسام نومۇس قىلماي ئاپتوبۇسقا چىقىشىمىزدىلا قاش-كۆزىنى ئوينىتىپ يۈردى، بوپتۇ دەپ دەردىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ تۇرسام ئەمدى كېلىپ بوينۇمغا ئېسىلىپ يۈرمەمدۇ...

— راستتىنلا شۇنداق ئىش بولدىمۇ؟

— ئەجەب بىز سەزمەپتۇقا...

— مانا مەن ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم، — دېدى بىردىنلا ئايالنىڭ يېنىدا مۈگدەپ ئولتۇرغان ساقاللىق ئادەم:

ئورنىدىن تۇرۇپ، — ئۇ مۇشۇ ئايالغا قاراپلا ئولتۇردى.

— ئانىسىدەك ئادەمگە شۇنداقمۇ ھۆرمەتسىزلىك قىلغان بارمۇ؟

— تازا بىر ئەدەپلەپ قويۇش لازىمكەن بۇنى!

ھېلىقى ساقاللىق ئادەم باشچىلىقىدا بىر نەچچەيلەن يىگىتكە دىۋەيلەپ كېلىشكە باشلىدى.

— توختاڭلار، — دېدى يىگىتنى قولتۇقلاپ تۇرغان قىز قاتتىق ئاۋازدا، — بىگۇناھ ئادەمگە ئۇۋال قىلماڭلار، مانا كۆرۈۋېلىڭلار! — قىز شۇنداق دەپلا يىگىتنىڭ كۆزەينىكىنى ئېلىۋەتتى. يىگىتنىڭ ھەر ئىككىلا كۆزى ئورنىدا مەرمەرچىلىك تۆشۈك ئېچىقلىق بولۇپ، ھېچ نېمىنى كۆرەلمەيتتى. ئاپتوبۇستىكىلەر بىر ھازا ئۈنسىز تۇرۇپ قېلىشتى. كىچىك بىر بالا قىزنىڭ يىگىتنى ئاپتوبۇستىن چۈشۈرۈشىگە ياردەملەشتى. دەل شۇ پەيتتە ساقاللىق ئادەمنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى ئاڭلاندى:

— خالايىق، سومكامنى ئوغرى ئاپتۇ!

— مەن ھېلىقى ئايالنىڭ بىر قارا سومكىنى كۆتۈرۈپ چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەن، — دېدى كىچىك بالا.

كۆپچىلىك ئەتراپقا قاراشتى. لېكىن ھېلىقى ئايالنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى.

كېتىشەتتى. ئەمەت ئاكا قاسساپلارغا قاراپ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سادىقنىڭ يوقلۇقىنى كۆرۈپ كۆڭلى بىر ئاز ئارامىغا چۈشتى، ئەمدىلا بىر قەدەم چامادىشىغا ھېلىقى قاسساپلاردىن بىر نەچچە قەدەم نېرىدا ھەدەپ قېرىدىن تازىلاۋاتقان سادىقنى كۆرۈپ قالدى-دە، سادىق بىلەن ئۇنىڭ كۆزلىرى ئۇچرىشىپ قالدى. ئەمەت ئاكا ئۇنىڭ تۇرۇلغان يەڭلىرىنى، قېپقىزىل قانغا بويالغان كۆڭلەكلىرىنى، ماڭلايلىرىدىن تاراملاپ تۆكۈلۈۋاتقان تەر تامچىلىرىنى شۇنداق ئېنىق كۆردى. ئەنە شۇ تۇرغان قاسساپلارنىڭ ئىچىدە ئەڭ كۆپ جاپا چېكىپ ئىشلەۋاتقىنى ئۆزىنىڭ ئەتىگەندىن بېرى ھەممىنى ئۇنتۇپ كۈتكەن سادىق ئىكەنلىكىنى بىلىپ، كۆزى قاراڭغۇلىشىپ، بېشى قېيىپ، بىر مۇئەللەق پوشلۇققا ئېسىلىپ قالغاندەك بولۇپ كەتتى. ئۇ بىرەر مىنۇتقىچىمۇ يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە شۇنچىلىك قاتتىق روھىي ئازاب چەككەنكى، تەنلىرى بوشاپ، ساقاللىرى ئۆسۈپ كەتكەندەك، قامەتلىك زەبەردەست بەستى بىردىنلا كىچىكلەپ، ئۆزىنى ھېچكىم تونۇمايدىغاندەك ھېس قىلدى.

ئەمەت ئاكا ئاستا، تولىمۇ مىسكىن ھالەتتە ئۆيىگە قاراپ ماڭدى. ئۇ قانداق قىلىشنى بىلمەي كېتىۋاتقاندا، ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئەزەلدىن ئويلاپ قويمايدىغان، ھەتتا ئۇچراپ قالسا نەزەر كۆزىمۇ سالماي ئۆتۈپ كېتىدىغان ئەڭ ئاددىي بىر تازىلىق ئىشچىسى كېلىپ قالدى-دە، شۇنىڭ ئۆيى تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

پىنسىيىگە چىققىنىڭ ئالدى - كەينىدە

(ھېكايە)

يارمۇھەممەت تۇرسۇن

بۇ يىلقى قۇربان ھېيتنىڭ تازىمۇ مولچىلىق پەيتىدە كېلىشى كىشىلەرنى ئادەتتىن تاشقىرى شادلاندۇرۇۋەتكەن بولۇپ، ھەممىلا ئادەم خۇشاللىق ئىچىدە ھېيتنىڭ تۈرلۈك تەييارلىقلىرى بىلەن ئالدىراش ئىدى.

ئەھمەت ئاكا ئۆگزە بويى ئۆرلەپ قالغان قۇياشقا قاراپ ۋاقىتنىڭ بىر يەرگە بېرىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدى - دە، قوينى سويۇپ بېرىش ئۈچۈن كەلمەكچى بولغان سادىقنىڭ كېلىشىنى كۈتكەچ ھويلىغا قويۇلغان ياغاچ ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇرۇپ تاماكا چېكىشكە باشلىدى.

ئەھمەت ئاكا قوي سويۇشنىمۇ بىلمەيتتى. چۈنكى ئۇنىڭ ھەممە ئىشلىرى ئاغزىدىن چىقىپ بولغۇچە تولۇق بېجىرىلىپ بولاتتى.

مانا بۈگۈن ئەھمەت ئاكا شۇنچىلا ئۇزۇن ۋاقىت ساقلىغان بولسىمۇ تېخىچە يېتىپ كېلەلمەيۋاتقان سادىقنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ھاجەتمەنلەرنىڭ قانچىلىك ئازابلىنىدىغانلىقىنى تۇنجى قېتىم ھېس قىلدى. چۈنكى ئۇنىڭ قىلماقچى بولغان شۇنچىۋالا نۇرغۇن ئىشلىرى پەقەت بىرلا سادىققا باغلىق بولۇپ، ئۇ ۋاقتىدا كەلمىسە باشقا ئىشلىرىمۇ كەينىگە سۈرۈلۈپ كېتەتتى. شۇڭا ئۇ تولىمۇ تەقەززا بولۇۋاتاتتى.

سادىق مەكتەپنى ئارانلا پۈتتۈرگەن بولسىمۇ ئۇنىڭ ياۋاشلىقى، تىلىنىڭ يۇمشاقلىقى، ئايىغىنىڭ ئىتتىكلىكى بىلەن نۇرغۇنلىغان مۇناسىۋەتلەر ئارقىلىق تولىمۇ تەسلىكتە ئورۇنلاشقان بۇ ئىدارىدە تېزلا يۈز - ئابرويى تېپىپ خۇددى قۇمغا سىڭگەن سۇدەك ئۆزلىشىپ كەتتى. ئۇ ئىدارە خىزمەتچىلىرىنىڭ ماختىشىغا ئېرىشىپلا قالماستىن، بەلكى ئىدارە باشلىقى بولغان ئەھمەت ئاكىنىڭ كۆزىگىمۇ ئىسسىق كۆرۈنۈپ قالدى. سادىق ئىدارىگە يۆتكىلىپ كېلىپ بىر نەچچە يىل بولماستىنلا، مەرتىۋىسى ھەممىنى تاڭ قالدۇرغۇدەك دەرىجىدە ئۆسۈپ، ئادەتتىكى بىر خىزمەتچىدىن بىراقلا ئىدارىدىكى مۇھىم ئەربابلارنىڭ قاتارىغا ئۆتۈپ بولدى. شۇنىڭ بىلەن بۇرۇن سادىقنىڭ ھاجىتى چۈشىدىغان ئادەملەرنىڭ ئەمدى سادىققا ھاجىتى چۈشىدىغان بولدى.

ئەھمەت ئاكىنىڭ سادىقنى ئۆز يېنىغا تارتىشى سادىققا زور خۇشاللىق ۋە بەخت - سائادەت ئېلىپ كەلگەن بولسا، ئەھمەت ئاكىغىمۇ ئوخشاشلا خۇشاللىق ئېلىپ كەلدى. ئەھمەت ئاكا ئۆزى قىلىشنى ئەپسىز دەپ ھېس قىلغان ئۆي ئىشلىرى بولسۇن، يىراق - يېقىندىن ئەكىلىدىغان نەرسە - كېرەكلەر بولسۇن، ھەممىنى سادىققا شىۋىرلاپ قويۇپ ئۆز

ئىشى بىلەن مەشغۇل بولۇۋېرەتتى. سادىق بولسا، خۇددى مۇقەددەس بىر يارلىقنى تاپشۇرۇۋالغاندەك ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا شۇنداق بېرىلىپ قىلاتتىكى، ئەمەت ئاكا ئويلىغاندىن نەچچە ھەسسە ئاشۇرۇپ ئورۇنلاپ، ئۆزىنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئالاھىدە ئىقتىدارىنى نامايان قىلاتتى.

ئەمەت ئاكىنىڭ ئۆيىدىن سادىققا ھەر كۈنى دېگۈدەك بىرەر ئىش چىقىپ تۇراتتى. ھەتتا بەزى چاغلاردا ئۆز ئۆيىنىڭ ئىشلىرى بىلەن باشقىنىڭ ئۆي ئىشلىرى تەڭ كېلىپ قېلىپ، ئۆزىنىڭكىگە ئۇلگۈرەلمەي ياكى ئۇنتۇپ قېلىپ ئايالىدىن بىر مۇنچە تىل-ھاقارەت ئاڭلىغان كۈنلىرىمۇ بولۇپ قالاتتى. ئۇ، ئەمەت ئاكىنىڭ ئىشلىرىنى ئەنە شۇنداق جان كۆيدۈرۈپ ئىشلىگەچكە، ئەمەت ئاكىنىڭ ئۆي ئىشلىرى ئۇنىڭغا ياد بولۇپ كەتكەنىدى. قاچان گاز تۈگەيدۇ، قاچان ئوتۇن تۈگەيدۇ، بىر قېتىم ئەكەلگەن گۆش-سەي نەچچە كۈن يېتىدۇ... بۇلار خۇددى بەش قولدەك ئۇنىڭغا ئايان ئىدى. ھەتتا ئىككى كۈندە بىر قېتىم ئالىدىغان ناۋايخانىدىكى نانمۇ نەزەرىدىن ساقىت بولمايتتى.

ئەمەت ئاكا كېيىنكى مەزگىللەرگە كەلگەندە ئۇنىڭغا ئۆي ئىشلىرىنى ئايرىم چۈشەندۈرۈپ يۈرمەيدىغان بولدى. چۈنكى ھەممە ئىشلىرى سائەت ئىستىرىلكىسىدەك دەۋر قىلىپ ئۆزى قول سېلىپ ئىشلىگەندىنمۇ تەرتىپلىك ۋە رەتلىك بېجىرىلىپ كېلىۋاتاتتى. بۇنىڭدىن ئەمەت ئاكا تولىمۇ خۇرسەن بولۇپ، سادىقنى ئۆز يېنىغا تارتقانلىقىدىن تولىمۇ مەمنۇن ئىدى. شۇنداقلا ئادەم تاللاشتىن ئىبارەت بۇ ماھارەتنى بەزىلەرگە سۆزلەپ بېرىپ، بۇ جەھەتتىكى ئالاھىدە ئىقتىدارىنى كۆز-كۆز قىلاتتى.

سادىق ئىدارىنىڭ خىزمىتى بىلەن ئەمەت ئاكىنىڭ ئۆي ئىشلىرىنى، ئۆزىنىڭ ئۆي ئىشلىرىنى بىرلەشتۈرۈپ قىلغاچقا، بەزى چاغلاردا تولىمۇ ئالدىراش بولۇپ كېتىپ، قىلىۋاتقان ئىشلىرىنى بىر-بىرىگە ئارىلاشتۇرۇپ قويۇپ كۈلكىگە قالاتتى.

بىر قېتىم ئۇ ئەنە شۇنداق ئالدىراش بولۇپ كېتىپ يانچۇقىغا دەسمالنى سېلىۋېلىپ، ئىشخانىدا قولياغلىقنى چىقاردىم دەپ دەسمالنى چىقىرىپ سېلىپ بىرمۇنچە ئىزاغا قالغانىدى...

يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئېچىلمىغان تۈگۈنلەر ئېچىلىپ ئىدارىدىكى خىزمەتچىلەرنىڭ سادىققا بولغان كۆز قارىشىدا بۇرۇلۇش بولۇشقا باشلىدى.

سادىقنى بۇرۇن ۋاي دەپ ھۆرمەت قىلىدىغانلار ئەمدى ئۇنى كۆزىگە ئىلمايدىغان، مەنسىتمەيدىغان بولۇپ قالدى. ھەتتا بەزىلەر ئۇنىڭ كۆزىچىلا: «تەخسەكەشلا سىزنىپ كەتمىسۇن سادىق» دەپ كۈلۈشىدىغان، «ئەمەت ئاكامنىڭ چوڭ ئوغلى» دەپ مەسخىرە قىلىشىدىغان بولۇپ قالدى. سادىق بۇنداق گەپ-سۆزلەرگە ئانچىلا خاپا بولۇپمۇ كەتمەيتتى. ئەكسىچە تەگتۈشلىرىگە كۈلۈپ قويسا، ئۆزىدىن كىچىكلەرگە ھومىيىپ قوياتتى ياكى ئاڭلىماسقا سېلىپ ئۆتۈپ كېتىۋېرەتتى. باشقىلارنىڭ نېمە دېيىشىدىن قەتئىينەزەر ئۆزىنىڭ ئىستىقباللىنىڭ پەقەت مۇشۇ يول ئارقىلىقلا ئەمەلگە ئاشىدىغانلىقىنى ئويلاپ دىمىقىنى قېقىپ قوياتتى.

ئىدارە خىزمەتچىلىرى ئەمەت ئاكى
نىڭ ياشىنىپ قالغانلىقىنى، ناۋادا
ئۇ دەم ئېلىشقا چىقىپ كەتسە، سادىق
نىڭ نېمە كۈنگە قالىدىغانلىقىنى،
نەچچە يىللىقى ئەمەت ئاكىنىڭ ئۆي
ئىشلىرىنى قىلىپ يۈرۈپ مەكتەپتە
ئۆگەنگەن ئازلا بىلىمىنىمۇ يەپ بول
غانلىقىنى ئويلاپ، يېگى كەلگەن
باشلىق نېمە ئىشقىمۇ قويار دەپ ئۇنىڭ
غا ئىچ ئاغرىتىشاتتى. بىراق سادىق
بۇ جەھەتتىمۇ ئالاھىدە تەييارلىق
قىلىپ قويغان بولۇپ، شەيتانىنى ئۆيس
ىزلىغا سالغۇدەك ئاچا يىپ سېھىر دىگۈچى
بار ئىدى.

ئەمەت ئاكا ھويلىدا ئولتۇرۇپ ئۇزۇن
ئۇيا قتىن - بۇيا قا مېڭىپ يۈرۈپمۇ
سادىقنى خېلى كۈتتى. بىراق سادىق
تېخىچە يېتىپ كېلەلمىگەنىدى. ھېيت
نامىزىدىن قايتقانلار ئۆيلىرىگە كىرىپ
چىقىپ، قىزىبانلىق قىلىش ئۈچۈن
تەييارلىغان قويلارنى سويۇشقا باشلىدى.
ئەمەت ئاكا تۇرۇپ - تۇرۇپ سائەتكە
قاراپ قوياتتى. كوچىدىن ئۆتۈپ
كېتىۋاتقانلارنىڭ بەزىلىرىنى سادىققا
ئوخشىتىپ، كۆڭلىنى بىر ھەسرەت
ئاۋۇندۇرۇپمۇ قالاتتى. بىراق سادىق
ئەمەسلىكىنى كۆرۈپ كۆڭلى غەش بولۇپ
قالاتتى. ئەمەت ئاكىنىڭ ئەتىگەنكى
خۇشاللىقى بارا - بارا يوقىلىشقا، ئۇنىڭ
ئورنىنى قاندىقتۇر بىر خىل خىجىللىق،
تەقەززالىق ئىگىلەشكە باشلىدى. شۇ
تاپتا ئەمەت ئاكا سادىقنى ئاقلىغىنىدىن
تام قوشنىلىرىدىن بىرەرسىگە بۇ ئىشنى
دېگەن بولسىمۇ قىلىپ بېرەر ئىدى.
بىراق ئەمەت ئاكىنىڭ خىيالىغا
سادىقتىن باشقا بىرەرسى كەلمەيتتى.

ئۈزۈن يىللاردىن بېرى جان پىدالىق
بىلەن خىزمەت كۆرسىتىپ كېلىۋاتقان
بۇ «ئۆھپىكار»نىڭ چوقۇم كېلىدىغان
لىقىغا شۇبھىسىز ئىشىنەتتى.

ئەمەت ئاكا ئەنە شۇنداق تەقەززالىق
بىلەن خىيالى ئۈزۈن كۈتكەندىن كېيىن،
سادىقنىڭ ئۆيىدە ئالاھىدە بىر ئىش
بولۇپ قالغان ئوخشايدۇ دېگەن ئوي
بىلەن سادىقنىڭ ئۆيى تەرەپكە قاراپ
يول ئالدى، ئۇ چوڭ كوچىغا چىقىپ
ئەتراپقا زور ئۈمىد بىلەن بىر
قاردۇۋەتكەندىن كېيىن، سادىقنىڭ ئۆيى
تەرەپكە يۈرۈۋالدى. ئۇ سادىقنىڭ ئۆيى
تەرەپكە يۈرۈۋالدى - يۇ، تۇرۇپ قالدى.
ئەمەت ئاكا يۈرۈۋالغان دوقمۇشتىن ئون
مېتىرلا يىراقلىقتا بىر نەچچە قاسساپلار
يەكلىرى قولتۇقىچە تۈرۈۋالغان ھالدا
قوي سويۇۋاتاتتى. يېڭى يۆتكىلىپ
كەلگەن باشلىق ئۆزىگە ئۈچۈن «خالىسانە»
ياردەم قىلىۋاتقان قاسساپلارغا قاراپ
ئالقىشلىغاندەك بىر نەرسىلەرنى دەپ
كۈلسە، ئەتراپتىكىلەرنىڭ كۈلۈشۈپ
«باشلىقنىڭ تەلىيى باركەن جۇمۇ،
قوي شۇنداق سېمىز چىقتى» دېيىشىپ
ھىجىيىشاتتى. ئەمەت ئاكا سەل تەمتىرەپ
قالدى، ئاندا چامدىيالماي جايىدا
خۇددى قاققان قوزۇقتەك بىر ھەمىزىچە
مەڭدەپ تۇرۇپ قالدى. بۇ قاسساپلار
ئەينى چاغلاردا ئەمەت ئاكىنىڭ ئىشىكى
ئالدىدىمۇ خۇددى بۈگۈنكىدەك ئولىشىپ
تۇرۇشاتتى. ئۇلار قوينى سويۇپ
پارچىلاپ قازانغا سېلىپ باش - شىراق
لارنى كۆيدۈرۈپ، ئۈچەي - قېرىنلارنى
يۇيۇپ، ھەتتا قېرىنىنىڭ ئىرىپلىرىغىچە
قىرىپ بېرىپ، يۇندىلارنى پاك - پاكىز
تۆكۈپ، ئادا قىلۋەتكەندىن كېيىنلا ئاندىن

(داۋامى 92 - بەتتە)

غەزەللەر

دىۋانى مەھزۇندىن پارچىلار

لەئلەئى رۇخسارىدىن ئوت سالدى دىلبەر ئاقىبەت.
ئىشق ئاتەشگاھىدا بولدۇم سەمەندەر ئاقىبەت.

ئەيلادى يەلدا تۈنىدەك روزگارىمنى قارا،
ئارىزىغا يايىشىپ ئول زۇلپى مۇئەنبەر ئاقىبەت.

نەچچە يىلدۇر ھىجرىلە غۇربەتتە يىغلاپ زار ـ زار،
بولمادى بىزر ۋەسلى جامىدىن مۇيەسسەر ئاقىبەت.

غارەت ئەيلەپ ھىجرى خەيلى بىرلە ئول سۇلتانى ئىشق،
كىم ۋۇجۇدۇم شەھرىنى قىلدى مۇسەخخەر ئاقىبەت.

ئىشق ئوتى بىرلە جۇنۇنۇم ئانچە كىم تۇغيان قىلىپ،
پارچەنى تەرك ئەيلىدىم بولدۇم قەلەندەر ئاقىبەت.

ھەرنە بار ئىلكىڭدە سەرپ ئەيلە ئوتەرسەن، ئوتتىكىم،
دەھرىدىن خالى ئىلىك بىرلەسكەندەر ئاقىبەت.

كۆلبەم ئىچرە شەمئى يوق دەپ بولما مەھزۇن ناگىھان،
رەھىم ئەتتىپ كەلسە ئول ئاي ئەيلەر مۇنەۋۋەر ئاقىبەت.

× × ×

ئىلىنىدى جان قۇشى ئەي شوخ زۇلپۇڭغە ھاۋا قىلغاچ،
يۈزۈ ـ خالىڭ سۇ بىرلە دانە يەڭلىغ مۇپتەلا قىلغاچ.

كوزۇڭ قانىمنى توككەن چاغنى ئەي گۈزەل كورماگان بولساڭ،
قارا كىرىپىكلىرىڭنى ئوق قىلىپ قاشىڭنى يا قىلغاچ.

نە تاڭ ئۈنگەي قومۇشلار تۇپراغىمدىن نەيشەكەر بولسا،
لىبىڭ بىرلە قەدىڭنىڭ ھەسرىتىدىن جان پىدا بولغاچ.

بېلۇر ئاغزىڭ خۇنيا ئىندىن سەرى مۇيى نەشان تاپتىم،
ئەدەم دەشتىدە تاشلاپ يوق ۋە بارىمنى ئانادا قىلغاچ.

دېدىم «يا لەيتەنى كۆنتۈ تۈزابا» ئارزۇ ئەيلەپ،
ئايا غىنىڭ تۆپرەغىنى كۆزلىرىمگە تۈتيا قىلغاچ.

نە خۇشتۇر ئىشق ھىسىندە ماكانى «لاماكان» بولدى،
ۋەتەن تەرك ئەيلىبان تەجرىدلىك ئەھلى پانا قىلغاچ.

چىقىپ يۈز ئىشۋە بىرلە مۇغبەچە مەي تۈتتى مەستانە،
تەرەننۇم بىرلە مەھزۇن دەير ئىشىكىدە ناۋا قىلغاچ.

× × ×

ھۆسنى ئىلىدە ئەي دىلبەر سېنى پادىشاھ دەرلەر،
ئىشق خەيلىدە بىزنى ناتاۋان گادا دەرلەر.

بەزم ئىچىدە مەستانە جىلۋە ئەيلىساڭ ناگاھ،
كوزلىرىڭنى كورگەن چاغ جانغە يۈز بالا دەرلەر.

يارچەي ئەل جامالىڭغە زار ئۆچۈن بولۇر ئاشىق،
زەررە يەڭلىغ ئول تەشنەي ئاشنا مۇپتەلا دەرلەر.

ھىجرىدىن خالاس ئېرمان ئاھكىم كېچىپ جانىدىن،
ۋەسلىغە يېتەر ئەرمىش قىلسا جان پىدا دەرلەر.

شىكۋە ئەيلەمە ھەرگىز ئەي كوڭۈل جۇدالىقدىن،
ۋەسلى قەدرىنى بىلمەس بولماغان جۇدا دەرلەر.

ئوز ۋۇجۇدىنى ئورتەپ كۆل قىلىپ ساۋۇرغانىنى،
كورسىلەر ھەقىقىي ئەل لايىقى ۋىسال دەرلەر.

ئىشق ئەيلىدى بى سەبىر، رەنجىڭ ئەيلىدى ئەپزۇن،
سەبر بولسا ئەي مەھزۇن دەردىڭگە داۋا دەرلەر.

× × ×

بايرام كۈنى مەجنۇن كوڭۈل ھەم شاد، ھەم گىريان ئېرۇر،
ھالىمغا ئەل گىريان ئېرۇر ئاندىن ئول ئاي خەندان ئېرۇر.

مەن خەستە، خەستەك تاك ئەمەس بولسام يولىدا پايمال،
ئول گاۋل شەيدەدىن سەكرىتىپ جەۋلان ئۆزەر جەۋلان ئۆمرۈر.

باشىغا سانجىپ تىتىراگۈچ يۈز ناز ئىلە تارتىپ قىلىچ،
بۇ شەكل ئىلە كورگەن زامان جانىۋ كوڭۈل لەرزان ئۆمرۈر.

گىم رەشكىدىن قىلسام نەتاك ئاھىمنى ئوق، قەددىمنى يا،
بىر يانىغە باغلاپ ساداغ بىر يانىدا قىربان ئۆمرۈر.

ئەنجۇم ئىمەستۇر ئول كىچە رەۋشەن كورۇنگەن كى پەلەك
ئول شەھسىۋارىدىغە قاراپ يۈز كوز بىلەن ھەيران ئۆمرۈر.

دەۋلەتكە مەغرۇر بولماغىل ئەي شاھــگاداغا رەھىم قىل،
ئاتىڭ ئاياغى ئاستىدا جىسمىم ئۆيى ۋەيران ئۆمرۈر.

بىلگىل بۇ كۆڭلى مۇغتىنىم سەندەك نىچە خەيلى ھەشەم،
ئەيىپ ئەيلەپ ئۆتتى دەمبەدەم بۇ دەھر بى پايان ئۆمرۈر.

ئىكىم خىيال ئەيلەپ شەپەق خۇرشىد تابىدىن دىمە!
گەردۇن يۈزىدىن ساچرىغان قۇربانلاردىن قان ئۆمرۈر،

زەبىھ ئەيلە ئىنشا يىل كىبى قىلغىل قەبۇل رەھىم ئەيلىبان،
جانىن پىدا ئەيلەپ بۇگۈن مەھزۇن ساڭا قۇربان ئۆمرۈر.

× × ×

قىزىل تون بىرلە چىقتى شەھسىۋارىم،
ئۆمىدى قەتىل قىلدى جانى زارىم.
كورۇندى ئۆزگىگە ئول مەست بىباك،
كوڭۈلدە قالمىدى سەبرۇ - قارارىم.
ئىبلىس بىر جىلۋە بىرلە ئەقىل - ھوشۇم،
قولۇمدىن ھەم ئىنانى ئىختىيارىم.
ئاياغىغە يىقىلدىن يىغلابان زار،
كورۇپ ئولمەي ئۆنى يوقتۇر چىدارىم.

× × ×

قويۇندەك ئورۇلۇپ باشىغە ھەردەم،
ئۆمرۈر سەدەقە بۇ جىسمى خاكسارىم.

مېنى خۇاھ ئۆلتۈرۈر، خۇاھ تىرگۈزۈر ئۇل،
ئىلاجىم يوق، خۇدادۇر يوقۇ-بارىم.

ئۈمىد ئەيلار شەھىدى ئىشق بولماق،
يولىدا تا قىيامەت ئىنتىزارىم.

تۇت ئەي ساقى ماڭا بىر جامى قاتىل،
مالال ئەتتى ئەجەپ رەنجى خۇمارىم.

مېنى مەھزۇن ئىتتەي بۇ غۇربەت ئىچرە،
نە تەن مۈلكى مېنىڭ ئەردى دىيارىم.

× × ×

چابۇكۇم مەستانە كىرسە بەزم ئارا ئەيلەپ خەرام،
شۇخلۇقىدىن بىر ئىلىگىدە سەراھى بىرىدە جام.

لۇتىپ ئېتىپ تۇتسا ياقامىدىن قۇيسا مەي ئاغزىمغا كىم،
تازە جان تاپسام ئىچىپ ھەم لەبلىرى يەتكۈرسە كام.

دىسە ھىجرانىم دەردى بىرلە ئەھۋالىڭ نىچۈك؟
قول ھىمايىل ئەيلىبان بويىنۇمغا ئۇل شىرىن كالام.

مەن سۇئالىغە جاۋاپ ئۈنىمەك تاپالماي ئولۇپ،
كەتسە ھۇشۇم يىتسە ئەقلىم خەستە جان كويسە تامام.

بىخود ئولماقتىن ئاياغىغا يىقىلسام مەست ئولۇپ،
كىم ئاياغىدىن باش كۆتەرمەي ئىچ دىسە ئۇل سۇبھى شام.

رەھىم ئېتىپ ھالىمغە ئۇل باشىم قۇچاغىغە ئېلىپ،
تۇتسا يۈزىنى نەپەس تەھقىقىغە ئانىڭدە فام.

يار كىمدۇر، سەن كىم ئەي مەھزۇن ۋىسالى قايدادۇر،
ۋەسلىدىن ھەرگىز دەم ئۇرما بۇ خىيالىڭ بارچە خام.

× × ×

ئىشقى ئىغى بىرلە ھەريان لالەدەك قاندۇر تىنىم،
ئەختەرى بەختىم مەسەللىك داغى ھىجراندۇر تىنىم.

تىربارانى بىلەن ياغدۇردى ھىجران ئانچە كىم،
يەردىن ئۈنگەن سەبزە يەڭلىغ نەۋكى پەيكانىدۇر تىنىم.

لەئلى يادى بىر نەپەس كۆڭلۈمدا ئانىڭ بولماسا،
يۈز نەپەس سۈرسە مەسىھا داغى پىنجانىدۇر تىنىم.

كوز يېشىم بەھرى ئارا ئۈنگەن قومۇشدەك ھەر زامان،
جىلۋەئى قەددى پىراقى بىرلە لەرزانىدۇر تىنىم

باغلامائلار ھىجرى تىغى زەخمىنى ئەي ئەھبابلار،
بۇ ستەمدىن ۋەسل ئۈممىدى بىرلە خەندانىدۇر تىنىم.

قان ئاقار ھىجىر ئوقلىرى بىرلە تىشىلگەن زەخمىدىن،
قەتلى گاھى ئىشق جاللادىغە ناۋادانىدۇر تىنىم.

دىمە مەھزۇن زىندەئى ژۇلىدە مۇنى نەيلىدىڭ،
ئانى مەيگە ئەيلىگەندىن رەھنە ئورياندۇر تىنىم.

× × ×

بىر گۈلى رەئنا كۆرۈپ كۆز يەسلىدە زار ئولمىشام،
يەرگە تۆشكەن يەرگ يەڭلىغ سارغايىپ خۋار ئولمىشام.

كىچە تاڭ ئاتقۇنچە بۇلبۇلدەك كوزۇمنى يۇمماي يىن،
مىڭ ناۋا بىرلە قىلىپ يۈز نالە بىدار ئولمىشام.

ھىجرى دەستىندە سۇسىز قالغان كىمىكتەك سارغارىپ،
باش قويۇپ ياتتىم غىرىپ تۆرپە بىمار ئولمىشام.

ھەر تەرەپتە شاخى زۇئىپىدىن تىشىلگەن بەرگىدەك،
سەر بەسەر يۈزنىش پۇرقەت بىرلە ئەفگار ئولمىشام.

تاك يەڭلىغ قول ئىچىپ قەدخەم قىلىپ قان يىغلايان.
ۋەسل ئارا مەي ئارزۇسىدىن تەلەپكار ئولمىشام.

× ×

جەندە ۋۇ ژۇلىدە مۇ كەيدىم بىھەمدەك پەقىر ئارا،
ئاپىتى بادى خازاندىن تا خەبەردار ئولمىشام.

مەھزۇن ئول كۆڭۈل ھىجرىدىن بەرگى سەمەر بەربات ئېتىپ،
سەرۋەدەك ئازادەلىق يىرلە سەبۇكىسار ئولمىشام.

× × ×

ھىجر ئارا ئالىن ئاشماق ئۈچۈن مەڭگۈ لازىم،
يۈز ئوقبە بەلەند چىقىپ ساڭگۇ لازىم.

يول شىددىتىدىن بولسا ساۋۇق ھىجر ئوتىدا،
بىر - بىر سۆڭىكىم سوك - سوك ئوتۇندەك قالادىم.

ھىجر ئەمگىكىنىڭ تەشنەلىگىدىن يىغلاپ،
كوز چەشمەسىدە خەستە كىيىكدەك سولادىم.

يول تاپماي ئىزىپ كوز قارارىپ ھەيرەتتە،
غەم دەشتىدە نى تىنىدىم ۋە نى ئۆيقۇ لازىم.

يۈز مەرتىۋە جان لەبگە يىتىپ ئۇشبۇ سىتەمدىن
ئۆممىد ۋىسال ئىلە بەدەنگە سولادىم.

ئومر ئىچرە خوتەن دەشتىدە تۈن - كۈن يىغلاپ،
ئاقنى قاراغە، قارانى ئاققا ئۆلادىم.

ئەي تەڭرى مىنى مەھزۇن نى خالاس ئەيلەمادىڭ،
ھىجران غىمى دەشتىگە نى كۆندە يولادىم.

× × ×

كورماسام بىردەم جامالىڭنى جاھاننى نەيلايىن
بولما يادىڭ كوڭۇلدە جىسمىم ۋە جاننى نەيلايىن.

تا ئىچىپ زۇلپۇڭنى سۇلبۇلدەك پىرىشان ئەيلادىڭ،
نى قارار دىۋانەنى دەرمەن ماكاننى نەيلايىن.

لەئلى سىرابىڭ نى ئەيلاپ ئارزۇ گەر چىقسا جان،
خىزرى سۇيىدىن ھاياتى جاۋىدان نى نەيلايىن.

كۆشەڭنى ۋەيرانەنى تۆتتۈم ۋىسالىڭ يارىدا،
ئەمدىكىم چەنبەتتە باغۇ-بوستانىنى نەيلايمەن.

كىرپىكىم بىرلە سۈپۈرمەي كۆز ياشىمدىن سۇ سېپىپ،
چىقساڭ ئەي گۈل باغ تاماشىغە «كۆچان»نى نەيلايمەن.

تولدى قان بىرلە كۆڭۈل جامى خۇمارىم رەنجىدىن،
ساقىيا مەي پەرەستەك يۈتماي بۆ قانىنى نەيلايمەن.

دەرگىھىڭدىن سۈرمە مەھزۇننى يىراق، رەھم ئەيلاگىل،
ئاندا بىر ئىت دۈرمەن ئۆزگە ئاستاننى نەيلايمەن.

× × ×

ياد ئېتىپ يۈز مەن سېنى بىر سەنمۇ ياد ئەتسەڭ نېمە؟
كۆز ئۈچى بىرلە باقىپ كۆڭلۈمنى شاد ئەتسەڭ نېمە.

رەھىم ئېتىپ ۋەسلىڭ نەسىمىدىن ئۆمىدىم غۇنچەسىن،
ھىجر چاك ئەتكەن كۆڭۈل يەڭلىغ كۈشاد ئەتسەڭ نېمە؟

نامە يازسام ئول پەرى رۇيۇمغە ئەي كۆز كورگالى،
مەن مەدەتە قىلسام قاراغىڭنى مىداد ئەتسەڭ نېمە؟

ئىشق سىرىدىن ئەي كۆڭۈل دەھر ئەھلىغە پاش ئەتكۈچە،
ياشۇرۇن جان سەپھەسى ئىچرە سىۋاد ئەتسەڭ نېمە؟

پەقىر يولىدا مۇرادىن نامۇراد ئولماي بىرەۋ،
تاپمىدى مەھزۇن ئۆزۈڭنى نامۇراد ئەتسەڭ نېمە؟

ئەدىبلەرنىڭ جەننىتى

ئىمىن ئەخمىدى

1

مۇتەخەسسىسلەرنىڭ باھالىشى، مەخسۇس تەشكىللەنگەن خادىملارنىڭ ئەت-راپلىق مۇزاكىرىسى، مۇناسىۋەتلىك باش ئورگانلارنىڭ قانۇنلۇق تەستىقى ئارقىلىق پەن-تېخنىكا، مەدەنىيەت، ئەدەبىيات-سەنئەت، نەشرىياتچىلىق، تەتقىقات، تەرجىمە، ئىجادىيەت ساھەسىدە تۆھپە ياراتقان كەسىپ ئىگىلىـرىگە ھەر خىل دەرىجىدىكى ئىلمىي ئۇنۋان بېرىلىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، «تەكىرىتاغ» ژۇرنىلىنىڭ ئۇيۇشتۇرۇشى بىلەن ئېلىپ بېرىلغان ئۇيغۇر ئەدە-بىياتىدىكى كىتابخانلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچى-لارنى ئاممىۋى يوسۇندا باھالاپ چىقىش پائالىيىتىدە، ئەختەم ئۆمەر، زوردۇن سابىر، مۇھەممەتئىمىن ھوشۇر، مۇھەممەتجان راشىدىن، ئوسمانجان ساۋۇت، ئەخمەت-جان ئوسمان، مۇھەممەت پولات، سىدىقھاجى روزى، ئەنۋەر ئابدۇرېھىم قاتار-لىق تونۇلغان ئەدىب-يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچى تەكىرىتاغنىڭ جەنۇبى ۋە شىما-لىدىكى كەڭ مۇشتەرى ۋە كىتابخانلار تەرىپىدىن بېرىلگەن «كىتابخانلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچى» دېگەن ئالىي مۇكاپاتقا ئېگە بولدى. «تەكىرىتاغ» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى مەسئۇل بولۇپ چىقىپ ئېلىنىش قەغىزىنى تارقاتقاندىن كېيىن، بۇ پائالىيەتكە قاتناشقانلارنىڭ ئادرېسى تەكىرىتاغنىڭ جەنۇبى ۋە شىمالىدىكى كەڭ شەھەر، يېزا، زاۋۇت-كان، ئىدا-رە-ئورگان، ئارمىيە، مەكتەپلەرگە قەدەر كېڭەيدى. ئىسلاھات ئۈزلۈكسىز چوڭ-قۇرلىشىۋاتقان، بازار ئىگىلىكى بىلەن شۇغۇللىنىش ساپ ھاۋاسى ئوخشاش كىشىلەرنىڭ قان-تومۇرىغا، ئەقىل-پاراسىتىگە، كۈندىلىك تۇرمۇشىغا سىڭىپ كىرىۋاتقان، ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر ئۆزىگە كىتابخان يېتىشتۈرۈۋاتقان، كىتابخانلارمۇ ئۆزىگە ئىجادكار تاللاۋاتقان بۈگۈنكى ھالقىلىق پەيتتە ھەرقايسى سەپلەردە پىداكارلىق كۆرسىتىۋاتقان كەڭ خەلق ئاممىسى ئۆزىنىڭ يازغۇچى شائىرلىرىنىڭ مىللەتنىڭ مەدەنىيەت سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈش، ئۆزلىرىنىڭ كۈنسايىن كۈچىيىۋاتقان مەنىۋى تەلىپىنى قاناتلاندۇرۇش يولىدا كۆر-سەتكەن تىرىشچانلىقىغا يۇقىرى باھا بەردى. ئەلۋەتتە، ئۇلار يۇقىرىدى-كىلەر بىلەن بىر قاتاردا تۇرۇۋاتقان، ئوخشاش تۆھپە ياراتقان نۇرغۇن يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلارنىڭ ئىسمىنىمۇ ئاپئاق قەغەز بېتىگە چۈشۈرۈپ، ئۇلارنىڭ تىرىشچانلىقىغا مەدھىيە ئوقۇدى. بىز ئەدىب ئۈچۈن، نىسبەتەن

تار دائىرىدىكى مۇئەييەنلەشتۈرۈشتىن سىرت، كەڭ خەلقنىڭ ئىشچى، دېھقان زىيالىيلارنىڭ ھۆرمىتىگە نائىل بولۇشتىن ئارتۇق خۇشاللىق بولمىسا كېرەك. جۇڭگو يۇقىرىلىرى جۈملىسىدىن ئۇيغۇر يۇقىرىلىرى ياخشى كۆرۈپ ئوقۇيدىغان ۋە ياقتۇرۇپ ئاڭلايدىغان ئەسەرنى يارىتالىغانلار دېيىشكە توغرا كەلسە مۇشۇ-لارنى دېسەك كۇپايە قىلار. بىز ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى ئاپتونوم رايونلۇق ئاخبارات - نەشرىيات ئىدارىسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدە-بىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى، «شىنجاڭ گېزىتى» ئىدارىسى، ئۈرۈمچى شەھەرلىك تەشۋىقات بۆلۈمى؛ شەھەرلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەش-مىسى، شەھەرلىك رادىئو ئىستانسىدىن كەلگەنلەر كەڭ كىتابخانلار ئەۋەت-كەن كونۋېرتلارنى بىر - بىرلەپ ئېچىپ، باھالاش قەغىزىدىكى ئىسىملارنى بىر - بىرلەپ يېزىۋاتقاندا تولىمۇ ھاياجانلاندۇق. مىللىتىمىزدىكى ئەدەبى-يات قوشۇنىنىڭ زورلۇقىنى، لەشكەرلەرنىڭ خىللىقىنى، ئەدەبىياتنىڭ كەل-گۈسى يولىنىڭ پارلاق ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ يەتتۇق، قەلبىمىز ئىپتىخار ۋە ئىشەنچ بىلەن تولۇپ تاشتى.

2

مەن «ئىنجىل» نى ۋاراقلاپ تۇرۇپ جەننەتتىن تۇنجى قېتىمدا قوغلاپ چىقىرىلغان بىر جۈپ ئەر - ئايالنىڭ ئەسلىدە ئەڭ دەسلەپكى شائىر ۋە يازغۇ-چى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغانىدىم. چۈنكى ئىلاھ يەھۋا: «ئۇلار ئەقىل پاراسەت دەرىخىنىڭ مېۋىسىنى يەپ، بىزگە ئوخشاش ياخشىلىق بىلەن يامان-لىقنى پەرق ئېتىدىغان بولۇپ قالدى. ئېھتىمال ئۇلار ئەمدى ھاياتلىق دەرىخىنىڭ مېۋىسىگە قول ئۇزىتىشى مۇمكىن، ئۇنداقتا ئۇلار مەڭگۈ ئۆلمەي-دىغانلاردىن بولۇپ قالىدۇ. شۇڭا ئۇلارنى ئەدەندىن قوغلاپ چىقىرىش كېرەك» دېگەنىدى. («ئالەمنىڭ بىنا بولۇشى» ئۈچىنچى باب) مىللىتىمىزنىڭ مۇنەۋ-ۋەر يازغۇچى، شائىرلىرى دەل يۇقىرىدا قەيت قىلىنغانىدەك ئىلاھى جەننەتكە قايتا بارمايدىغان، لېكىن مىللەتنىڭ، خەلقنىڭ قەلبىدىكى جەننەتتىن ئورۇن ئالىدىغانلار، شۇنداقلا ئورۇن ئېلىشقا باشلىغانلار ۋە ئورۇن ئالغانلار قاتا-رىغا كىرىدۇ، ئۇلار ئەقىل - پاراسەت مېۋىسىنى ئىلاھى جەننەتتىن ئەمەس، بەلكى بىزنىڭ مۇشۇ شانلىق دەۋرىمىزنىڭ پايانسىز ئېتىزلىرىدىن، خەلق-نىڭ قان - تەرلىرى، ئۇلارنىڭ ئارزۇ - ئارمان، ھەسرەت - نادامەتلىرىدىن يېگەن بولغاچقا، ئۇلار يازغان ئەسەرلەرمۇ خەلقنىڭ جەننىتىنى تېخىمۇ گۈللەندۈ-رۈش ئۈچۈن خىزمەت قىلالايدۇ. ئۇلار يېگەن ھاياتلىق دەرىخىنىڭ مېۋىسى دەل خەلقنىڭ ئارزۇسى، بىر يازغۇچى ياكى شائىرنىڭ ئۆلمەسلىكى ئۇنىڭ دەۋر بىلەن، خەلق بىلەن ئوخشاش نەپەس ئالغانلىقىدىن باشقا نەرسە ئەمەس، شۇڭا ئۇنىڭ تۆھپىسى ئۆز ئۆمرىدىن ئۇزاق ياشايدۇ، ئۇ تۇرغۇزغان ھەيكەل

ئەۋلادتىن - ئەۋلادقا قالىدۇ. مەن 1991 - يىلى ئەتىيازدا ئۈستۈن ئاتۇشتا سوتسىيالىستىك تەلىم - تەربىيە ھەرىكىتىگە قاتنىشىۋېتىپ، شۇ جايدىكى دېھقانلارنىڭ: بىزدىن يولداش مۇھەممەتجان راشىدىنغا سالام ئېيتىپ قويـ سىڭىز، ئۇنىڭدىكى مېھىر - مۇھەببەت، ئۇنىڭدىكى ئارزۇ - ئارمان خۇددى بىز بىلەن بىر داستىخاندا ئولتۇرغاندا مۇڭداشقاندەك يېقىملىق، ئۇنىڭ ھەسرەت نادامىتىمۇ بىزگە ئوخشاپ كېتىدىكەن دېگەن سۆزلىرىنى ئاڭلىدىم. قايتىپ كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، مەن يىغىلىرىدىكى گەپلەرنى يولداش ئابدۇراخمان قاھارغا ھاۋالە قىلدىم. مەن شۇ چاغدىلا يولداش مۇھەممەتجان راشىدىن ئۈچۈن جەننەت ئۇنىڭدىن ئارتۇق ئەمەستۇر، خەلقىنىڭ قەلبىگە كىرىش ئىلاھىي جەننەتكە كىرىشتىن مىڭ مەرتىۋە ئەلا ئەمەسمۇ دەپ ئويلىغانىدىم. بىز ئابدۇكېرىم خوجىنىڭ تەزىيە مۇراسىمىنى ئېچىۋاتقاندا يولداش سۈكخەنلياڭ يېتىپ كەلدى، بىز شۇ چاغدا مەرھۇمنىڭ ئەمەل مەرتىۋىسىنى ئويلاپ، سىزنى تەكلىپ قىلىشقا پېتىنالمىغانىدۇق دېدۇق. يولداش سۈكخەنلياڭ: يازغۇچى، شائىرنىڭ دەرىجىسىنى خەلق بەلگىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ مەرتىۋىسىنى خەلق بېرىدۇ دېگەنىدى. مەن مۇشۇلارنى ئويلاپ بۇ نۆۋەت «ياخشى يازغۇچى، ياخشى شائىر، ياخشى ئوبزورچى» دەپ باھالانغانلارنىمۇ خەلق قەلبىدە نەقەدەر مەرتىۋىلىك كىشىلەردىن ئىكەنلىكىنى ھەقىقىي تونۇپ يەتتىم. يازغۇچى، شائىر- لار ئۆز ھاياتىدا دوزاخ ئازابىنى تارتقاندەك قىيىنىلىشى مۇمكىن. لېكىن ئۇلار دوزاخقا كىرمەيدۇ، ئۇلار جەننەتنى ئارزۇ قىلىدۇ. لېكىن بۇ جەننەتنى ئۇلار زېمىن ئۈستىدە تىزىدۇ ۋە شۇ جەننەتتە ئارامگاھ تاپىدۇ. بىز دەل خەلقنىڭ قەلبىدىكى، ئارزۇ - ئارمانىدىكى، ئۇلارنىڭ ھەسرەت - نادامىتى ئىچىدىكى جەننەت، ئەدىبلەر ئۈچۈن بۇنىڭدىن ئارتۇق جەننەت بولمايدۇ.

3

ئەلۋەتتە، بۇ يەردە شۇنى تەكرارلىماي بولمايدۇكى، ئۇيغۇر ئەدەبىيا- تىمىزدا گەرچە مول مەھسۇلاتلىق يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلار تۈركۈملەپ مەيدانغا كېلىۋاتقان بولسىمۇ، نادىر ئەسەرلەر بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى چىقىۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن بۇ ئاخىرقى نۇقتا ئەمەس. دۆلىتىمىز، دەۋرىمىز، مىللىتىمىز بىزگە قويغان تەلەپلەردىن قارىغاندا زىممىمىزدىكى يۈك تېخى بەك ئېغىر. مەنىۋى ئوزۇققا بولغان تېنىمسىز تەشنالىق، ھەرقايسى قاتلاملارنىڭ ئوخشاش بولمىغان ئارزۇسى يازغۇچى، شائىرلىرىمىزدىن ئاجايىپ ئەقلىي بايـ لىق، يۈكسەك پىكىر، رېئال ھەقىقەت، شاھانە تۇملارنى كۈتىدۇ. ئۇلار ئەمدى ھەر خىل سىياسىي شوئارلارنى ئەزمىسىنى ئەزگەندەك ئېزىپ ئىچۈرىدىغان، جۇڭگو يۇقىرىلىرى چۈشەنمەي قالامدىكىن دەپ بەتمۇ - بەت تەپسىر قىلىدى- غان، تىزراق، ۋەزىن، قاپىيە ۋە ئاھاڭدارلىق، مۇزىكىلىق خۇسۇسىيەتلەر بولسىلا

شېئىر دەپ يېڭى پىكرى مەنزىرە ئۇسلۇبىدا ئەجىز قىلمايدىغان ئەسەرلەردىن تەنقىد ئورنىغا خۇشامەتنى، رىغبەتلەندۈرۈش ئورنىغا تاياق ـ توقماقنى كۆتۈ- رۈپ چىقىدىغان ئوبزورلاردىن بىزار. ئۇلاردا ئاللىقاچان دېيىلىپ بولغان، خۇلاسە قىلىنغان كونا ئېيىملارنى تەكرارلاشنى، گېزىت خەۋىرىنى پۈۋلەپ چوڭايت- تىشنى ياقتۇرمايدۇ. بۇ ئاخىرقى جۈملىنى «پۈۋلەپ چوڭايتىلغان سىيېردىن سۈت چىقمايدۇ» دېگەن سۆز بىلەن تاماملىساق كۇپايە. شۇڭا ئەدىبلىرىمىز يۈكسەك بەدىئىي تەپەككۇر بىلەن ھايات تىلىنىڭ نەزەر سېلىشىنى، ئۆز ئەتراپى- دىكى گۈزەللىكنى ھېس قىلىشنى، تەسەۋۋۇر دۇنياسىدا پەرۋاز قىلىشنى، ئۆزى تۇرغان ئورۇندىن قوزغىلىپ زاۋۇت، كان، كارخانىلاردىن، ئۆزگىرىشلەپ تۇرغان يېڭى قايناملاردىن، بۇ ئەسىردە تۇرۇپ كېيىنكى ئەسىر ھەققىدە ئويلىنىشقا ئاتقان ئۇيۇرەككىلەردىن ئۆز قەلىمىگە جەڭ مەيدانى تېپىشى لازىم. شۇن- داق قىلغاندىلا كەڭ خەلق بىزگە بەرگەن ئالىي مۇكاپات ئۆز ئورنىدا چىنلىق تۇرالايدۇ، خەلق بىزدىن رازى بولىدۇ. جەننەت بىزنى ئالقىشلايدۇ.

خەلچەم ئابلىمىت (تەڭرىتاغ ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى)

باتۇر روزى قاتارلىق 17 كىشى قاتناشتى.

بۇ پائالىيەت باشلانغاندىن بۇيان شىنجاڭنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى كىتابخانلىرىمىز بۇ پائالىيەتكە قىزغىن كۆڭۈل بۆلدى. تەھرىر بۆلۈمىمىز مۇناسىۋەتلىك جەدۋەل بىلەن قوشۇپ ئەۋەتىلگەن نۇرغۇن خەتلەرنى تاپشۇرۇۋالدى، خەتلەردە تامامەن بۇ پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى قىزغىن ھالدا مۇئەييەنلەشتۈ- رۈلگەن، بولۇپمۇ يازغۇچىلارغا، ئەدەبىيات تىنبىرىغا بولغان سەممىي ھېسسىياتلىرى ئىپادىلەنگەن. تۆۋەندە بۇ خەتلەرنىڭ بىر پارچىسىنى كۆرۈپ بېقىشىڭلارغا سۇندۇق.

ژۇرنىلىمىز تەرەپىدىن ئېلىپ بېرىلغان كىتابخانلار ئەڭ ياقتۇرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىنى باھالاپ چىقىش پائالىيىتىنىڭ نەتىجىسى چىقتى: ئەختەم ئۆمەر، زوردۇن سابىر، مۇھەممەتئىمىن ھوشۇر، مۇھەممەتجان راشىدىن، ئوسمانجان ساۋۇت، ئەخمەتجان ئوسمان، مۇھەممەت پولات، سىدىقھاجى روزى، ئەنۋەر ئابدۇرېھىم قاتارلىق ئەدىبلەر بۇ شەرەپلىك نام بىلەن مۇكاپاتلاندى.

مەلۇمكى، بىز نۆۋەتتە ئىنفورماتسىيە (ئۇچۇر) دەۋرىدە ياشاۋاتىمىز. ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىمىزمۇ كەڭ، مول بولغان ھەر خىل ئۇچۇر جۇغلانمىسىغا مۇھتاج، ھەر خىل ئىستېتىك قاتلامدىكى كىتابخانلارنىڭ ئەدەبىياتىمىز رىئاللىقىغا بولغان رايى، قىزىقىش دەرىجىسى قاتارلىق تەرەپلەردىكى ئۇچۇرلارغا دىققەت قىلىپ تۇرۇش ئەدەبىيات-سەنئەت خىزمىتىدە مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

تەھرىر بۆلۈمىمىز 1992-يىل 3-سان ژۇرنالىغا قوشۇپ ھەر بىر مۇشتەرىگە ئۆزلىرى ياقتۇرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىنى كۆرسىتىش جەدۋىلىنى تارقاتقانىدى. 11-ئاينىڭ 30-كۈنىگىچە مىڭغا يېقىن جەدۋەل تاپشۇرۇۋېلىندى. 30-نويابىر ۋە 1-دېكابىر ئىككى كۈن ۋاقىت سەرپ قىلىنىپ، مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلەر ۋە خادىملارنىڭ قاتنىشىشى ۋە نازارىتى ئاستىدا بارلىق جەدۋەل ئېچىلىپ، تەكشۈرۈلۈپ كىتابخانلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلاردىن تۆۋەندىكىلەر سايلاپ چىقىلدى.

ئەختەم ئۆمەر (قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى)

مەمتىمىن ھوشۇر («ئىلى دەرياسى» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى)

زوردۇن سابىر (ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى)

مۇھەممەتجان راشىدىن (كۇچا ناھىيەلىك 1-ئوتتۇرا مەكتەپ)

ئوسمانجان ساۋۇت (تارىم ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى)

ئەخمەتجان ئوسمان (ئەنقەدە سودا-سانائەت شىركىتى)

مۇھەممەت پولات (ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى)

سىدىقھاجى روزى (ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ شۆيۈەنى)

ئەنۋەر ئابدۇرېھىم (تارىم ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى)

كىتابخانلىرىمىز تەرىپىدىن مۇكاپاتقا ئېرىشكەن يۇقىرىقى ئەدىبلەرنى قىزغىن تەبرىكلەيمىز! ھەم ئۇلارنىڭ قانائەتلىنىپ قالماي، كىتابخانلارنىڭ ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان، تەرەققىي قىلىدىغان مۇرەككەپ بەدىئىي زوقىنىڭ كەينىدە قالماي، ئىجادىيىتىنى تېخىمۇ تەرەققىي قىلدۇرۇپ، ئۆزىنىڭ نادىر ئەسەرلىرى ئارقىلىق كىتابخانلار

بىلەن قويۇق مۇناسىۋەت قىلىپ تۇرۇشىنى ئۈمىد قىلىمىز! بۇ پائالىيەتكە ئاكتىپ قاتنىشىپ كىتابخانلىق ھوقۇقىنى جارى قىلدۇرغان مەسئۇلىيەتچان كىتابخانلارغا تەشەككۈر بىلدۈرىمىز! كەڭ ئاپتور ۋە كىتابخانلارنىڭ تەلىپىگە ئاساسەن بۇ خىل پائالىيەتنى ژۇرنىلىمىز ھەر ئىككى يىلدا بىر قېتىم ئېلىپ بارماقچى. كېلەر قېتىملىق پائالىيىتىمىزگە تېخىمۇ كۆپ كىتابخانلارنىڭ قىزغىن ئاۋاز قوشۇشىنى ۋە بۇ پائالىيەت ھەققىدە پىكىر - تەلەپلىرىنى ئەۋەتىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

كىتابخانلار ئەڭ ياقتۇرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلارغا بېرىلگەن ئاۋازنى ئېچىپ تەكشۈرۈش يىغىنىغا قاتناشقان كىشىلەرنىڭ تىزىملىكى:

ئېمىن ئەخمىدى (ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى)

مەمتىلى (ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈم ئاخبارات باشقارمىسىنىڭ مەسئۇلى)

مۇھەممەت ئابدۇللا (ئاپتونوم رايونلۇق نەشرىيات - ئاخبارات ئىدارىسى ئاخبارات باشقارمىسىنىڭ مەسئۇلى)

مۇھەممەت ئىمىن (ئۈرۈمچى شەھەرلىك پارتكومنىڭ باش كاتىپى)

ھەبىبۇللا رەقىپ (ئۈرۈمچى شەھەرلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ مەسئۇلى)

ئەخمەت ئابدۇللا (ئۈرۈمچى شەھەرلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى)

ئابدۇلھەي ئابدۇلھەق (شىنجاڭ گېزىتى ئەدەبىيات - سەنئەت گۇرۇپپىسىنىڭ مەسئۇلى)

ھەبىبۇللا مۇھەممەت (ژۇرنىلىمىزنىڭ سابىق مەسئۇلى، ئۈرۈمچى تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى تەرجىمە مەركىزىنىڭ مەسئۇلى)

ھەسەن تىلىۋالدى (ئۈرۈمچى رادىئو ئىستانسىسى ئەدەبىيات - سەنئەت گۇرۇپپىسىنىڭ مەسئۇلى)

رامىلە (ئاپتونوم رايونلۇق نەشرىيات - ئاخبارات ئىدارىسىنىڭ خادىمى)

ئۆمەرجان ئابلا (ئۈرۈمچى شەھەرلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى كادىرى)

ئەزىزى («شىنجاڭ ياشلىرى» رىداكسىيىسىنىڭ تەھرىرى)

كۆرەشجان ئۆمەر (شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى «كىتابلار خەۋىرى» گېزىتىنىڭ مەسئۇل مۇھەررىرى)

خاسىيەت («ئۈرۈمچى كەچلىك گېزىتى» نىڭ مۇخبىرى)

پولات ھېۋزۇللا (تەڭرىتاغ ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى).

(داۋامى 106 - بەتتە)

ئوبدان ئورۇنلاشتۇرۇلغان بىر ئىش

«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىگە:

«مەن ئەڭ ياقتۇرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچى» دېگەن تېمىدا يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلارنى باھالاش پائالىيىتى ناھايىتى دەل ۋاقتىدا ئورۇنلاشتۇرۇلغان. بۇ مىللىي ئەدەبىياتىمىزنى راۋاجلاندۇرۇشتا، ئىسلاھات، ئېچىۋېتىش سىياسىتىنى كەڭ تەشۋىق قىلىپ، تۆتنى زامانىۋىلاشتۇرۇش ھەم ئىككى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈشتە تۈرتكىلىك رول ئوينايدۇ.

مەن ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كېيىن ئىنتايىن خۇشال بولدۇم ۋە شاكىلىنى چىقىرىۋېتىپ، مېغىزىنى تاللاش ئۇسۇلى بويىچە مەن ئەڭ ياقتۇرىدىغان ھەم يۇرتىمىزدىكى باشقا كىشىلەرمۇ ياخشى كۆرىدىغان، دەۋرىمىز ئۈچۈن ئۆلمەس ئەسەرلەرنى قالدۇرغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلارنى تاللاپ چىقتىم. مانا بۇلار ھەقىقەتەن خەلقىمىزنىڭ ياخشى يازغۇچىسى، شائىرى، ئوبزورچىسى بولۇشقا مۇناسىپ.

دەۋرىمىزدە ئەدەبىي ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلىدىغان كىشىلەر كۆپ بولسىمۇ، بىراق ھەقىقىي كۈچلۈك مىللىي ئۇسلۇبقا، دەۋر روھىغا ئىگە، شەكلى يېڭى، مەزمۇنى مول ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلالايدىغانلار ناھايىتى ئاز. بىرەر كىشىنىڭ ياخشى يازغۇچى، ئوبدان شائىر ھەم ئوبزورچى بولالىشى ئۇنىڭ ئەسەرنى ناھايىتى كۆپ يازغانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى جەمئىيەتكە، كىشىلەرگە مەنىۋى ئوزۇق بېرەلەيدىغان ئېسىل ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلالىغاندا ئىپادىلىنىدۇ، ئەلۋەتتە. بۇ نۇقتا دائىم مىللىي ئەدەبىياتىمىزدا تەكىتلىنىپ كېلىۋاتىدۇ. بەزىلەر بىر مەزگىل ياخشى ئەسەرلەرنى يازغان بولسىمۇ، لېكىن داڭ چىقىرىۋېلىپلا ياخشى ئەسەرلەرنى يازمايدىغان بولۇپ قالدى. ھەمدە قارا قۇيۇندەكلا كۆزدىن غايىب بولۇپ كەتتى.

مەن ئالتۇن تاغلارنى كېزىپ يۈرۈپ، قولۇمدىكى ئادەتتىكى كەتمەن ۋە جوتۇ بىلەن بىر قانچە تونىنا تاغ جىنسلىرى ھەم ئالتۇن رودىلىرىنى قېزىپ ئېلىپ، بۇنىڭ ئىچىدىن يۇقىرىقى بىر قانچە سەر ھەقىقىي ئالتۇنغا ئېرىشتىم. مېنىڭ ماڭغان قەدىمىم زايا كەتمىدى. مانا بۇ ئالتۇننى سەن ئىشچان خەلقىمگە، بىلىم تەشنالىرىغا سوغا قىلاي.

ئالىي ئېھتىرام بىلەن:

ئابدۇلئەھەت ئالىم

گۇما ناھىيىلىك مەدەنىيەت - مائارىپ ئىدارىسىدىن

1992 - يىلى 31 - ماي

یاشلغنگدا ایشلە
قریغاندا چیشلە

یاشلقتا غم یسنگ خوشاللیق کورر

يغنغا قاتناشقان بر قسىم ياش ئاپتورلار

يەرلك ژۇرنال مەسئۇللرى قاراماىدا

يغن قاتناشچلرى شەيتانى كەرشتە

ئايال ئاپتورلار سۆھبەتتە

يغن قاتناشچلرى بۇرغلارنى ئېكسكۇرسيە قلدى

سېلم بوۋا تاپقان ماي بۇلاق ئالددا

587-80-07

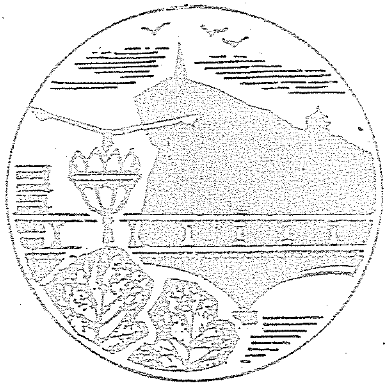

《天尔塔格》文学双月刊 Tangritag Two Monthly Literature Journal In Uygur Language

1993年第1期

«تەڭرىتاغ»

1993 ـ يىل 1 ـ سان

主办单位：乌鲁木齐市文学
艺术界联合会
编辑出版：《天尔塔格》编辑部
地　　址：乌鲁木齐市新华南路16号
电　　话：218897邮政编码：830002
印　　刷：新疆科技卫生出版社印刷厂
国外总发行：中国出版对外贸易总公司
（782信箱）
国内统一刊号C N 65－1012／1
邮局代号58－83

零 售 价：1.20元

ئۈرۈمچى شەھەرلىك ئەدەبىيات ـ سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى
تەرىپىدىن چىقىرىلدى
«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى تۈزۈپ نەشر قىلدى
ئادرېس : ئۈرۈمچى جەنۇبىي شىنخۇا يولى 16 ـ نومۇر
تېلېفون : 218897 پوچتا نومۇرى : 830002
شىنجاڭ پەن ـ تېخنىكا سەھىيە نەشرىياتى
باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
جۇڭگو خەلقئارا نەشرىيات سودا باش شىركىتى چەت ئەللەرگە تارقىتىدۇ
(782 ـ خەت ساندۇقى)
مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى CN 65 — 1012 / 1
پوچتا ۋەكالەت نومۇرى : 58 — 83

پارچە سېتىلىشى : 1.20 يۈەن